جلد دوم 1913

کتاب آبی

راجع باوضاع ایران

در تعقیب نمره ۱ سنه ۱۹۰۹

شهر ربیع الاول ۱۳۳۱

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم

در این ایام فرخنده فرجام که نور تمدن شرق و غرب عالم را فرا گرفته و اثار علم و دانش بقوهٔ برقیه در هر نقطهٔ از نقاط ممالك متمدنه راه یافته فریضهٔ ذمهٔ اولیای هر قومی است که هموم عالیهٔ خود را در ترویج و تشیید علم و ادب مصروف داشته و بدینوسیله افراد و ابناء قوم را از ورطه ضلالت بشاهراه هدایت و درایت دعوت نموده و مؤسس سرمایهٔ سعادت جمع شده انان را باوضاع کنونی عالم بصیر و با سیاست مدن مربوط نموده و از گرداب جهل و نادانی برهانند اول کسیکه در اینمملکت پیشقدم شده و دامن همت بکمر زده و از بذل مال و اوقات شریف خود در اینراه سر موئی فرو گذار ننموده یگانه مربی نوع و ناجی قوم پیشوای حریت و بیدار کنندهٔ ملت فدائی وطن

حضرت مستطاب اجل امجد اشرف اقای سردار اسعد دامت
شوکته العالی که پس از ایثار جان و مال در رهائی ابنای این مملکت
از چنگال قهر و غلبه استبداد با کسالت مزاجی که از شدت تهاجم
افکار موثره راجع باین اب و خاك عارض خاطر مبارکشان شده
که خود باعث یأس و متارکه از اغلب اقدامات است معهذا در
بروز مساعی جمیله برای خدمت به نوع خود داری ننموده
واوقات گرانبهای خود را کاملا مصروف معارف پروری
وترویج علم و افتتاح طرق دانش ومعرفت نموده و بالاختصاص
دراین ایام محض اکاهی عموم ایرانیان بترتیب سیاست غرب
و استحضار از پلتیك و روابط دول خارجه با این مملکت اهتمامات
وافیه در ترجمه و نشر کتاب ابی که حاوی اخبارات مهمه ایران
از بدو تأسیس مشروطه ببعد است و جریان پلتیك و منافع
اقتصادی دول همجوار واضحاً اشکار میدارد بعمل اورده ودر
واقع خدمت بزرکی به احاد و افراد این مملکت نموده که در اتیه
مجهول نخواهد ماند و نظر بدقایق فنیهٔ که در ترجمهٔ صحیح این
کتاب داشته اند این خدمت را بعهدهٔ این بندهٔ بیمقدار و خادم

مات میرزا علی خان مدبرالملك محول فرموده اند و این بنده هم
با اشتیاق کامل که بخدمت کذاری هموطنان عزیز خود دارم
ارجاع این خدمت را برای نیل به امال و ارزوی خود مغتنم
شمرده و انجام انرا سرمایه افتخار ابدی خود قرار داده حتی القوه
در صحت ترجمه ان اهتمام و دقت نموده و امیدوارم در نظر
قارئین محترم پسندیده افتد و چنانچه منقصتی در ان مشاهده
فرمودند به کرم خود از ان صرف نظر فرمایند

مراسلات ومخابرات در باب

اوضاع ایران

در تعقیب جلد نمره یك سنه ۱۹۰۹

(نمره ۱)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۳۰ نوامبر) طهران بتاریخ ۳۰ نوامبر ۱۹۰۸

شاه و مشروطه

جواب مراسله مشترکه مامورخه ۲۲ شهر حال از طرف دولت ایران رسیده است

مراسله مزبور مبنی بر این است که تعرض ما در باب تعلیمات مخالفانه دادن ناصحین مخفیه بشاه بی اصل است و شاه محتاج به نصیحت ملتزمین خود نیست . دولت ایران ضمناً از ما خواهش نموده است که بدول متبوعهٔ خودمان اطلاع بدهیم که شاه قصد اعطای مجلسی دارد که مطابق عادات مردم و طبیعت مملکت باشد و باقوانین شرع اسلام موافقت داشته باشد . و نیز در مراسله مزبور خاطر نشان نموده اند که اغتشاشات و انقلاباتیکه در ایام

مشروطه سابق در مملکت بروز نمود بهمین مناسبت موافق نبودن مجلس با عادت مردم بود

ظاهراً مجلس مشورتیکه اعلیحضرت مزبور در ۲۸ نوامبر تأسیس انرا به ترجمانهای سفارتین اعلام نموده همان مجلس منظوره است

(نمره ۲)

تلگراف سرادوارد گری به سر نیکلسن

وزارت خارجه ۳۰ نوامبر ۱۹۰۸

جنابعالی باید از مسیو ایسولسکی سؤال بکنید که ایا او با نظریات دولت انگلیس در باب مسئله ذیل موافقت دارد یاخیر ؟

ما تصور میکنیم مراسلهٔ که از دولت ایران به سر جارج بارکلی و همکار روسی او رسیده است نباید بی جواب گذارده بشود . فرض میکنیم مجلسی که شاه وعده نموده است واقعا مثل همان مجلس شوری باشد که شاه دوروز قبل به ترجمان های سفارت خانه ها اطلاع داده است در اینصورت احتمال نمیرود که باعث اسکات بشود یاملت باتشکیل مجاسی که مبنای ان به انتخاب

نباشد اقناع بشوند

دولت انکلیس تصور میکند بهتر انست در این باب التیماتمی بشود مبنی بر اینکه شاه باید امر بکند که مجلس مشاورهٔ مزبور بدون دفع وقت پیش از این شروع بنوشتن قانون جدیدی برای انتخابات بنماید

(نمره ۳)

تلکراف سر نیکلسن به سرادوارد گری (واصله درغره دسامبر)
سن پطرزبورغ غره دسامبر ۱۹۰۸

مرحمت فرموده به تلکراف مورخهٔ دیروز خودتان مراجعه فرمائید

بنا باطلاعات واصله مسیو ایسولسکی از شارژدافر روس مقیم طهران مقدمات مجلس مشاوره منظوره تاکنون بعمل امده و تهیه قانون انتخابات اولین مشغلهٔ ان هیئت خواهد بود بنا به اطلاعی که از مسیو سباین رسیده مسیو سبلین و سرجارج بارکلی باهم موافقت نموده اند که حتی القوه در سرعت اجرای این امر کوشش بنمایند و در ضمن منتظر بشوند تا روش منظوره

اتخاذ بکردد . بعقیدهٔ مسیو ایسولسکی نظر بمراتب فوق عجالتاً اظهار دیکری از طرف دولتین بشاه لازم نیست ولی من بجناب معزی الیه توضیح دادم که یك مبنای انتخابیهٔ از برای مجلس جدید قطعاً لازم است حتی چنانچه حق انتخاب هم نسبت بانتخاب مجلس ماضی محدود تر باشدو هیچ مجلس مشاورهٔ یاهیئت دیکری که اعضای ان فقط ازطرف شاه معین بشوند درعوض مجلس منتخبه قبول نخواهند شد . بهرحال چون نمایندکان دولتین در طهران توصیه نموده اند که چندی تامل بشود تا به بینیم مجاس مشاورهٔ حاضره چطور کارمیکنند باین جهت عجالتاً تأمل نمودن بهتر است من جواب دادم که مراتب را بوزیر امور خارجهٔ انکلیس اطلاع خواهم داد . در هر صورت قانون انتخاب را مجاس مشاوره باید باسرع وقت حاضر بنماید

(نمرهٔ ٤)

تلکراف سر جارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در غره دسامبر)

طهران غره دسامبر ۱۹۰۸

رجوع به تلکراف سن پطرزبورغ مورخهٔ امروز اعضای مجلس اعیان جدید عاری از این کار و نادان و ارتجاعی هستند باستثنای یکی دو نفر که انها هم مایل بحضور در ان محضر نیستند در واقع ترکیب این هیئت غیر مرضی است وباالصراحة نشان میدهد که شاه بیش از پیش لزوم تأسیس رژیم جدید را تغافل میکند . بجز اینکه ما بتوانیم شاه را متقاعد بنمائیم که چند نفر اشخاص تربیت شدهٔ ازادی خواه بعدهٔ اعضای مجلس مشاوره بیفزاید چارهٔ نیست و الا من گمان میکنم مساعی ما برای تجدید تشکیل یك مجلس منتخبهٔ بی‌فایده باشد

ضمناً اهمیت اوضاع تبریز در تزاید است

(نمره ٥)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در غره دسامبر) طهران غره دسامبر ١٩٠٨

جنرال قونسول انکلیس از تبریز خبرمیدهد که پانصد نفر قشون روس ازجلفا عزیمت نمودند

(نمره ٦)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله درغره دسامبر) طهران غره دسامبر ۱۹۰۸

رجوع به تلگراف ۲۵ شهر ماضی من

باوجود اطمینانیکه حسب الامر شاه بتوسط وزارت امور خارجه به نماینده های دولتین داده شده بود امروز دستخط ۲۲ شهر ماضی در تمام شهر منتشر شده

شارژدافر روس و من جداً تاکید نموده ایم که اوراق مزبور باید بدون تأخیر توقیف بشود

(نمره ۷۵)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲ دسامبر) طهران ۲ دسامبر ۱۹۰۸

در تعقیب تلگراف مورخه دیروز خودم ابلاغی از طرف شاه به من رسیده که جواب او بعلمارا بکلی بدون استحضار او بدیوارها نصب نموده اند و خود او هم ازاین بابت خیلی متغیر است . اعلیحضرت مرور امر نموده است که دستخط منتشره جمع و پاره بشود

شاه تصور میکند که دستخط مزبور کار علما باشد ولی چون
ممکن است بعضی صاحب منصبان جزء هم مسؤل باشند اعلیحضرت
مزبور بحکومت طهران امر نموده است هر شخصی راکه دخیل
اینکار یافت مورد مؤاخذه قرار دهد

اعلیحضرت معظم اطمینانهائیرا که علاءالسلطنه در چهارشنبه
ماضی به من تبلیغ نموده بود تکرار مینماید

﴿ به تلگراف ۲۵ شهر ماضی من مراجعه نمائید ﴾

(نمره ۸۰)

تلگراف سر نیکلسن به سرادوارد گری (واصله در ۶ دسامبر)

سن پطرزبورغ ۶ دسامبر ۱۹۰۸

﴿ مسافرت سفیر فوق العاده به سن پطرزبورغ ﴾

دیروز مسیو ایسولسکی به من اطلاع داد که با وجود اظهار دولت
روس که امپراطور مایل نیست در مورد فوت گراندوك الكسیس
مأموری برای تسلیت اعزام بشود معهذا ورود سفیر مخصوص
برای این امر واقع خواهد شد

جواب دولت ایران مبنی بر این بوده که معذالك دولت

ایران میل دارد سفیر فوق‌العاده را بفرستد و به اضافه سفیر مزبور حامل یك مراسلهٔ مهمی از طرف شاه بامپراطور خواهد بود

(نمرهٔ ۹)

مکتوب سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۸ دسامبر) طهران ۱۵ نوامبر ۱۹۰۸

در هفتم شهر حال نمایش بر علیه مشروطه در باغ شاه واقع شده و تلگرافاتیکه شهرت داده شده بود از ولایات مبنی به مخالفت با تشکیل پارلمان رسیده که در باغ شاه ترتیب داده شده بود اشاعه یافت پر واضح است که این نتیجهٔ نمایشهای سه چهار نفر وزیر از قبیل صدر اعظم ووزیر جنك بوده که بواسطهٔ تجدید حکومت مشروطه خیلی چیزها از دست انها خواهد رفت بنا بر این من و همکار روسیم چنین صلاح دیدیم که فرصتی بدست اورده و برای شاه توضیح بنمائیم که این اظهارات عقاید عمومی جعلی بهیچوجه ان اعلیحضرت را از تعهداتیکه نموده اند مستخلص نمیکنند . لهذا درخواست موقع شرفیابی نموده و شاه روز چهار شنبه وزیر مختار روس را بارداد و روز

بعد من را . من بان اعلیحضرت عرض نمودم علت درخواست
نمودن موقع شرفیابی محرمانه این است که مجال مذاکره درباب
اوضاع منقلبهٔ حاضره را بان اعلیحضرت داشته باشم و بان اعلیحضرت
اطمینان دادم که انچه را عرض خواهم نمود فقط پیش نهاد
صمیمانه ایست که برای منافع خود ان اعلیحضرت و مملکت او
لازم است پس از ان من شروع به بیانات ذیل نمودم

چنانچه خاطر مبارك ان اعلیحضرت مستحضر است مسلك
اساسی دولت انگلیس و روس در ایران تبری جستن از مداخلهٔ
بامورات داخلی این مملکت است دولتین از این مسلك منحرف
نخواهند شد

بنا براین دولتین نظر بهمجواری و دول کامل الوداد بودن
صمیمانه مایلند که پیشرفت و مسالمت ایرانرا در ترقی به بینند
و بواسطهٔ روابط مستحسنهٔ با این مملکت دولتین همیشه از
وظایف خود شمرده اند که دولت اعلیحضرت شاه را بانصایح
خیر خواهانه خود تقویت بنمایند هم من و هم همکار روسی من
منتظریم که نصایح مشفقانهٔیکه مابدستور العمل دولتهای متبوعهٔ

خودمان باعلیحضرت عرضه میداریم دراین موقع که مملکت ایران از بحران عظیمی میگذرد کاملا استقبال بشود

بموجب اخباراتیکه بما رسیده است اهالی ایران چه در پای تخت و چه درولایات در نهایت اضطراب و انقلاب هستند اعلیحضرت شاه برعایای خودشان تجدید استقرار مشروطیه را وعده فرموده اند و این وعده با اصراحه بدولتین کامل الوداد مواجهاً اظهار شده

حوادث شنبهٔ گذشته با این وعده منافی است . ازقرار مسموع دران روز بموجب حکم وزراء قریب چند صد نفر مردم را در باغ شاه جمع نمودند که بمخالفت مشروطه اظهارات بنمایند و عریضهٔ دراین موضوع بمعیت علماء ترتیب داده شده بود و باعلیحضرت شاه تقدیم شده . بنده وهمکارروسی من صمیمانه امیدواریم که این اشتهارات که بتوسط دشمنان مملکت وانهائیکه بهیچوجه مراقب مکنونات مردم نیستند ترتیب داده شده باعث انحراف اعلیحضرت از قصدیکه داشته اند نشده و نقض قول اعلیحضرت را ننماید . مملکتی که از اغتشاشات

و ناملایمات وسوء اطمینان بستوه امده با کمال بی صبری منتظر اجرای این مواعید است دولتینیکه ما نماینده انها هستیم نمیتوانند بحد کافی در لزوم تسکین ملت اصرار بنمایند و برای اینکه از مخاطرات عظیمهٔ که در پیش است و ما پیش بینی مینمائیم و محتمل است نتایج وخیمهٔ در اتیه داشته باشد جلوگیری بشود بیش از این مبالغه کنند . بهمچنین من و همکار روسی خودم با کمال افتخار توجه کاملهٔ اعلیحضرت را باغتشاش حاضره معطوف میداریم که رفع این اغتشاش بسته باجرای مواعیدیست که اعلیحضرت شاه برعیت خود نموده اند

در خاتمه میل دارم خاطر مبارك اعلیحضرت را بوضع رقت انگیز بعضی از اتباع خود شان که بجرم مقصر پلتیکی بودن محبوسند معطوف بدارم چونکه چندین ماه بی تکالیف و بدون تحقیق در محبس مانده اند

ما جسارتاً از جانب این اشخاص بدبخت درخواست ترحم و تفضل اعلیحضرت را مینمائیم

پس از آنکه اعلیحضرت مزبور اظهار امتنان از این نصایح

نمود در جواب شرح مبسوطی بیان فرمودند

چون روز پیش هم همین نوع عنوانات را ازمسیو (دوهارت ویك) استماع نموده بود مدت کافی وقت از برای تهیهٔ جواب داشته و بی‌شبهه ناصحین ارتجاعی تعلیمات دقیقه به‌اوداده بودند

او بکلی منکر جعلی بودن اظهار حسیات عامه بر ضد مشروطه بود و اظهار داشت که یك‌قسمت بسیارعمدهٔ متنفذین مردم بر این عقیده هستند که‌حکومت مشروطه مخالف اسلام است ودر ترتیب نمایش بضد مشروطه در باغ شاه وزراء دخالتی نداشتند اگرچه بدون‌تردید نفوذ علماء در این‌موضوع تأثیری داشته . اعلیحضرت شخصاً با تأسیس یك پارلمانی اظهار همراهی می‌نمود که ایران انرا لازم دارد ولی باید ترتیب ان بکلی بامجلس سابق فرق داشته باشد . اعلیحضرت مزبور وضع حاضره را با وضع جاریه در اواخر سنهٔ ۱۹۰٦ بمثال سنجیده واظهار میداشت که‌در ان ایام دولت مخالف مشروطه بود ومردم طالب ان حالا بر عکس دولت طالب ان است ومردم مخالف ان

ان اعلیحضرت ارادهٔ نقض عهد خودرا ندارد و بنمایش درباغ شاه هم تمکین ننموده بلکه درصدد تأسیس مشروطه ایست که مناسب حال این مملکت باشد . قانون انتخابات بولایات فرستاده شده ولی او باید فرصت داشته باشد که بتواند اطمینان حاصل بنماید تا چه حد مردم انرا قبول خواهند نمود

مجلهٔ که در انتشار دستخط سابق او شده و بواسطهٔ فشار سفارتین بوده باعث انزجار کنونی شده حالا باید اینقدر مجال باو داده شود که مخالفین حکومت شوروی را جلب بنماید . درباب اشخاصیکه محبوس هستند اعلیحضرت مزبور اظهار داشت که بعقیدهٔ او کسانیکه هنوز در حبس هستند مقصرند نه متهمین پولتیکی ولی او وعده نمود که بصورت اسامی انها مراجعه نماید

من جواب دادم خیلی مسرورم از اینکه اعلیحضرت ارادهٔ تجدید استقرار مشروطه را دارد . من نمیخواهم بان اعلیحضرت تجویز بنمایم که چه قسم حکومت مشروطه برای ایران لازم است ولی انچه برای منافع و مصالح لازم است این است که بهر زودی

که ممکن باشد مردم از این خیالاتیکه در مغزانها جایگیر شده که اعلیحضرت شاه ارادهٔ ایفاء بمواعید خودرا ندارد اسوده بشوند من جسارت بمخالفت با ان اعلیحضرت نمودم که مخالف بودن احساسات عامه با حکومت مشروطه بی اصل است و مسلم است که عقیدهٔ عمومی بر این است که نمایش بر علیه مشروطه صمیمی نیست پس از ان من اظهار نمودم که از تکمیل مواعید ان اعلیحضرت اثرات مستحسنه دروضع تبریز حاصل خواهد شد. ایفای باین ترتیب واعطای عفو عمومی از برای استقرار صلح در انجا بالاترین اقدام است

از مذاکراتیکه متعاقب شرح فوق بمیان امد دیگر گمان نمیکنم مطلب قابل الذکری باشد چونکه کلیتاً تکرار صحبتهای فوق بود ولی چیزی که لازم است ذکر بشود این است که درباب تبریز شاه اظهار داشت انهائیکه در تبریز مسلح مخالف با او هستند برای مشروطه جنگ نمیکنند اغلب از انها اشوب طلبان قفقازی هستند و جنگی که یکسال است دایر است فقط یکنوع یاغی گری ایلیاتی معمولی است . من بان اعلیحضرت اظهار نمودم

که جنك مزبور فوراً بعد از انهدام مجلس در اواخر ماه ژوئن شروع شد . من خاطر آن اعلیحضرت را متذکر نمودم که تبریزیها جدیدا تلکرافی مبنی باظهار فدویت مخابره نموده اند و بنظر من اینموقع خوبی از برای عنوان صلح بود وعقیده خودم را تکرار نمودم که اعطای یك عفو عمومی و ایفای سریع بمواعید اعلیحضرت بهترین وسیلهٔ استقرار نظم است

بعد از مرخصی خواستن من از شاه ان اعلیحضرت از مستر چرچیل که همراه من بود تقاضا نمود که یك لحظه درانجا توقف نماید ان اعلیحضرت از او خواستار شده بود که برای من توضیح بنماید که در حضور مترجم ایرانی ان اعلیحضرت میل نداشته این صحبت را بنماید وان این است که قشونیکه در باغ شاه با او هستند باین عقیده بپای تخت امده اند که وجود انها برای مدافعه از مذهب خودشان لازم بوده واکر ان اعلیحضرت حکومت مشروطه را اعطا بنماید انها بهیجان خواهند امد چونکه عقیدهٔ انها بر این است که مشروطه مخالف با اسلام است

منظور این بود که من با خودم این عقیده را از محضر او ببرم

که او سلطان خواهان مشروطه ایست و مایل بسلطنت شوروی
نمودن است ولی فقط تنفر اغلب از ملت او ازمشروطه اورا از
قبول یك هیچه رویهٔ مانع شده است در صورتیکه البته این
خیال بی‌اساسی است برای غالب مردمان خارج از پای تخت
و بعضی از شهرهای عمده یحتمل بی تفاوت باشد ولی اکثر طبقات
کم و بیش تربیت شده مسلماً خواهان حکومت مشروطه هستند
خصوصاً تجار و اشخاصیکه در این مملکت دارای شغل باتدینی
هستند تأمین خودرا در متابعت با تعدیات حالیه ناصحین غیر
مسؤل شاه میدانند . من نمیتوانم بگویم که امید نتیجه از این
دو فقره شرفیابی حاصل است (مسیو دوهارت ویك) که
امروز از طهران حرکت نمود یك نوبت دیگر دیروز بحضور
شاه بار یافته بود بمن اطلاع داد که در این نوبت شرفیابی
خودش هم مغتنماً یك مرتبه دیگر با کمال جدیت باشاه
مذاکره نموده واعلیحضرت مزبور با و وعده داده که درعرض
دو سه‌روز ه اتیه دستخطی توزیع خواهد نمود . اگر ایفاء
باین عهد هم بشود من تردید دارم که ایا اقدامات رضایت

بخش را حاوی خواهد بود یا خیر چونکه اشخاصیکه دخیل
در تهیهٔ یك همچه دستخطی بوده‌اند مسلماً از چند نفر معدود
ایرانیان بیطرف وکامل نخواهند بود که انطوریکه شاید و باید
مبنی یك همچه نقشهٔ را بترتیب مفیده قرار بدهند که منشأ
اثرات مطلوبه بگردد   (جارج بارکلی)

(نمرهٔ ۱۰)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۹
دسامبر ۱۹۰۸) طهران ۹ دسامبر ۱۹۰۸

بسفارت روس همچه مشهود شده که حالا از وضع شاه
اینطور مستفاد میشود که کمتر با مشروطه مخالفت دارد.
چون این موقع برای اقدامات در این موضوع مغتنم است
ما درخواست باریافتن بحضور اعلیحضرت مزبور رانموده‌ایم
که ترجمانهای سفارتین شرفیابی حاصل نموده و دو فقره
عریضه اهالی مشهد واستراباد راکه در باب خواستن مشروطه
نوشته اند بشاه تقدیم بنمایند ترجمانهای مزبور باضافه‌استفسار
خواهند نمود که از مذاکره و مشاوراتیکه انا‌علیحضرت در

شرفیابی ۲۸ شهر ماضی بترجمانهای مزبور اظهار داشته بود در انوقت جمعی مشغول بوده اند چه نتیجه حاصل شده

(نمره ۱۱)

تلگراف سر جارج بارگلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۰ دسامبر) طهران ۱۰ دسامبر ۱۹۰۸

﴿ شاه ومشروطه ﴾

روزنامه رسمی «ایران» دیروز اشعار میدارد که اعلیحضرت شاه رای خود را براین قرار داده که مجلس مشاوره مفصلی مرکب از پنجاه نفر اعضاء تشکیل دهد . اعضاء این مجلس مرکب خواهند بود از علماء وتجار واشخاص بصیر باوضاع مملکت و اشخاص دیگریکه اهالی انتخاب بنمایند . این هیئت در تمام امورات شعبات مملکت نظارت خواهند داشت ودر باب اصلاحاتیکه برای مالیه و سایر دوایر دولتی لازم است مشاوره خواهند نمود

(نمره ۱۲)

تلگراف سر جارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۲ دسامبر ۱۹۰۸ طهران ۱۲ دسامبر ۱۹۰۸

رجوع به تلگراف دهم شهر حال من وزیر امور خارجه سواد نظامنامهٔ را که برای مجلس مشاوره جدید مرتب گردیده بمن داد است . در این نظامنامه هیچ ذکری از انتخاب اعضا دیگری غیر از انهائیکه شاه انتخاب نموده نشده است با وجود این بعضی نکات خوب در این نظامنامه هست درصورتیکه یك شاه خوش نیتی باشد و یك عده اعضای متمدن صاحب عزم و بجدی متدین که اقتدارات مفوضهٔ بخود را بخوبی بکار ببرند بوده باشند این اقدام جدید شاید بهترین احتمال تأسیس حکومت صحیحی را برای دولت ایران داشته باشد چنانچه معلوم است از مجمعی است که نتیجهٔ مجاهدات سه ماههٔ سفارتین است و محتمل است بکلی بیفایده باشد و مشکل است انتظار داشت که این اقدام در اوضاع ولایات شمالی اثرات مطبوعی حاصل بنماید

(نمرهٔ ۱۳)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصلهٔ ۱۲ دسامبر) طهران ۱۲ دسامبر ۱۹۰۸

رجوع بتلگراف ۹ شهر جاری من

وزیر امور خارجه بما اطلاع میدهد که بواسطهٔ علت مزاج عارضه اعلیحضرت نمیتواند ترجمانهای سفارتین را بپذیرد . علاء السلطنه خواهش نموده است مذاکراتی را که ما میخواستهایم با شاه بنمائیم بتوسط او بنمائیم . ما این خواهش را رد نموده ایم واظهار داشتیم که ممکن است پس از اعادهٔ صحت مزاج اعلیحضرت ترجمانها را بپذیرند

(نمرهٔ ۱٤)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصلهٔ در ۱٤ دسامبر) طهران ۱٤ دسامبر ۱۹۰۸

رجوع بتلگراف ۱۲ شهر جاری من

از ترکیب هیئت مشاوره صراحتاً مشهود میشود که غرض از ترتیب نظامنامه این مجمع فقط فریب دادن ما است

بمناسبت امتناع شاه از پذیرفتن ترجمانهای سفارتین ما یادداشت مشترکی بتوسط وزیر امور خارجه تقدیم داشته وخاطر اعلیحضرت مزبور را از مواعید خودش اگاه نموده و خاطر نشان او نموده ایم که تشکیل مجلسی که مرکب از اعضاء

منتخبه بتوسط خود اوست برای ایفاء عهدیکه ان اعلیحضرت نموده بودند مکفی نخواهد بود . ما پیشنهاد خود را تکرار نموده و فقط امید خاتمه پذیرفتن اوضاع ناهنجار حاضره را منحصر به تشکیل مجلس منتخبهٔ عامه و اعطای عفو عمومی به اهالی تبریز نموده ایم

(نمرهٔ ۱۵)

تلگراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله در ۱۵ دسامبر) سن پطرزبورغ ۱۵ دسامبر ۱۹۰۸

در ضمن ملاقاتیکه من امروز با مسیو ایسولسکی نمودم با انجناب در باب طفرهٔ از ایفای عهد نمودن شاه و رعایت ننمودن نصایح ما مذاکره نمودم . من اظهار نمودم که باید باکمال تشدد بشاه تأکید بشود که ما نمیتوانیم بگذاریم او این روش را تعقیب بنماید . مسیو ایسولسکی استفسار نمود چه اقداماتی من در نظر دارم جناب معظم الیه با اقداماتیکه دال بر مداخلات مستقیم دولتین باشد مخالف بود . من اظهار داشتم که شاه تعهد نموده است که قانون انتخابات را اشاعه دهد و مجلسی تشکیل

بدهد وما جداً اصرار نموده ایم که عفو عمومی باهالی تبریز اعطا بشود . اگر ما در همین موضوع ها ایستادگی بنمائیم کافی است

ما باید جداً اصرار بنمائیم که برای تکمیل این ترتیبات بشاه فشار بیاوریم

(نمرهٔ ١٦)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ١٧ دسامبر) طهران ١٧ دسامبر ١٩٠٨

بنا به تمنای وقتی که دیروز سعدالدوله با سفارت روس نموده و ملاقات [illegible] دولتین را خواسته بود از برای تبلیغ پیغامیکه از طرف شاه داشت امروز صبح مسیو سبلین و سعدالدوله [illegible] ملاقات نمودیم پیغام شاه این بود [illegible] استفسار نموده بود یا در صورت [illegible] دولتین حاضر خواهند بود که چهارصد هزار لیره باو قرض بدهند یا خیر . سعدالدوله اظهار نمود که شاه اصرار [illegible] دارد که گرچه گمان میکنم که بتوانم مملکت را نجات بدهم

مرا دخیل در کار بنماید ولی من از قبول آن امتناع نموده اظهار
داشتم که دخیل در کار نخواهم شد مگر در صورت حکومت
شوروی و نیز برای آن اعلیحضرت توضیح کردم که یگانه امید
بهبودی در اوضاع حاضره منحصر باستقرار مشروطه است

ظاهراً حالا شاه برای قبول آن حاضر شده و با و امر
نموده است که از نماینده های دولتین در باب استقراض استفسار
نماید . من از جانب نماینده های دولتین جواب دادم که
باعلیحضرت شاه اطلاع بدهید که عجالتا بهیچوجه امید آن نیست
که دولتین برای دادن قرض منظوره حاضر بشوند مگر در
تحت حکومت مشروطه و مقصود از این مشروطه آن نیست که
فقط شاه دستخطی صادر نموده و وعده اعطاییه مشروطه
برعایای خود بدهد . بلکه لازم است که مشروطه بموقع
اجری گذارده بشود و تأمینات لازمه با دولتین داده بشود
که وجه استقراض بمصارف سیاسیه بقاعده صرف بشود .
اگر چه من ترتیب یک همچو تأمینی را نمیتوانم قطعاً
ظهار بدارم ولی دولتین اطمینانات از طرف سیورینزولا زم

خواهند داشت مبنی بر اینکه ن تأمینات کافی است

از قراریکه من استنباط نمودم اعلیحضرت شاه بیم انرا دارد که تأمینات از قبیل اشغال کمرکات یا خاك ایران باشد من سعدالدوله را از این نکته مطمئن نمودم ولی درضمن تصریح نمودم که طبیعتاً ماتأمیناتی ازبرای تأدیه فرع وجه استقراض لازم خواهیم داشت . من نیز اظهار داشتم که اوضاع مملکت از بد بهتر رسیده و اصرارنمودم که اکر اعلیحضرت شاه اکنون جدیت دارند بدون دفع وقت مقاصد حسنهٔ خود را برعایای خود اعلام بدارند . اکرچه دولتین ترتیب یك مشروطهٔ راکه مناسب حال مملکت باشد نمیتوانند تشریح بنمایند ولی من بسعد الدوله اطمینان دادم که اکر او محتاج بتقویت ونصیحت ما در مساعی خودش برای ایجاد نمودن یك قسم مشروطه باشد او میتواند وثوق کامل بدولتین داشته باشد که از بذل ان مضایقه نخواهند نمود

سعدالدوله در موقع خروج خودش از سفارت بظاهر خیلی خوش وقت و امیدوار مینمود

(نمره ۱۷۵)

مکتوب سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۱ دسامبر) طهران ۲۵ نوامبر ۱۹۰۸

اقا — چنانچه در تلگراف ۲۲ شهر جاری خودم اطلاع داده‌ام در ۱۹ شهر حال نمایش دیگری در باغ شاه بمخالفت انعقاد مجلس داده شد انچه در ان محضر واقع شده عیناً واضح نیست ولی یقین است که عریضه از طرف علماء که بدستور شیخ فضل الله و امام جمعه و صدر اعظم و شاهزاده نایب السلطنه عمو و پدرزن شاه و امیر بهادر جنك ترتیب داده شده بود بشاه تقدیم شد عریضه مزبور مشعر براین بود که مجلس مخالف اسلام است و اعلیحضرت شاه بایك نوع اکراه ظاهری دستخطی بمضمون مطلوب صادر نمود .

دستخط مزبور در ۲۱ شهر حال بمطبعه دولتی فرستاده شده بود و در همان روز صدر اعظم درجواب سؤالی که من بتوسط عباسقلی خان نموده بودم اظهار داشته بود که بمحض طبع شدن منتشر خواهد شد

من و همکار روسی خودم پس از مشورت باهم موافقت نمودیم
که یادداشتی بامضاء خودمان بوزیر امور خارجه بنویسیم و
تاکید بنمائیم که شاه تجدید نظری در رأی قطعی خود بنماید .
چون وقت ان گذشته بود که بتوان اشاعه یافتن دستخط شاه
را ممانعت نمود بجهة اینکه دستخط مزبور غروب همان روز
بدست عموم رسیده بود و بولایات نزد علماء فرستاده شده
و امر بر انتشار آن شده بود . بعد از ان من تحقیق نموده و
ملتفت شدم که یادداشت ما را علاء السلطنه تا غروب ۲۳ بنظر
شاه نرسانده بود . علی الظاهر یادداشت مزبور اثر فوری
نکرده بود چون که در همان شب طبع کننده امر شده بود که
دیگر هیچ نسخهٔ از ان دستخط را توزیع ننماید و در جمع نمودن
نسخه هائیکه منتشر شده بود کوشش نمودند شب بعد
علاء السلطنه بتوسط مستر چرچیل بمن پیغام داده بود که روز بعد
بملاقات من خواهد آمد وحقائق کیفیت دستخط مزبور را توضیح
خواهد نمود

علاء السلطنه امروز نزد من آمده و اظهار داشت که حسب

الفرمود شاه آمده است که بعضی اطلاعات اضافی در باب
دستخط بمن بدهد معظم الیه اظهار داشت که غرض از دستخط
مزبور این نیست که شاه تشکیل مجلس نخواهد داد بلکه فقط مجلس
مثل مجلس سابق تأسیس نخواهد نمود . باضافه دستخطی که حقیقتاً
بشود زیرا دستخط گفت نیست فقط جوابی است که بعلماء داده
شده و رسمیت ندارد چونکه نه توسط صدر اعظم توزیع نشده
وعلماء از طبع و نشر نموده اند . من جواب دادم موجب
کمال اسف است که اصلاً آن توزیع شده و از معزی الیه سؤال
نمودم که آیا ممکن است من بدولت مطبوعه خودم اطلاع دهم
که انتشار آن بر خلاف امر شاه بوده . همچو مینمود که
معزی الیه از دادن جواب صریح احتراز دارد ولی بالاخره اظهار
نمود که ممکن است من تلگراف بکنم که تا اندازهٔ از او اطلاع
دارد دستخط مزبور حسب الامر شاه طبع نشده و اعلیحضرت
معظم همواره درصدد است که مجلسی مناسب احتیاجات مملکت و
مطابق با قوانین اسلام تأسیس بنماید چنانچه در دستخط ۲۴
سپتامبر خودش هم وعده داده است .

من استنباط نمودم که مجلس منظوره چیز دیگری بجز یك مجلس مشاوره که اعضاء انرا شاه معین بنماید نخواهد بود و من از معزی الیه استفسار نمودم چه وقت باید منتظر قانون انتخابات بود .

او جواب داد که اعلیحضرت معظم امر به تهیه ان نموده است ولی بواسطه بیانات انکار مردم بر ضد تأسیس مشروطه انتشار ان بعهده تاخیر افتاد .

پس از ان شرح مبسوطی در باب صلاحیت مجلس مذاکره شد . بالاختصار من عقیدهٔ خودم را تکرار نمودم که اعادهٔ نظم در تبریز و استقرار اسایش در بقیهٔ نقاط ایران فقط بسته به تشکیل مجلس منتخبه است . معزی الیه اظهار داشت عقیدهٔ او بر این است که انقلاب اذربایجان بهیچوجه مربوط با مسئلهٔ مشروطه نیست و ایران برای حکومت پارلمانی مستعد نیست چنانچه زیاد رویهای مجلس سابق دلیل بر این مدعا است و قسمت عمدهٔ مردم مخالف با مشروطه هستند . او نیز اظهار داشت شاه خوف انرا دارد که اگر مجلسی تأسیس بشود باعث خونریزی بسیار خواهد شد چونکه احساسات بر ضد ان بیشمار است واو

یك دسته تلگرافات ولایات را برای اثبات حسیات عمومی بضد مشروطه ارائه داده . او سؤال نمود که آیا من در صحت این تلگرافات تردیدی دارم . من جواب دادم خیر تردیدی ندارم ولی معذالك انها را نمیتوانم شاهد بر احساسات واقعی عمومی قرار بدهم تا اندازهٔ من اطلاع دارم اهالی پای تخت و طبقات تربیت شده و کسانی که در مملکت دارای اعتبارات هستند خواهان مجلس منتخبه هستند که ان مجلس اصحاب منافی شاه را در تحت یك کنترول و نظارتی قرار بدهد . اغلب مردم شاید یحتمل چندان در قید مشروطه نباشند ولی چیزیکه انها میخواهند تأمین و مسالمت است و این هم با این ترتیب هنجار کنونی میسر نخواهد شد

من از علاء السلطنه خواهش کردم که ترتیب باریابی ترجمانهای سفارتین را بدهد . معظم الیه تقاضا را تأیید نموده و پیش نهاد نمود که در عوض ترتیب باریافتن محرمانهٔ برای خود من بدهد . من اظهار نمودم که شرفیابی سابق من چندان نتیجهٔ سود مندی نبخشیده و بعقیدهٔ من از مذاکرات مشفقانه شاه

با مترجم ها محتمل است نتایج مفید تری حاصل بشود . اگر من شرفیابی تجددی بخواهم حاصل بنمایم باتفاق همکار روسی خودم خواهد بود یحتمل بموجب اوامر دول متبوعه خودمان ما مجبور به تجدید عنوانات هم با ان اعلیحضرت بشویم . برای احتراز از این مسئله است که ما تقاضای باریافتن ترجمانهای خودمانرا مینمائیم . از استماع اینکه ما باید عنوانات دیگری هم بنمائیم اثار کنج کاوی در معزی الیه ظاهر کشت و اظهار داشت ازاین نکران است که مبادا ترجمانها از انچه باید بکویند تجاوز بنمایند من اورا دراین باب مطمئن نمودم و بالاخره او راضی شد که تعیین موقع شرفیابی منظوره را موکول بمیل شاه بنماید

ایضاً ترجمه دستخط شاه و سواد یادداشت مشترکه مورخه ۲۲ نوامبر خودمان را ارسال میدارم

(امضاء) جارج بارکلی

ملفوفه نمرهٔ ۱ درنمرهٔ ۱۷

﴿ دستخط مورخهٔ ۱۹ نوامبر شاه ﴾

بسم الله الرحمن الرحیم

جنابان مستطابان علماء عظام

پیوسته منظور نظر ما بوده و هست که دین مبین اسلام و قوانین حضرت رسول را تقویت و حفظ نمائیم حالا که شما اظهار داشته‌اید استقرار مجلس با قوانین اسلام مخالف است و نا مشروع بودن آنرا فتوا داده اید و علمای ولایات هم کتباً و تلکرافاً نامشروع بودن آنرا فتوا داده اند لهذا ماهم بکلی ازاین عزم صرف نظر نموده و حتی در آتیه هم هیچ ذکری از چنین مجلسی نخواهد شد ولی بتوجه امام عصر عجل الله فرجه تعلیمات لازمه برای بسط عدل و داد داده شده و خواهد شد جنابان عالی از این نیت ملوکانه ما برای انبساط عدالت و حفظ حقوق رعایای خودمان و علاج مفاسد بر حسب قوانین شرع مبین البته تمام طبقات را مستحضر خواهید داشت

(محمد علی شاه قاجار)

ملفوفه نمرهٔ ۲ نمره ۱۷

یادداشت مشترکه بعلاء السلطنه

طهران ۲۲ نوامبر ۱۹۰۸

حضرت اشرف

نماینده های دولتین انگلیس و روس باکمال تعجب و تأسف استماع نموده اند که اعلیحضرت شاهنشاهی پیروی تعلیمات سوء ملتزمین خودرا نموده عریضه جاتی که بهیچوجه حاوی احساسات حقیقی ملت نیست بهانه قرار داده و قصد ندارند که تشکیل مجلسی از نمایندگان ملت بنمایند . نماینده های دولتین دول متبوعه خودرا بوسیلهٔ تلگراف از این عزم تأسف امیز شاه مستحضر خواهند نمود که از این عزم مشهود است اعلیحضرت معظم در صدد ایفاء مواعید خود که مکرر به ملت خود و نماینده های دولتین داده است نیست و از وظایف نماینده های دولتین است که بهمین زودیها حسب الامر دول متبوعه خود شان عنونات لازمه نموده و اعلیحضرت شاه را اگاه بنمایند که برای منافع شخصی خود و مصالح مملکت خود از ان اراده جدید یکه نموده صرف نظر بنماید

نماینده های دولتین مادامی که منتظر تعلیمات از دول متبوعه
خود شان هستند با اینکه از مداخله در امور داخلی ایران احتراز
میجویند تکلیف خود میدانند که تکرار و تأکید در این یقین خود
بنمایند که فقط وسیله تسکین و ترضیه اهالی که بواسطهٔ روش
مخالفانه شاه نسبت بمشروطه در خطه اذربایجان علم طغیان بر
افراشته وهمچنین در پای تخت و سایر ولایات در غلیان وهیجانند
این خواهد بود که اعلیحضرت همیوني خودرا ازقید صلاح
اندیشي اشخاصیکه فایده خودرا در دوام حالت منقلبه کنوني
میدانند ازاد نموده وحکومت شوروی را مجدداً تأسیس بنماید

(جارج بارکلی ـ سبلین)

(نمره ۱۸)

مکتوب سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۱
دسامبر) طهران ۲۹ نوامبر ۱۹۰۸

اقا - در تعقیب مکتوب مورخه ۲۵ شهر حال خودم
با کمال افتخار ترجمه مراسله دولت ایران را لفاً تقدیم میدارم
که در جواب یادداشت مشترکه من وهمکار روسی من است که

در ۲۲ شهر حال بوزیر امور خارجه بامید ممانعت از توزیع دستخط شاه که مشعر بر منصرف شدن از تشکیل مجلس نوشته بودیم . جنابعالی ازان ملاحظه خواهید نمود که از ما درخواست نموده اندکه بمقامات لازمهٔ اعلام بداریم که شاه قصد اعطای مجلسی دارد که مناسب طبیعت مملکت و شرایع اسلام وعادات ایرانیان باشد . بي شبهه غرض از اعطای این مجلس همان هیئت مشاوره ایست که شاه یقین نموده وتشکیل انرادر ۲۸ شهر حال اعلیحضرت معظم بترجمانهای سفارتین اعلام نموده وسابقاً در تحت مکتوب علیحده بجنابعالی اطلاع داده شده ملاحظه خواهید فرمود که فراز اول مراسله خیلی درهم است . معهذا مقصود بقدر کفایت واضح است باین معنی که میخواهند بمن و همکار روسی من مطالب را مشتبه بنمایند که عنوانات ما مبنی به افواه غیرموجه است دولت ایران تااین درجه زیادروی نمینماید که اطلاعات ما در باب فسخ عزیمت شاه از تأسیس مجلس نماینده کانرا تکذیب بنماید . خود صدر اعظم شخصاً تا این اندازه را بمن اطلاع داد واین عزم شاه

نیز روی کاغذ اورده شده موشح بامضای او کردیده ودر مطبعه دولتی بطبع رسیده وچندی اشاعه یافته ولی انها اظهار میدارند که ما هیچ دلیلی از برای نسبت دادن این عزم وانصیحت های منافقانه درباریهای اعلیحضرت معظم نداریم واعلیحضرت شاه محتاج بنصایح انها نیست وان درباریها همچو عقیده ندارند واین عبارتي است که اکر اصلاً حاوی معنائی باشد مفاد ان این است که درباریان شاه با تأسیس مجلس نماینده کان مخالف نیستند که حقیقتاً ادعای عجیبي است

یاد داشت ما اثر خود را نمود چون بمحض تقدیم شدن بشاه امر صادر شد که دستخط مزبور توقیف بشود ومن وهمکار روسی من کمان میکنیم که از این اسناداتها که اقدام ما مبنی بافواهات بی اساس بوده میتوان اغماض نمود

(امضا) جارج بارکلی

ضمیمه نمره ۱۸

ترجمه مراسله علاء السلطنه به سرجارج بارکلی طهران ۲۷ نوامبر ۱۹۰۸

جنابا — باکمال احترام وصول یادداشت مورخهٔ ۲۲
نوامبر جناب عالی را اطلاع میدهم نسبت نصایح منافقانه دادن
که بدرباریان داده شده و فقط مبنی بر یك راپورت در این
باب است وهیچ اساسی ندارد و باعث تعجب و تأسف نماینده کان
محترم دولتین شده بیشتر اسباب تعجب و تأسف این جانب
گردید بجهت اینکه جناب عالی این نوع تأسف امیز را مبني بیك
راپورتي نموده اید وقبل از انکه تحقیقي در صحت این راپورت
بنمائید باین درجه تصور وخیال خودتان را ازاد نموده اید
و درباریان دولت شاهنشاهی را فقط باعتقاد اینکه همچه نظر
وعقیدهٔ دارندانها را الکه دار نموده اید درصورتیکه انها بهیچوجه
دراین عقیده نیستند لله الحمد اعلیحضرت شاهنشاهی با ذکاوت
ودرایت ومراقبت کاملهٔ که در حفظ اساس حکومت پادشاهی
وهمچنین برای رفاه واسایش ملت خودشان بروز وظهور میدهند
بهیچوجه محتاج به نصیحت درباریان خود نیستند اعلیحضرت
شاهنشاهی طبیعتاً در تکالیف خود بصیر ودر وظایفیکه برای
مملکت دارند ورعیت پروری لازم است بخوبی اگاهند

اعلیحضرت شاهنشاهی نیز بخوبی از عادات و رسوم اهالی ایران استحضار دارند و باقتضای وقت عمل نموده ومجلسی اعطا خواهند نمود که مناسب احتیاجات زمان و مذهب و عادات ایران باشد نه اینکه باعث اشوب و انقلاب مملکت بشودی مناسبت نمیدانم که توجه جنابعالی را باوضع مملکت در عرض دوساله حکومت مشروطه معطوف بدارم که باعث همه نوع بی نظمی گردیدو باید خاطر نشان جنابعالی بنمایم که اعطای یك همچو مجلسی مثل مجلس سابق مناسب احساسات عمومی نیست و این اندازه ازادی بیقاعده است و باعث بروز انقلاب و مفاسد خواهد شد چنانچه مشاهده شده است

نظر بروابط ودادیکه ما بین دولتین جاری است ونماینده های محترم دولتین مایل ببقاء وتشید ان هستند من امیدوارم جنابعالی بمقامهای لازمه اعلام خواهید فرمود که قصد اعلیحضرت اعطای یك مجلسی است که مناسب باطبیعت مملکت و شرایع اسلام وعادات اهالی ایران باشدبطوریکه مملکت وملت بتوجهات ملوکانه دررفاه باشند

امضأ (محمد علی علاء لسلطنه)

(نمرهٔ ۱۹)

مکتوب سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۱ دسامبر) طهران ۳ دسامبر ۱۹۰۸

آقا — بکمال افتخار صورت خلاصهٔ وقایع اتفاقیه در عرض چهار هفته ماضی ایرانرا بر حسب معمول لفاً ارسال میدارم

امضاء (جارج بارکلی)

ضمیمهٔ (نمرهٔ ۱۹)

خلاصهٔ وقایع ماهانه

اخبار عمومی

سفارتین انگلیس و روس بتوسط ترجمانهای خودشان بدولت ایران درباب حملهٔ قشون دولتین بیك قریهٔ ارامنه در حوالی تبریز و مقتول ومجروح شدن یك عده ارامنه اظهارات متفقاً نمودند

بروز وقایع جدیده در مشهد که بی شبهه مربوط بحضور سید محمد مجتهد طهراني در آنجا است بهمچنین عدم امکان ورود عین الدوله با قشون شاه به تبریز بر عسرت مالیه افزوده

امضا (چرچیل وکیل شرقی) بتاریخ ۲ دسامبر ۱۹۰۸

(تبریز)

جنرال قونسول انکلیس درنهم نوامبر از ارومیه وارد شد بتاریخ ۱۱ نوامبر معزی الیه اطلاع دادکه از قرار مذکور یك عده استعداد اضافهٔ مرکب از ۴۰۰ نفر سوار وارد شده ودر باسمج بفرمانفرمای اذربایجان ملحق شده اند . درسیزدهم یك عده از قشون دولتی درتحت صمصام خان از اوامر حکمران سرپیچی نموده به مجاماربار حمله برده بسیاری از اوامنه را مقتول و مجروح نمودند درهمین تاریخ سیصد نفر قزاق ایراني با شش عراده توپ باردوی دولتی ملحق شدند ولی مستر راتیسلا اطلاع داد که ورود انها تولید اثری در تبریز نمود

در ۱۶ نوامبر قشون ماتی مراغه را تصرف نمودند ولی در ۳۰ نوامبر خبر رسید که انهارا ازانجا عقب نشانده و به تبریز رجعت نمودند در ۳۱ نوامبر انجمن محلی درد یادقان (سلماس) مجدداً تشکیل یافت ودر ۲۳ بناب واقعه در ساحل شرقی دریاچهٔ ارومیه را ملتیان بعد ازمبادلهٔ با سوارن جهار دوالی

تصاحب نمودند

در ۱۸ نوامبر ملتیان تلگرافات به پارلمان لندن و پاریس وسن پطرزبورغ مخابره نمودند و بر علیه راپورتهای دروغی که درباب مخاطرهٔ اتباع خارجه داده شده پرتست نمودند

(رشت)

اردو کشی حکمران بطالش منجر بعدم موفقیت کامل گردید قشون او هنگام عبور دهات را غارت نموده و در بعضی نقاط باموال اتباع روس خسارت وارد اوردند بتاریخ ۱۵ نوامبر در گرگان رود اهالی بانها هجوم نمودند وانها فرار نموده یك عراده توپ راهم از دست دادند عقیدهٔ مستر رابینو بر این است که اعزام قشون لازم نبوده چونکه گرگان رودیها مکرر اظهار فدویت وموافقت در قبول هر حاکمی بجز سردار امجد نموده اند بواسطهٔ اینکه در ایام ماضی او خیلی ظلم بانها نموده

در ۱۵ نوامبر عمارت گمرك در انزلی را اتش زدند ولی قبل از اینکه خسارت زیادی وارد بشود اطفای حریق شد . مظنون است که اینکار ملتیان باشد که میخواسته اند باین واسطه

مقدار کثیری اسلحهٔ والات ناریهٔ که برای شاه وارد شده بود ودر گمرك بوده معدوم بشود

تقریباً یکصدو هشتاد قبضه تفنك ضایع شده است

(مشهد)

مکتوبی باسم علماً کربلا که اهالی خراسانرا دعوت به هیجان نموده بود و مشعر به تشدد بسیار نسبت بشاه بود درماه اکتبر در اینجا منتشر گردید وباعث تهیج زیادی شد

راپورت تلگرافی از مشهد مشعر براین است که در ۲۹ نوامبر تقریباً ۴۰۰۰ نفر طلاب درحرم جمع شده و ازار هارابستند.

روز بعد بواسطه دستگیر شدن یکی از متقدمین اشوب طلبان انقلابی بروز نموده و مابین طلاب وقشون شلیکی واقع شده .

درغره دسامبر اوضاع جالب اهمیت شده وعده شور شیان زیاد شده بسیاری از کسبه بطلاب ملحق شدند و قشون در معابر جمع شده و قراول میدادند

استرآباد

ازاسترآباد بسفارت روس خبر داده شده که در انجا اغتشاش

بروز نموده وحکومت مؤسسین انقلاب را به بمباردمان شهر تخویف نموده

اصفهان

در هشتم نوامبر حکومت نظامی در اصفهان دائر گردید ظاهراً بقصد اینکه از متهییج نمودن علما مردمرا بضد حکومت جلوگیری بشود . از ان تاریخ به بعد شهر آرام بوده

مقارن ۲۰ نوامبر تلگرافی از طرف علماء مرتجع طهران بعلمای اینجا مخابره شده بود مبنی بر اینکه شاه از خیال تأسیس مشروطه بکلی منصرف شده . تلگراف مزبور در اصفهان منتشر نگردید . کلیه طرق بجز راه بختیاری پر از سارقین است در ۱۷ شهر حال در حوالی یزد خواست قافلهٔ مرکب از سی شتر با سارقین مصادف شده و شترهارا با محمولاتشان بسرقت بردند . ۲۰ نفر قزاقیکه از یزد به بافق فرستاده شده بود دوچار حمله غفلتی سارقین شده و تمام دارائی انها بسرقت رفته سوای دوقبضه تفنك و بعضی از اسبهای انها که داغ داشته

یزد

اهالی تفت بتازکی ۲۵ نفر سوار یرا که برای جمع اوری مالیات بنجا فرستاده شده بود بجد واو زده ملبوس و تفنك های انهارا مأخوذ داشته وبعضی از انهارا بعنوان کرو نکاه داشته اند که حکومت تفتیها ئیکه بشهر یزد میروند توقیف ننماید . حالا تفتیها شروع بباج کرفتن از قوافل نمو ده اند

کرمانشاه

در واسط نوامبر ایل کاهر وگوران وارد سرپل که یك منزلی قصر شیرین است شدند قصد اینکه بصمصام الممالك رئیس ایل سنجابی که حاکم قصر شیرین است حمله ببرند

در ۱٤ اکتبر ٦٤ نفر از سربازان برچلو بقونسولخانه امده و اظهار میدارند تا حقوق دو ساله انها که عقب افتاده است بانها پرداخته نشود ازانجا خارج نخواهند شد . کفیل قونسولکری انکلیس مداخله دراین امر ننمود ولی حکومت حقوق انها را تماماً پرداخت ودر ۲۱ اکتبر خارج شدند

شیراز

مقارن ۲۰ اکتبر فوج کمره مرکب از ششصد نفر وارد شیراز شدند بموجب راپورت واصله ناحیه لار معرض تاخت وتاز وتعدیات سید عبدالحسین لاری میباشد و مشارالیه اعلان نموده است پرداخت مالیات بشاه حالیه مخالف اسلام است .

سرقتهای متواتره هنوز هم در راه اصفهان و هم در جاده بوشهر واقع میشود بمارگی در حوالی سیوند پست را سرقت نموده وسورچی کاری را با کمال سبعیت مقتول نموده اند .

سرقتهای بسیار نیز در حوالی شهر واقع شده است

(امضاً) ماژور استکس آتاشه میلیتر

(نمره ۲۰)

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۱ دسامبر)

طهران ٤ دسامبر ۱۹۰۸

آقا – با کمال افتخار سوادیادداشتی را که مستر چرچیل نوشته لفاً ارسال میدارم که مشعر بر مذاکراتی ست که در شرفیابی ۲۸ ماه گذشته او و مسیو سارنوسکی بحضور شاه بعمل امده

مجلس مشاورهٔ که تشکیل از شاه به ترجمانهای سفارتین اطلاع
داده و از اعلیحضرت معظم درخواست شد که نوشتن قانون
انتخابات را رجوع بان هیأت بنمایند قسمت عمدهٔ ان مجمع مشکل
از اشخاصی است که دارای نظریات ارتجاعی هستند و اگر شاه
متقاعد بداخل نمودن اشخاص ازادیخواه در ان مجمع نشود انتظار
داشتن مساعدت از طرف انها برای تجدید حیات مشروطیت
بیمایده است

(امضا) جارج بارکلی

مجدد - الأن ترجمهٔ رقعه را دیدم که صدر اعظم باعضای
مجلس که مسمی بمجلس عالی مملکت است نوشته و امر باجتماع
انها نموده است . از قرار مذکور وظایف انها نظارت در
امورات وزراء و حکام ولایات است « اوامر و دستوراتی را که
اعلیحضرت همایونی برای انها مقرر فرموده اصغا نموده و اطلاع
حاصل نمایند »

(امضا) ج . ب

ملفوفه در نمرهٔ ۲۰

(یاد داشت مستر چرچیل)

من و مسیو بارنوسکی را امروز صبح نیم ساعت قبل از ظهر در بالاخانه عمارت باغ شاه که سابقا محبس مقصرین پلتیکی بوده است شاه بارداد . در موقع شرفیابی بجز شاه و ما کس دیگری حاضر نبود .

مسیو بارنوسکی عنوان نموده که ما از جانب وزیر مختار انگلیس وشارژدافر روس شرفیاب شده که از ان اعلیحضرت سؤال نمائیم برای ایفاء بمواعید خودشان چه اقداماتی فرمودند شاه جواب داد که جواب او درمقابل این سؤال خیلی مطول است واوراقی لازم دارد که عجالتاً حاضر نیست وتوضیحاتی که او میخواهد بدهد بحدی منفصل است که او وزیر امور خارجه خود را بسفارت انگلیس وروس خواهد فرستاد که ان توضیحات را شرح بدهد

من بشاه عرض نمودم علت اینکه مسیو بارنوسکی و من بحضور ان اعلیحضرت فرستاده شده ایم این است که ان اعلیحضرت

بیمضایقه نظریات خود شان‌را بدون پرده‌پوشی بما اظهار بدارند
قصد ماهم این است که بهمین قسم بدون ملاحظه و مضایقه
صحبت بنمائیم و در حقیقت ما تصور میکنیم که میتوانیم بآن
اعلیحضرت مشهود بداریم که نظریات و منافع دولتین انگلیس
و روس با نظریات و منافع آن اعلیحضرت حکم واحد را دارد

شاه جواب داد من حاضرم بی مضایقه صحبت بنمایم ولی
اشکال در اینجا است که کسی بمن گوش نمیدهد . من اظهار
نمودم همه کس با آن اعلیحضرت موافقت دارد که مجلس اولی
بیحاصل بوده و هیچکس میل ندارد آن وضع مغشوشی که
اعلیحضرت شاه آنرا خاتمه داده اند اعاده نماید ولی ترتیب حاضره
هم کلی بهمان بدی بلکه بدتر است و نمیتوان گذارد این ترتیب
ممتد بشود . شاه تکرار نمود که کسی بمن گوش نمیدهد
و اظهار داشت من قصد داشتم که بمواعید خودم ایفا نمایم . پس از آن
من دستخط جدید او را ازجیب خود بیرون آورده اظهار داشتم که این
فرمایش اخیر آن اعلیحضرت با عنوانات در دستخط مخالف است
ولی شاه حرف من را قطع نموده ورقه مزبور را از من گرفته

و سعی نمود توضیح بنماید که عبارت « حتی ما ذکری ازچنین مجلسی نخواهیم نمود » راجع بمجلس سابق است و اشاره فرمودند که ظاهراً شما خط ایرانی را نمیتوانید بخوانید

بعد از ان مسیو بارنوسکی با کمال مبالغه بشاه اصرار نموده که ایفاء بمواعید خود که یگانه وسیله اعاده نظم و استقرار اسایش در تبریز است بنماید . بیم تحصن پیوسته هست و هیچ کس مجلسی مثل مجلس سابق نمیخواهد ولی یك قسمت عمده مردم جازم هستند که حکومت شوروی داشته باشند . شاه در جواب اظهار داشت که از طرف دیگر بسیاری از مردم هم مخالف با ان هستند و اگر امروز من حکم انتخابات را صادر بنمایم مسلماً فردا خونریزی خواهد شد . پس از این بیان من بان اعلیحضرت اظهار داشتم این بالاترین دلیل روش انتفاع شخصی است که درباریان ان اعلیحضرت تعقیب نموده اند . اگر انها بان اعلیحضرت عرض نموده اند که مردم مخالف با مجلس هستند مطابی را که صحت ندارد عرض نموده اند از این اظهار شاه همچه بنظر امد که این اسناد را نه پسندیده و بحمایت درباریان

خود فرمایشات تند فرمودند . مسیو بارنوسکی مجدداً بشاه اصرار نمود که ایفاء بعهدخود بنماید و همین که شاه ازمجلسی که فردا قراراست تشکیل بشود مذاکره نمود مسیو بارنوسکی اظهار داشت هیئتی که بتوسط خود شاه انتخاب شده‌اند ان نیست که وعده شده‌است واعضاء مجلس رامردم بایستی انتخاب بنمایند . شاه تکرار نمود که اکثریت مردم مخالف مجلس‌اند مسیو بارنوسکی فقط جواب داد که خیر مسأله این طور نیست و دیگر شاه جوابی نداد . مسیو بارنوسکی اظهار داشت که بهترین روش ازبرای ان اعلیحضرت این است که بمجمع عالی جدید امر بنماید قانون انتخاباتی بنویسند که بتوسط ان مجلس تشکیل داده بشود مرکب ازوکلای فهیم که درمصالح لازمه واصلاحات مملکت باوزراء معیت بنمایند . مجلس مثل سابق مرکب ازکسبه واشخاص جاهل نخواهد بود و هیچ کس مایل بتأسیس انجمنها یا مطبوعات ازاد مثل سابق نیست

شاه اظهارداشت درباب این پیش نهاد مداقه فرموده وبا انهائیکه باکمال تشدد مخالف مجلس هستند در این باب مذاکره

خواهد نمود

من اظهار داشتم که اگر خود اعلیحضرت درك بفرمایند که مداومت ترتیب حاضره چه قدر خطرناك است و برای منافع خود ان اعلیحضرت چه قدر لازم است که ترتیب جدیدی بدهند و در واقع در ترتیبات جدید پیش قدم بشوند که شروع باصلاحات لازمه بشود دیگر بهیچو جه لازم نخواهد بود که اعلیحضرت در باغ شاه توقف بنمایند . شاه اکیداً اظهار داشت که من از مراجعت بقصر شهر بهیچوجه خوف ندارم توقف من در باغ شاه برای این است که من این مکان را دوست دارم . مسیو بارنوسکی مجدداً اصرار نمود که قطعاً بداند ایا ان اعلیحضرت رأی خود را بر این قرار داده است که هیئت مجلس جدید را بنوشتن قانون انتخابات مأمور بنماید و شاه تکرار نمود که پس از تعمق در این مسئله و مذاکره با انهائیکه با تشکیل مجلس منتخبه مخالف هستند بتوسط وزیر امور خارجه خود بوزیر مختار انگلیس و شارژدافر روس جواب خواهد داد

(امضاً) چرچیل

طهران بتاریخ ۲۸ نوامبر ۱۹۰۸

(نمره ۲۱)

تلگراف سرنیکلسن به سرادوارد گری (واصله در ۲۱ دسامبر)

سن پطرزبورغ ۲۱ دسامبر ۱۹۰۸

امروز بعدازظهر مسیو دوهاردویك بدیدن من آمد و اظهار عقیده میکند که اگر بشاه وعده و امیدی داده شود که در صورت اقدام فوری برای نوشتن قانون انتخابات بترتیب منصفانه و انعقاد مجلس از طرف دولتین ممکن است مساعدت مالی بان اعلیحضرت بشود در ان صورت اعلیحضرت معظم در عمل نمودن بر طبق نصایح سفارتین تعلل و مضایقه نخواهند کرد . عقیدهٔ مشار الیه راسخ است بر اینکه امتداد اوضاع حاضره منجر به هرج و مرج عمومی خواهد شد که مداخله لازم و ناگزیر بگردد .

من گمان میکنم مسیو ایزولسکی هم با این نظریات مسیو دوهاردویك موافقت داشته باشد

(نمرهٔ ۲۲)

(تلگراف سرنیکلسن به سرادوارد گری (واصله در ۲۲ دسامبر)

سن پطرزبورغ ۲۲ دسامبر ۱۹۰۸

مسیو ایسولسکی بمن اطلاع میدهد که اعلیحضرت امپراطور سفیر مخصوص ایرانرا نخواهد پذیرفت . مسیو ایسولسکی شخصاً اورا ملاقات خواهدنمود واز قرار اظهار خود شان صراحتاً در باب اوضاع حاضرهٔ ایران با او مذاکره خواهد کرد

(نمره ۲۳۵)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۳ دسمبر

طهران ۲۲ دسامبر ۱۹۰۸

باز هم دیروز ازطرف سفارتین اظهارات شد

صدراعظم ترجمانهای سفارتین را پذیرفت وانهااصرارنمودند شاه باید امر بکند یك عده اشخاص خوب بمجلس عالی افزوده بشوند که قانون انتخابات را که قبل ازنمایش در هفتم نوامبر اعلیحضرت شاه در صدد طبع و نشران بودند و تفصیلش را در تلگراف هشتم نوامبر اطلاع داده‌ام تکمیل بنمایند

انتظار ان هست که شاه ترجمانهای سفارتین را امروزعصر بار بدهد

(نمرهٔ ۲٤)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۲ دسامبر) طهران ۲۳ دسامبر ۱۹۰۸

دیروز شاه ترجمانهای سفارتین را احضار نموده و به‌آنها اظهار فرمودند که من میل دارم نمایندگان دولتین ملتفت بشوند که من مصمم ایفای عهد خود بوده و مشغول انجام ان بودم که در آنوقت مردم در سفارت کبرای عثمانی متحصن شده و میخواستند من را دراجرای ان مجبور بنمایند و من میل ندارم که در این موضوع چنین بنمایم که در تحت اجبار انها تفویض شده‌ام

پس از انجام شرفیابی فوق شاه صدر اعظم و وزیر جنگ را احضار نموده بود . بعد از ان صدر اعظم وعده نمود شرحی ترجمان های سفارتین مسوده بنمایند و بامضای او برسد که امروز بوزیر امور خارجه تبلیغ بشود مشعر بر اینکه « اعلیحضرت شاهنشاهی تقبل مینماید که روز بعد از خروج متحصنین از سفارت کبرای عثمانی دستخطی صادر بنمایند که قانون انتخابات بتوسط هیئت منتخبه اعلیحضرت که در مجلس عالی ممالک عضویت

خواهند داشت نوشته بشود »   پس از انکه این دستخط امروز بنمایندهکان سفارتین ارائه بشود وزیر امور خارجه باید انرا ضبط بنماید

(نمرهٔ ۲۵)

﴿ تلکراف سرادواردکری به سرنیکلسون ﴾

وزارت خارجه ۲۳ دسامبر ۱۹۰۸

بتلکراف ۱۸ شهر حال که از طهران مخابره شده مراجعه نمائید .

اکر شاه مجدداً مسئلهٔ استقراض را عنوان بنماید دولت انکلیس حاضراست که دران نظری نموده و به بیند که ایا ممکن است در اطمینان و ضمانت از فایده و مصرف قرضه صحیحی شرکت و دخالت بنماید و این کار را فقط وقتی خواهند کرد که سفارتین از مسیو بیزو که کاملا در این مسئله تحقیقات کرده است اطمینان حاصل بنمایند که بعقیدهٔ او این قرضه مطلوب ولازم است و باید داده شود .   دولت انکلیس بهیچ وجه از این اندازه تجاوز نخواهد نمود و تا شاه قانون انتخابات را صادر ننماید و یك

موقع خیلی نزدیکی برای انتخابات معین نماید دولت انکلیس نمیتواند اظهار عقیده بنماید . حال تا تأمینات کافیه از حیث محل مصرف این وجه حاصل نشود و ترتیب مشروطه مستقر نکردد دولت انکلیس مداخله در این مسئله نمیتواند بنماید

مسیو ایسولسکی را از این نظریات مسبوق نموده و نیز باو اطلاع بدهد که بعقیدهٔ ما اکر این اقدام بنظر مسیو بیزو انجام پذیراست بهتر انست که اصل مسئله استقراض را متروك داشته حتی در موقعیکه مشروطه هم مرتباً دائر بشود

(نمرهٔ ۲٦)

تلکراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۲٤ دسامبر) طهران ۲٤ دسامبر ۱۹۰۸

وعدهٔ صدر اعظم که در تلکراف مورخهٔ دیروز خودم راپورت دادم تکمیل نشده باین جهت امروز ما مجدداً اظهارات خواهیم نمود

تقریباً ۲٥۰ نفر حالا در سفارت کبرای عثمانی متحصن شده اند وزیر مختار اطریش بعضی اشخاص دیکر را که متوسل

بحمات او شده اند دریك خانهٔ که وصل بسفارت خودش است مسکن داده

(نمرهٔ ۲۷)

تلکراف سرادوارد گری به‌سر نیکلسن

وزارت خارجه ۲۴ دسامبر ۱۹۰۸

من ترجیح میدهم قبل از اینکه مشروطه مستقر بشود مساعدت پولی به‌شاه نکنیم (به‌تلکراف ۲۱ شهر حال خودتان مراجعه فرمائید) بعلاوه من صلاح نمیدانم که قبل از فهمیدن نظریات مستشار مالیه ما دراین باب وعدهٔ بدهیم

(نمرهٔ ۲۸)

تلکراف سرجارج بارکلی به سر ادواردگری (واصله در ۲۵ دسامبر) طهران ۲۵ دسامبر ۱۹۰۸

ترجمانهای سفارتین دیروز صدراعظم را ملاقات نمودند برای اینکه باو اظهار و ایراد نمایند که در ترتیب دادن تعهد نامهٔ که او بانها وعده نموده بود قصور نموده معزی الیه بر خلاف انتظار سختی ومخالفت اظهار نموده وتمام‌دلایل قدیمه

در باب مخالف بودن انتخابات عمومی با شرایع اسلام را اقامه نمود .   در موقعیکه ظاهراً شاه مشرف به تمکین نمودن باظهارات ماست دلیل این تغییر حالت صدر اعظم را نمیتوانم درك بنمایم

متحصنین در سفارت اطریش خارج شدند ولی هنوز دویست و پنجاه نفر در سفارت کبرای عثمانی هستند و از خارج شدن امتناع دارند اگر چه من روز چهار شنبه از اطمینانهای شاه به شارژدافر عثمانی اطلاع دادم

(نمره ۲۹)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۶ دسامبر)   طهران تاریخ ۲۶ دسامبر ۱۹۰۸

رجوع به تلگراف ۲۱ دسامبر سر نیکلسن

اظهار امیدواری نمودن ما در باب استقراض فقط تاثیر آنی بشاه نموده (بتلگراف ۱۷ شهر حال من مراجعه شود) و من گمان نمیکنم که قاعدةً در این موضوع ما بتوانیم بیشتر تجاوز نمائیم

در باب اوضاع من نمیتوانم بجز تشویش احساس دیگری بنمایم
انچه بر من معلوم شده ممکن است مردم هر ان بازارها را به
بندند واین برای اقدامات قهریه بهانهٔ برای شاه خواهد شد
من تصور میکنم حالا موقع ان رسیده است که بطریق مشدد
تری اظهارات بنمائیم چونکه نتیجه نصایح مصره ما در واقع
تا حال هیچ نبوده . من پیش نهاد مینمایم که نماینده های
دولتین درخواست باریافتن بحضور شاه را نموده و خاطرنشان
ان اعلیحضرت بنمایند که یگانه طریق اسکات هیجان و انقلاب
حالیه انفصال صدر اعظم و وزیر جنك از هیئت های مشاوره
است و بزودی رجوع کردن به یك هیئت کافی نوشتن قانون
انتخاباتیرا که ان اعلیحضرت به ملت خود و نمایندگان دولتین
وعده نموده است . و نیز اعطای عفو عمومی به اتباع خود شکه
در ایالت اذربایجان در تحت سلاح هستند واگر این اقدامات
را ننماید دولتین نتیجه خواهند گرفت که ان اعلیحضرت بکلی
از پیروی نصایح انها امتناع میورزد واورا بحال خود خواهند
گذاشت که بدون اینکه دیگر باو نصیحتی بنمایند و معهذا با او

داشته باشند خودش امورات را باملت خود ختم نماید

(نمره ۳۰)

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله درغره ژانویه)

(اصفهان)

بموجب تلکرافیکه از جنرال قونسول انکلیس بمن رسیده در اصفهان هیجان عظیمی است

مسیو سبلین به من اطلاع میدهد که یك عده مردم ازیك بابت برای هیجان ملی واز بابت دیکر برای تعرض و پرتست نسبت بحکومت درجنرال قونسولکری روس متحصن شده‌اند

(نمره ۳۱)

تلکراف سرجارج بارکلی بسراد وارد کری (واصله در ۳ ژانویه) طهران ۳ ژانویه ۱۹۰۹

(اصفهان)

در تعقیب تلکراف غره شهر جاری خودم مبادرت مینمایم که جنرال قونسول انکلیس مقیم اصفهان راپورت میدهد که دیروز

بین قشون ومخالفین مجادلهٔ واقع شده . معلوم نیست تلفات چقدر بوده . سربازانیکه بواسطه بی قدرتی صاحبمنصبان عنان اختیارشان از کف ساقط شده قسمت زیادی بازارهارا غارت نموده اند . الحال هرج ومرج کامل در شهر احاطه دارد حاکم وسایر مأمورین محلی دو جنرال قونسولگری انگلیس متحصن شده اند . امروز انتظار ورود صمصام السلطنه ایلخانی بایک عده بختیاری هست که استعداد خود را به استعداد مخالفین دولت ملحق خواهند نمود . ازقراریکه مستر گرهم دیشب تلگراف نموده بود خطر عاجلی برای اتباع انگلیس تصور نمی نماید . علی الظاهر علت عمده این هیجان رنجش از حکمران است ودربدو استماع این انقلاب من بدولت ایران تأکید نمودم که باهالی ناراضی یک نوع اطمینانی بدهند که باعث اعاده نظم بشود امروز صبح من و مسیو سبلین با قونسولهای خودمان مخابره حضوری داشتیم و نتیجه ان این شد که یادداشتی بتوسط صدراعظم به شاه تقدیم نموده ودر عزل ان حاکم بی کفایت و احضار ان بدترین افواج بدعمل و تفویض مهام حکومت به ایلخانی اصرار نمودیم

ما دولت ایران را برای خسارات انکلیس وروس مسؤل قرار داده ایم

(نمره ٣٢)

مکتوب سر نیکلسن به سر ادوارد کری (واصله در ٤ ژانویه ١٩٠٩) سن پطرزبورغ ٢٥ دسامبر ١٩٠٨

آقا - دیروز بعدازظهر محمود خان علاءالملك ایلچی مخصوص ایران به دیدن من امد. معزی الیه بمن اطلاع داد که مسیو ایسولسکی را ملاقات نموده ولی نتوانسته است خدمت امپراطور شرفیاب شود چون اعلیحضرت معظم برای تسلیت فوت گران دوك الکسیس کسی را نمیپذیرد. پس ازان محمود خان شروع به بیان شرح مفصلی در تخطیات مجلس سابق ایران نموده ودر عدم لیاقت آن و اغراض فاسده شخصی اعضاء ان ومداخله در امور اجرائیات راجعه بدولت و سایر اقدامات سوء که بکلی باعث بی اعتباری ان در تمام مملکت شده بود تأیید نمود. او اظهار نمود که کلیه سبك روش مجلس و بی نظمی که در عرض مدت انعقاد ان در مملکت واقع شده بود و بضمیمه اقدامات هرج ومرج کارانه انجمنهای پلتیکی بالصراحه

اشکار نمود که ایران برای مجلس نمایندگان بطرز جدید مستعد نیست وضع منقلبه اذربایجان را بهیچوجه هیجان ازادی خواهانه در تائید مشروطه باعث نیست بلکه اشوب طلبی ستار خان دزد بمعیت یک عده راه زنان وقاچاقهای قفقازی مؤسس ان شده است دادن یا ندادن مشروطه بایران هیچ اثری در اقدامات ستار خان و متابعین او نخواهد نمود

محمود خان اظهار داشت که مسلماً شاه با یک مشروطهٔ مساعد است بلکه تمام ایرانیان صاحب افکار صحیح این عقیده را دارند ولی متاسفانه دولتین بتوسط نمایندگان خود شان در طهران اعلیحضرت مزبور را نصیحت مینمایند که فوراً مشروطه را اعطا بنماید حتی قبل از انتظام اداره مملکت که در حال هرج و مرج است اولین احتیاج ایران این است که مالیه ان به مبنای بهتری مستقر بگردد و احتیاج خیلی فوری دوم ان اصلاح تمام ادارات مملکت است . همینکه دوائر مختلفه دولت رفورم شد و اداره دولتی منظماً بکار افتاد انوقت ممکن است مجلس تأسیس بشود در صورتیکه بتوان اشخاص کافی برای عضویت ان بدست اورد . دولت

انکلیس در هندوستان ومصر یك نوع اسلوب حکومت قابل تحسینی تأسیس نموده است ولی خود تصور اینرا میکند که هنوز موقع ان نرسیده که بهندوستان یا مصر مشروطهٔ به ترتیب جدید اروپا اعطا بنماید و ایران خیلی از هندوستان ومصر عقب تراست . ما میخواهیم خانهٔ بعجله بسازیم حتی قبل از اینکه بنیاد انرا بقاعده نهاده باشیم . تجربیات حاصله از مجلس سابق باعث یأس وحرمان کلی تمام طبقات تجار ومردمان بامدرك مملکت شده ودهقانان هم که از مجلس چیزی ملتفت نبودند هیچ مایل به تشکیل ان نیستند اگر دولتین شاه را مجبور به ترتیب قانون انتخابات و تشکیل مجلس بنمایند مجدداً مملکت را درگرداب انقلاب غوطه ور نموده وهردو دولت مجبور بمداخلات عملي درامور داخلي ایران خواهند شد و اظهار داشت میدانم نه دولت انکلیس ونه دولت روس مایل به اتخاذ همچه روشی میباشند . مشار الیه الحاح نمود دولتینیکه او میداند صمیمانه خواهان نفع وخیر ایرانند خوب است مساعی جمیله خودرا دراصلاح مالیه بکار ببرند ومساعدت پولی بادولت نموده ودر اصلاح کلی دوائر اداره مملکت اصرار بنمایند البته

نصیحت و مساعدت انها در این موضوعات قدر و قیمت فوق العاده خواهد داشت ولی میترسم که اگر دولتین در چیزیکه هنوز موقعش نرسیده و ممکن است خطرناك واقع بشود کما کان اصرار بنمایند منظور اتیرا که در نظر دارند ضایع و معکوس بکردد من کمان میکنم شرح فوق مجموعه کاملی است از انچه محمود خان بمن اظهار داشته است . من صحبت او را قطع نمودم چون میخواستم هر چه در خاطر دارد بکوید ولی پس از ختم کلام او من اظهار داشتم که با عنوانات او نمیتوانم موافقت داشته باشم . اولاً شاه بدولتین قول صریح داده که بعضی اقدامات معین را مجری بدارد تا حال در وفا نمودن باین قول خود قصور نموده . عقیده من این نیست که قسمت بیشتر مردم با مجلس مخالف باشند بر عکس من یقین دارم که انها مشتاقانه طالب ان هستند و اگر مشروطه عطا نشود تجدید انقلاب خواهد شد . احتمال کلی دارد که مجلس سابق نواقص و معایب بسیار داشته ولی من یقین دارم که در بین طبقات تربیت شده و تجار یك عدهٔ کافی اشخاص پیدا خواهند شد که لایق وکالت باشند و برای اشخاص لایق که در ایران هم از

انها موجود است ممکن است یك قانون انتخاباتي طرح بنمایند که باعث انتخاب نمایندکاني بشود که شوق و میلی به نیك بختی مملکت خود داشته باشند . مختصراً اینها نکاتي بود که البته کسانی که دران نقطه حاضر بوده اند خیلی بهتر از من میتوانند تمیز انرا بدهند

ولی انچه من میتوانم بشما بکویم این است که نه دولت روس و نه دولت انکلیس از روشی که عجالتاً تعقیب مینمایند منحرف و منصرف نخواهند شد . بالاخره من از ایشان سؤال نمودم که نقشه و خیالشان چیست . مشار الیه جواب دادند که عنقریب به پایتختهای اروپا گردشي خواهند نمود

امضاً ا نیکلسن

(نمرهٔ ۳۳)

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۴ ژانویه) طهران ۴ ژانویه ۱۹۰۹

اصفهان

تلکراف مورخهٔ دیروز جنرال قونسول انکلیس مقیم

اصفهان مبنی بر این است که در جنکهای کاه بکاهی که روز و شب ممتد بوده چندین نفر سرباز مقتول شده . حاکم کوشش نموده که با مخالفین خود ترتیب صلحی بدهد . خبر رسید که امروز ظهر دویست نفر بختیاری دیکر داخل شهر شده اند وغروب کارگذار به مستر کرهم اطلاع داده است که ضرغام السلطنه اعلام داشته است که تا ورود صمصام السلطنه که روز دوشنبه خواهد بود حکومت شهر را خود او خواهد نمود اهالی صمصام السلطنه را بمنزلهٔ یکانه دلیر ملی خواهند پذیرفت یك جمعی از همراهان و حشت زده اقبال الدوله و قسمت بیشتر دو فوج در همان شب بجنرال قونسولکری ریخته اند . مستر کرهم راپورت میدهد که جمعیت مزبور در تحت سلطه و انتظام هستند

(نمرهٔ ۳٤)

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ٤ ژانویه) طهران ٤ ژانویه ۱۹۰۹

(اصفهان)

بموجب تلگراف واصله از جنرال قونسول انگلیس امروز صبح اهالی شهر و سایرین دیوانخانه حکومت را غارت نمودند حاکم مستعفی گردیده و استعفای او قبول شده

(نمره ۲۵۵)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۵ ژانویه) طهران ۵ ژانویه ۱۹۰۹

(اصفهان)

امروز صبح من و مسیو سبلین تلگراف حضوری دیگری با قونسولهای اصفهان خودمان داشتیم

ایلخانی با هزار نفر بختیاری شهر را تصرف نموده . معزی الیه به تجاوت خانهای خارجه مستحفظ گمارده و مشغول حفظ نظم است . شهر ارام است و سربازهای ایرانی متفرق شده اند . دو نفر از مأمورین محلی را که هردو انها بیفایده هستند شاه به نیابت حکومت منصوب نموده و یکی از انها تا حال از قبول این شغل امتناع نموده

من و همکار روسی خودم امروز مجدداً تأکید نمودیم که ایلخاني موقتاً بحکومت شهر منصوب بشود چون یگانه قوهٔ که از عهدهٔ استقرار نظم براید اوست و به ان اعلیحضرت اطلاع دادیم که ما بقونسولهای خود مان تعلیمات خواهیم داد که ایلخاني را برای نگاهداشتن نظم عمومی و تأمین اتباع انگلیس وروس مسئول قرار بدهند

(نمرهٔ ۳۶)

تلگراف سر جارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۵ ژانویه)   طهران ۵ ژانویه ۱۹۰۹

(تبریز)

ملتیان عایدات مخابرات داخله از سیم کمپاني را از تلگرافخانه هند و اروپ مطالبه نموده اند و باین جهت مخابرات داخله تعطیل شده است . ملتیان حالا تخویف نموده اند که اگر مخابرات داخله مجدداً مفتوح نشود امتیاز کمپاني راجع به اذربایجان را فسخ خواهند نمود . ادارهٔ لندن بوکیل کمپاني مقیم تبریز اجازه داده اند که مخابرات داخله رامفتوح بنمایند ولی

ملتیان اظهار میدارند که اگر عایدات بانها پرداخته نشود سیم هارا قطع خواهند نمود . رئیس کمپانی تلگراف دراینجا برای تحصیل اجازهٔ معمول داشتن این امر بدولت ایران مراجعه نموده واخطار نموده است که اگر سیم ها قطع بشود خسارت انرا از دولت مطالبه خواهد نمود

مسیو سبلین و من بقونسولهای تبریز خودمان تعلیمات داده‌ایم که بملتیان تأکید بنمایند که تأمل کنند تا این مسئله در طهران ختم بشود چون سفارتین مشغول مذاکره هستند و از نتایج وخیمه این امر انها را مستحضر بدارند که اگر سیم ها قطع بشود باعث اخلال مخابرات بین‌الملل خواهد شد

اگر لازم بشود من و شارژدافر روس در اینجا کمپانی را تقویت خواهیم نمود

(نمره ۳۷۵)

تلگراف سرجرج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۶ ژانویه) طهران ۶ ژانویه ۱۹۰۹

(اصفهان)

در جواب اظهاراتیکه من و همکار روسیم در سوم شهر حال بشاه نمودیم و شرح انرا درتلو تلگراف سیم ژانویه خودم راپورت دادم اعلیحضرت معظم اظهار داشت که بابایخانی اطمینان ندارد و پیروی نصیحت ما را نموده معزی الیه را بحکومت اصفهان منصوب نخواهد نمود نتیجه اهتمام شاه در تعیین شخص دیگری بحکومت ممکن است باعث این بشود که یك وضع مشابه بوضع تبریز هم در اصفهان تولید بشود و ایلخانی حالیه عملاً حاکم است

(نمره ۳۸)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۶ ژانویه) طهران ۶ ژانویه ۱۹۰۹

سعد الدوله بوزارت امور خارجه منصوب گردید

(نمره ۳۹)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۷ ژانویه » طهران ۷ ژانویه ۱۹۰۹

« راجع بتلگراف دیروز من درباب اصفهان »

شاه فرمانفرما را بحکومت اصفهان تعیین نموده ولیکن نواب معظم سریعاً برای این مأموریت خود حرکت کردنی نیست او نایب الحکومه باتفاق سیصد نفر بختیاری درتحت سرکردگی سردار ظفر و سایر رؤسا روانه خواهد نمود

انچه حالیه قرار داده اند این است که تا یکی دو روز دیگر از طهران حرکت کنند

واضح است که شاه امید دارد باینوسیله تخم مخالفتی مابین بختیاریان بکارد

(نمره ۴۰)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۷ ژانویه) طهران ۷ ژانویه ۱۹۰۹

راجع بتلگراف دیروز من در باب اصفهان

بموجب اطلاعات واصله بجنرال قونسول انگلیس خوانین بختیاری باهم متفق شده و متوجه به مقابله نمودن با فرمانفرما هستند که از قرار مذکور با چهار فوج و توپ در صدد حرکت

بطرف اصفهان است

مستر گرهم اوضاع را خیلی اهمیت میدهد چونکه تصور میکند در صورت مخاصمه ومخالفت جان ومال اتباع خارجه در خطر خواهد بود

من در صدد هستم که حتی القوه اوضاع را به ترتیب مصلحانهٔ ختم بنمائیم

(نمره ٤١)

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۸ ژانویه) طهران بتاریخ ۸ ژانویه ۱۹۰۹

« تبریز »

در طی تلکرافی مورخه دیروز جنرال قونسول انکلیس مقیم تبریز راپورت میدهد که در ٦ شهر حال انجمن محلی نمایندهٔ بکمرك خانه فرستاده اند که در عایدات انجا نظارت بنماید

« نمره ٤٢ »

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۸ ژانویه) طهران ۸ ژانویه ۱۹۰۹

معروف است که شاه در صدد تجدید اشاعه دستخط مورخه ۲۲ نوامبر خودش بضد مشروطه است . اوضاع از بد به بد تر متمایل است . اگر در معامله با وضع اصفهان اعلیحضرت معظم پیروی نصیحت مارا نموده بود یا حتی حالا هم مایل به پیروی ان میبود یحتمل ممکن میشد که بالاخره صمصام لسلطنه را راضی بمراجعت نمود ولی اعلیحضرت مزبور همانطور که در نصایح ما در باب سایر مسائل خود رائی نموده در این مسئله هم بوضع خود رأیانه خویش مستدام است . من تردید دارم که با این وضع فلاکت وبی پولی اوبتواند قشون باصفهان برستد ویا اگر هم قشون بانجا برود احتمال فایق امدن انها باشد

غیر ممکن نیست که پس از اقدامات قهریه صمصام السلطنه در اصفهان این عمل بختیاریرا سایر طوایف هم تعقیب بنمایند یعنی ایل کلهر در کرمانشاه و ایل قشقائی در شیراز . اگرچه ممکن است وقت ان گذشته باشد که بوسیله اعطای مشروطه که برای مساعدت پولی ما شرط حتمی است از ازدیاد هرج ومرج جلوگیری بشود معهذا من تصور میکنم استقرار ترتیب مشروطه یگانه امید

دفع حوادث مهمه ایست که عاقبت انرا بطور یقین نمیتوان پیش بینی نمود. ولیکن انحوادث ممکن است باعث تجزیه و قطعه قطعه شدن ایران بگردد یا اینکه لا اقل شاهرا مقهور و مجبور باجرای فرمایشات دولتیان بنماید

« نمره ۴۳ »

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۸ ژانویه » طهران ۸ ژانویه ۱۹۰۹

« اصفهان »

جنرال قونسول انگلیس راپورت میدهد که صمصام السلطنه اعلانی بین اهالی اصفهان منتشر نموده است مبنی بر اینکه اگر اهالی در عرض سه روز نمایندگان خودرا برای انجمن مشروطه محلی انتخاب ننمایند بختیاریها سه نفر علمای اعظم را برداشته از شهر خارج خواهند شد و اهالی را باراده شاه و سربازان وا میگذارند

بختیاریها شهر را سنگر بندی نموده

« نمره ٤٤ »

تلگراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری « واصله در ۹ ژانویه »   سن پطرزبورغ ۹ ژانویه ۱۹۰۹

من امروز مسیو ایسولسکی را ملاقات نموده و در باب اوضاع عمومی ایران که همچو مینماید که تمام مملکت درحالتی است که ممکن است منتهی به تجزیه بشود با او صحبت نمودم عقیدهٔ او بر این است که یك اقدامی باید بشود که از استقرار حکومت مستقله در تبریز و اصفهان جلوگیری بشود و میل دارد نظریات شمارا بداند که با اوضاع این دو شهر چه شکل باید معامله نمود

(نمره ٤٥)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۹ ژانویه)   طهران ۱۹ ژانویه ۱۹۰۹

در تلگراف ماقبل خودم در باب اوضاع اصفهان من از ایلخانی اسم برده‌ام

اگر معزی الیه را صمصام السلطنه بخوانیم صحیح تر خواهد بود

چون از قراریکه حالا من استدراك نموده ام از چند هفته قبل شاه او را از ایلخانی گری منفصل نموده

صمصام السلطنه پیغامی بفرمانفرما فرستاده که بدون پرده پوشی هواخواه و طرفدار مقصد ملیون است فرمانفرما از شارژ دافر روس و من خواهش نموده که امروز بعد از ظهر مارا دیدن بنماید نواب معظم از من خواهش خواهد نمود که به صمصام السلطنه اصرار بنمایم از اصفهان خارج بشود وتجدید تعیین او به ایلخانی گری منوط بخارج شدن از اصفهان است عجالتاً من باتفاق شارژدافر روس خودرا محدود باین نموده ایم که به قونسولهای خودمان تعلیمات بدهیم که بصمصام السلطنه اطلاع بدهند برای نگاهداشتن نظم اعتماد ما باوست

من قصد دارم بفرمانفرما اطلاع بدهم که بدون تعلیمات جدید از وزیر امور خارجه من صلاح خود را نمیدانم بصمصام السلطنه صلاح اندیشی دیگری بنمایم

« نمره ٤٦ »

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در

۹ ژانویه »		طهران ۹ ژانویه ۱۹۰۹

(وضع آذربایجان)

بموجب تلگراف واصله از مستر راتیسلا قریهٔ سرد رود را که بتازگی ملتیان تصرف نموده بودند در ۷ شهر حال تخلیه نمودند دولتیان هجوم اورده و چند اسیرے که در دست ملتیان بود مستخلص ولخت نمودند

این مجادله را در طهران بزرگ نموده ویك فتح عظیمی از طرف دولتیان جلوه داده اند

(نمره ٤٧)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۹ ژانویه)		طهران ۹ ژانویه ۱۹۰۹

رجوع بتلگراف امروز من درباب اصفهان

در ملاقات امروز بعد از ظهر ما فرمانفرما بمن وهمکار روسیم اظهار داشت که اگر صمصام السلطنه مقاومت بنماید میترسم دامنهٔ اغتشاش وسعت حاصل نماید . از طرف دیگر اگر ممکن بشود که صمصام السلطنه متقاعد برجعت بشود عقیدهٔ من بر این

است که بتوانم انتظام. واسایش را مستقر بدارم . فرمانفرما اظهار میدارد که نایب‌الحکومهٔ او بمعیت ٤۰۰ نفر بختیاری فردا از طهران حرکت خواهد نمود . از قرار مفهوم نواب معظم بخیال این است که چند هفتهٔ دیگر بسرکردگی یك عده کافی قشون برای مقابلهٔ با قشون بختیاری حرکت بنماید

« نمره ٤۸ »

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۱۰ ژانویه » طهران ۱۰ ژانویه ۱۹۰۹

اصفهان

جنرال قونسول انکلیس دیروز با صمصام السلطنه ملاقاتی نموده وحسیات صلح امیز مطیعانهٔ خودرا اشکار داشته واظهار داشته است که اگر برای حقوق مشروطه مردم اصفهان وتأمین شخصی خودش باوضمانت داده بشود برای مراجعت حاضر است مختصراً صمصام نیز اظهار داشت که اگر شاه قشون بمقابلهٔ او بفرستد نه او میتواند اهالی اصفهان را ترك بنماید نه هم انها از او دست برخواهند داشت

من در صددم که مفاد شرح فوق را باطلاع شاهزاده فرمانفرما برسانم

مستر « گرهم » راپورت میدهد که اقای نجفی که یکی از پیشوایان مخالفین دولت است ازخوف غضب شاه با بختیاری قطع اتصال نموده و بطرف طهران عزیمت نموده

(نمره ۴۹)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری « واصله در ۱۱ ژانویه »   طهران ۱۱ ژانویه ۱۹۰۹

رجوع بتلگراف ۸ شهر جاری من در باب اصفهان

مستر گرهم از اصفهان راپورت میدهد که نظم بنهایت رضایت بخشی مستقر گردیده و روز شنبه مجمع عمومی بقصد انتخابات تشکیل یافت

« نمره ۵۰ »

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری « واصله در ۱۳ ژانویه »   طهران ۱۳ ژانویه ۱۹۰۹

اصفهان

مابین دویست الی سیصد نفر بختیاری با رؤسای خودشان دیروز ازاینجا بطرف اصفهان عزیمت نمودند

ازقرار مفهوم مقصد این است که اینها خانه وعلاقه صمصام السلطنه‌را تهدید بنمایند ولی تمام اطلاعاتیکه بمن رسیده همچه مستفاد میدارد که خیلی کم احتمال میرود اتها داخل در مخاصمهٔ بضداو بشوند

نایب‌الحکومه شاهزادهٔ فرمانفرما امروز بطرف اصفهان حرکت خواهد نمود

« نمره ۵۱ »

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سرادواردگری « واصله در ۱۳ ژانویه » طهران ۱۳ ژانویه ۹ ۱۹

اوضاع اذربایجان

بموجب تلگراف واصله ازمستر راتیسلا جنرال قونسول انگلیس قشون شاه درجادهٔ نزدیك جلفا مشغول قطع مرابطات ومخابرات هستند پست اخیر را که ازاروپا میامده گرفته و بغارت

برده اند همچه مینماید که قصد شاه این باشد که بواسطهٔ ترتیب محاصرهٔ دور شهر تبریز را دوچار قحط و غلا بنماید هیزم و ذغال تقریباً نایاب است و قیمت هر چیز رو بگرانی است . در اطراف سلماس و خوی جنگ در کار است

(نمره ۵۴)

تلگراف سرادوارد گری به سر نیکلسن

وزارت امور خارجه ۱۳ ژانویه ۱۹۰۹

در جواب تلگراف ۹ شهر حال شما دولت انگلیس مخالف با هر نوع مداخله درباب وضع تبریز یا اصفهان است . ما از این خیال منصرف نشده ایم که اعطای مشروطه را یکی از وسایل خیلی مهم اعاده نظم بدانیم و ممکن است که اغتشاش در این دو نقطه اثر مفیدی بشاه بنماید که دراعطای یك همچه مسئلهٔ قیام بنماید مادامی که دردولت شاه هیچ رفورمی نباشد هیچ پیشرفتی که متضمن ترتیب دائمی باشد حاصل نخواهد شد ودرصورتیکه هر پیشنهادی از طرف دولت روس بشود دولت انگلیس بانهایت دقت انرا تحت ملاحظه قرار خواهد داد ، باین عقیده هستیم

که پول دادن بشاه با اینوضع حالیه بدتر از بی نتیجه بودن است و بیشتر باعث مداخله در امورات داخلی ایران خواهد شد .

چون محتمل است یك همچه پولی برای خاموش نمودن هیجان ملی که بطرفداری مشروطه جاری است صرف بشود بعلاوه وقتیکه این پول صرف شد اوضاع اگر بدتر نشود بهمان حال بدی سابق باقی خواهد بود

(نمره ٥٣)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ١٦ ژانویه) طهران ١٦ ژانویه ١٩٠٩

وضع آذربایجان

بموجب تلگراف واصله از جنرال قونسول انگلیس مقیم تبریز دیروز مجادله مختصری بین ملتیان و قشون حاکم مراغه در خارج شهر واقع شده . صدمات وارده چندان مهم نبوده اعتقادات براین است که عین الدوله منتظر رجعت رحیمخان است واو ازمحل خود حرکت نموده

درمکتوب خصوصی که مستر راتیسلا ماه گذشته نوشته

اشعار داشته بود « یحتمل مردم هنوز یك قرارداد مساعدی را قبول بکنند ولی ان نباید مدت طولانی بتأخیر بیفتد » اصلاح بین دو دسته محتمل است بواسطهٔ مجاهدات جدیده قشون بی نظم شاه مشکل تر بشود ومجاهدات انها نیز اسباب بی نظمی هم میشود

« نمره ٥٤ »

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری « واصله در ۱۷ ژانویه » طهران ۱۷ ژانویه ۱۹۰۹

وضع اذربایجان

در تعقیب تلگراف قبل از این خودم اطلاع میدهم که جنرال قونسول انکلیس راپورت میدهد که در ضمن مخاصمات نسبتاً سخت تری که دیروز در خارج شهر واقع شد ملتیان ظفر یافتند . انها در قطع رابطهٔ بین قشون عین الدوله وقشون حاکم مراغه موفق شدند

« نمره ٥٥ »

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری « واصله در ۱۸ ژانویه » طهران ۱۵ دسامبر ۱۹۰۸

اقا — در طی تلکرافات چند روزهٔ ماضی خودم تشکیل مجلس شورای مملکتی را که شاه داده راپورت داده‌ام والحال با کمال احترام ترجمهٔ قواعدی که برای کارکردن این مجلس وضع شده و وزیر امور خارجه غیر رسماً از برای من فرستاده لفاً ارسال میدارم در این ورقه هیچ اسمی از اعضاء این هیئت برده نشده ولی از قرار مفهوم عدهٔ مشاورین ان باید شصت نفر باشند که چنانچه در مکتوب ٤ شهر جاری خودم راپورت داده‌ام بیش تر از انها تا حال برای تشکیل مجلس نامزد شده اند

از قواعد صادره حالا ملاحظه میشود که قدرت زیادی باعضاء داده شده . حقیقتا اگر یک شاهی می بود که در معاضدت با عمل اصلاحات حاضر و توانا باشد و یک اعضاء مشاورهٔ می بودند که عقل و جرئت بکار بردن قدرت خودشان را میداشتند مسلم بود که رای حالیه یک همچه مجلسی برای احتیاجات مملکت مناسب تر از مجلس نمایندکان مردم می بود

بدبختانه هیچ یک از این شرایط موجود نیست . دلایل بسیار خوبی برای این تصورات هست که شاه درصدد است

بواسطهٔ اعطای این مجلس چشم سفارتین را به بندد و الا او نهایت بی میلی را دارد که در حکومت خاصان درباری که باعث نکبت مملکت پس از حوادث در ماه ژوئن شده اند تغییر مفیدی بدهد از قرار معلوم تعیین عدهٔ اعضای مجلس هنوز تکمیل نشده ولی من تصور میکنم تشکیل تاحال آن برای درك نمودن مقصود از تأسیس ان کافی باشد

لازم نیست که خاطر محترم را برای ارسال صورت اسامی انها تصدیع بدهم . همینقدر بس است عرض بکنم که قسمت بیشتر ان مرکب از مردمان جاهل ارتجاعی است .
انچه من ملاحظه میکنم یکی دو نفر عضو لایق صاحب رای درانجا هست ولی از قراریکه بمن مذکور داشته اند انها هم این مجلس را یك چیز لغوی میدانند

قبل از اینکه علاء السلطنه سواد نظامنامهٔ جدید را بمن بدهد من و همکار روسیم درخواست اریافتن مستر چرچیل و مسیو بارانوسکی را نموده بودیم برای اینکه از شاه سؤال بنمایند رای خود را باتخاذ چه اقدامی بجهة ایفای بمعاهدات خود قرار

داده . چنانچه مستحضرید اعلیحضرت معظم برای طفره از این باردادن بعذر کسالت مزاج متعذر گردید . معلوم بود که قدری تأخیر باید واقع بشود همینکه نظامنامه مرئی گردید ما چنین مقتضی دیدیم که باید بدون دفع وقت بشاه توضیح بنمائیم که تشکیل مجلس مشاورهٔ جدید را ما نمیتوانیم بمنزلهٔ تکمیل معاهدات او تصور بکنیم بنا بر این من و همکار روسیم رأی خودمانرا بر این قرار دادیم که یاد داشت مشترکی در این موضوع بآن اعلیحضرت تقدیم بنمایم

سواد مراسله مزبور را که دیروز بتوسط وزیر امور خارجه باعلیحضرت معظم تقدیم شده لفاً ارسال میدارم

(امضاء) جارج بارکلی

ملفوفهٔ نمرهٔ ۱ در نمرهٔ ۵۵

﴿ نظامنامهٔ مجلس شورای مملکتی ﴾

بسم الله الرحمن الرحیم

(بعد از مقدمات میل و ارزوی شاه)

« برای رفاهیت و نیک بختی عامه »

در ٢٦ نوامبر ١٩٠٨ مجلسی برای بسط عدل و مرتفع داشتن جور وستم وجلوگیری از نقض شرایع اسلام دردربار تشکیل یافت

اختیاراتیکه بمجلس شورای مملکتی تفویض شده

مادهٔ اوّل — نظارت بتمام وزارتخانها با اختیار تفتیش و شور در امورات بتوسط کمیسیوني از اشخاص مجرب بصیر بامور شعبات مختلفه که از بین اعضاء مجلس انتخاب بشوند

مادهٔ دوم — نظارت در مالیات ومخارج به ترتیب مصرحه در مادهٔ اول

مادهٔ سوم — هریك از وزراء باید دستور راجع بوزارتخانه خود را نوشته نزد مجلس بفرستند . در صورت تصویب نمودن مجلس و کابینه ان دستورات بتوسط صدراعظم بشاه تقدیم خواهد شد که در صورت تصویب بامضاء خود موشح بنمایند

مادهٔ چهارم — مجلس حق دارد که درصورت لزوم وزراءرا احضار بنماید واگر هر وزیری نتواند حاضر شود معاون خود را باید بفرستد که در باب امور توضیح بدهد

مادهٔ پنجم — محتمل است که مجلس وزراء را متهم به نقض

قوانین اسلام یا اخذ رشوه یاسایر تقصیرات بنماید . در اینصورت کمیسیوني از مجلس تشکیل داده خواهد شد که در حضور صدراعظم و با اطلاع وزراء در انباب تحقیقات بنمایند . درصورت ثبوت تقصیر مجازات و عزل انوزیر از شاه استدعا خواهد شد

مادهٔ ششم - دستورات راجع بمالیات مملکت باید بدایتاً باطلاع صدراعظم بمجلس پیشنهاد شود

مجلس اختیار دارد که انرا جرح و تعدیل نموده و ملاحظات واصلاحات خود را بتوسط صدر اعظم بشاه پیشنهاد نموده استدعای صدور رأی قطعی در ان باب را بنماید

مادهٔ هفتم - مجلس شورای مملکتی در عرض سال مطابق امرشاه در مدتهای معینه منعقد ومنفصل خواهد شد

مادهٔ هشتم -- اعضاء مجلس نباید در خدمات دولتی اشتغال داشته باشند واکر هریك از اعضاء قبول استخدام دولتیرا بنماید باید از عضویت مجلس مستعفی بشود وعضودیکری برحسب امر ملوکانه بجای او تعیین خواهد شد

مادهٔ نهم -- اکر امر مخفی باشد صدراعظم ووزراء مسؤل

مجبور بمذاکرهٔ علنی ان نیستند و کمیسیرنی باکثریت ارأ ممکن است
ازمجلس انتخاب بشود که درباب ن مسئله مذاکره بنمایند

مادهٔ دهم — تمام جلسات و مذاکرات مجلس عانی است
و باحضور تمام اعضاء ان منعقد خوهد شد سوای موقعی که در
مادهٔ نهم ذکر شده (ملاحظه *)

مادهٔ یازدهم - اعضاء مجلس میتوانند که عرایض و اظهارات
مربوط بمجلس را بتوسط صدر اعظم بشاه تقدیم بنمایند

مادهٔ دوازدهم — راجع بعرایض است

مادهٔ سیزدهم - راجع بازادی مطلق اعضاء از نفوذ است

مادهٔ چهاردهم — اعضاء مجلس را براسی نطق و اظهارات
نمیتوان تعقیب و جلب بمحاکمه نمودولی در مواقعی که از نظامات مجلس
تخطی بنمایند بر طبق همان نظامات با انها معامله خواهد شد

ماده پانزدهم — ازادی مطلق اعضاء در رأی دادن

ماده شانزدهم — پیشنهادات راجع باصلاح دستورات

---

* (معنی این ماده این است که مذاکرات و جلسات در حضور
عامهٔ مردم نخواهد بود)

جدیده یا تغییر در یکی از قواعد موجوده از وظایف وزراء
مملکت است مجلس شورای مملکتی نیز حق دارد که تقاضای
اصلاحات در موادیکه راجع بوظایف مخصوص خود شان است
یا تغییر در قواعد موجوده را بنماید ولی بدواً باید بتوسط صدر
اعظم استدعای اجازه از اعلیحضرت همیوني بنمایند . اگر
از طرف شاه اجازه داده بشود رد یا قبول ان رجوع بهیئت
وزراء خواهد شد

مادّه هفدهم – دستوراتیرا که مجلس وزراء مملکت
حاضر بنمایند بعد از مراجعه و قبول مجلس شورای مملکتی اگر
امر همیوني باجراء ان صادر گردد انوقت بموقع اجرا گذارده
خواهد شد . اگر دستورات سابق الذکر را مجلس بکلی رد
بنماید . . . « بقیه این جمله بجدی درهم است که مترجم
سفارت نتوانسته ترجمه بنماید »

ماده هیجدهم – اگر شرح قواعد ماده بماده درمجلس
شورای مملکتی قرائت بشود و اکثریت مجلس بقبول ماده بماده
ان رأی ندهد و بعد از ان اکثریت رأی کمیسیون هم بان تعلق نگیرد

ان قواعد بموقع اجرا گذارده نخواهد شد

ماده نوزدهم — مدت عضویت اعضاء مجلس دو سال است و بعد از انقضاء ان مدت بر حسب امر ملوکانه نوبت ثانی انتخاب اعضاء ان تجدید خواهد شد .

ماده بیستم — هر امتیاز داخلی یا خارجی که باتباع داخله یا خارجه داده بشود بتصویب مجلس خواهد بود

ماده بیست و یکم — علاوه بر مواد قواعدیکه برای تعیین تکالیف اعضاء مجلس شورای مملکتی نوشته شده نظامنامه داخلی مجلس باکثریت اراء در مجلس تهیه شده و بتوسط صدر اعظم و کابینه بشاه تقدیم خواهد شد و پس از تصویب شدن و موشح گردیدن بامضاء اعلیحضرت شاهنشاهی بموقع اجرا گذارده خواهد شد

(امضاء محمد علي شاه قاجار)

« ملفوفه دوم در لف نمره ۵۵ »

یاد داشت مشترکه که باعلیحضرت شاه ایران تقدیم شده

نمایندگان دولتین انگلیس و روس مکرر باعلیحضرت شاهنشاهی

برای منافع آن اعلیحضرت و مصلحت مملکت او نصیحت نموده اند که ایفاء به تعهدات خود درباب تشکیل مجالس منتخبهٔ که آن اعلیحضرت کراراً بنمایندهکان دولتین و ملت خود نموده است بنماید و عفو عمومی باتباع خودش که در تبریز تحت السلاح هستند اعطا بنماید

اینک نمایندکان دولتین با کمال افتخار مبادرت ورزیده و خاطر آن اعلیحضرت را مستحضر میدارند که تشکیل مجلس اعیان را بهیچوجه نمیتوان بمنزلهٔ تکمیل مواعید آن اعلیحضرت محسوب داشت چونکه اعضای انرا مردم انتخاب ننموده اند لهذا ازان اعلیحضرت استدعا مینمایند که بانها اطلاع بدهند چه وقت قصد دارند امر به تشکیل مجالس موعود بنمایند

در ضمن مبادرت نمودن باین استعلام از اعلیحضرت شاهنشاهی نمایندکان تکرار عقیدهٔ قاطع خود را مینمایند که امید خاتمه پذیرفتن اوضاع ناهنجار کنونی مملکت فقط بسته به تشکیل مجالس منتخبه و اعلان عفو عمومی است

بتاریخ ۱۴ دسامبر ۱۹۰۸ « امضاً جارج بارکلی سبلین »

« نمره ۵۶ »

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری « واصله در ۱۸ ژانویه ۱۹۰۹ » طهران بتاریخ ۲۹ دسامبر ۱۹۰۸

اقا — من بوسیله تلکراف پیوسته شمارا از اقدامات سفارتین برای متقاعد نمودن شاه بایفاء مواعید خود و اعادهٔ حکومت مشروطه مستحضر داشته‌ام و الحال باکمال افتخار بوسیلهٔ این مکتوب شرح مفصل انرا راپورت میدهم

در مکتوب ۱۵ شهر جاری خودم راپورت دادم که بمحض مرئی کردیدن نظامنامه تعیین اختیارات مجلس جدید من و همکار روسیم یادداشت مشترکهٔ بشاه تقدیم داشته و در ان اشاره نمودیم که تشکیل این مجلسی که اعضای انرا اعلیحضرت معظم نامزد نموده بمنزلهٔ تکمیل مواعیداو محسوب نخواهد شد

درعرض یکی دوروزه بعد ازان بسفارتین راپورت رسید که شاه در حال تسلیم شدن است و درشانزدهم شهر حال سعد الدوله برای همکار روسی من پیغام فرستاده بود که او پیغامی از اعلیحضرت معظم دارد ومیخواهد بنمایندهای دولتین تبلیغ

بنماید و درخواست تعیین وقتی برای ملاقات در روز بعد را نموده بود

ملاقات در روز هفدهم شهر حال در این سفارت واقع شد

سعدالدوله اظهار داشت که اعلیحضرت معظم بتازکی باو اصرار دارد که قبول خدمت بنماید و او امتناع نموده است باین عنوان که بجز با اعادهٔ حکومت مشروطه به نحو دیگری قبول خدمت نخواهد نمود . این فقط مملکت را نجات میتواند بدهد

اکنون اعلیحضرت معظم بصرافت طبع متمایل بترتیب پارلمانی است و اورا مأمور نموده که از نمایندگان دولتین اطمینان حاصل بنماید که ایا دولتین متبوعهٔ انها در صورت پیروی او به نصیحت انها چهارصد هزار لیره قرض باو خواهند داد یاخیر ؟

مسیو سبلین و من توضیح نمودیم که یك همچو استقراضی را نمیتوان باترتیب حکومت حاضره امکان پذیر تصور کرد

بنا براین فقط ترتیب قانون انتخابات کافی نخواهد بود . حکومت شوروی باید شروع بشود و در آنوقت فقط ممکن خواهد بود که تأمینات لازمه برای بمحل صحیح صرف شدن

ان پول اتخاذ بشود ــ همچو معلوم شد که شاه خوف انرا دارد که این تأمینات محتمل است تصرف گمرك خانها یا خاك ایران واهم در بر داشته باشد من باو گفتم اگر چه طبیعتاً تأمینات بقاعدهٔ برای تأدیه مرتب فرع باید فراهم بشود ولی دولتین هیچ هچمه خیالی را ندارند» بر دولت ایران فرض است که برای مسیو بیزو معجلاً تسهیلات تدقیق در وضع مالیه را فراهم نمایند چون فقط باینوسیله او بمقامی خواهد بود که بتواند دولتین را اگاه بنماید از اینکه چه تأمیناتی لازم است

تمام این اقدامات مدت لازم دارد و در این ضمن اولی انست که بدون دفع وقت شاه از مقاصد حسنه خود مردم را مستحضر بنماید و اگرچه مانمیتوانیم تجویز جزئیات یك مشروطه مناسبی را بنمائیم ولی اگر سعد الدوله مساعدت و نصیحت نماینده هارا برای کوشش در متقاعدنمودن شاه یطبع ونشر قانون انتخابات موعود لازم داشته باشد میتواند اطمینان داشته باشد که ما حاضریم

سعد الدوله قبل از مفارقت بمن اظهار داشت که یك عده مردم در صدد متحصن شدن بسفارتها هستند وحتی ممکن است بازارهاهم

بسته شود

من از تعقیب همچه روشی سخت اظهار کراهت نمودم چونکه احتمالی بی‌نظمی و مختل نمودن اقدامات سفارتین را متضمن خواهد بود

روز بعد مستر چرچیل ومسیو بارا نوسکی مجدداً سعدالدوله را ملاقات نمودند و معزی الیه اظهار داشته بود که شاه را ملاقات ننموده ولی جواب مارا بان اعلیحضرت رسانیده است

مسیو بار نوسکی نقشه وطرحی برای مشروطه باو تسلیم نموده بود که میگفت چندی قبل یك عده ازایرانیان انرا ترتیب داده اند

نمایندکان سفارتین توضیح نموده بودند که انها در مقتضی بودن ان نقشه برای ایران نمیتوانند اظهار عقیده بنمایند بجز اینکه اظهار بدارند که ان حاوی موادی است که برای مقبول افتادن نزد ملتیان ظاهراً جرح و تعدیلی لازم دارد

مامصمم شده بودیم که چندی ازاظهارات بشاه احتراز نموده و مجادله با متنفذین معاند اطراف ان اعلیحضرت را محول بعهده

سعدالدوله بنمائیم ولی روز شنبه بیستم اوضاع بقسمی شد که بنظر ما همچه اقتضا نمود که ما بان اعلیحضرت تجدید نصیحت بنمائیم چونکه چند روز قبل اخبارات فاسده اشاعه یافته بود که عنقریب متحصنین بسفارتخانهای خارجه هجوم خواهند آورد

من شخصاً از مرکزهای مختلفه برای تحصن جستن مراسله ها داشتم اغلب ازسفارتها با کمال توجه درهای سفارتخانهای خود را بستند . غروب بیستم یك عده قلیلی از ملتیان در سفارت کبرای عثماني تحصن جستند روز بعد عده انها خیلی زیاد شد

اعتقادات براین بود که شاه درشرف تمکین نمودن است در روز ۲۱ مستر چرچیل وبارانوسکی استدعای شرفيابي حاصل نمودن را کردند برای اینکه یك نوبت دیکر باعلیحضرت معظم اصرار بنمایند که در شروع تهیه قانون انتخابات موعود دفع وقت ننمایند

چون شرفیابی میسر نشده بود انها عنوانات خود را

بصدراعظم نمودندواو وعده نموده بودکه بیاناتانهارا باعلیحضرت معظم تبلیغ نموده و درخواست موقع شرفیابی درروز بعد برای انها بنماید

انها بااعتقاد واحساس محکم تری براینکه اعلیحضرت معظم مشرف بتمکین کردن است از خدمت ان حضرت اشرف مرخص شدند

شرفیابی روز بعد ترجمانها فوراً پس از موقعی بود که اعلیحضرت معظم یك هیئت نماینده مهمی ازملیون را بارداده بود و هیئت مزبور رسالهٔ ازعلمای اعلم نجف که عدم مخالفت یکان یکان مواد قانون اساسی با موازین شرع مطاع در ان تصدیق شده بود برای دفاع از حق خود همراه داشتند

ترجمان ها از ظاهر حال همچه استنباط نموده بودند که شاه خیلی مساعد است .

اواظهار داشته بود که میل دارد نماینده های دولتین بدانندکه او مصمم در ایفاء بمواعید خودش است و درعرض تمام این مدت هم همین قصد را داشته

پس از ان نماینده ها بشاه اصرار نمودند که درمأمور نمودن مجلس جدید بترتیب دادن قانون انتخابات موعود هیچ دفع وقت ننمایند

اعلیحضرت معظم فرمودند من هم همین خیال را داشتم و امیدوارم که مجلس ملی جدید و مجلس سنا قبل از محرم برای کار کردن حاضر خواهند بود

ترجمان ها سعی نموده بر دند که تعهد نامه کتبی از ان اعلیحضرت بگیرند که بوسیله ان ما بتوانیم متحصنین در سفارت کبرای عثمانی را ترغیب بخروج بنمائیم شاه ظاهراً متمایل بقبول ان بودند ولی فرمودند که باید بدوا صدر اعظم را به بینند

پس از ان اعلیحضرت معظم خارج شده و یك ربع ساعت بعد صدر اعظم و وزیر امور خارجه بمستر چرچیل و مسیو بارانوسکی ملحق شدند

صدر اعظم اشکال تراشیهای بسیار در باب تعهد نامه کتبی نموده و بالاخره با رضایت شاه چنین قرار داده شد که تعهد نامه بمفاد

منظوره نوشته و بامضای صدراعظم برسدو برای ملاحظه نماینده کان دولتین بوزیرامور خارجه سپرده بشود ترجمانهای سفارتین شرح نوشته را مسوده نمودند و ان مبنی براین بود که روز بعد از خروج متحصنین از سفارت کبرای عثمانی شاه دستخطی صادر نموده بکمیسیونی که ان اعلیحضرت برای ضمیمه شدن بمجلس جدید تعیین خواهد نمود ترتیب دادن قانون انتخابات را امر خواهدفرمود

نوشتهٔ موعود در ساعت معینه صادر نشد ولی من وهمکار روسیم خیال کردیم بهتر اناست از اطمینانی که در نظر بود در ان نوشته درج بشود بشارژ دافر عثمانی اطلاع بدهیم

وقتی که من صدر الدین بیك را ملاقات نمودم مشار الیه از این مذاکره ما اظهار امتنان نموده و وعده نمود که از ان مسئله متحصنین خود را که عدهٔ انها تقریباً دویست و هشتاد نفر است مستحضر بدارد . مختصراً او بیم اینرا داشت که انها اقناع نشوند

بهر صورت تأمینات جانی و مالی باید بانها داده بشود .

او در صدد حاصل نمودن این مسئله بود . صدر الوزراء

بیك بمن اطمینان داد که در بدو ورود متحصنین یقین کرده

بودم که جان انها در خطر است و تا روز بعد که عدهٔ زیادی

در سفارت کبری جمع شده بودند انوقت گمان اینرا کردم که

مقصود انها نمایش پولتیکی است درغروب روزمیارد مسیح

ترجمان ها مجدداً صدر اعظم را ملاقات نمودند که در عدم ایفاء

بوعدهٔ خود باو ایراد بنمایند

انها دریافتند که وضع حالیهٔ او نسبت بملاقات سابق خودشان

بکلی تغییر کرده روزقبل از ان در منزل نایب السلطنه عموی شاه

اجلاس بزرکی بوده که دران محضر وزراً و بزرکان و علماً وسایر

مرتجعین نامی حضور داشته اند و نتیجهٔ ان این شده بود که نفوذ

اشخاص مرتجعه اطراف شاه را تقویت بنمایند انچه تا حال من

استماع نموده ام راپورتیکه وزیر مختار ایران مقیم سن پطرزبورغ

در باب نطق مسیو ایزولسکی در مجلس دوما فرستاده بود

بیشتر باعث تأیید اینها شده راپورت مزبور همچه نوشته شده

که از ان استنباط میشود که دولت روس مقید باین نیست که شاه

پیروی نصایح سفارتین را بنماید یا ننماید

بهر جهت وقتی که ترجمان ها صدر اعظم را ملاقات نموده بودند تمام علائم خود رائی سابق خود را مشهود داشته و باین دلیل استقامت مینمود که هیچ نوع حکومت شوروی را باشریعت اسلام نمیتوان موافق نمود

فقد ان نتیجه مادی و رضایت بخش اظهارات ما باعث یأس است . بر واضح است که ما هرکز موفق وکامیاب نخواهیم شد بر اینکه محمد علی شاه را حاضر و راضی بنمائیم که برای انجام وظایف یك پادشاه مشروطهٔ اهتمام جدی بنماید مکر اینکه دفع صدر اعظم ووزیر جنك بشود وضع طهران نیز خالی ازتشویش نیست دستکیر نمودن اشخاص که در عرض چند هفته کذشته زیاد بوده باعث احساسات موحشه در بین ملتیان شده و شکی نیست که اکر درهای سفارتها دائماً بسته نباشد خصوصاً این سفارت فوراً متحصنین بانجا ها هجوم خواهند اورد ملتیان حالا درصد دبستن بازار ها هستند که ان را یك نوع نمایشی قرار بدهند واین اقدامی است که بهیچ

وجه خالی از خطر نیست خصوصاً در این مورد که نظر به نشر عقاید و تحریکات ارتجاعی که خاصان درباری هدایت و تعلیم مینمایند و همچنین بواسطهٔ وجود عده کثیری قشون مواجب نگرفته در پای تخت که ارزومند یك همچه بهانهٔ برای غارت نمودن هستند بیش از میزان معمول حاوی مخاطرات است و برای مصالح امنیت و اسایش عمومی خیلی لازم است که شاه بدون تأخیر تمکین بنماید

علاوه براین ممکن است که مسئله جدیدی قریباً بروز بنماید که بنظر من پیش بینی آن خیلی مطلوب است

بنظر من هیجان چند روزه ماضی امال و ارزوهای فرقهٔ ملیون را محکم و مجسم کرده و چندی نمیگذرد که بایك تقاضای قطعی برای اعاده مشروطهٔ سابق بدون هیچ تغییری مصادف خواهیم شد . یك همچه تقاضای مستبعدی باشکالات اصلاح بین شاه و ملت خواهد افزود

(امضاً جارج بارکلی

(نمره ۵۷)

مراسلهٔ سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۸ ژانویه) طهران ۳۱ دسامبر ۱۹۰۸

اقا – باکمال افتخار صورت وقایع ماهیانه معمولی راجع بواقعات ایران درماه دسامبر را لفاً ارسال میدارم

(جارج بارکلی)

ملفوفه در نمره ۵۷

صورت وقایع ماهیانه

(طهران)

شاه مشروطه

درهشتم دسامبر روزنامه رسمی « ایران » مقاله راجع بمجلس مشاوره مملکتی جدید که اعضای ان بنابر قول ان جریده « انتخاب » خواهند شد درج نموده بود . در یازدهم دسامبر نظامنامه این مجلس مشاوره طبع و نشر شد

در بیست و نهم دسامبر بازارهای عمده بسته شد ولی دو روز بعد از ان بکلی باز شد

در بیست و دویم دسامبر صنیع الدوله رئیس اولی مجلس سابق باتفاق هیئتی از ملتیان بحضور شاه شرفیاب شدند و یك لایحه که ترتیب و طرز بیانش لایق تحسین بود تقدیم نمودند و در ان لایحه دلایل و براهینی را که باعث اصرار انها با علیحضرت برای تجدید اساس مشروطیت کشته بیان نموده بودند شاه انها را بخوبي پذیرفته فرمودند من خود قصد این اقدام را دارم روبهم رفته وضع را میتوان کفت که سخت و مغشوش است و ممکن نیست پیش کوئی کرد که خود رأئی ولجاجت شاه بالاخره منجر بچه اشکالاتي خواهد شد . چنانچه دسته جاتي که قشون خوانده میشوند و در باغ شاه جمع شده اند تهدید دائمی بعامه است و ارتکاب بشرارت و تعدیات بالنسبه جزئی از طرف انها اخیراً راپورت داده شد ولی از ان باید ترسید که بمرور ایام عنان اختیار انها بکلی از کف ساقط بشود و حتی بخانهای شخصی هم حمله ببرند . روز ۲۶ دسامبر شش ساعت بعد از ظهر در خارج سفارت کبرای عثماني ژاندارمها بطور جسورانه مزاحم منشی باشی سفارت انکلیس شدند و دراین موضوع اظهارات سخت شده

است شاه ظل السلطان وپسر او جلال الدوله و علاء الدوله را احضار نموده که بایران مراجعت نمایند بخاطر هست که چند روز قبل از کودتا (مهاجمه پلتیکی) در ۲۳ ژوئن جلال الدوله و علاء الدوله و سردار منصور دستگیر و تبعید شده بودند . سردار منصور را بعد از چندین ماه توقیف در فیروزکوه بطهران اورده و در منزل امیر بهادر در باغ شاه او را توقیف نمودند و باو گفته شد که او میتواند خلاصی خود را بشصت هزار تومان بخرد

بالاخره در حصول اجازه برای رفتن چند ساعت بخانه خودش موفق شده و وقت را مغتنم شمرده در سفارت روس متحصن گردید

سفارت روس نفوذ خود را بشاه بکار برده و در استخلاص بسیاری از محبوسین پولتیکی مهم موفق شد . سفارت انگلیس نیز ساعی است که مستشار الدوله نماینده منفصل تبریز را که هنوز در باغ شاه است مستخلص کند

(امضاً ؛ (چرچیل وکیل شرقی)

رشت

بتاریخ ۳۱ دسامبر ۱۹۰۸

مقارن ۲۵ دسامبر تلکرافات وحشت انکیز از طرف اکنت قونسولکری عثمانی مقیم رشت بشارژدافر عثمانی مخابره شده مبنی بر اینکه عده از ملتیان در منزل او متحصن شده اند ومأمورین محلی تهدید میکنند که بقوای قهریه انهارا خارج کنند

(مشهد)

در غره دسامبر وضع مشهد جالب اهمیت و سخت بود .
هر ساعت بعدهٔ ملتیان افزوده میشد و بازارها بسته مانده بود عنوانات بایالات شده که تقاضای مشروطه وعفو عمومی نموده اند درصورتیکه عفو عمومی متضمن امضای هردوجنرال قونسولکری ها باشد . شاه بایالات و پیشوایان ارتجاعیون تلکراف نمود که در متفرق نمودن ملتیان نفوذ خود را بکار برند . شاه نیز اظهارنموده بود که مکتوب کربلا جعلی است ولی ایالات درموثق بودن ان اعتقاد حاصل نموده و سعی داشته است که کشف بنماید چکونه ان بمشهد رسیده . شکی نیست که این مکتوب

علماء اعظم کربلا تا حد وافی سبب ان بحران شده

درعرض روزدوم دسامبر تقریباً تمام اشخاصی که دارای شخصیت بودند بفرقه ملیون ملحق شدند و ایالات خیلی وحشت کرده و اظهار میدارد که نمیتواند بقشون خودش اعتماد بنماید

از جنرال قونسول موقتی انکلیس درخواست شده بود که تلکرافی بتوسط وزیر مختار انکلیس ازطرف رؤسای ملیون بشاه مخابره بنماید . کاپتان فرنکلین اظهار داشته بود که خلاصه انرا مخابره خواهد نمود . تلکراف مزبور تشریح مینمود که چکونه شاه سابق و شاه حالیه هردو اقرار کرده اند که ایران مملکت مشروطه است و انها سلطان مشروطه ولی بعد از متفرق کردن مجلس ملی تا حال شاه بوعده خود در تجدید تأسیس ان وفا ننموده وبلوایح جعلی درباب میل واقعی مردم در اینموضوع فریب خورده و دیکر انکه مردم صمیمانه خواهان مشروطه بوده و برطبق علمای کربلا عمل خواهند کرد مشروطه بانها اعطا بشود

دو طغرا مکتوب هم در همین موضوع به کاپتان فرنکلین

رسیده است . در یکی از ان مکاتیب نیز اشعار شده بود
که مردم نهایت احتیاط و توجه را در محافظت و رفاهیت اتباع
خارجـه مرعی داشته اند چنانچه در باره عامه مردم نوعاً این
ملاحظه را داشته اند و میل دارند که مناسبات دوستانه که مابین
انها و اتباع دول دیگر موجود است حفظ بنمایند

سواد این مکتوب نیز برای جنرال قونسولگری روس هم
فرستاده شده بود

در مکتوب دیگر اظهار تشکر از دولت انگلیس برای رفتار
و روش دوستانهٔ که نسبت بفرقه مشروطه خواهان دارند شده

در سوم دسامبر ایالات توپ و چاتمه های خود را از کوچه ها
برداشته و بحوالی ارك برد

کلیتاً تمام رؤسای ارتجاعیون که این جنبش را از حیث مقاومت
خارج دیدند به ملتیان ملحق شدند باضافه از دهات خارج هم
برای تقویت با آنها حسن طلب شده بود

انها تلگرافخانه را تصرف نمودند ولی متعرض تلگرافچیان نشدند

تا هفتم دسامبر وضع بلا تغییر ماند و در انروز ایالات اظهار

داشت که شاه تلکراف نموده است اکر مردم از حرم خارج بشوند و بازار هارا باز بکنند اعلیحضرت معظم یك نوع مجمع عدالتی اعطا خواهد نمود

از طرف دیکر ملتیان از قرار ذیل تقاضا نمودند : —

(۱) انجمن محلی

(۲) عفو عمومی

(۳) یك ماه مهلت در وصول مالیات

این تقاضاها بشاه تبلیغ شد

در هشتم دسامبر ایالت ازکاپتان فرنکلین خواهش نمود که از بانك شاهنشاهی هزار لیره برای او قرض بنماید که او بتواند حقوق قشون خودش را بپردازد ولی رئیس بانك از قبول آن خواهش امتناع نمود . رؤسای ملتیان به کاپتان فرنکلین اطلاع دادند که انجمن محلی انتخاب شده

در نهم دسامبر حاجی عبد الرحیم که یکی از رؤسای ملتیان است ایالت را ملاقات نمود که رضایت او را در شرایط ذیل حاصل بنماید : —

(۱) معافیت سرسنك « که محل مالیات جنسی است »

(۲) مالیات نکرفتن تا عید نوروز

(۳) شناختن و رسمیت دادن انجمن محلی

(٤) عفو عمومی

ایالت بجز شق « ۳ » همه‌را قبول نمود . اتفاق بسیار بین پیشوایان ملیون مشهود کردید و منابعین انها درحق بسیاری از انان سوء ظن حاصل نمودند

در یازدهم دسامبر ایالت به ملتیان اطلاع داد که اگر مردم متفرق بشوند او حاضر است سرسنك را معاف بدارد و بیکلربیکی حالیه‌را منفصل بنماید وعفو عمومی هم اعطا بنماید . بالاخره این شرایط قبول شده و مردم متفرق شدند اگرچه علمای عمده ملتیان و نمایندهٔ هر صنفی درحرم باقی ماندند

بحاجی عبدالرحیم این نسبت را میدهند که سبب خاتمه نکرفتن این هیجا نشده

استراباد

مشروحهٔ مورخهٔ یازدهم دسامبر اکنون‌ما حاوی این

راپورت است که تقریباً دوهزار نفر دریك مسجدی جمع شده و تقاضای اعادهٔ مشروطه را دارند ٠ صد و پنجاه نفر سوار ترکمانهم با انها مع بوده ٠ پس ازان رؤسای انها حکومت را ملاقات نمودند واو اظهارنمود که خودش شخصاً مشروطه‌خواه‌است بعدازان مردم متفرق شدند ولی بازارها بسته ماند

اصفهان

سردارظفر « سالار ارفع سابق » که اسباب اعزام دستجات بختیاری به تبریز بوده وباین‌وسیله جلب توجه‌ومرحمت شاه را کرده بود ازاین توجه استفده نموده و اسباب انفصال برادر خودش صمصام‌السلطنه ازمقام‌ایلخاني کری بختیاری‌شدحالا ایل منقسم بدو دسته شده ومیتوان اغتشاش اتیه‌را پیش بینی‌نمود شاه صمصام‌السلطنه را بطهران احضار نمود ولی او بعذر علت مزاج ووقوع اغتشاش در ایل درصورت عزیمت خودش امتناع نمود

محقق نیست که‌ایا هنوزاو بمقام‌ایلخاني کری خود باقی‌است یاخیر در ۲۹ دسامبر یك جنبشی برعلیه نایب‌الحکومه واقع شد و

تقریباً دویست نفر سعی نمودند که در جنرال قونسولگری متحصن بشوند ولی انهارا از نیل باین مقصود باز داشتند

«یزد»

راپورتهای واصله از ویس قونسول موقتی انکلیس حاوی تفصیل تقریباً چهارده فقره سرقتهای مختلف است که در طرق متصله به یزد واقع شده . هیچ یك از طرق امن نیست و راه کرمان و نائین از همه ناامن تر است . پست ها فقط از طرق منحرفه و بیراهه میتوانند عبور بنمایند . سرقت های طرف جنوب به اشقیها و سایر ایلات فارس نسبت داده میشود و حکومت یزد اظهار میدارد که تا یك فرمانفرمای مقتدری برای فارس تعیین نشود این طوایف در یغما و سرقت نمودن مداومت خواهند داشت . صحت این هر چه باشد حکومت مسؤل محافظت طرق در نواحی یزد است بدبختانه اوالت دست مشیر الممالك وصدر العلماء است وتادیه حقوق مستحفظین راه را بعهده انها محول نموده . این دو نفر سعی داشته اند که مستحفظین طرق را بنصف مبالغ مصوبه دولت اشتغال بنمایند در این باب انها موفق نشده

وضمناً بسیاری از مستحفظین طرق که در عرض هفت هشت ماه گذشته هیچ حقوق نگرفته اند ترك خدمت نموده اند حکمران به مستر بلکمن اظهار داشته بود که یك محمد تقی خان نامی را برای محافظت راه اصفهان تعیین نموده و به مستر لمن اجزای اداره تلگراف اطلاع داده شد که برای سوار مستحفظ بمشار الیه رجوع بنمایند همینکه او بمشار الیه رجوع نموده بود محمد تقی خان فقط خندیده واز دادن مستحفظ باو امتناع نموده بود تجارت از بد به بدتر رسیده وعنقریب بکلی قطع خواهد شد . شهر یزد و اطراف ان بهم چنین دوچار تهاجم دسته جات سارقین است که بمنازل پارسیهای متمول میروند وانهارا صدمه زده وپول واثاث البیت انها را بسرقت میبرند . بتازگی یك جوان پارسی را بمریضخانه انجمن مسیحیان اورده بودند که یك دست او زساعد جدا شده بود . او از هدایت نمودن یك دسته سارق بمنزل شخص پارسی متمولی امتناع نموده بود . سارقین اغلب خودرا بصورت مبدل می ارایند ولی وقتی هم که پارسیها دشمن خودرا بشناسند از ترس دوچار شدن به انتقام جرئت تظلم

نمودن را ندارند . دریکی از وقایع همینکه بحکومت تظلم نمودند و یکلی مسؤلیت را ازعهده خود ساقط نموده برد . یکی از اجزاء ارمنی تلگراف خانه هندواروپ هنگامیکه بسر خدمت خود میرفته درکوچه باشخصی مصادف شده که قصد کندن پالتو اورا نموده بود مشار الیه ششلول بیرون آورده حمله کننده بمحض دیدن ان فرار نموده بود

در یزد هیچ سرباز برای قراولی ظاهر نیست قراول حالیهٔ بانك شاهنشاهی ایران عبارت از دو نفر است که اسماً توپچی هستند وهیچ اسلحه بجز یك شمشیر مندرسی ندارند

کرمان

تلگرافی که قونسول انگلیس در ۲٤ دسامبر مخابره نموده بود مبنی بر این بود که بواسطهٔ فقدان پول و نا امنی طرق در عرض چهار هفته بهیچوجه پست بکرمن وارد و از انجا خارج نشده

کرمانشاه

صمصام الممالك حکمران قصر شیرین چون شجادله با ایلات

کلهر و گوران را از عهده خود خارج دید پس از معزول شدن از حکومت بتوسط انها به داودخان رئیس ایل کلهر ملتجی شد .
داود خان خود را بکلی از تحت حکومت محلی خارج دانسته و از هیچ کس بیم ندارد مگر والی پشت کوه . نتیجه ان این است که طرق در ید طایفه داود خان است و دو پست بسرقت برده شده عقیده قونسول انگلیس بر این است که اگر داود خان تنبیه نشود ان ولایات متدرجاً برای اروپائیان هم نا امن خواهد شد و بتجارت انگلیس که مقدار معتنابهی است سکته وارد خواهد امد . یك حکومت مقتدری لازم است

حکمران حالیه رئیس یکی از ایلات محلی است و از ان میترسد که اگر بضد ایلات دیگر اقدام بنماید وقتی که حکومت از او منتزع شد دچار مصادمه انها بشود

یك دکتر روسی که بتازگی بهمدان میرفت با حمله ایلیاتیان مصادف شده و مجبور به پرداخت یك مبلغی وجه نقد شده بود ولی پس از ورود بهمدان ان مبلغ باو مسترد گردید

شیراز

ایالت فارس بوضع منقلب باقی است و سرقت قوافل دیکرهم راپورت داده شده

در اواخر نوامبر هیجانی بضد ایالت وعطاء الدوله بیکاربیکی واقع شد که در یك . وقع بیم وخامت ان میرفت . تمام تجار معظم اتفاق نمودند که تلکرافی بطهران مخابره نموده و از پیشرفت نداشتن شغل انها واسطه احاطه داشتن اغتشاش درتمام ایالت شکایت بنمایند . تهیجی هم برای بستن بازارها ظاهر گردید ولی صورت وقوع حاصل ننمود

یك اشتهار نامه مهیجی درتمام شهر منتشر شد که شیرازیها را برای مخالفت با ترتیب محاضره دعوت وتحریك کرده بود

در ۲۱ نوامبر سالار السلطان بطرف لار عزیمت نمود .

سید لاری بضد این عزیمت به لار او اخطار نموده . عقیده مستر بیل بر این است که مخالفت انکیزی سید مزبور متضمن عناصر مخاطره حقیقی برای جزئی انتظام باقی مانده است . ظاهراً بتحقیق پیوسته که دهاتیان ان بلوك یك استمدادی از اعراب را که عازم

ملحق شدن بسالار السلطان بوده اند مغلوب و تقریباً هشتاد نفر از آنهارا مقتول نموده اند

یك تاجر پارسی که معمولاً اطلاعات صحیحه دارد به مستر بیل گفته بود که او تصور میکند اگر صوات الدوله ازمقام ایلخانیگری قشقائی منفصل بشود از امدن بشیراز امتناع خواهد نمود و حکمرانی ان ایل بلکه حکومت شیرازراهم غیر مقدور مینماید

بسیاری ازاسلحه و الات ناریه که در سنه ماضیه در بلوای شیراز صرف شده بود صوات الدوله تهیه نموده بود

او حاضر است با حکومت موافقت داشته باشد ولی تا اندازهٔ که تحریکات برادر او او را بحال خود بگذارد وواقعاً یك قسمت معتنابه مالیات قایلی را که برای قشقائی تعیین شده و مبلغ ان ۱۶۰۰۰۰ لیره است او پرداخته است

مقدور بودن این امر برای او بواسطهٔ منافع فوق العادهٔ بود که از سرقتهای دستجات سیار قشقائی درتابستان ماضی که خارج ازحدود فارس نموده بودند بدست او امده . یحتمل صولت الدوله بواسطه معیت عانی باسید لاری خود را بي اعتبار ننماید ولی اگر

از مقام ایلخانی گری منفصل بشود تقویت پرقیمتی با او خواهد نمود اگرچه بطریق مخفی هم باشد

سردار فیروز از شیراز حرکت نموده از قراریکه راپورت میدهند مراجعت نخواهد نمود

خلیج فارس

(بوشهر)

دو فقره سرقت عمده در اواخر نوامبر در راه شیراز راپورت داده شده و مسافرین داخله از تعدی بسیار و بد سلوکی مستحفظین راه شکایت داشتند

(نمره ۵۸)

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۸ ژانویه ۱۹۰۹) از طهران ۳۰ دسامبر ۱۹۰۸

آقا — با کمال افتخار سه فقره راپورت راجع باوضاع عمومی اذربایجان را در عرض این ماه که از جنرال قونسول انکلیس مقیم تبریز رسیده لفاً ارسال میدارم

از راپورت مذکور ملاحظه خواهد شد که شهر تبریز و حول وحوش

ان دیگر میدان مخاصمات بین دسته شاه پرستان و ملتیان نیست وحقیقتاً واضح است که ملتیان از زمان شکست اخیری که در داخل شهر باردوی عین الدوله داده اند بالنسبه در حفظ نظم موفق شده و در انقلابات اخیره در محافظت اتباع خارجه مقیم تبریز بمساعدت فوق العاده نموده اند از زمان راپورت اخیر مستر راتیسلا جنك در خط مراغه امتداد داشته ودر مجادلات مختلفه که واقع شده ملتیان عقب نشانده شده اند چنانچه در حمله که در ششم دسامبر در باسمج باردوی عین الدوله برده بودند هم نیز عقب نشسته اند

در قسمت اواخر این ماه عین الدوله فعالیت بسیار مشهود داشته و علاوه بر اهتمام در قطع اذوقه از تبریز متعرض ایاب وذهاب پست بین انجا و طهران هم شده . من در این مسئله بدولت ایران پرتست نمودم (امضا) جارج بارکلی

ملفوفه در نمره ٥٨

مراسله مستر راتیسلا جنرال قونسول به سر جارج بارکلی

از تبریز ۱۸ نوامبر ۱۹۰۸

اقا — باکمال افتخار شرح اوضاع تبریز را بنوعیکه درزمان معاودت بخدمت خودم ملاحظه نموده ام ذیلاً تقدیم میدارم : —
از زمان خروج قشون شاه شهر بکلی در دست ستار خان و باقر خان و دسته نظامی بوده یك انجمن ناقصی هنوز موجود است ولی خیلی کم بلکه هیچ مداخله در امورات ندارند ولیکن جلسات دائماً تشکیل میبابد و هر کس میل داشته باشد در ان مجمع ها حاضر میشود

اجلال الملك در هفته گذشته بمن اطلاع داد که بواسطه اعمال خودسرانه باقر خان اداره امور را ازعهده خود ساقط دیده و از حکومت استعفا داده است ولی ازقرارمعلوم او هنوز وظایف ریاست ظاهریرا دردست دارد وستار خان وساطت نموده که بین او و باقر خان را التیامی بدهد . افواهات درباب برودت و رقابت بین ستار و باقر اشاعه یافته بود ولی من گمان نمیکنم که ان اختلال عجالتاً چندان اهمیتی داشته باشد

در داخله شهر نظم بکمال خوبی مستقراست وحقیقتاً محل مسکونی مسیحیان وعنصر خارجه بجدی مصون ومأمون است

که تا حال هرگز این طور نبوده و من هیچ تغییری در وضع ان محله مشاهده نمینمایم – عموم خارجیان از وضع و رفتار ملتیان نسبت بانها در عرض مدت انقلاب اظهارات تشکر امیز مینمایند و به استثنای روسیها هیچکدام اظهار خوفی برای امنیت شخصی خود نمینمایند

فقط مورد استثنائیکه میتوان بر رفتار ملیون اعتراض سخت وارد اورد همان عمل تحمیل اعانه اجباری است که انها بطبقات متموله مردم وارد نموده و دراکراه وامتناع از تأدیه به قتل تهدید شده اند

ودر بعضی موارد بسیاست بدنی هم انهارا مجبور نموده اند مختصراً بهر نحوی هست پولی که برای پرداخت حقوق قشون که در صورت اهلی بودن از روزی دو الی ۶ قران هر نفری واگر داوطلب قفقازی باشد الی روزی یك تومان لازم است باید تحصیل بشود . در مقابل اخذ این طور اعانه ها قبض رسید سپرده میشود ولی احتمال ان نمیرود که هیچوقت صورت حساب ان ابراز بشود و کمتر محتمل است که سر دسته ها از نگاهداشتن یك ه یکی در

جیب شخصی خود احتراز بنماید

موقع ارامی و تارکه جنك غنیمت شمرده شد و تهیه اذوقه در شهر شد و انبا ها از کندم وارد در ارك برای احتیاجات اتیه ذخیره شد . برای ان تهیه جنس سهمی امساله دولت از دهات حوالی را بتصرف دراوردند و بهمچنین مقداری از جنس صاحبان املاك را . در این مسئله هم باز برای انچه دریافت نموده اند قبض رسید سپرده شده

این تحمیلات بالطبع باعث رنجش اشخاصی میشود که خسارت میکشند و انها در خفیه از این ترتیب اوضاع حاضره خیلی اظهار کراهت مینمایند

واضح است که این ترتیب را نمیتوان تا موقع غیر محدودی معمول داشت چونکه تبریز با سرمایه خودش کذران مینماید و همینکه ان تمام شد مشکل است فهمید که بچه وسیله قشون محلی را نکاهداری خواهند کرد

در دهاتیکه سواران قره‌داغی و ماکوئی انها را منهدم نموده اند ابتلا و سختی بسیار احاطه دارد . اکثر احشام انها را این

راهزنان برده اند و باینواسطه مزارع بسیاری شخم و نامزروع مانده که در سال اینده اتیه تاریکی را نشان میدهد

باب تجارت از طریق جلفا مفتوح شدد ولی هنوز تجار از سپردن محمولات خودشان بان جاده خوف دارند . این خوف در تجارت باروپا از طریق خوی بیشتر مشهود است

بی شبهه بی میلی در اشتغال بامورات تجارتی نه بواسطه خوف از ملتیان است بلکه بواسطه خوف از هواخواهان شاه

عین الدوله هنوز علامتی برای حرکت از محل خودش در باسمنج بطرف شهر ظاهر نداشته درصورتیکه استعداد اضافهٔ هم باو ملحق گردیده . گمان نمیرود که بدون تقویتی او بتواند چندان پیشرفتی بضد ملتیان بنماید

(امضا) راتیسلا

ملفوفه دویم در نمره ۵۸ .

مکتوب مستر راتیسلا جنرال قونسول به سرجارج بارکلی

از تبریز ۲۳ نوامبر ۱۹۰۸

اقا — باکمال افتخار ترجمهٔ مراسلهٔ که از طرف انجمن تبریز

بمن و همکار روسی من نوشته شده لفاً ارسال میدارم در مکتوب مزبور توجه مارا بسوء اعمال شاه پرستان و حسن سلوك خودشان نسبت بخارجه ها جلب نموده و اظهار امیدواری نموده بودند که حقیق مسئله را اعلان بداریم . البته من جوابي در مقابل ان مراسله ندادهام

ماتیان در عرض هفته ماضی بواسطه تصرف مراغه و مرند بدو موفقیت عمده نایل گردیدند

چند روزی مجاهدین درمراغه جمع میشدند و بالاخره بواسطه نزدیك شدن پسر سلیم خان بهادرالسلطنه رئیس ایل چهار دوالی که از طرف شاه بحکومت انجا منصوب شده بود وبخیال تصرف شهر از جانب پدرش می امد این عمل انها شدت حاصل نموده

بمحض استماع خبر تصرف ملتیان او از طریق صائین قلعه بمکان خود رجعت نمود

یك ماه قبل از طرف شاه به بهادر السلطنه امر شده بود که با تمام استمداد خودش بعین الدوله ملحق بشود ولی او از اطاعت این امر امتناع نموده و متعذر شده بود که خلك خودش بتهاجم

و حملات قراتکران شاهسون کرفتار است

ملتیان در مراغه مقدار کثیری اسلحه و الات ناریه ضبط نموده ولی من شك دارم که انها بتوانند قوه زیادی از اهالی انجا که از روی میل یا بی میلی بانها ملحق شده اند اکتساب بنمایند چون اهالی مزبور مدتهای مدید در تحت نفوذ فامیل مظفرالدوله وحکومت نسبتاً با صلح و مسالمتی مرفه بوده اند . مظفر الدوله در طهران در تحت قدرت شاه است و اهالی مراغه امتناع سابقه خود را از موافقت با مشروطه مبنی براین نمودند که تعقیب همچه روشی باعث تولید زحمت ولی نعمت انها یعنی مظفر الدوله خواهد شد شجاع نظام پسر و وارث لقب شجاع نظام مقتول پس از جزئی مقاومتی در بیست و یکم شهر حال از مرند به ماکو فرار نمود . عزیمت او تمام راه روسیه را در ید ملتیان خواهد کذاشت و من کمان میکنم انها کاملاً منافع خود را در افتتاح ان راه برای تجارت خواهند دید بواسطهٔ بی ترتیبی پست بغیر از راپورت تجدید استقرار انجمن محلی من اطلاع دیکری از واقعات سلماس ندارم بهمچنین اطلاع کاملی هم درباب قتل اقبال السلطنه سرکردهٔ

ماکوئی ندارم حتی ظاهراً محل شك ضعیفی است که مسرت اهالی تبریز برای این واقعه قدری زود است چون هنوز صحت ان محقق نیست

هیئتی از تبریز باورمیه رفته اند که اهالی انجا را برای دعوی مشروطه بهیجان بیاورند اوضاع در خود تبریز بهمان قسم باقی است

امضا (راتیسلا)

ضمیمه ۳ در نمره ۵۸

(مراسله انجمن تبریز به مستر راتیسلا جنرال قونسول)

۲۰ نوامبر ۱۹۰۸

مطابق قانون طبیعی تمام نوع بشر با هم مربوطند و باید با یکدیکر محبت داشته باشند این نکته امروزه باعث جلب توجه تمام دیپلماتهای عالم کردیده و سعی دارند که قوانین تمدن و ازادی ملل خود را بموقع اجرا بکذارند برای اینکه حقوق نوع بشر را محفوظ بدارند

بدبختانه در این عصر تمدن دولت ایران دوچار تغافل شده

و عداوت تنفرامیز بین اهالی نجیب اذربایجان تولید شده که متضمن نتیجه وخیمی است با وجود تمام خساراتي که بمنافع و حقوق نوع انسانیت وارد امده محال است که قلوب شاه پرستان با تقاضاهای ملت موافقت نموده و بطریق مسالمت منحرف بشود انها هنوز در صدد تهیه تجدید مخاصمه هستند و جمع اوری قشون نموده وراه اذوقه را برملت مظلوم مسدود و سلب امنیت از طرق مینمایند شما که نماینده گان دول خارجه هستید مشاهده نموده اید که چه طور در عرض پنج ماه و نیم ماضی مامورین دولتی و سوارهای وحشی بجان و مال و شغل وتجارت و شرف ملت ابقاء ننموده و منشاء هر قسم شرارتي شدند که بکلی بر خلاف نظم و ترتیب عالم است

با وجود تمام این مصائب اسباب نهایت مسرت است که از بدو انقلاب نیز تاحال از طرف ازادی طلبان ومشروطه خواهان هیچ صدمه ومزاحمتی به برادران خارجه ما وارد نیامده چنانچه شما مایل بتقویت عالم تمدن باشید از انتشار این وقایع مهمه مضایقه نخواهید نمود تا اهالی اذربایجان هم حقوق شمارامرعی

ومحترم بدارند

ملفوفه ٤ در نمره ۵۸

مراسله مستر راتیسلا جنرال قونسول به سرجارج بارکلی

تبریز ۲ دسامبر ۱۹۰۸

آقا — پس از راپورت اخیر من پیشرفت مقاصد ملیون در مراغه و بناب با سکته مهمی تصادف نموده یك استعدادیکه از تبریز فرستاده شده بود بدون اشکال هردو محل مزبور را تصرف نمودند و این اتفاق فقط کمی قبل از ورود سواران چهاردوالی از طرف مغرب بود بعلاوه اخذ وجه اعانه معمولی از دوست و دشمن متساویاً ملتیان در هردو محل دراجحافاتی مبادرت کردند که خوش بختانه تا حال مرسوم انها نبوده و در بناب سکنه بمخالفت انها برانگیخته و با تلفات بسیار انها را از شهر خارج نمودند ظاهراً چهاردوالی ها بانها کمك نموده اند ولی جزئیات انها هنوز نرسیده و این مسئله حتی الامکان کم منتشر شده متعاقب ان فوراً تخلیه مراغه واقع شد ولی محتمل است که اهتمامی در تجدید تصرف انجا بعمل اید

دو نفر سرکرده قشون تجهیزه را بمحض مراجعت به تبریز محبوس نموده واز قرار مسموع یکی ازانهارا چوب زده اند

ازسلماس هم راپورت جنك بین ملتیان وماکوئیها رسیده ازطرف مجاهدین ارامنه که در محل مزبور با استعداد هستند به ملتیان مدد بسیار رسیده

تقریباً دردو هفته قبل بنا باظهار محتشم السلطنه یك انجمنی در ارومیه انتخاب شده ولی انجمن بیچاره نیست و احتمال نمیرود که چندان دوامی بنماید منزلگاه های جاده که اکنون در دست روسها است یکی درجلفا ودیگری دریم است (مابین صوفیان ومرند) منزلگاه عمده پل اجی درخارج تبریز است باوجودیکه انجمن تقاضا نمود انجا را مجدداً اشغال بنمایند وقراولی درسرپل برای حفظ کارکران گماشته بشود معهذا اززمان مجادله در ان محل انجا خالی مانده است

اشخاصیکه تازگی باسمنج را دیده اند راپورت میدهند که وضع قشون عین الدوله خیلی بد بوده . بسیاری ازانها مریض و بواسطهٔ سرما وفقدان ملزومات درصدمه هستند —

امسال زمستان زود آمده تا حال برف سنگینی افتاده و هوا خیلی سرد است

ظاهراً بجز اینکه یکدفعه یورش به تبریز برده شود چاره نیست مگر اینکه تا بهار بتأخیر افتاده شود

امضاً (راتیسلا)

(نمره ۵۹)

مکتوب سر نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله در ۱۸ ژانویه) سن پطرزبورغ ۱۱ ژانویه ۱۹۰۹

اقا — بلحاظ راپورتهائیکه سر جارج بارکلی درباب وضع تبریز و اصفهان هردو بمن داده بود من دیروز بملاقات مسیو ایسوالسکی رفته و از مفاد انچه بمن رسیده بود ایشانرا مستحضر نمودم . من خاطر نشان از جناب نمودم همچه مینماید که ان مملکت باسرعت تمام به حالت تجزیه شدن نزدیك میشود و نهایت لزوم را دارد دولتین قراری بگذارند که چه اقداماتی برای جلوگیری از بسط و نشر این جنبش باید بشود استنباد بر این است شاه درصدد صادر دستخطی برای تأسیس مشروطه است ولی اگر

انجناب بتواند یادداشتی را که مشغول ترتیب ان بوده است بمن بدهد متشکر خواهم شد برای اینکه دولت متبوعه من بتواند بدون دفع وقت پیشنهادیرا که معزی الیه ترتیب داده در تحت مداقه وامتحان بیاورد انجناب اظهار داشت که بمناسبت ایام تعطیل عیدمیلادمسیح نتوانسته است بالاخره دراختتام یادداشت قیام بنماید ولی امیدوار است لااقل تا سیزدهم شهر حال انرا بمن بدهد

نظریات مسیو ایسولسکی این بود که وضع ایران واقعاً بسیار منقلب است حکومتهای نیمه مستقل یا درواقع مستقل هم در تبریز وهم دراصفهان تأسیس شده وقدرت شاه ظاهراً رو به تحلیل رفتن است . انجناب ظن قوی داشت که اعلان مشروطه فقط علاج کافی برای وضع امور خیلی مهم حاضره نخواهد بود انجناب اظهار داشت لازم نمیداند اطمینان هائیرا که مکرر در باب بهیچوجه مایل نبودن دولت روس بمداخله اظهار داشته است تکرار بنماید چون اقدام به این امر منافی بامنافع خودشان است ولی واقعات ومقتضیات ممکن است از حد تحمل خارج بشود. او اظهار خورسندی مینمود با وجودیکه ستارخان حق حکومت مستقلی

را بعهده گرفته است ولی راه جلفا به تبریز مفتوح است وقوافل بدون آسیب و زحمتی تردد مینمایند وتاحال هیچیك از اتباع روس مورد سوء سلوك ومقتول نشده اند

ممالك شرقی رویه غربی دراستخلاص از گرفتاریهای درهم و برهم یأس اور دارند که غاصبین قدرت غفلتاً حامیان فدوی مرکز قدرت میشوند معهذا اوضاع خیلی سخت وبحرانی است واو خوشنود خواهد شد که نظریات دولت انکلیس را در اینباب استماع بنماید . جناب معزی الیه از استماع تعیین سعد الدوله بوزارت امور خارجه و تمایل او بمعاضدت باسفارتین مشعوف بود

من به انجناب اظهار داشتم اگر چه محتمل است وضع امور بدرجهٔ رسیده باشد که اعلان اعطای مشروطیت هم باعث تخفیف انقلاب نشود معهذ دراصرار بصدور منع ومخالفتی نیست زیراکه ممکن است قدری فایده بخشد . من با انجناب موافقت نمودم که تنها وعده یا حتی اعطای مشروطه هم علاج کلیه را نخواهد نمود معذالك ان یك اقدامی برای پیشرفت است

امضاء (نیکلسن)

(نمره ٦٠)

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۱۹ ژانویه ۱۹۰۹) از طهران ۱۹ ژانویه ۱۹۰۹

(اصفهان)

جنرال قونسول انکلیس امروز راپورت میدهد که بختیاریها پیشکار مالیه را که از طرف دولت ایران برای اخذ مالیات کماشته شده بود دستکیر نموده وسعی دارند که به این وسیله بیست هزار تومان استقراض حاصل بنمایند . انها در صدد جمع کردن اذوقه درشهر و سنکر بندی هستند . از قراریکه راپورت داده شده تقریباً صدو پنجاه نفر بختیاری در ۱۷ شهر حال بعزم مورچه خورد از شهر حرکت نموده اند و حالا عده که در اصفهان هستند تقریباً هزارو پانصد نفر ند . مستر کرهم نیز اظهار میدارد که اطلاعات مکتسبه او مبنی به تصدیق این عقیده است که بختیاریهائیکه از طهران میایند بابختیاریهای در اصفهان جنك نخواهند نمود

« نمره ۶۱ »

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری « واصله در ۱۹ ژانویه » از طهران ۱۹ ژانویه ۱۹۰۹

امروز صبح یکی از اجزاء عمده پارلمان سابق را که از جانب بعضی از ملتیان طهران امده بود من را به بیند پذیرفتم . او اظهار داشت که انها شنیده اند دولتین انکلیس و روس بخیال این هستند که اقدام در استقرار کنترل در ایران بنمایند و او توضیح نمود که هم مسلکان او مایلند که یا دولتین فقط تا این اندازه مداخله بنمایند که تجدید تأسیس مشروطه را حاصل بنمایند که اکرچه بواسطه ان البته دفعتاً حکومت مستحسنی فراهم نخواهد شد ولی طی نصفه راه را برای حصول ان خواهد نمود یا اینکه انکلیس و روس شاه را بحال خود بکذارند که مسائل را با ملت خود قطع و فصل بنماید و از تمام مداخلات احتراز بنمایند .

او اظهار داشت که ملتیان ملتفتند که وجود مستشارهای خارجه لازم است و مجالس اتیه که با فهم تر از مجالس سابق عمل خواهد نمود مستشارها را جلب خواهد کرد ولی چیزی را که مخصوصاً ملتیان مایل

به احتراز از ان هستندداین است که مستخدمین خارجه رادولتین مأمور و منصوب نمایند . من درجواب اظهار نمودم که اعاده حکومت شوروی فقط نقطه نظر بوده ونماینده های دولتین برای ان اظهارات نموده اند وچون تاحال نتیجهٔ از ان حاصل نشده اظهارات دیکری و بطریقیکه هیچ نمیتوانم بشما بکویم اکنون در تحت نظر و مذاقه دولتین انکلیس و روس است

« نمره ٦٢)

مکتوب سرادوارد کری به سر نیکلسن

از وزارت خارجه ۲۰ ژانویه ۱۹۰۹

اقا - درسیزدهم شهر حال سفیر کبیر دولت روس باین اداره امده ودر باب اوضاع اصفهان با سر هاردینك مذاکره نمود

سر هاردینگ به کنت بنکندرف اظهار داشت که بموجب اطلاعاتیکه بوزارت امور خارجه رسیده صمصام السلطنه و بختیاریهای او در اصفهان خود را طرفدار ملتیان قلمداد کرده اند وعجالتاً فرمانفرما قصد رفتن باصفهان را ندارد وبختیاریهائیکه

باتفاق نایب الحکومه رفته اند با صمصام معاند نیستند .

سرهاردینگ نیز اظهار داشت که بعقیده وزیر امور خارجه صلاحیت در این است که منتظر بروزات اتیه بشویم

مادامیکه شاه حکومت خود را اصلاح ننموده و اساس ان را بر مبنائی نگذارده که باعث اعتماد باشد حاکم یا قشون فرستادن به اصفهان برای او بی ثمر است . در صورتیکه اعلیحضرت معظم به نصایح ما گوش نمیدهد وزیر امور خارجه تصور میکند که مجاهدات ما در باب بکار بردن نفوذ خودمان به صمصام السلطنه مورث بی اعتنائی متساوی طرفین به نصایح ما خواهد شد

(امضا) ادوارد گری

(نمره ٦۳)

مکتوب سرنیکلسن به سرادوارد گری (واصله در ۲۲ ژانویه)

ازسن پطرزبورغ ۱۷ ژانویه ۱۹۰۹

آقا باکمال افتخار سواد یادداشتی که دینب از مسیو ایسولسکی بمن رسیده لفا ارسال میدارم و مبنی بر تعلیقات است که

دولتین روس وانکلیس به لحاظ وضع ناهنجار ایران ممکن است بموقع اجرا بگذارند . مسیو یسولسکی خواهش نموده بود که چون میخواهد با من گفتگوئی بنماید امروز بعد از ظهر من نزد او بروم

امروز عصر من خدمت جناب معزی الیه رفتم و او سؤال نمود که عقیده شما درباب یاد داشت چیست . من به او اظهار داشتم هیچ اشارهٔ راجع بشرط انتخاب شدن اعضای مجلس مشاوره برای نوشتن قانون انتخابات دران نشده است . مسیو ایسولسکی تشریح نمود که نخواسته است پیشنهادات خود را با این تفصیلات مبسوط بنماید یا ترکیب مجلس مشاوره راخیلی دقیقانه شرح بدهد . او اظهارداشت انتخابات طول خواهد کشید و در اینکه چطور و از چه طبقه مردم باید انتخاب بشوند و از این قبیل مذاکرات مباحثات طولانی خواهدشد لهذا او ذکر « اشخاص کافی » نموده است واولی میداند که برای کار مجلس مشاوره تعجیل بشود

درباب استقراض من اظهار داشتم بنظر من در این مسئله بهیچ

وجه لزوم عجلهٔ نمی بینم وبهتر ان است معوق بماند تا مسیو بیزو راپورت خودش را که باید از او خواسته بشود بدهد چون محتمل است یك استقراضی بهیچوجه لازم نباشد . جناب معزی الیه با این عقیده موافقت نموده واظهار داشت که اگر و اظهار رأی در خصوص استقراض نموده در صورتیسنکه استقراضی لازم بشود و طرح نقشه کنترلی که لازم خواهد بود ریخته است که درصورت استقراض اعمال شود . جناب معظم الیه اصرار نمود که طریقه کنترل را حتی الامکان سهل و ساده و خالی از رسمیت قرارداده اگر قرضی داده بشود یك نظارت و کنترلی برای طریقه و ترتیب مصرف ان حتماً ضروری خواهد بود

پس از ان من اظهار نمودم که در خصوص یك استقراضی من یقین قطعی دارم که بهر صورت تا یك قانون انتخاباتی مترتب و منتشر نگردد و موقع انتخابات و تشکیل مجلس معین نشود دولت متبوعه من این پیش نهاد را نخواهد پذیرفت

"مسیو ایسوولسکی جواب داد که اهمیت بیان من را کاملا می شناسد ولی او با دقت تمام در یاد داشت اینطور قید و شرط

نموده است که « اگر شاه دلایل کافی مشهود دارد بر اینکه جازماً به نصایح دولتین عمل مینماید در انصورت .... » او عمداً در ان عبارت شرایط استقرض را مجمل گذارده است چون در ان وقت ما بکلی مختار خواهیم بود که تصمیم نمائیم که اعمالی را که شاه نجم دده مکفی یا غیر مکفی بوده . ما ممکن است با کمال ستحقاق بکوئیم که تابك مجلسی منعقد نشود یا شروع بانتخابات نشود یا شرایط دیکر بعمل نیاید ما اقناع نخواهیم شد ولی معظم الیه را عقیده بر این بود که این مسئله باید محول بنمایند کان در ان محل بشود که وقتیکه شاه صحت قول و عقیده خود را بجدی مدلل داشت که بنظر انها تأدیه قرض در تحت شرایط بدولت ایران صلاح و صحیح بود بدول متبوعه خود اطلاع بدهند. بهر صورت این نکته نباید فراموش بشود که یك مبلغ قلیلی باید به سرعت داده بشود مگر اینکه مایل باشیم که چرخ واوضاع مورد امتلاشی از حالیه ببینیم . دولت در زندگی خود دست بدهن است و این وضع زندگی به ملاحظه اهمیت موقع نمیشود تا یك مدت طولانی بسلامت مداومت بنماید

او اظهار داشت نهایت لزوم را دارد که صدر اعظم و سایر عناصر مرتجعه از هیئت مشاوره شاه مطرود بشوند و بیك دولت اصلاح شدهٔ با اطمینان و تأمین زیادتری میتوان قرض داد

مسیو ایسولسکی اظهار داشت امیدوار است این مسئله کاملاً مفهوم شده باشد که دولت روس بهیچوجه قصد بکار بردن مداخلات نظامی از هیچ قبیلی را ندارد . او خودش حس مینماید که اگر دولتین دستهای خودرا از اقدام به بندند ایران بسرعت منقطع به قطعاتی خواهد شد که عبارت از جمهوریهای مستقله باشد یا یکنوع حکومتهای دیگری که در تمام مملکت تأسیس بشود این نوع بی ترتیبی و هرج و مرج باعث این خواهد شد که دولتین مجبور بمداخلات قهریه بشوند و از این اقدام در صورت امکان باید احتراز نمود

امضاً (ا نیکلسن)

ملفوفه در نمره ٦٣

یاد داشت مسیو ایسولکی به سر نیکلسن

ترتیب اوضاع ایران دور از بهبودی روز بروز مغشوش تر

میشود و حال مملکت خیلی سخت وجالب اهمیت شده است . اوضاع دراذربایجان رو به بدتر شدن میرود : قدرت شاه فقط اسمی است کوشش وکشمکش بین دستجات احزاب کماکان باقی است واردات تجارتي متدرجاً روبتنزل است دسته شورشیان بتازکی کمپاني تلکراف هند و اروپ را مجبور نموده اند که تمام وجوهات مديوني خودر به انجمن محلی تبریز بپردازد . تازکی در اصفهان هم اغتشاش بروز نموده و الحال انشهر درتصرف بختیاریهاست . اهالی مشهد از پرداخت مالیات امتناع دارند اوضاع کیلان وسایر ولایات کمتراز نقاط مذکوره تهدیدامیز نیست . يك قسمت ازمجتهدین نجف مشغول اشاعه دادن اشتهار نامه ها درتمام مملکت هستند براي اینکه مردمرا بر علیه شاه برانکیزند وانهارا دعوت بنمایند که از حقوق ومنافع شخصی خودشان دفاع بنمایند . از طرف دیکر خزانه شاه خالی است قشون و بهمچنین ادارات بدون تأدیه حقوق مانده ومجبورند که بواسطه غارت وشکار کردن مردمبي ازار زندکانی بنمایند . اکر حوادث باینطریق مداومت بنماید هیچ کس نمیتواند

پیش گوئی بکند که سرانجام این بي نظمی مملکت قاجاریه بکجا منتهی خواهد شد نظر به اینکه بعلت انقلابات ایران تازگی به منافع اقتصادی روس وانکلیس خسارت معتنابهی وارد امده دولتین باید وضع حالیه مملکت را درتحت مداقه جدی قرار داده وهم خودرا براین مصروف بدارند که طرح نقشه عملیاتی بریزند بقصد اینکه ازاشکالات و پیچیدگی های دیگر که ممکن است انهارا مجبور بانحراف از مسلك سکوت خودشان نسبت بوقایع ایران بنماید جلوگیری بشود برای موافقت کامل با اصل و قاعده کلی عدم مداخله درامور داخلی ایران دولتین انکلیس و روس تا حال اقدامات خودرا انحصاراً محدود به این حد کرده اند که بشاه صلاح اندیشی دوستانه بنمایند که حکومت شوروی را که بعد از وقایع ۲۳ ژوئن ۱۹۰۸ متروك شده مجدداً تأسیس بنمایند . دولتین باطمینان اینکه اعاده حکومت استبدادی در ایران غیر ممکن است ومنتها وسیله تسکین ملت ایفاً حوائج ملت است لهذا این طریقه مشی را برای خود اتخاذ نموده اند . ضمناً دولتین روس وانکلیس با الصراحه ملتفت اند که تجدید تأسیس مشروطه ایران

بوضعی که قبل از انفصال مجلس سابق جاری بود بهمان میزان نا مطبوع است زیرا که در انصورت مملکت بحالت هرج ومرج سخت تری دچار خواهد شد مجلس اولی که متکی بانجمنهای اشوب طلب بود امتحان صحیحی از بی لیاقتی کامل خود در دلالات امور مملکت بطریق جدیدی داده یك عدهٔ معتنا بهی از طبقات عالی مردم ایران با این عقیده شریکند و بهمین جهت از فرقه ترقی خواه منفك شده و به صفوف مرتجعین ملحق شدند . شبهاتیکه در ذهن شاه جای گرفته کلیتاً مربوط بهمین مسئله است

نظر باین مراتب دولت امپراطوری تصور میکنند که فشار بشاه برای حصول تجدید تأسیس مشروطه به تنهائی باعث بدست امدن مقصودیکه دولتین در نظر دارند نخواهد بود . اکر تسکین ایران وبهمچنین استقرار نظم ثابتی در امور مطلوب است نه فقط تشکیل یك حکومت شوروی معقولی باید بشود بلکه بحکومت شاه هم درضمن برای اصلاحات لازمه باید تقویت بشود که اول و مقدم تر ازهمه اصلاح مالیه است و پس ازان اصلاحات

ادارهٔ نظامی و قضائی

برخلاف عقیدهٔ مقبولهٔ عموم ایران مملکت باثروتي است و دارای منابع معتنابهی از ثروت است این مسئله را جمعی تصدیق دارند من جمله مستر مارلینك که سابقاً شارژدافر دولت انکلیس در طهران بود ولیکن منابع کرانبهای مملکت تضییع شده .

یك قسمت از عایدات بواسطه فساد وخرابي اداره مملکت بهدر میرود . بقیه بدون داشتن هیچ نفع واقعی برای مملکت صرف میشود و این بواسطه اصول غیرکافی مالیه مملکت است اگر درحقیقت بشود اصلاً ذکری از اصول مالیهٔ نمود . فقط یك شعبه از منابع عایدات مملکت بمبنای مستحکمی تأسیس شده که انهم کمرکات است . از زماني که مسیو نوز و معاونین بلژیکی او تشکیل اداره کمرکات را در ایران نمودند عایدات ان مبلغ معتنابهی زیاد شده و اکنون در هر سالی تقریباً بمبلغ پنج ملیون مناط رسیده پس از وضع دو میلیون و پانصد هزار مناط که درمقابل استهلاك سالیانه سی و دو میلیون مناط قرض دولت ایران به بانك استقراضی

دولت روس و دو میلیون و نیم منات بیانك شاهنشاهی ایران دو میلیون و نیم منات در هر سالی عایدی خالص در دست دولت ایران باقی میماند . یك محل عایدی دیگر یکه ممکن است متناسباً مبلغ معتنابه از ان حاصل بشود ولی بدبختانه بواسطهٔ فقدان کامل ترتیب اداری بطوریکه اورو بائیان انرا تعبیر مینمایند و به ان میزان نمیرسد مالیات یا عشریه ایست که بموجب قوانین قران باراضی مزروع تعلق میگیرد . قسمت عمده این عشریه که بعهدهٔ مالیات دهندکان وارد میشود به اضعاف یك مبلغ بالنسبه گزافی با یك سختی که به ظلم و جور میرسد تقریباً بالتمام در جیب مأمورین اداره میرود که بدست ان مأمورین باید این وجه به خزانه عاید گردد ولی در حقیقت یك قسمت بسیار قلیلی فقط داخل خزانه میشود بالاخره دولت ایران یك منبع عایدات ثالثی هم در دست دارند که اگر بقاعده مرتب بگردد انها را قادر خواهد نمود که یك عده معتنابهی قشون مسلح نگهدارند این منبع عایدات یك مالیات نظامی مخصوصی است که مردم برای نگهداری یك عده معینی سرباز که برحسب یك عادت قدیمی اهالی

مجبور اند برای ... یا بدولت مددار دازند .
یك عدد ... این سربازان را در حقیقت هرگز
در تحت سلاح نمیاورند ... جب صحیحی نمیدهند
یا بکلی بی‌مواجب اند و مبلغی که باید بمصرف نکهداری قشون
مسلح برسد درجیب شخصی مأمورین اداره داخل میشود
ملاحظه خواهد شد که منابع عایدات مملکت معتناء به است
و برای اینکه در این وضع کنونی ترقی حاصل بشود همینقدر
کافی خواهد بود که ترتیبی در مالیه و اداره ان داده بشود
اگر شاه رأی قطعی خودرا براین قرار بدهد که صمیمانه
داخل طریق اصلاحات بشود احتمال کلی دارد یك مبلغ پول معینی
لازم داشته باشد که بمصارف لازمه اصلاح وتجدید اساس ادارات
مملکت برساند . عایدات واقعی دولت ایران کافی است
که یك استقراض خارجی جدیدی ر ولو اینکه مبلغ معتنابهی هم
باشد تأمین وتأدیه نماید تنها مبلغ دو ملیون و نیم منات که از
عایدات گمرکات باقی می‌ماند ... اصل
و فرع ... دو ملیون منات قرض ... خواهد بود .

ولیکن خیلی ممکن است که دولت ایران درمقامی باشد که احتیاج به یک استقراضی باین اندازه ها هم نداشته باشد نماید او بتواند قناعت باین اقدام بنماید که یک کنترل جدی برای عایدات کنونی خود قرار ندهد که واردات انرا زیاد بنماید وانوقت فقط بیک مبلغ بالنسبه معتدلی احتیاج خواهدداشت که بمصرف مخارجی که در مقدمات اصلاحات لازم خواهد بود برساند

اگر دولت انکلیس بانقطه نظری که در فوق مصرح شده موافقت داشته باشد دولت امپراطوری نقشه عملیات مشترکی درنظردارد که متضمن تأمین منافع اقتصادی روس وانکلیس در ایران است وممکن است ازقرارذیل مترتب بگردد : –

نمیتوان شک داشت که در اینموقع دولت ایران فقط بوسیله اصلاحات میتواند خودرا از این وضع بسیارمشکل مستخلص بنماید که اصلاح مالیه وبهمچنین حتی‌الامکان اجرای مقاصد ملت درتشکیل یک نوع حکومت شوروی باید درضمن ان اصلاحات محسوب بشود

با این مقصودی که درنظراست دولتین روس وانکلیس میتوانند: –

۱ - بدون اینکه بهیچوجه ازاصل و قاعده کلی عدم مداخله در امور داخلی ایران تبری بجویند بنحو مشفقانهٔ بشاه توصیه بنمایند که ان اعلیحضرت باید اشخاص کافی فعالی را که تاحال بواسطه بروز صمیمیت خودشان در رهائی مملکت خود از وضع مشکلی که دچار شده امتحانات داده اند مصدر کار قرار بدهد مثلاً از قبیل سعد الدوله که بعضی طرح ها برای تأسیسات انتخابی در ایران ترتیب داده و در حقیقت تازه بوزارت امور خارجه منصوب گردیده و ناصرالملك که در موقع رئیس الوزراء و وزیر مالیه بودن برای تجدید اساس مالیه ایران و قواعد مالیات ان نقشه و ترتیبی طرح نموده و همچنین اول نقشهٔ که برای بودجه مرتبی کشیده شده

۲ — در ضمن اظهار اشتیاق بدیدن تأسیس یك حکومت شوروی در ایران که لزوم ان را خود ان اعلیحضرت تصدیق نموده ولی بدون اصرار در تجدید تشکیل ان نوع حکومتی که در سنه ۱۹۰۷ الی ۱۹۰۸ دائر بوده به اعلیحضرت معظم نصیحت بشود که بدون تأخیر

ا کمك اشخاصیکه در ماده اول ذکرشده و اعضاء مجلس شورای مملکتی حاضره و سایراشخاص لایق شروع به تهیه قانونی برای تشکیل هیئت منتخبه جدیدی بنمایند که مطابق عادات و رسوم تاریخی اهالی ایران وعقاید مذهبی انها باشد و رفع احتیاجات مملکت را نموده‌واسباب استقرار صلح‌وانتظام درایران بگردد .

۳ — و اگر شاه برای رأی قطعی خود در پیروی نصایح روس و انگلیس امتحان کافی بدهد دولتین در فراهم نمودن یك استقراض خارجی چه مبلغ ان زیاد باشد چه کم اعلیحضرت معظم را تقویت بنمایند مشروط بر اینکه یك کمیته مخصوصی مرکب از رؤسای بانکهای روس و انگلیس درطهران وهیئتی‌از ایرانیان تشکیل داده بشود که‌این کمیته —

« ۱ » درمحل های مصارف‌مملکت نظارت‌خواهد داشت وملاحظه خواهد نمود که انحصاراً بمصرف احتیاجات مملکت برسد

« ۲ » درترتیب دادن صورت براورد احتیاجات اختصاصی

سالیانه تمام شعبات اداره دولت نظارت خواهدنمود و بهمچنین در طریق بکار بردن این بر اوردها موافق با بودجهٔ که اداره مالیه با معیت هیئت کنترول مهیا خواهدنمود نظارت خواهد داشت

(۳)— وزیر مالیه اعلیحضرت شاه را در تنقیح و ترتیب قانون مالیات تقویت خواهدنمود

٤ — دولتین روس و انکلیس برای اینکه احساسات مودتانه خودرا نسبت بایران دریك موقع چنین مشکلی بدولت اعلیحضرت شاه ثابت بنمایند حاضر خواهند بود که ازقرضی که بعدها قرار ان باید داده بشود مبلغ پنج ملیون فرانك برسم مساعده براسے دولت ایران موجود بنمایند . این مساعده بمصرف مخارج فوری که برای مقدمات اصلاحات لازم است خواهد رسید

سن پطرزبورغ بتاریخ ۱٦ ژانویه ۱۹۰۹

(نمره ٦٤)

المدراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۲۵ ژانویه) از طهران ۲۵ ژانویه ۱۹۰۹

مستشار مالیه فرانسوے در ملاقاتیکه تازکی با وزیر امور

خارجه نموده بود بجناب معزی الیه اطلاع داده بود که بعقیده او تعیین یك نفر خزانه دارکل اروپائی و یك نفر مفتش مالیه لازم است

اکنون سعدالدوله از مسیو بیزو درخواست نموده است که در پاریس ترتیب تعیین دو نفر فرانسوی برای مقام های مزبور بدهد و برای استقرار انها رضایت اعلیحضرت شاه را هم تحصیل نموده است

مسیو بیزو در این باب بوزیر مالیه در پاریس نوشته است وزیر مختار فرانسه هم به دولت متبوعه خود تلگراف نموده است

(نمره ۶۵)

تلگراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله در ۲۶ ژانویه)
از سن پطرز بورغ ۲۶ ژانویه ۱۹۰۹

﴿ تعیین خزانه دارکل و مفتش مالیه فرانسوی ﴾

امروز مسیو ایسولسکی بمن اظهار داشت که هیچ مخالفتی در این تعیینات ملاحظه نمی نماید و این دو نفر مأمور را بجز فقط معاونین مسیو بیزو بودن هیچ چیز دیگری فرض نمیکنند

(نمره ٦٦)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲٦ ژانویه) از طهران ۲٦ ژانویه ۱۹۰۹

تلگراف ذیل مورخه ۲٤ شهر حال از جنرال قونسول انگلیس مقیم تبریز بمن رسیده : —

« انجمن ایالتی مراسلهٔ به قونسولها نوشته مبنی بر اینکه از قرار مسموع دولت ایران درباب یك استقراضی با دول همجوار مذاکره نموده ولازم میدانند یك نوبت دیگر اظهار بنمایند که چون بموجب قانون اساسی برای اینطور قرضها تصویب پارلمان لازم است ملت هیچ نوع مسؤلیتی برای این استقراض بعهده نمیگیرد »

(نمره ٦٧)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۸ ژانویه) از طهران ۲۸ ژانویه ۱۹۰۹

وزیر امور خارجه مراسلهٔ بمن نوشته است که بموجب ان فرع قروضیکه بانك شاهنشاهی ایران بدولت ایران داده است از ۲۱

مارس از قرار اقساط ماهی سی هزار تومان از گمرکات بوشهر که برای این مقصد مرهون است باید پرداخته بشود

(نمره ۶۸)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۸ ژانویه) از طهران ۲۸ ژانویه ۱۹۰۹

وضع نا امنی طرق رو به ازدیاد است . طرق مابین تبریز وهمدان وکرمانشاه حالا بی نهایت مغشوش است وبهمچنین طرق جنوب

رئیس کل بانك شاهنشاهی اظهار میدارد که نظر به مخاطرهٔ که در ارسال پول متضمن است معامله و تجارت غیر ممکن شده است

(نمره ۷۹)

تلگراف سرادوارد گری به سر نیکلسن

وزارتخارجه ۲۸ ژانویه ۱۹۰۹

مفتش مالیه و خزانه دار کل فرانسوی در ایران

دولت انگلیس درنامزد شدن فرانسویان هیچ مخالفتی ندارد درصورتیکه

این دونفر در تحت ریاست مستشار مالیه شناخته بشوند (بتلگراف ۲۶ شهر حال خود تان مراجعه نمائید

(نمره ۷۰)

﴿ مکتوب سرادوارد گری به سرنیکلسن ﴾

از وزارتخارجه ۳ فوریه ۱۹۰۹

آقا — مراسله مورخه ۱۷ شهر ماضی جنابعالی که در لف ان یادداشت دولت روس در باب اوضاع ایران را ارسال داشته بودید واصل گردید

من باید از جنابعالی خواستار بشوم که یاد داشت جوف را که در جواب دولت روس نوشته شده برسانید

(امضا) ادوارد گری

﴿ ملفوفه در نمره ۷۰ ﴾

یاد داشتی که باید بتوسط سرنیکلسن ازلحاظ مسیو ایسولسکی بگذرد یادداشت مفصلی را که دولت روس در تاریخ ۱۶ ژانویه در باب بروز اوضاع ناهنجار در ایران و اقداماتیکه تعقیب ان ممکن است نافع واقع بشود به سفیر کبیر دولت انگلیس مقیم در بار

سن پطرز بورغ نگاشته بودند دولت انکلیس با استفاده کامله
ودقت وافیه ملاحظه نمود

بعد از ملاحظه کامل در تمام وقایع دولت انکلیس تصور
میکند که بهترین رویهٔ که دولتین انکلیس وروس اتخاذ بنمایند
این است که بکلی از مداخله در امور داخلی ایران احتراز نموده و
بگذارند انقلابات حاضره اینقدر امتداد حاصل بنماید تا هر یك از
عناصری که در مملکت قوی تر است کوی سبقت را بر باید ودر عرض
این مدت دولت انکلیس حاضر خواهد بود که به مخاطراتیکه
ممکن است به منافع تجارتی انکلیس خلل برساند تن در دهد
لیکن دولت انکلیس نمیتواند تصدیق ننماید که اتخاذ این روش برای
دولت روس مشکل تر خواهد بود چونکه سرحد وولایات
ارامی دارد که با مغشوش ترین نقطه ایران هم خاك است بنا براین
اگر دولت روس بر این عقیده ست که تعقیب روشی بنظر دولت
انکلیس صلاحیت دارد برای روس غیر ممکن است دولت
انکلیس حاضر است در باب اقدامات اتیه با دولت روس
معیت بنماید

دولت انکلیس با نظریت و تشویش دولت روس در باب وضع کنونی ایرن شریك است و موافقت دارد که تا حکومت شوروی تأسیس نشود احتمال ترقی در ترتیب نمیرود . دولت انکلیس حقیقتاً ازمنابع موثقه اطمینان حاصل نموده است که اکر یك مشروطهٔ اعطا بشود ارامی و سکون در تمام ایران مستقر خواهد شد

علیهذا تصور میکند که عجالتاً مجاهدات دولتین باید متوجه و مصروف براین بشود که شاه را متقاعد بنمایند که ایفای بمواعید خودش دراینخصوص بنماید

در باب چندین فقره پیشنهاداتی که دولت روس درتحت نمرات مترتب نموده اند دولت انکلیس نظریات ذیل را پیشنهاد می نماید : -

١ - دولت انکلیس مشعوفانه این پیشنهاد را استقبال مینماید که دولتین باید به شاه صلاح اندیشی بنمایند که اشخاص کافی غیور برای مجلس شورای خود نامزد بنماید که بتوانند در طرح نمودن نقشه وترتیبی برای حکومت شوروی ان اعلیحضرت

را كمك بنمايند . براى مقدمه اين مسئله صلاحيت خواهد داشت كه ضمناً به اعليحضرت معظم توصيه بشود كه ناصحين مرتجع از قبيل صدر اعظم و امير بهادر جنك را كه بنا باعتقادات كنوني معاندين عمده مسلك مطلوبه عامه هستند و تمام مسؤليت اوضاع تبريز و اصفهان به عهده انها است معزول بنمايد . بعلاوه دولت انكليس براى اصلاح اذربايجان و اصفهان پيشنهاد مينمايد كه بايد شاه را متقاعد نمود كه به تمام ملت خودش كه تحت السلاح هستند عفو عمومى اعطا و اعلان بدارد

٢ . دولت انكليس با اين پيشنهاد كاملا موافقت دارد كه بشاه صلاح انديشى بشود كه فوراً تهيه نقشه وترتيبى براى حكومت منتخبهٔ كه مطابق عقايد و رسوم مملكتى اهالى ايران باشند بنمايد

اين صلاح انديشى را نمايندكان دولتين انكليس و روس قبل از اين بيش از يك نوبت به ان اعليحضرت نموده اند ولى تا حال نتيجهٔ نبخشيده و بيم ان است كه شاه در بي اعتنائى به ان مداومت بنمايد مكر اينكه براو محقق و معلوم بشود كه اين رويه باعث نتايج سوئى براى خوداو خواهد شد

بنا بر این دولت انکلیس پیشنهاد مینماید که یك موعدی باید به شاه پیشنهاد بشود که ایفاء نمودن به مواعید خودش از ان مدت تجاوز ننماید و باید خاطر نشان ان اعلیحضرت نمود که اکر تا یك موعد معینی یك قسم حکومت شوروی که مناسب احتیاجات مملکت باشد اعطا نشود دولتین انکلیس و روس هیچ نوع مساعدتی از هر قبیل که باشد با او نموده ودر سبك رفتار خود نسبت بان اعلیحضرت تجدید نظر نموده و برای حفظ منافع خود اقدامات خواهند نمود

۳ — دولت انکلیس تصور میکند که در مسئله استقراض بهیچ وجه عجلهٔ لازم نیست و بهتر ان است بعهده تعویق کذارده بشود تا راپورت مستشار مالیه صادر بکردد که ازقرار معلوم محتمل است در عرض چند هفته دیکر حاضر بشود . اکر ان راپورت مبنی بر این باشد که برای تجدید استقرار اعتبار ایران یك استقراض خارجی لازم است شرایطی که بموجب ان ممکن است یك مساعدهٔ پرداخته بشود باید در تحت مداقه عمیقه اورده بشود . دولت انکلیس انچه راکه از قبیل یك استقراض

عمده باشد رد خواهد نمود و تا یك مجلس منتخبهٔ یك همچه معاملهٔ
را تصویب ننماید نمیتواند پرداخت هیچ مبلغی از این باب را
قبول بنماید

دولت انکلیس تصور میکنند که مسئله کنترل نیز ممکن است
بعهده تعویق کذارده بشود تا حکومت شوروی واقعیت حاصل
بنماید ولی بعقیده دولت مشار الیها باید مقصود این باشد که بیك نوعی
به مجلس جدید حق نظارت بر مالیه داده بشود مثلاً بوسیله تأسیس یك
دیوان محاسباتی که بتوسط متخصصین خارجهٔ تشکیل بشود .
۳ـ صورت اگر اعلیحضرت شاه رأی قطعی خود را بر این قرار بدهد که
فوراً یك خزانه دار کل تعیین بنماید دولت انکلیس مخالفتی
نخواهد داشت

٤ — دولت انکلیس تصور میکنند پول قرض دادن بشاه
با این اوضاع کنونی بمنزله یك نمایشی بر علیه مشروطه خواهان
ودر مساعدت با سلطنت شخصی اعلیحضرت معظم محسوب خواهد
شد و باعث مداخله در امورات داخلی ایران میشود . بعلاوه
دولتین یکانه تسلطی را که به آن اعلیحضرت داشته اند بدون بدست

اوردن چیز دیکری بجای ان از دست داده اند

از وزارتخارجه ۳ فوریه ۱۹۰۹

(نمره ۷۱)

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادواردکری (واصله در ٦ فوریه) از طهران ٦ فوریه ۱۹۰۹

﴿ وضع اذربایجان ﴾

مستر راتیسلا از تبریز راپورت میدهد که مراسلات از طرف عین الدوله به بسیاری از اشخاص نوشته شده و دران مراسلات اظهار میل بملاقات انها برای قرار صلح شده . این مراسلات رجوع بانجمن شده وانجمن درجواب اظهار داشته اند که نماینده نزد عین الدوله نمیتوانند بفرستند ولی اگر معزی الیه نمایندهٔ بفرستد برای پذیرفتن او باکمال شعف حاضرند

« نمره ۷۲ »

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادواردکری « واصله در ۹ فوریه » از طهران ۹ فوریه ۱۹۰۹

﴿ اغتشاش در رشت ﴾

قونسول روس از رشت به وسیله تلفن به مسیو سبلین خبر داده که دیروز شورش طلبان به دارالحکومه حمله برده اند . حاکم مقتول گردیده وقشون در قونسول خانه روس پناهنده شده اند وضع بنظر خیلی سخت میاید مخابرات تلکرافی باطهران مقطوع گردیده

ما بدوات ایران اصرار داریم یك حاکمی که مقبول اهالی باشد تعیین نموده واقدامات برای اعاده نظم وحفظ منافع انکلیس وروس بنمایند

(نمره ۷۳)

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۱۰ فوریه ۱۹۰۹) ازطهران ۱۰ فوریه ۱۹۰۹

﴿ وضع رشت ﴾

در تعقیب تلکراف دیروز خودم ازقرار مسموع شهر در تصرف شورشیان است عجالتاً خارجه ها هیچ درخطر نیستند وحکومت موقتی تشکیل داده شد

(نمره ۷٤)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۱۱ فوریه » از طهران ۱۱ فوریه ۱۹۰۹

﴿ وضع اذربایجان ﴾

عین الدوله دعوت نامه جدیدی نزد ملتیان تبریز فرستاده که نماینده نزد او بفرستند که در باب صلح قراری داده شود و بانها تأکید نموده است که مستقیماً باشاه ترتیب اصلاح را بدهند

سوارهای قره داغی راه جلفارا مسدود نموده اند

وضع ملتیان در تبریز ظاهراً بالنسبه اطمینان بخش نیست و نان در شهر نایاب است با مسدود بودن طرق قزوین ومراغه وجلفا انچه من استنباط مینمایم حالیه تقریباً راه اذوقه تبریز بکلی مقطوع است

« نمره ۷۵ »

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۱۲ فوریه » از طهران ۱۲ فوریه ۱۹۰۹

یك بیان نامه با امضای بسیار که معلوم است از طرف دسته

ملتیان طهران است نزد من فرستاده شده و مشعر براین است که
بدون تصویب مجلس هیچ استقراضی مستقیم یاغیر مستقیم وهیچ
امتیازی مقبول و پذیرفته نخواهد بود

(نمره ۷٦)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری « واصله در
۱٤ فوریه » از طهران ۱٤ فوریه ۱۹۰۹

تلگرافی از انجمن محلی اصفهان بمن رسیده که سواد انرا هم
به سایر سفارتخانها فرستاده اند واز من خواهش نموده اند بمقامات
لازمه اطلاع بدهم که پس از فداکاریها وجان فشانیهای ملت
هیچ نوع تغییری درترتیب مشروطه سابق نباید داده بشود

« نمره ۷۷ »

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری « واصله در
۱۵ فوریه » از طهران ۲۰ ژانویه ۱۹۰۹

اقا — مسیو بیزو بمن اظهار میدارد که اکنون دولت ایران
ابراز میل واقعی به تقویت او برای تحقیقات در وضع مالیه نموده
است ، بالاخره ملتفت شده اند که هر شرایط دیگریهم

که برای مساعدت مالی دولتین معین بشود شرط ناگزیر است که
وضع حقیقی مالیه بمسیو بیزو روشن و اشکار کردد . اکنون
به دو نفر از اجزاء کافی وزارت مالیه اجازه داده اند که بمشار الیه
مساعدت بنمایند و در هفته سه روز برای این امر باهم ملاقی
میشوند . تا این اواخر مقصود مسیو بیزو این بود که
بودجهٔ کلیهٔ ترتیب بدهد ولی هر چه در تحقیقات خود پیشتر
رفته است بیشتر مطمئن شده است که با این چرخ کنونی اداره
مالیه که متضمن نواقص اساسی است که بواسطه عدم مرکزیت
حادث شده مجاهدات در بموقع اجرا گذاردن یك بودجهٔ بي فایده
است . انچه را که مسیو بیزو میگوید لازم است خزانه
داران محلی است که حالا در تحت اراده حکام ایالات هستند
و باید کلی از تحت سلطه وقدرت انها خارج شده و فقط در تحت فرمان
وزیر مالیه برقرار بشوند . این امر را فقط بوسیله داخل
شدن مأمورین غیر ایرانی در این داره میتوان بموقع اجرا گذارد
و مسیو بیزو تصور میکند بهترین طریق این است که دو نفر
اروپائی بسمت خزانه داری کل و مفتشی مالیه تعیین بشوند .

هیچ ایرانی بحد کفایت قدرت نخواهد داشت که با خزانه داران ولایتی بقدر لزوم تقویت بنماید که بتوانند در مقابل تقاضاهای غیر مشروع حکام مقاومت بنمایند . با اقتداریکه باین طریق در دست شخص کافی جمع بشود و با اجزائیکه حقوق مکفی مرتب بانها داده بشود هر نوع دلیلی برای امید داشتن به امکان اجرای یك بودجهٔ موجود خواهد بود (اینمسئله قابل توجه است که در هیچیك از صورتهائی که برای تعیین موادمخارج بهمسیو بیزو داده شده هیچ اسمی از پرداخت حقوق مستخدمین برده نشده مگر انهائیکه درخدمات دیپلماسی و قونسولگری اشتغال دارند و حقوق اینهاهم خیلی بتعویق افتاده)

مسیو بیزو بمن اطلاع داده که حالا توجه خودرا به این مسئله معطوف داشته که اگر اداره مالیه به اینطور رفورم بشود مصارف ان چقدر خواهد بود بهرصورت اداره مزبور یك قسمت قلیلی از چهارصد هزار لیرهٔ را که بدولتین پیش نهاد شده که برسم مساعده بدهند لازم خواهد داشت

درضمن ملاقاتی که مسیو بیزو اطلاعات فوق الذکر را بمن داد

از من سؤال نمود که ایا هیچ تبادل نظر یاتی در باب اینکه یك
مساعدت مالی با دولت ایران بشود بین دولتین واقع شده است
من به مشارالیه جواب دادم تاحدی را که من میدانم در مسلك
دولت انگلیس هیچ تغییری حاصل نشده وفقط هنوز حاضر هستند
که در باب چهارصدهزار لیره مساعده مشترکه اعماق نظر بنمایند
درصورتیکه تأمینات کافیه برای مصارف بقاعده از پول حاصل
بشود . این هم فقط وقتی میسر خواهد شد که ترتیب حکومت
شوروی منظماً در جریان باشد
من با مسیو استراکراوسکی نماینده مالیه روس هم مذاکره نموده
ام و درباب لزوم مرکزیت اداره مالیه در تحت یك نفر اروپائی
ماهر بامسیو بیز و موافقت کامل را داشته . بایك دقتی در جمع و
خرج ممکن نیست بتوان گفت که کسر سالیانه کنونی چه مبلغ است .
بموجب حسابیکه مسیو بیز و و مسیو استراکراوسکی موثق تصور
میکنند اگر مالیات مدیونی بحکومت مرکزی پرداخته بشود امسال
پس از وضع مخارج ولایات مبلغ پنج ملیون وششصد و دوازده
هزار تومان باید بلا ولت عاید بشود . اگر چه هیچ صورت مخارج

موثق عرضه نشده ولی مسیو استر اگر اوسکی تصور میکند که مخارج بالغ بر پانصد هزار لیره از مالیات زیادتر است

(امضا) جارج بارکلی

(نمره ۷۸)

مکتوب سر جارج بارکلی بسر دوارد گری (واصله در ۱۵ فوریه)

ازطهران ۲۶ ژانویه ۱۹۰۹

آقا — در عرض ماه دسامبر بواسطه جرائمی که معدل الممالك نایب الحکومه معمول داشته و کلیتاً روش متعدیانهٔ که اقبال الدوله فرمانفرمای اصفهان در اداره کردن امور بکار می برد بی قراری و انقلاب معتناء بهی در بین اهالی اصفهان ظاهر گشت .

انقلابي که به تشویق و تا حدی به طرح ریزی علماء حادث شده بود در ۲۸ دسامبر منجر به این شد که یك جمعیت تقریبا دویست نفری که غالب انها کسبه طبقه داني بودند برای تحصن جستن در جنرال قونسولگری انگلیس اجماع نموده بودند .

همینکه مستر گرهم از پذیرفتن مخالفین امتناع نموده بود انها تلگرافی مبنی بشکایت و تظلم خودشان بمستر گرهم تسلیم

نموده بودند که برای تقدیم داشتن بشاه نزد من بفرستد و خودشان بمسجد شاه رفتند .   در عرض روز های متعاقب ان بواسطه ورود جمع کثیری از اهالی قراء حوالی برای ملحق شدن بهیجان جمعیت در مسجد زیاد شد .   روز ۳۱ صبح زود بعضی اشخاص در جنرال قونسولگری روس پناهنده شدند . در ضمن ایالات وعلماء عمده مشغول مذاکره صلح واعاده نظم بودند وشاید اگر صبح دوم شهر حال ضرغام السلطنه با یك استعداد قریب صد نفر بختیاری وارد شهر نشده وبرای ملحق شدن بمردم درمسجد پیش نرفته بود صورت اصلاحی در اوضاع حاصل میشد علیهذا حکمران به قشون خود فرمان داد که به جمعیت شلیك کنند و در عرض مدت مجادله که در قسمت بیشتر روز ممتد بود قریب بیست نفر مقتول ویك عده کثیری مجروح شدند که اغلب انها تماشاچیان بي گناه بودند .   حسب الامر حکومت نیز بمسجد توپ بسته شد ولی با اینکه یك قسمت از بنای ان خراب شد هیچ تلفات جاني واقع نگردید .   قبل ز غروب ضرغام السلطنه مقام های مهم نظامی شهر را به تصرف در اورده بود سوای

توپ خانه و حکومت از مجاهدات زیاد تر بر اسیه فایق امدن
به بختیاریها مأیوس شده سرباز ن خود را بغارت بازار های حوالی
دار الحکومه فرمان داد . قریب هشتصد دکان را غارت
نمودند مبلغ خسارت وارده مابین دویست الی پانصد هزار لیره
تخمین شده . این هم باید ذکر بشود که بهیچ یك از
تجارتخانه های انکلیسی هیچ خسارت مستقیمی وارد نشده .
حاکم با کارکذار و سایر مأمورین محلی درغروب همانروز بهجنرل
قونسولکری انکلیس پناهنده شدند یك عده از نوکران و سربازان
فوج ملایرهم روز بعد تحصن جستند . روز بعد از ان یك عده
بختیاری دیکر درتحت سرکردکی منتظم الدوله وارد شدند درعرض
ان روز بختیاریان دارالحکومه و توپخانه را هم تصرف نمودند سربازانی
که تا انوقت درتحت امر حکمران بودند یا ازشهر خارج شده یادر
جنرال قونسول کری انکلیس متحصن شدند

صبح روز چهارم دارالحکومه را بکلی غارت نمودندوعصر
صمصام السلطنه باتقریباً هشتصد نفر بختیاری وارد شهر شده
و جمعیتی که مرکب ازتمام طبقات مردم بود با فریاد های بشاش و

صداهای تهنیت و تمجید او را پذیرفتند

در نتیجه مخابرات تلگرافی حضوری که شارژدافر روس و من با مستر گرهم و جنرال قونسول روس در سوم شهر حال داشتیم ما بشاه اصرار نموده بودیم که اقبال الدوله را از حکومت معزول نموده و مقام حکومت را موقتاً به صمصام السلطنه تفویض نمایند علاوه اظهار داشته بودیم که دولت ایران برای جان و مال اتباع ما مسؤل خواهد بود. باوجود تجدید اظهارات مادر پنجم اعلیحضرت معظم بعذر اینکه بصمصام السلطنه اطمینان ندارد از قبول این مسئله امتناع نمود.

روز متعاقب ان شاهزاده فرمان فرما بحکومت تعیین شد و قرار براین شد که قبل از عزیمت نواب معظم یك نایب الحکومه باتفاق سیصد نفر بختیاری بفاصله چند روز حرکت نمایند. اینها در سیزدهم شهر حال حرکت کردند

در ملاقاتیکه من و همکار روسیم با شاهزاده فرمان فرما نمودیم در موضوع سبك روش خودمان در این مسأله در حضور نواب معظم اظهار داشتیم که منظور ما فقط ... صحیح و سلم است

و به قونسولهای خود ـ ان تعلیمات داده ایم که بصمصام السلطنه بگویند که برای نگهداری نظم نظر ما باوست و نیز باو تأکید بنمایند که هیچ نوع اقدامی که منافی با تصفیه مشکلات حاضره باشد ننمایند . صمصام السلطنه درضمن صحبت خودش با مستر گرهم پیش از یک نوبت مقاصد مطیعانه وصلح خواهی خودش‌را اظهار داشته واز اینکه خودش‌را حکمران اصفهان قرار داده باشد ، وکذاً انکار نموده . او ظهار مینماید که بمحض اطمینان حاصل نمودن برای تأمین شخصی خودش وبعد ازاکه حقوق مشروطیت اهالی اصفهان‌را که استحقاق ان‌را هم دارند حاصل بنماید او مایل برجعت است ولی او نیز اظهارمیدارد که اگر استعداد مسلحهٔ بمقابله او یا ان شهر اعزام بشود نه او اهالی اصفهان‌را ترک خواهد کرد و نه انها اورا

از زمان ورود او به اصفهان نظم مستقر بوده و مستحفظین بختیاری برای حراست تجارت خانه های خارجه گماشته شده وعده بختیاریها اکنون قریب هزار و پانصد نفر است

یک انجمن موقتی تشکیل داده شده و برای مذاکره در پیشنهادات

راجع بانتخابات منعقد گردید و برای مصارف بختیاریها بیست هزار تومان بضمانت تقریباً چهل نفر از رجال قرض شده که در عرض بیست روز از محل مالیات مسترد بگردد

اگرچه میتوان گفت که اصل اساس هیجان دربدایت امر شکایات کسبه و اهالی دهات اطراف بوده خصوصاً در موضوع مالیات اراضی (شکایاتی که بختیاریهاهم دران سهیم بوده) ولی نمیتوان چندان شك داشت که بسهولت تصرف شدن شهر باعث جرئت صمصام السلطنه شد که موقع را مغتنم شمرده از ان استفاده مطلوبی نموده و مقام ریاست خودرا در ایل مستحکم و مسلم بدارد .

مشکل تر ان است که درجه احساسات ملت خواهی که محرك سرکردکان بختیاری شده تخمین بشود اگرچه بموجب اطلاعات اخیرتری که بمن رسیده واضح است که صمصام السلطنه حالا حامی و طرفدار ملیون شده

من نیز باید اطلاع بدهم که مستر گرهم یك تأمین نامه کتبی برای اقبال الدوله از انجمن محلی صادر نموده و از صمصام السلطنه هم قول شفاهی گرفته که سوار بختیاری برای بدرقه او

بدهد ولی باین شرط که خود مستر کرهم یك منزل باتفاق او برود و یك نفر از گماشته های قونسولگری را تا منزل دوم همراه او روانه بنماید معزی الیه راضی شده بود که روز بیست و چهارم شهر حال از جنرال قونسولگری انگلیس حرکت بنماید. بهر صورت نظر به سابقه اعمال حکمران و بجهت اینکه برای تأمین و حتی الامکان مسؤلیت دولت انگلیس را محدود بنمایم من صلاح ندیدم که پیشنهاد مستر کرهم برای مشایعت او با اقبال الدوله را تصویب بنمایم . الحال بهمه جهت قریب دویست نفر درانجا پناهنده هستند . مستر کرهم در متقاعد نمودن یك عده از متحصنین برای خروج از انجا موفق شده چون اصلاً قریب پانصد نفر سرباز و سایر متحصنین در جنرال قونسولگری پناهنده بودند که بازحمت بسیار درتحت نظم نگاهداشته شده بودند

(امضا ؛ جارج بارکلی

(نمره ۷۹)

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در

۱۵ فوریه)   از طهران ۲۷ ژانویه ۱۹۰۹

اقا — در تعقیب مراسله مورخه ۳۰ دسامبر خودم با کمال افتخار اطلاع میدهم که در اوایل این ماه قشون تبریز ملیون شکست فاحشی از حاکم مراغه خوردند و اکثر انها به تبریز مراجعت نمودند . در عرض دو هفته اول ماه مجادلات مختصره بین ملیون و قشون عین الدوله و حاکم مراغه ممتد بود ولی بدون نتیجه کامل و ز ۱۶ شهر جاری سوای یک جنکی با ایل ماکوئی تقریباً در ۲۳ شهر حال در حوالی جلفا که منجر به تفوق و کامیابی ملیون کردید هیچ مخاصمه دیکری واقع نشده و ستارخان باستعداد خود امر نموده که در داخل شهر تبریز بماند . این امر باید به شدت سختی هوا نسبت داده بشود

یکی از بروزات جالب توجه دیکر تدابیرات ملیون که متضمن اثرات بعید الامتداد است تقاضای انجمن ایالتی برای پرداخت عایدات مخابرات داخلی از سیم کمپانی هندواروپ به انها بوده . واسطه این تقاضا چند روزی مخابرات داخلی از سیم

مزبور معوق شد ولی بنا به تهدید انجمن ایالتی که اگر عایدات به انها پرداخته نشود سیم را مقطوع خواهند داشت نماینده کمپانی رضایت اداره لندن را برای افتتاح مخابرات داخلی حاصل نمود و رئیس کمپانی درطهران برای تحصیل اجازه در موافقت با تقاضای انجمن به وزیر تلگراف مراجعه نمود و اخطار نمود که اگر قصوری دراین باب بشود و سیم قطع بشود او مجبور خواهد بود که روزی پانصد لیره خسارت از دولت مطالبه بنماید چونکه اخلال دراین امر باعث اختلال مخابرات بین الملل خواهد شد اگرچه قرارداد کتبی دراین باب نشد ولی وزیر تلگراف بطریق غیر رسمی درقبول شرایط ملیون با کمپانی موافقت نمود ودراوایل ماه مخابرات مفتوح گردید.

(امضا) جارج بارکلی

(نمره ۸۰)

مکتوب سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۵ فوریه) از طهران ۲۷ ژانویه ۱۹۰۹

اقا — درموقعیکه من تلگراف هشتم شهر حال خودم را

مخابره نمودم نظر من به این نکته بود که هر یك روزی که
اعاده حکومت شوروی به تأخیر بیفتد احتمال اینکه دولت ایران
خود بتواند از این هرج ومرج متزاید بیرون آمده و انتظامی
مستقر نماید کمتر خواهد شد

در آن تلگراف من شرح داده بودم که امکان دارد سایر طوایف
خصوصاً قشقائی و کلهر همین روش بختیاری را تعقیب بنمایند
وشیراز و کرمانشاه را تصرف بنمایند . علی الظاهر اکنون
داود خان رئیس کلهر طرح اشتی با مأمورین کرمانشاه ریخته
و بموجب راپورت واصله از قونسول انگلیس مقیم شیراز الحال
صولت الدوله ایلخانی قشقائی بحرکت و اقدام بی میل است ولی
بعقیده مستر بیل اگر میلی به اهتمام و عمل داشته باشد تمام
قدرت در دست اوست و چنانچه او بخواهد بهم چشمی بختیاری
بشیراز تاخت وتهاجمی بیاورد هیچ چیزی نیست که ورا ممانعت
کند . گرچه هنوز علائمی مشهود نگردیده که برمن
معلوم بدارد که سایر ایلات به بختیاری تأسی خواهند جست
ولی تا بحال بروزاتی هم بوده است که دلالت بر زیاد شدن

مخاطرات بضد قدرت شاه مینماید . اینقدر که نظر من
بهیجان ملیون است به وضع هرج و مرج متزایددائمی که تقریباً
در تمام مملکت جاری است و باعث قطع تردد طرق عمده جنوب
به پای تخت هم گردیده و تجارت را تهدید به تعطیل مینماید نیست
بموجب اطلاعات سفارت روس علاوه بر انقلاب اذربایجان
در ولایات ساحل بحر خزر هم این جنبش ملی ظاهراً در طغیان
است و حتی حاکم استراباد در باب امکان اتحاد پنج ولایات
ساحل بحر خزر و تشکیل دادن یك مملکت مستقل به قونسول
روس اشاره نموده . در عرض چند روزه ماضی همدان
و قزوین منظره هیجانهای ملیون بوده و حاکم همدان مستعفی شده
وانجمن ولایتی تشکیل داده شده . بموجب راپورتهای واصله
از شیراز در جنوب مجتهد عمده سید حسین لاری با متابعین
کثیره خود خروج نموده ودر ولایت لار علناً کوس
یاغیگری میزنند . در اصفهان اداره محلی مثل تبریز بکلی از
حکومت مرکزی مجزا و مستقل است . فرمان فرما هیچ
علامت میلی در رفتن بمأموریت خود ظاهر نمیدارد واگر چه از

اعزام قشون مذاکره است ولی محل شبهه است که ایا حرکت داده خواهند شد و باضافه ایا با وقوع جدال بین خودشان به اصفهان خواهند رسید یا خیر . سیصد نفر با همین قدرها بختیاری که در دو هفته قبل از طهران بعزم اصفهان حرکت کردند معلوم نیست از قم تجاوز نموده باشند و از نجا در صدد مذاکره صلح با هم قبیله های خودشان که در اصفهانند هستند . در تبریز هم اگر چه قشون چریك شاه در این اواخر فی الجمله مظفریتی حاصل نموده بودند ولی از ینهم چندان انتظار نتیجه نمیتوان داشت بجز اینکه طریقه صلح را مشکل تر نماید . تنها طهران آرام مانده است . خطر در این جاست و شاید در قشون حقوق نگرفته دور شاه احتمال مخاطره بیشتر از ملیون است زیرا که نه با هم اتفاق و اتصال نداشته و اظهارات عدم رضایتشان اگر چه بیشك عمومی است ولی تا اندازهٔ با جدیت و ثبات عزم نمی باشد

اگر چه بروزات و مآل این وضاع هرج و مرج کنونی را نمیتوان درست پیش بینی کرد ولی واضح است هر روزیکه ... ون ... شاه به تعهدات خودش میگذرد طریق اصلاح مرر صعب تر نموده و

مخاطرات تاج وتخت محمد علی و استقلال و تمامیت مملکت او و ازدیاد ترسینماید . کسی ممکن است از امکان وجود وجریان حکومت شوروی در تحت شاه حالیه شك داشته باشد ولی لا اقل متحتم است که مادامیکه محمد علی به تخت سلطنت جلوس دارد ایران بدون حکومت شوروی نمیتواند اسباب نجات خودرا فراهم بیاورد

مسیو ایسولسکی تشکیك میکند از اینکه ایا اعطای مشروطهٔ فقط چندان فایدهٔ خواهد بخشید یا خیر . واضح است که ان بالنفسه برای تبدیل هرج ومرج به انتظام کامل کافی نخواهد بود معهذا ان متضمن بهترین وسیله بهبودی اوضاع است هر نوع مجاهدتی درنگهداری استبداد کنونی بوسیله مساعدت مالی که توام با اصلاحات باشد ناقص و بیحاصل خواهد بود مگر اینکه حاوی ترتیب مخصوصی برای کنترل بتوسط خارجه بوده باشد

چیزی که الحال بضوریت لازم است این است که تا حدی استرضای خاطر ملیون حاصل بشود . اگر چه ممکن است

موقع این گذشته باشد ولی اگر شاه مجلس ملی تشکیل بدهد و در ضمن عفو عمومی هم اعطا و اعلان نماید اقلا احتمال قوی میرفت که تبریز و اصفهان به اطاعت خود اعاده نمایند و سایر رؤسای جاه طلب ایلات هم ازبهانه تقلید و تأسی نمودن به صمصام السلطنه محروم بشوند . به این طریق اوضاع را میتوان التیامی داد و مجالی برای اجرای اصلاحات الزم که دافع هرج و مرج عمومی باشد ازقبیل تجدید تشکیلات اداره مالیه و تأسیس ژاندرمری و پلیس بقاعده داده بشود . اگر امیدوار باشیم که بدون مساعدت پولی و تعلیمی خارجه این طور اصلاحات بعمل خواهد امد بی فایده است چونکه هر قدر اینمسئله صحت هم داشته باشد که اگر اعاده نظم میشد و مالیه هم بترتیب صحیح اداره میشد مالیات برای احتیاجات دولت کافی میبرد مسلم است با ترتیبات امروزه برای اصلاحات درایران پول بدست نخواهد امد وبهمین قسم اشخاصی هم که از عهده اداره نمودن اصلاحات بر ایند مفقودند .

اگر باید به حکومت شوروی فرصت و میدان منصفانهٔ داد

بمحض اینکه اساس جدیدا مشغول کار بشود باید برای ایران پولی تحصیل کرد . شاه راضی شاه است که تعیین یك نفر خزانه دار کل و یکنفر مفتش برای وزارت مالیه را قبول بنماید و این اقدامی است که اگر متخصصین به تقویت پارلمان موفق بشوند مثمر واقع خواهد شد . معلمین خارجه برای ژاندارمری و پلیس ومتخصصین خارجه برای بعضی از وزارتخانه ها لازم خواهد بود . حقیقتاً امکان اصلاحات بدون نظارت خارجه نه فقط منحصر باین است که ایا بتوان شاه را حاضر نمود که به راستی و صداقت بایك پارلمانی کار بکند بلکه بهمین نهج مربوط باین است که ایا یك پارلمان ایراني میتواند خود را راضی بنماید که بمعاضدت و تقویت مأمورین خارجی عمل بنماید یا خیر از هیچ بابت تجربه مجلس گذشته اطمینان بخش نبود ولی اشخاصی که بیش ازمن بصیرت دارند بمن همچه میفهمانند که طبقات تربیت شده تر بین ملیون حالا درك نموده اند که مستشاران خارجه اقلاً تا یك مدتي لازم خواهند بود . لیکن این مسئله راجع به آتیه است و حالا عجلهٔ ندارد . فعلاً احتیاج فوری

که بمقتضای منافع مملکت و مصالح اصل عدم مداخله این است که باید بدون دفع وقت شاه را بایفاء مواعید خودش باز داشت و در ضمن اعطای عفو عمومی بنماید . انحراف جزئی از این قاعده عدم مداخله در این موقع ممکن است که از لزوم مداخ بزرگتر بعدها جلوگیری بنماید

(امضا) جارج بارکلی

(نمره ۸۱)

مکتوب سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۵ فوریه) از طهران ۲۸ ژانویه ۱۹۰۹

اقا — با کمال افتخار خلاصه وقایع اتفاقیه ایران درعرض چهار هفته ماضی را لفاً ارسال میدارم

(امضا) جارج بارکلی

ملفوفه در نمره ۸۱

وقایع ماهانه

طهران

(تغییرات وزرائ)

در پنجم ژانویه سعدالدوله بجای علاءالسلطنه بوزارت خارجه منصوب گردید

دو برادر مشیرالدوله و مؤتمن الملك از وزارت عدلیه و معارف در عرض اینماه استعفا نمودند نظام الملك بوزارت عدلیه منصوب شده و مهندس الممالك وزارت معارف راضمیمهٔ فواید عامهٔ که قبل ازاین مفوّض بخودش بود نموده

بنا براین ترکیب کابینه ازقرار ذیل است . —

رئیس الوزراء و وزیر داخله مشیرالسلطنه

وزیر امورخارجه سعدالدوله

وزیر جنگ سپهسالار امیربهادر جنك

وزیرعدلیه نظام الملك

وزیر معارف و فوائدعامه مهندس الممالك

وزیر تلکراف مخبرالدوله

وزیر دربار سلطانعلی خان وزیر دربار

در ۸ ژانویه یك نفر از ملیون بشیخ فضل الله مجتهد مرتجع نامی کلوله زده وران اورامجروح نموده . ضارب دستکیر شده

واکنون درتحت استنطاق است

۱۲ ژانویه تقریباً سیصد نفر بختیاری درتحت سرکردهگی سرداظفر برادر کوچك ترصمصام السلطنه بطرف اصفهان عزیمت نمودند سردارمعتضد نایب الحکومه فرمانفرما هم در همانوقت بعزم اصفهان حرکت کرد

محرم که ماه عزاداری است در ۲٤ شهر حال شروع شد

۲۸ ژانویه ۱۹۰۹ ﴿ امضا ﴾ ج پ چرچیل

﴿ رشت ﴾

سردار امجد اززمان مغلوبیت خودش ازاهالی طالش درانزلی بوده و درصدد قرض کردن پول برای تهیه یك استعداد جدیدی برامده ولی موفق نشده

سپهداراعظم که چندماه قبل بسرکردگی قشون شاه بمقابلهٔ تبریز بوده بملیون ملحق شده وبه لنگرودسوارفرستاده که در انجا انجمن محلی تأسیس بنمایند

سواد حکم علماء کربلا که اهالی ایران را به نپرداختن مالیات بشاه امرنموده اند در رشت منتشرشده

استراباد

بموجب راپورتهای اخیره از قونسول روس مقیم استراباد هیجان ملیون درانجا خیلی شدت دارد

مشهد

درصورتیکه هیجان ملی حقیقی خاتمه پذیرفته ولی بعضی ملیون صلح ناپذیر باعث اغتشاشات معتنابهی شده اند

یزد

طرق به یزد درکمال ناامنی باقی است وسرقت های جدید بسیار راپورت داده شده . جاده کرمان ازاین حیث بدترین طرق است دائماً مزاحم حال پارسیان میشوند وهم چه معلوم میشود که عموماً هیچ وقت ازخوف صدمه وتعرض در اسایش ورفاه نبوده اند

کرمان

سرحد کرمان از طرف غربی الی شمالی بکلی مسدود است پست ها و هر قافلهٔ که درصدد عبور بوده اند مرتباً سرقت شده اند . یك مقدار کثیری امانات از بندر عباس در دولت اباد

معطل مانده و میسر نمیشود که بر فسنجن برسد . قونسول انگلیس بتاریخ ۱۰ دسامبر مینویسد که در عرض پانزده روز هیچ پست از بندر عباس وارد نشده .

﴿ شیراز ﴾

سرقت های بسیار در طرق و در شهر واقع شده . ظاهراً برادران قوامی در قشون کشی خودشان بر علیه لاریها چندان پیشرفت زیاده نموده اند . قونسول انگلیس تصور میکند که اگر صولت الدوله رئیس قسقائی میل به اهتمام و اقدام داشته باشد قدرت در کف و دست و هرگاه اراده و در مهاجمه بشیراز تعلق بگیرد هیچ کسی نیست که او را از این اراده جلوگیری نماید .

﴿ خلیج فارس ﴾

بوشهر

مکاریانیکه در اواخر نوامبر از بوشهر بعزم شیراز حرکت کردند مراجعت به بوشهر نموده و راپورت دادند که چون جادهٔ بین کازرون و شیراز امن نبود محمولات خود در در کازرون گذارده و برای گرفتن حمول دیگر به بوشهر مراجعت نموده اند

از قراریکه راپورت داده اند تلکرافی از طهران بنایب الحکومه رسیده است که باو تعلیمات داده شده که دیوان عدالتی بجاے انجمن مشاورهٔ محلی درانجا تأسیس بنماید . بنا بر این او درصدد است که نمایندهای اصناف و طبقات مختلفه مردم را احضار بنماید بقصد اینکه براے دیوان مزبور اعضائی انتخاب بشود

(امضا) ماژور استکس اتاشه ملیتر

(نمره ۸۲)

تلکراف سرجارج بارکلی به سر ادواردگری (واصله ۱۵ فوریه) از طهران ۱۵ فوریه ۱۹۰۹

تبریز — رجوع بتلکراف ۱۱ شهرحال حال من

به عقیده مستر راتیسلا ذخایر غله در تبریز برای صرف دو ماه دیکر شهر باقی خواهد بود

(نمره ۸۳)

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۵ فوریه) از طهران ۱۵ فوریه ۱۹۰۹

اوضاع اذربایجان

مستر راتیسلا راپورت میدهد مذاکرات بین عین الدوله و ملیون که در تلگراف یازدهم شهرجاری خودم اطلاع داده ام متروك شده است

(نمره ۸٤)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱٦ فوریه) از طهران ۱٦ فوریه ۱۹۰۹

همکار روسی من تلگرافی بدولت متبوعه خود مخابره نموده که مفاد ان از قرار ذیل است : —

« نظر باهمیت اوضاع مملکت خود شاه تصدیق دارد که مداومت در مسلك واسیب کنونی برای او غیر ممکن است اعلیحضرت معظم صلاح اندیشی من را خواستار شده ولی من نمیتوانم برای او مصلحت بینی که متضمن نتیجهٔ واقعی باشد بنمایم تأخیر در اعطاء مشروطیت تولید وضعی نموده است که برای شاه حاوی بسی مشکلات است که بتواند ملت خود را بوسیله اقدامات مجمله ساکت بنماید . یك مشروطه معتدلی هم

که در چهار ماه قبل امکان داشت باعث اقناع بشود اکنون تبریز و اصفهان و رشت را راضی نخواهد نمود . مردم از ضعف شاه در تسلیم شدن خیلی خوب مطلعند و فقط بواسطه اجتماع قشون به پایتخت است که شاه بسریر سلطنت باقی مانده .

من تصور میکنم تردید شاه تا یك حد زیادی مربوط بعدم اطمینان او باین مسئله است که کابینهٔ دولتین چه نوع اصلاحاتی را پیشنهاد خواهند نمود و اگر نماینده های دولتین دستورات مسلم رسمی میداشتند خیلی سهل تر از این میتوانستند شاه را بوسیله صلاح اندیشی دوستانه متقاعد باعطای مشروطه بنمایند که او البته پیروی با انرا به از دست دادن همراهی معنوی و کرانبهای دولتین و یحتمل تاج و تخت خودش مرجح بدارد »

من با عقیدهٔ مسیو سبلین موافقت دارم و تصور میکنم که مخاطرهٔ مهمی در از دست رفتن تخت و تاج برای شاه موجود باشد مکر اینکه بتوان او را متقاعد نمود که از دسته ارتجاعی جدا شده و خودرا سردسته هیجان مایون قرار بدهد . من میترسم که حالا او برای انچه میکند در خطر باشد ولی بهترین

امید سلامتی او منوط بهمین مسئله است

(نمره ۸۵)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۶ فوریه) از طهران ۱۶ فوریه ۱۹۰۹

وزیر امور خارجه بمن اطلاع میدهد که اهالی رشت سپهدار را بحکومت انتخاب نموده اند . او یك حکومت خوبی خواهد کرد . او بشاه اصرار دارد که به مستدعیات ملت تمکین بنماید و قشون برشت نفرستند

مسیو سبلین و من بشاه اصرار نمودیم که معزی الیه را تعیین بنماید ولی موفق نشدیم

(نمره ۸۶)

تلگراف سر ادوارد گری به سر نیکلسن

از وزارت خارجه ۱۷ فوریه ۱۹۰۹

رجوع بتلگراف سر جارج بارکلی مورخه دیروز

بعقیدهٔ من شاه اعتنائی بهیچ صلاح اندیشی که تهدیدی متعاقب ان نباشد نخواهد نمود . ما میخواهیم که از مداخلات

عملی احتراز بنمائیم و باین جهت یك همچه تهدیدی باید بیك نحو منفی باشد و باین طریق که هیچیك از دول مساعدت مالی یا هر نوع مساعدت دیگری با او نخواهند کرد تا وقتیکه مواعیدی را که بملت خود نموده است بواسطهٔ اعلان مشروطه ایفا بنماید و مملکت را تسکین دهد . بنظر من همچه می اید که یگانه طریق نجات مملکت از بدبختی وحوادث داخلی این است که بشاه توضیح بشود که او را بحال خود خواهیم گذاشت ولی ما میل نداریم اقدامی بکنیم که دولت روس بکلی با ان موافقت نداشته باشد

(نمره ۸۷)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۱۸ فوریه » از طهران ۱۸ فوریه ۱۹۰۹

رشت — سپهدار بمن ومسیو سبلین تلگراف نموده که بشاه اصرار بنمائیم قشون برشت نفرستد . ما در جواب واسطه واقع شدن برای مذاکرات او با شاه را رد نموده ایم

قریب چند صد نفر قشون به عزم رشت ازطهران حرکت نموده

اند ولی شك است كه ایا بتوانند ازقزوین تجاوز بنمایند . در صورتیكه ازانجا تجاوز بنمایند خوب است نماینده های دولتین مراسلهٔ نوشته و باعلیحضرت شاه اخطار بنمایند كه اكر بواسطه تجهیز قشون به ان شهر مخاطره جانی برای اتباع انكلیس حادث بشود دولتین اورا مسؤل خواهند دانست

شورشیان شعاع السلطنه برادر شاه را كه ازاروپا وارد رشت شده توقیف نموده اند و برای رهائی او پنج هزار تومان پول از او میخواهند

(نمره ۸۸)

تلكراف سر جارج باركلی به سر ادوارد كری (واصله در ۲۱ فوریه) از طهران ۲۱ فوریه ۱۹۰۹

تبریز

مستر راتیسلا راپورت میدهد كه اكر شهر كرفته بشود یقیناً غارت و یحتمل قتل نفوس هم واقع خواهد شد و درباب متحصنین كه مسلماً باعده كثیر به قونسول خانه خواهند امد تعلیمات خواسته من به او دستورالعمل داده ام كه از پناه دادن اشخاصیكه در

خطر عاجل باشند امتناع نمایند و به عین الدوله اخطار بنماید که احکام خیلی سخت ومؤکد صادر بنماید که درصورت حمله بشهر احترامات جنرال قونسولکری انکلیس مرعی و منظور بکردد واکر به اتباع انکلیس و یابه منافع انها ضرری وارد بیاید شخص او مسؤل خواهد بود

من در صدد نوشتن یاد داشتی بمفاد مزبور بدولت ایرانی هستم

« نمره ۸۹ »

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری « واصله در ۲۲ فوریه » از طهران ۲۲ فوریه ۱۹۰۹

تبریز — مستر راتیسلا در طی تلکراف مورخه امروز خودش اطلاع میدهد که دیروز یك استمداد زیادی از ماکویون در الوار که در راه جلفا بمسافت هشت میل از تبریز واقع است به قره داغیها حمله بردند . ملتیون نتوانستند قره داغیها را بکلی از شب خارج بنمایند اکرچه در عقب نشاندن انها از یك سنکر موفق شدند . قرار است امروز جنك تجدید بشود تلفات ملیون چندین نفر مقتول ومجروح بود واعتقادات بر این است که تلفات

شاه پرستان هم مقدار معتنابهی بوده

« نمره ۹۰ »

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۲۴ فوریه » از طهران ۲۴ فوریه ۱۹۰۹

تبریز - جنرال قونسول انکلیس در یك تلکرافی راپورت میدهد که قشون تجهیز شدهٔ که در تلکراف ۲۲ خود خبر داده در الوار به قره داغی ها حمله برده‌اند غروب ۲۲ بدون انجام مقصود خود مراجعت نمودند چون قصد انها بهمراه خود اوردن قشون ساخلو مرند وافتتاح جاده جلفا بوده . تلفات این قشون کشی قلیل بوده . در اوضاع تغییری حاصل نشده

« نمره ۹۱ »

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۲۴ فوریه » از طهران ۲۴ فوریه ۱۹۰۹

یك نفر از اشخاصی را که در ماه ژوئن کذشته در سفارت انکلیس متحصن بود در ۲۳ شهر حال دستکیر نموده و بجرم اینکه در صدد بمب انداختن برای شاه بوده بدون

محاکمه او را مقتول نمودند . دو نفر دیگر هم همراه او بوده‌اند که یکی از انها در سفارت متحصن بوده . انها راهم دستگیر نموده و خبر داده شد که روز بعد انها هم بقتل خواهند رسید . من بضد این قتل بی محاکمه از یك نفر پرتست نموده و تقاضا نمودم که یکنفر پناهنده دیگر را باید استنطاق بقاعده بنمایند . دولت ایران موافقت نموده ووعده دادند که ازجریان محاکمه من را مستحضر بدارند

بواسطه اینواقعه هیجان بسیاری برپا شده ونوعاً براین عقیده‌اند که شخص مقتول شده فقط بعلت اینکه سابقاً در سفارت متحصن بوده متهم بتقصیر جعلی شده

شهر هنوز در تحت حکومت نظامی است و تأمینات ما در ماه ژوئن فقط شامل جرایم گذشته است

« نمره ۹۲ »

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۲۵ فوریه » از طهران ۲۵ فوریه ۱۹۰۹

اوضاع تبریز

بموجب تلگراف واصله از مستر راتیسلا قره داغیها صوفیان را تصرف نمودند

مستر راتیسلا معتقد است تبریز تا یکماه دیگر میتواند خود داری نماید مگر اینکه به یورش گرفته بشود و او احتمال وقوع این یورش را نمیدهد

(نمره ۹۳)

مکتوب سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی

از وزارت خارجه ۲۵ فوریه ۱۹۰۹

آقا — مکتوب مورخه ۲۰ شهر ماضی شما که مبنی به راپورت نظریات مسیو بیزو و مسیو استراکروسکی در باب وضع حاضره مالیه ایران که در مذاکره اخیره شما با ان اقایان بیان نموده بودند واصل گردید . مذاکره شما مسیو بیزو را تصویب میکنم

(امضا) دواردگری

(نمره ۹٤)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در

۲٦ فوریه » از طهران ۲٦ فوریه ۱۹۰۹

تبریز — مستر راتیسلا در تلگراف مورخه دیروز خودش راپورت میدهد که در همان تاریخ قشون مراغه یورش سختی به سنگرهای غربی شهر بردند . پس از عقب نشانده شدن قشون مزبور با تلفات بسیار تا مسافت معتنابهی هم انهارا تعاقب نمودند

اردوی باسمنج هم در همانوقت حمله ضعیفی به سنگر های جنوبی شهر نمودند . انها دو عراده توپ درکار داشتند ولی هیچ اثری نبخشید

(نمره ۹۵)

مراسله سر نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله در غره مارس) از سن پطرزبورغ ۲۳ فوریه ۱۹۰۹

اقا — دیروز مسیو ایسولسکی بمن اظهار نمود (که علت مخالفت شدید دولت انگلیس در تهیه وسایلی که دولت ایران را قادر بر بنیاد اداره با لنسبه دائری بنماید برمن مستور است . اصرار نمودن بشاه برای ترتیب دادن قانون انتخابات و تشکیل

یك مجلسی و دولت را در حالت بي پولی و فلاکت کامل کذاردن فایدهٔ ندارد . جناب معظم اظهار داشته که من شخصاً میل دارم یك پیشنهاد مادی بنمایم و در هیچ مملکتی از ممالك دنیا نمیتوان نتایج مفیده انتظار داشت بدون اینکه وسایل پولی برای شروع بمقصود موجود بشود

من بمسیو ایسولسکی جواب دادم تا زمانیکه یقین حاصل نشود که شاه حقیقتاً حکومت شوروسی تأسیس خواهد نمود دولت متبوعه من نمیتواند تهیه وسایل برای او بنماید . چون مساعدت حالیه فقط قوه دادن بشاه برای مقاومت با جنبش وهیجان ملیون است

مسیو ایسولسکی اظهارداشت من نمیخواهم هیچ وجه نقدی بشاه بدهم و تا اندازهٔ هم که توانسته با مرام دولت انکلیس موافقت نموده ام . چیزیرا که من پیشنهاد مینمایم بالاختصار از قرار ذیل است : —

بشاه اصرار بشود که ناصحین مرتجع را منفصل و از خود دور نموده و اشخاص کافی و ازادیخواه برای مشورت خود جلب

بنماید ، عفو عمومی اعطا بنماید ، قانون انتخابات را شاعه داده و برای انتخابات و تشکیل مجلس موعدی معین بکند . پس از انکه تمام اینها انجام داده شد در انوقت و نه قبل از ان یك مبلغ معتدلی مساعده باید داده بشود انهم نه بشاه بلکه بدولت اصلاح شده ایران که بمصرف احتیاجات فوری همان ان برسد .

مخارج این قرض باید باکمال دقت در تحت کنترل و نظارت امده و فقط منحصر بمقاصد مشروع بکار انداختن چرخهای ادارسی بشود . مسلماً مراتب فوق پیشنهادات معتدل نافعی است

وقتیکه امید این باشد که یك اداره بهتری ممکن است ایجاد بشود البته بواسطه احتیاج به پول نباید کلیه پیشرفت محصور و مسدود بشود معهذا دولت انکلیس از مساعدت در پرداخت این پول بدون تصویب مجلس امتناع دارد . باید بشاه اصرار نمود که حقوق و امتیازات ملت را که بنظر ایشان خطرناك است اعطا بنمایند و هیچ راه امیدی برای ایشان نباید کذاشت که اگر تا حدی مساعدت هم بکند دولتین مراقبت خواهند کرد که برای استقرار اداره کنونی به ایشان تقویت بشود

انقدر که دولت روس بواسطه وضع حاضره دوچار نا ملایمات و مخاطرات سخت است دولت انکلیس نیست . دولت روس نمیتوانست دائماً مداومت اغتشاش و انقلاب عمومی در شمال را تحمل بنماید . دولت روس اشتیاق دارد که تأسیسات حریت جاری و برقرار بکردد و پیشنهادات من برای واقعیت این امال کواهی است شافی و کافی لیکن دولت روس براین عقیده ثابت و راسخ است که غیر ممکن و به اعلی درجه خارج از حزم است که یك خزانه خالی و باقشون و مستخدمین حقوق نکرفته بتوان یك اداره دولتی داشت

(امضا) نیکلسن

« نمره ۹۶ »

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری « واصله در غره مارس »

از طهران غره مارس ۱۹۰۹

رشت - تلکرافی از طرف مجلس شورای وزرا به اعیان رشت مخابره شده و سواد انرا وزیر امور خارجه برای من فرستاده تلکراف مزبور مشعر بر رد نمودن سپهدار واخطار به اعیان

است که اگر انها سپهدار را بسمت حکومت بشناسند دولت از تمام اطراف و جوانب قشون به گیلان گسیل خواهد داشت و انوقت نه فقط به مقصرین بلکه به اشخاص بیگناه هم صدمه وارد خواهد شد

مسیو سبلین اظهار میدارد که شورشیان در جاده طرف شمالی منجیل سنگر بندی نموده اند و هفته قبل غلام پست روس را توقیف کرده بودند ولی پس از استنطاق او را رها نموده اند وحرکت کرده

شعاع السلطنه از رشت وارد اینجا شده « بتلگراف ۱۸ شهر ماضی من مراجعه شود »

(نمره ۹۷)

تلگراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله در ۳ مارس) از سن پطرزبورغ ۳ مارس ۱۹۰۹

دولت روس یك عده قشون بطرف باکو و سرحد جلفا گسیل داشته و اوضاع در رشت بجدی تهدید کننده و خطر ناك است که پنجاه نفر قزاق برای محافظت قونسولگری روس به رشت

اعزام شده

« نمره ۹۸ »

تلگراف سر نیکلسن به سرادوارد گری، واصله در ٤ مارس

سن پطرزبورغ ٤ مارس ۱۹۰۹

مراسلهٔ ازوزیر امور خارجه دولت روس بمن رسیده مبنی

براینکه شصت یاهفتاد نفر سرباز و دو دستگاه توپ مسلسل به

انزلی ورشت فرستاده خواهد شد . یك فروند کشتی جنگی هم

به همراهی جهازی که حامل این دسته قشون است فرستاده

میشود و فرمانده کشتی جنگی مأمور است که گر در پیاده

شدن قشون شورشیان مخالفت بنمایند کمك جنگی به قشون

بنماید درصورتیکه این دسته قشون برای محافظت اروپائیان

در انزلی و رشت کافی نباشد دسته بزرگتری قشون احتیاطی

در باکو نگاهداشته خواهد شد

چون بدولت روس خبر رسید که عنقریب مجادلهٔ بین قشون شاه و

شورشیان درجلفای ایران درساحل رود ارس واقع خواهد شد نظر به واقع

بودن جلفای روس عیناً در مقابل ان محل یك دسته قشون به ان

محل اعزام خواهد شد و در دهات متعلق بروس اردو خواهند زد که در صورت رخ نمودن حادثه در نجا حاضر باشند

(نمره ۹۹)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۵ مارس) از طهران ۵ مارس ۱۹۰۹

﴿ اوضاع اذربایجان ﴾

مستر راتیسلا جنرال قونسول انگلیس دیروز تلگرافاً راپورت داده که در سوم بهر حال سیم تلگراف کمپانی تلگراف هند و اروپ بین تبریز و جلفا قطع شده . مستخدمین کمپانی از قشون چریك شاه پرستان که در عرض راه هستند خوف دارند ونمیتوانند برای تعمیر سیم بیرون بروند

مستر راتیسلا نیز شعار میدارد که عسرت در تبریز شدت نموده و نان کمیاب است

« نمره ۱۰۰ »

تلگراف سر ادوارد گری به سر جارج بار کلی

از وزارت خارجه ۵ مارس ۱۹۰۹

باید با الصراحه بدولت ایران مفهوم بدارید که اگر بواسطه
اعمال قشون شاه در این اغتشاش کنونی اسیبی بقونسولگری
انگلیس در تبریز وارد بیاید دولت انگلیس دولت ایران را
مسؤل میداند

(نمره ۱۰۱)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در
۶ مارس) از طهران ۶ مارس ۱۹۰۹

تبریز

مستر راتیسلا تلگراف میکند که شاه پرستان یورش سختی
به شهر اوردند و با تلفات معتنابهی بکلی عقب نشانده شدند
درضمن این یورش سوارن مراغهٔ از توپخانه باسمنج هم
شهر را بمبارده میکردند ولی هیچ اثری از ان ظاهر نگردید

(نمره ۱۰۲)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در
۶ مارس » از طهران ۶ مارس ۱۹

مستر سمپلین بمن اطلاع میدهد که یک کرور فشنگ و یک

مقدار کثیری تفنگ که برای رشت حمل شده بود در باکو گرفته شده

﴿ نمره ۱۰۳ ﴾

تلگراف سر نیکاسن به سر ادوارد گری (واصله در ۷ مارس) [illegible] ۶ مارس ۱۹۰۹

مسیو ایسوالسکی [illegible] اطلاع [illegible] که عزم قشون برشت فقط از برای حفظ قونسولگری روس ؛ که تا حال فقط نه نفر مستحفظ داشته ! [illegible] روسها و اروپائیها در صورت لزوم است

مسیو ایسوالسکی گفت معلوم شده است که بحد کفایت قشون ساخلو از سابق [illegible] افزوده نخواهد شد . [illegible] ده [illegible] عین الدوله خط تلگراف [illegible] و مسیو مبلین برای خسارت یومیهٔ [illegible] خواهد شد دولت ایران را مسؤل [illegible]

﴿ نمره ۱۰۴ ﴾

تلگراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری « واصله در ۸ مارس »

از سن پطرزبورغ ۸ مارس ۱۹۰۹

رجوع بتلگراف ۶ مارس من

وزیر امور خارجه روس بمن اطلاع میدهد که قزاقیکه برشت اعزام شده برای مدد نمودن به قزاقهای مستحفظین انجا است و انها بجهت حراست جان و مال اتباع روس و سایر خارجه هادر رشت وانزلی برطبق اوامر قونسول عمل خواهند نمود . وزیر امور خارجه روس نیز اظهار میدارد که طبیعتاً قونسول به احتراز از مداخله در مجادلات بین شورشیان و دسته شاه پرستان مداومت خواهد نمود

(نمره ۱۰۵)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۸ مارس » از طهران ۸ مارس ۱۹۰۹

اوضاع اذربایجان - مستر رتیسلاو جنرال قونسول تلگرافاً خبر میدهد که شاه پرستان مرند را تصرف نموده اند . چنانچه

دولت روس پیش بینی نموده بود تنها اکنون جلفا را تهدید مینمایند

« نمره ۱۰۶ »

تلگراف سرجارج بارکلی به سر دوارد گری « واصله در ۹ مارس » از طهران ۹ مارس ۱۹۰۹

مشهد — مژوسایکس بروز انقلاب در مشهد را تلگرافاً خبر میدهد . بازارها بسته و انجمنی تشکیل داده شده . شورشیان تلگرافخانه را تصرف نموده اند

« نمره ۱۰۷ »

تلگراف سرجارج بارکلی به سر دوارد گری { واصله در ۱٤ مارس } از طهران ۱٤ مارس ۱۹۰۹

راه طهران به رشت تقریبا تا چهل میل به قزوین مانده از طرف شمال در تحت سلطه و تصرف شورشیان یا ملیون است درجاده فاصله های مختلف سنگرها رسم شده

درطهران ... ری تشویش حادث شده ولی اگر خطری در پیش باشد از طرف ملیون نخواهد بود بلکه از طرف قشون شاه پرستان

خواهد بود که عنان اقتدار شان از کف ساقط بشود

(نمره ۱۰۸)

مراسله سرجارج بارکلی به سرادوارد گری « واصله در ۱۵ مارس »   از طهران ۲۲ فوریه ۱۹۰۹

اقا — باکمال افتخار سواد مکتوبیکه از مستر گاردنر کفیل کنونی ویس قونسولگری رشت در مدت غیبت مستر رابنیو رسیده لفاً ارسال میشود که مبنی بر راپورت حوادث جدیده دران شهر است که بعداز مقتول شدن سردار افخم حاکم و دو نفر ازمأمورین جزء منتج به مجزاشدن انجا از تحت سلطه و قدرت شاه شده

چنانچه در تلگراف شانزدهم شهر حال خودم راپورت دادم سپهدار را که قبل ز طغیان رشت وارد انزلی شده بود دسته فایقه در رشت بحکومت انجا را به او تفویض نمودند در ... پنج نماینده های عمده خارجه ... گرده و اظهار نمودند که ماهیچ نزاعی باشاه نداریم وانتظار داشته بودند که قصد ما

خاتمه دادن به وضع حاضره نیست که مربوط بمسلك مرتجعه خاصان درباری اعلیحضرت معظم است واسترداد حقوق ملی خودمان . تلگراف مزبور در خاتمه خطار نموده بود که بواسطه توسل ما به اقدامات لازمه برای محافظت خودمان ممکن است خسارت بجاده رشت به طهران وارد بیاید و تردد دران مقطوع بشود ولی در هیچ صورتی شخص شاه و ناصحینش مسؤل خواهند بود

یك غلام سفارت روس که تازه کی از راه رشت مسافرت نموده راپورت میدهد که ملیون در نقاط مختلفه در جاده مشغول سنگر بندی بوده اند ولی هیچ نوع تعرض ومزاحمتی در عبور ومرور در جاده نمی نمایند واگر شاه فقط پیروی صلاح اندیشی سپهدار را نموده و برای انقیاد واطاعت ان شهر قدامی ننماید احتمال تعرض من بعد هم در تردد نمیرود

چند صد نفر قشون از طهران حرکت نموده ولی هنوز از قزوین تجاوز ننموده اند

(امضا) جارج بارکلی

ملفوفه در نمره ۱۰۸

مکتوب مستر کاردنر کفیل ویس قونسولگری به سر جارج بارکلی

از رشت ۹ فوریه ۱۹۰۹

اقا - باکمال افتخار راپورت میدهم که دیروز هشتم شهر جاری طرف چهار بعد از ظهر یك دسته اشخاص مسلح از خانه معزالسلطان برادران سردار منصور خارج شده و بطرف دارالحکومه حرکت نموده و دفعتاً به سربازان مستحفظ انجا شلیك نمودند . بعضی ازانها جواب شلیك را داده و جنك درگرفت . بالاخره سربازان بزودی مغلوب شدند و شورشیان دو عراده توپ را تصرف نموده و بطرف دارالحکومه شلیك کردند . درهمان حین انها بعضی از خانه های اطراف و اندرون را که پشت انجا بود اتش زدند و یك عده از انها به معابر عمده رفته و برای تهدید مردم به هوا شلیك نموده و تمام سربازان ساخلو را خلع سلاح کردند

در این وقوع عمال فرق یك دسته از شورشیان به باغ

مدیریه که سردار افخم حاکم وسردار معتمد وسردار همایون برای صرف نهار به انجا رفته بودند رفتند . شورشیان بواسطه انداختن یك بمب ورود خود را اعلام داشته و پس از ان داخل باغ شدند

در باب واقعات متعاقب ان بحدی روایات مختلف است که حصول به حقیقت امر غیر ممکن است ولی نتیجه این شده است که حاکم بضرب گلوله مقتول گردیده وان دو نفر دیگر را نوکرانشان با حال بدتر از مردن بجا از انجا بردند

از قرار مذکور عده مقتولین تقریباً بیست نفر است که دو نفر ازانها از دسته شورشیان بوده . از جمله مقتولین عمده مستشار دفتر پیشکار مالیه گیلان و عزیز الممالك ماموری که تازگی از طرف دولت بطهران اعزام شده بوده اند

من نیز متاسفانه فوت خصوصی اقا فرانش واس قونسولگری را اطلاع میدهم ولی تا حال نتوانسته ام کشف بنمایم بچه جهت

موسس وسردسته این هیجان معز السلطان و برادرش کریم

خان هستند . معزی الیه (کریم خان) دوسه روز قبل
بدون اینکه کسی بفهمد وارد رشت شد

سیم تلگراف قطع شده بود و باین جهت من دست رسی به
وسایل مخابره نداشتم .

امروز صبح شهر ارام بود ودر عرض روز هیچ اغتشاشی واقع
نشد . مستحفظین ملی در معابر قراول میدهند . یك انجمن
موقتی تشکیل داده شده که به امورات شهر رسیدگی بنمایند
وانجمن مزبور سردار معتمد وسردار همایون را مشترکاً به
حکومت موقتی انتخاب نموده . به اضافه بیان نامهٔ توزیع نموده
مشعر براینکه مردم هیچ واهمه وخوفی نداشته باشندوهیجان
فقط برای طرفیت بامأمورین دولت بوده

« امضا » هابرگاردنر

« نمره ۱۰۹ »

مراسله سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۵
مارس) از طهران ۲۳ فوریه ۱۹۰۹

اقای جوع بتلگراف دو زدهم شهر جاری خودم باکمال افتخار

سواد بیان نامه فرقه ملیون طهران در خصوص مسئله استقراض
و امتیازات خارجه را انفاً ارسال میدارم

چنانچه در تلگراف ۲۶ شهر ماضی خودم راپورت داده ام
شرحی به همین مفاده از طرف ملیون تبریز بقونسول انجا نوشته شده
بود و ملیون اصفهان هم برای هر استقراضی که بتوسط شاه بدون
تصویب مجلس بشود اعتراض و پرتست نموده اند

(امضا) جارج بارکلی

ملفوفه در نمره ۱۰۹

بیان نامه جمعیت ملیون طهران به سر جارج بارکلی

در تعقیب اعلان متحدالمآلی که قبل از این از طرف انجمن
شوروی تبریز و اخیراً از طرف انجمن اسفهان به جنابعالی
تقدیم شده که اولی را مطبوعه نموده انتشار دادیم ما صاحبان امضای
ذیل که نمایندگان تمام ملیون احرار ساکن پایتخت هستیم با کمال
افتخار خاطر محترم را مستحضر میداریم که چون ایران دولت
مشروطه شناخته شده و چون هر پیشنهادی برای استقراض
یا امتیازی بطبق مواد ۲۲ ، ۲۴ و ۲۵ قسمت اول قانون اساسی

باید بدواً به مجلس تقدیم شده و رأی مجلس اتخاذ بشود به این جهت ما یك نوبت دیگر با کمال افتخار بجنابعالی ظاهر میداریم که هر قرض یا مساعدت مالی که بطور مستقیم یا غیر مستقیم از طرف یك دولت خارجهٔ یا ادارت تجارتی با صرافی یا افراد در عرض مدت انفصال پارلمان بدولت داده بشود ملت خود را برای آن مسؤل ندانسته و بهیچوجه خود را عهده داران نمیدانند و هر نوع شرایطی برای هر امتیازی قرار داده بشود برای اجرای آن خود را مجبور نخواهد دانست

لهذا از جنابعالی استدعا مینمائیم که مرحمت فرموده مواد مذکور قانون اساسی را ملاحظه نموده و بزودی مراتب فوق را بسمع دولت خودتان و تجارتخانهای در مملکت خودتان که در اینمسئله دخیل هستند برسانید که همین اعمال غیر قانونی در اینه روابط حسنه ملی و تجارتی دو مملکت [illegible] [illegible] [illegible]

تشکرات خود را [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] اظهار کرده در اینمسئله بعمل خواهید [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] مینمائیم که احترامات فائقه را قبول بفرمائید و غیره .

طهران ۱۵ محرم ۱۳۲۷ (مطابق ۷ فوریه ۱۹۰۹)

(امضای ۳۱ نفر در ذیل)

(نمره ۱۱۰)

مراسله سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۱۵ مارس »

از طهران ۲۵ فوریه ۱۹۰۹

اقا — با کمال افتخار خلاصه وقایع ماهانه معمولی اتفاقیهٔ در ایران در عرض چهار هفته ماضی را لفاً ارسال میدارم

« امضا » جارج بارکلی

ملفوفه در نمره ۱۱۰

خلاصه وقایع

طهران

کابینهٔ که بي تغییر باقی مانده از قرار ذیل مرکب است

رئیس الوزرا و وزیر داخله	مشیر السلطنه
وزیر امور خارجه	سعد الدوله
وزیر جنگ	سپهسالار
وزیر عدلیه	نظام الملك

وزیر معارف و فواید عامه	مهندس الممالك
وزیر تلگراف	مخبر الدوله
وزیر دربار	سلطانعلی خان « وزیر دربار »
وزیر تجارت	مفاخر الملك
وزیر مالیه	قوام الدوله

توجه عمده در اوضاع وزارتی مجامع ومصروف نزاع بین سپهسالار و سعد الدوله است که میتوان انرا کوشش و مبارزت بین دو نفوذی که در اطراف شاه کار میکنند تعبیر نمود به این معنی که نفوذ مرتجعین فاش از یك طرف و نفوذ ازادیخواه معتدل از طرف دیگر در مخاصمه اند ولی هیچ کدام از طرفین تا حال موفقیت کامل حاصل نموده اند

مراسم عزاداری معمولی محرم امسال بواسطه کسادی پول و خوف اغتشاش خیلی تخفیف داده شد . تعزیه خوانی مرسومی در تکیه دولتی بموقع اجرا گذارده نشد ولی فقط بدارن خیلی مختصر تری در باغ شاه انجام داده شد

شورش دررشت تاحد کثیری باعث تشجیع وجرئت ملیون طهران شده

واز ۱۳ فوریه بازارها کم و بیش بسته بوده عده متحصنین
در سفارت کبرای عثمانی و شاهزاده عبد العظیم تا حد کثیری زیاد
شده و هیجان خیلی بیشتر عمومیت حاصل نموده . یك احساس
تشویش عمومی شهر را فرا گرفته . عدم اطاعت مردم بی
شبهه در تزاید است و ملیون شروع به اشاره و کنایه نموده اندکه
حتی در صورت اعطای مشروطه هم تغییر سلطان لازم است
از زمان بسته شدن بازار دولت بتوسط نظمیه اقدامات فوق .
العاده راجع به تمشیت نموده است . قراول گشتی بسیار دیده
میشود و سرباز و ژاندارم در بازار و معابر عمده گماشته شده . برای
تهدید مردم که دکاکین خود را باز کنند چهار نفر از کسبه را
علناً چوب زدند ولی این تشدد منتج به بسته شدن یك مقدار
دکاکین زیادتری شد . در ۲۲ فوریه سه نفر را به اتهام اینکه
قصد بمب انداختن داشته اند دستگیر نمودند . یك نفر از آنها
را بدون محاکمه مقتول نموده و نعش او را نزدیك دروازه باغ
شاه اویختند که یك نوع اخطار و تهدیدی برای مردم بشود
دو نفر دیگر کنون در تحت استنطاق هستند و مجاهدتی شده

است که اشخاص دیگری را هم دخیل دراین تهمت بنمایند .
شخص مقتول و یکی از مصاحبینش در ماه ژوئن ماضی در
سفارت انگلیس پناهنده بودند و چنانچه تلگرافاً راپورت دادم
دراینموضوع بدولت ایران اظهارات نموده ام این واقعه مردم
را بسیار متغیر نموده چون عقیده انها بر این است که انشخص
به تهمت تقصیر جعلی به قتل رسیده

در ۲٤ فوریه اف‌قا لیرا درمحضر عامه مقتول نمودند ظاهراً
به قصد اینکه باز بیشتر مردم را تخویف بنمایند

مرتجعین هر نوع افواهی را در باب فلاکت ملیون تبریز اشاعه
میدهند و تصرف تبریز را قریب الوقوع میدانند . اگر چه
استعداد نظامی در تحت امر شاه برای دفع هر نوع هیجانی در پایتخت
که بدون کمك از خارج واقع بشود باید کافی باشد معهذا ارتجاعیون
برای احتمال انقلاب در اینجا و سوء اطمینانی که کلیتاً به حیثیت
خودشان دارند بی شك در تزلزل هستند . هیچ نوع علائم
اعطای مشروطه از شاه مشهود نیست و علی الظاهر امیدوار
به تسلیم اهالی تبریز است که بعقیده او باعث انحطاط هیجان ملیون

خواهد شد

محاکمه اشخاصیکه متهم به شرکت در سوء قصد به شیخ فضل الله بودند منتج به استخلاص تمام محبوسین شد بجز یك نفر که هنوز محاکمه او خاتمه نپذیرفته

فرمانفرما هنوز در طهران است و او بیکی از اعضاء سفارت انگلیس اطلاع داده بود که رأی قطعی خودرا براین قرار داده که به اصفهان نرود . سردار معتضد معاون او در ٤ فوریه به طهران رجعت نمود ولی دوروز بعدازان مجدداً عزیمت نمود که در قم قشون تجهیزه ملحق بشود

سالار اشرف یکی از خوانین بختیاری که بر علیه اصفهان فرستاده شده بودهم به طهران مراجعت نمود ولی مجدداً بعزم قم حرکت نمود

قریب چهار صد نفر از فوج همدان که برای مقابلی به تبریز اعزام شده بودند ظاهراً برای بی میل بودن به تحمل مشقت این مأموریت به طهران مراجعت نمودند

بتاریخ ۲٤ فوریه ۱۹۰۹ (امضا) اسمارت

﴿ مشهد ﴾

ماژر سایکس در ۱۷ فوریه تلکرافاً خبر داد که یك جمع کثیری راه زنان فارس ازصحرا عبور نموده و طبس را تهدید مینمایند حکمران در صدد اعزام یك عده قشون به انجا است . راه یزد مسدود شده

﴿ کرمان ﴾

یك دسته سارقین در اوایل ژانویه در کرمانشاه بطرف جاده یزد جمع شده بودند بقصد اینکه راه را بر قافله حامل اسلحه و پول نقد بانك به بندند . یك استعدادی اعزام شد که انها را مجبور بعقب نشستن نمود و قافله بسلامت عبور کرد

قونسول انکلیس در ۱٦ فوریه تلکرافاً راپورت داد که دسته ملی قوت کرفته و انقلاب قریب الوقوع است حکومت از این خوف دارد که بمحض اینکه مردم ملتفت اینمسئله بشوند هیجان بنمایند.

﴿ یزد ﴾

حاکم جدید عدل الدوله در ۲۳ ژانویه وارد شد

در عرض ماه ژانویه طرق به یزد در دست سارقین مانده بود

اگر چه گاه بگاهی یك قافلهٔ که به اتفاق مستحفظ حرکت کرده عبور نموده است ولی همیشه اینطور نبوده . تعداد دسته های سارقین بعضی اوقات به صد نفر میرسد . نا امنی کامل منتشر است وحوزه پارسیان پیوسته درخوف صدمه وتعرض باقی هستند . در ۱۱ فوریه قریب صد نفر زن و مرد و اطفال پارسی از سکنه مزارع اطراف تفت خودرا در تلگرافخانه انگلیس افکنده و تقاضای تأمین نمودند همینکه در اینموضوع بحکومت نوشته شد برای نقل مکان نمودن پارسیان به محله پارسیان در شهر ترتیبات داد . از قرار راپورت قریب دویست نفر بختیاری در ۲۰ ژانویه تقریباً به سی میلی طرف جنوب شرقی یزد وارد شده اند . ظاهراً حکومت یك استعدادی فرستاد که تفنگچیهائیرا که پارسیان از انها شاکی بودند مقهور بنمایند ولی جنك مختصری واقع شد که نتیجه ان مظفریت تفنگچیها بود . وقتیکه ز تفنگچیها استفسار شده بود که چه میخواهند جواب داده بودند « تأسیس مشروطه » . خبر این جواب ظاهراً حاکم و اهل شهر را مضطرب نموده . حاکم واعیان متابعین خودرا تحت سلاح اورده سنگر بندی نموده

و توپ های مندرس را استوار کردند . حتی قراولهای منازل اروپائیان را هم جلب نمودند ولی پس از ایراد و اظهار ویس قونسول انکلیس انها را عودت دادند . ازقرار مذکور تفتیها بموجب احکام از نجف عمل مینمایند

(کرمانشاه)

کاپتان هاورت در ۲۰ فوریه راپورت داد که مجتهد اعظم همدان به او اطلاع داده است که علمای عمده کربلا به من تعلیمات داده اند که از تمام قونسولها خواهش بنمایم به سفارتهای خودشان اعلام بدارند که خبر پول قرض دادن دولتین بشاه به ما رسیده شاه بهیچوجه حق استقراضی ندارد و اختیار این مسئله محول بمجلس ملی است که قایم مقام کنونی ان انجمن ایالتی اذربایجان است و برای هر مبلغی که به شاه پرداخته بشود ملت بهیچوجه مسؤل نخواهد بود . مرتجعین همدان همینکه انقلاب رشت و اقدام مجتهد اعلم را مسموع نمودند نزد مجتهد مزبور رفته و به او اطلاع دادند که ماهم خواهان مشروطه هستیم . مجتهد اعلم به کفیل حکومت اظهار داشته است که اکر او نمیتواند بشهر بیاید و حکم

رانی بکند خودش حاضر است که حکومت اشخاص خواهان مشروطه را بعهده بگیرد محتمل است که انجمن ولایتی بزودی تشکیل داده بشود

شیراز

از مجادلهٔ قوام‌الملك باسید لاری هنوز نتیجه کاملی حاصل نشده

ظاهراً اصف‌الدوله فرمانفرما کم بلکه هیچ قدرت ندارد اداره امور اغلب در دست سردار فیروز است . اشتهارات مکرره بوده است که قصد بروز شورشی برعلیه ایالت هست ایالت در ضمن یك ملاقاتی که با مستر بیل نموده اظهار داشته است که نهایت جدو جهد را در ختم نمودن دعاوی انکلیس دارد ولی عقیده مستر بیل بر این است که هیچ نوع امید استرداد مال‌التجاره منهوبه تجار انکلیس را نمیتوان داشت مکر اینکه غرامت انها مستقیما از ایالات فارس دریافت بشود واین هم مسئلهٔ ایست که ایالات از عهده کرفتن ان امتناع دارد

خلیج فارس

بوشهر

سید عبدالحسین لاری شرحی به یکی از ملاهای عمده بوشهر نوشته و در ان اشاره نموده است که با قوام جنك نموده و او را بکلی مغلوب کرده واشعار داشته است که پرداخت مالیات را در لار اکیداً غدغن نموده است

(امضا) ماژر سایکس اتاشه میلیتر

(نمره ۱۱۱)

مراسله سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۵ مارس)

ازطهران ۲۵ فوریه ۱۹۰۹

اقا – در تعقیب مشروحه مورخه ۲۶ شهر ماضی خودم با کمال افتخار راپورت میدهم که وضع اصفهان بدون تغییر باقی است . شهر ارام است و انتظام بنحو رضایت بخشی مستقر است

مذاکرات مابین صمصام السلطنه و خوانین بختیاری که از طهران رفته و حالا در قم هستند درکار است واگرچه روایات مختلف است ولی اینمسئله مسلم است که هنوز قرارداد صریحی بین انها داده نشده . هیچیك زقشونیکه شاه اعزام داشته از قم تجاوز ننموده اند . شاهزاده فرمانفرما در طهران

مانده است

از قرار مسموع صمصام السلطنه با صولت الدوله ایلخانی قشقائی در شیراز مشغول مذاکره بوده ولی تا حال جنبشی از طرف صولت الدوله مشهود نکردیده . چند روز قبل صمصام سوء ظن حاصل نموده بود که مخابرات بین طهران وشیراز بدون اینکه علی الرسم بتوسط اداره ایرانی اصفهان باشد مستقیماً میشود تهدید نموده بود که سیم تلکراف را قطع خواهد نمود و من به جنرال قونسول انکلیس تعلیمات دادم که بطریق غیر رسمی او را از وخامت این عمل تهدید و منع نماید صمصام در جواب پیغام مستر کرهم اظهار داشته بود که میخواهد در عرض چند روزه اتیه در تمام مخابراتي که به شیراز میرود نظارت داشته باشد با این اختیار که هرکدام را موافق مذاق ندید توقیف بنماید . او نیز اظهار نموده بود که اکر با این ترتیب موافقت نشود هرکاه سیم قطع بشود کلیه مسؤلیت ان را از عهده خود ساقط میداند . پس از مشاوره با مستر بارکر قرار براین شد که اکر دولت ایران تقاضای

تسهیلات غیر معمول برای مخابره با شیراز بنماید که صمصام با ان مخالفت داشته باشد ان تقاضا رد بشود تلیهذا مراتب مصوبه را به صمصام السلطنه اطلاع دادند

{ امضا } جارج بارکلی

مجدد پس از تحریر شرح فوق بمن اطلاع رسیده که صمصام السلطنه با طمینان فوق الذکر قناع نشده و به جنرال قونسول انگلیس اطلاع داده که داره تلگرافی هند و اروپ باید بنماینده او اجازه بدهند که تمام تلگرافاتیرا که از طهران به شیراز بتوسط اداره تلگرافی انگلیس در اصفهان مخابره مینمایند تفتیش بنماید .
پس از مشاوره با مستر بارکر من در صدد اطلاع دادن بدولت ایران هستم که من خودم را مجبور دیدم به اداره تلگرافی مزبور صلاح اندیشی بنمایم که بتقاضاهای صمصام موافقت بنمایند

ج ب

﴿ نمره ۱۱۴ ﴾

مکتوب سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۵ مارس)

ز طهران ۲۵ فوریه ۱۹۰۹

اقا — در تعقیب مشروحه مورخه ۲۷ شهر ماضی خودم با کمال افتخار راپورت میدهم که در اوایل این ماه عین الدوله عنوان نمود که با نماینده های انجمن ایالتی تبریز مذاکرات صلح بنماید . لیکن از این مذاکرات نتیجه حاصل نشد چون طرفین بواسطه خوف خیانت و خدعه در فرستادن نماینده بی میل بودند

در ٦ شهر حال یک مجادلهٔ که حاوی فی الجمله اهمیتی بود در خارج شهر واقع شد که درضمن ان تلفات ملیون ٦ نفر بود و تلفات شاه پرستان که بالاخره عقب نشانده شدند ۱٤ نفر

در عرض ماه قشون شاه پرستان در کاملاً محصور نمودن تبریز موفق شدند سه جاده به جلفا و همدان وقزوین را قره داغیها و قشون صمد خان حاکم مراغه و عین الدوله مسدود نموده اند . بنابراین اذوقه در شهر کمیاب شده و انتظار نیست که انبار غله بیش از شش هفته دیگر دوام بنماید . در ۲۲ شهر حال قشون ملیون مجاهدت سختی برای فتتاح راه جلفا و استخلاص دسته قشون ساخلو مرند نمودند ولی پس از یک حملهٔ به قره داغیها در

الور قشون تجهیزه بدون نیل بمقصود مراجعت به تبریز نمودند

هواخواهان درباری در باغ شاه بتازکی خیلی اعتماد دارند که تبریز درهمین روزها تسلیم خواهد شد ولی بموجب تمام اطلاعاتی که از مستر راتیسلا بمن رسیده واضح است که تخمین عده قشون در تحت عین الدوله حاوی اغراق بسیار است و بعقیده مستر راتیسلا تصرف شهر بوسیله یورش برای انها غیر ممکن است .
امکان دارد بواسطه قحطی و فقدان اذوقه انشهر تسلیم بشود ولی از مسلمیات است که تا زمانیکه اذوقه انها دوام بنماید خودداری نموده و مقام خود را نکاه خواهند داشت چون ملیون میدانند که اکر یك دفعه رحیم خان داخل شهر بشود نمیتوانند امید هیچ رحم و مروتی از او داشته باشند

از قرار راپورت در نواحی اطراف ارومیه هم جنك درکاراست

وضع تجار در تبریز خیلي بد است وتجار انکلیسی ازخسران کلی که بواسطه مسدود بودن راه جلفا برای پست ومال التجاره اروپا به‌امورات انها وارد امده شکایت بمستر راتیسلا برده اند

(امضا) جارج بارکلي

مجدد — ٢٦ فوریه — الان مکتوبي از جنرال قونسول انکلیس مقیم تبریز بمن رسید که سواد انرا لفاً تقدیم میدارم

ج ب

ملفوفه در نمره ١١٢

مکتوب مستر راتیسلا جنرال قونسول به سرجارج بارکلی

از تبریز ٧ فوریه ١٩٠٩

اقا — از قرار معلوم در جنك پنجم فوریه تلفات از طرف ملیون با النسبه خیلی زیادتر از انکه بدواً تصور میشد بوده . حصول تعداد واقعی ان مشکل است ولی بعقیده من مجموع عده مصادمین مقتول و مجروح و مفقود تماماً پنجاه نفر بوده . این جنك مختصر بجز عقب نشستن شاه پرستان تا اردوی خودشان در سرد رود که بهر صورت شب را مجبور به معاودت بانجامیبودند منجر به نتیجهٔ نکردید . از اینرو فقدان دیسیپلین و تسلط کافی ملیون و با سستی و فتور جنکیدن انها در هر مجادلهٔ که خارج از سنکر های خودشان واقع بشود مستفاد میکردد

بعضی از افراد قشون عین الدوله بسمنج در این جنك شرکت

نمودند و از قرار مفهوم یك عده از انها الحال موقتاً به قشون صمد خان ملحق شده اند

محقق نیست که ایا رحیم خان شخصاً در این معرکه داخل شده یا خیر ولی پسر او با یك استعدادی از قره داغیها در حوالی سمت شرقی راه جلفاست وقشون صمدخان که ازجانب غربی بطرف سه درود متفرقند با مشار الیه اتصال دارند و باعث ناامنی جاده مزبورند

در حقیقت حالا تبریز عملاً محاصره است . هیچ اذوقهٔ نمیتواند داخل شهر بشود اشجار میوه باغها را برای سوزاندن بریده اند واگر چه عجالتاً مقدار کافی غله برای خوراك اهالی موجود است ولی احساس تضییق وسختی به طریق مختلف میشود عدم رضایت معتنابهی درطبقه تجار که هیچ معامله وداد وستدی ندارند احاطه دارد و با وجود این اتصال مطالبه اعانه از انها میشود و انهم براسی مصرفی است که تا وقتیکه انها وسایل و مایهٔ دارند نمیتوانند از پرداخت ان امتناع بنمایند

مالیه ملتیان چندان امید بخش نیست و مسئله دراین است که تا چه مدت توانا خواهند بودکه در پرداخت حقوق قشون

خود شان مداومت بنمایند . سهم عایدات انها از داره تلگراف هند و اروپ درماه ژانویه فقط هزار و دویست تومان شد در صورتیکه بتازگی وجه اعانهٔ هم از رفقای خود شان به انها عاید نگردیده . ضمناً خیلی کم پول هم از شهر خارج میشود و من تصور نمیکنم احتمال فوری اختلالی برای فقدان پول باشد

عقیده عمومی براین است که شاه پرستان بهمین زودیها اقدام در تصرف شهر بوسیله یورش خواهند نمود ولی در موفقیت انها شك است واگر محاصره شهر و مسدود بودن طرق تا دو سه ماه باقی بماند احتمال کلی میرود که ملیون را مجبور به تسلیم بنماید . از طرف دیگر مشکل شاه بوضعی باشد که تا یك همچه مدتی بتواند قشون خود را مجموع نگاهدارد

« امضا » راتیسلا

﴿ نمره ۱۱۳ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری « واصله در ۱۶ مارس » از طهران ۱۶ مارس ۱۹۰۹

دیروز شاه مسیو سبلین را بدربار احضار کرد

در جواب تقاضائی که ان اعلیحضرت برای صلاح اندیشی نموده بود مسیو سبلین اظهار داشته بود که اگر ان اعلیحضرت به تشکیل یك مجمعی از نمایندهای فرق و طبقات مختلف در طهران برای اعماق نظر در اوضاع که (پیشنهادی است که وزیر امور خارجه به اعلیحضرت معظم عرض و تقدیم داشته بود) موافقت بنماید احتمال ان میرود که کش مکش حاضره را مرتفع بدارد . ان اعلیحضرت وعده نمود که به این پیش نهاد موافقت بنماید . سعد الدوله بمن اطلاع میدهد که او این پیش نهاد را بشاه به این امید نموده است که بلکه از ان مجمع یك رأی متقن عالی در مساعدت و تأیید یك مشروطهٔ بتوان تحصیل نمود . چنانچه ترکیب این مجمع مثل ان مجمع مشاوره استهزا امیز ماه دسامبر نباشد و ملیون در حضور باین مجمع راضی بشوند بعضی نتایج مفیده را میتوان امیدوار بود . سعد الدوله بمن اظهار میدارد که او از اهمیت ترکیب این مجمع واقف است

« نمره ۱۱٤ »

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در

۱۶ مارس)　　　　　از طهران ۱۶ مارس ۱۹۰۹

﴿ أوضاع اذربایجان ﴾

مستر راتیسلا جنرال قونسول انکلیس تلکرافاً خبر میدهد که شاه پرستان جلفای ایرانرا تصرف نمودند . راپورت داده شده است که سکنهٔ انجا از رودخانه عبور نموده وبخاك روسیه رفته اند

﴿ نمره ۱۱۵ ﴾

تلکراف سر ادوارد کری به سر نیکلسن

از وزارت خارجه ۱۷ مارس ۱۹۰۹

من دیروز با شارژدفر روس صحبتی داشتم مشار الیه ظهار نمود بجدی متوحش است که اکر غارتکران شاه پرست بخواهند در جلفا در پیش چشم روسها زنها و طفال راقتل عام بنمایند یحتمل مداخله دولت روس درامور ایران حتمی الوقوع بشود

درجواب من اظهار داشتم بیم ان است که هنوز شاه ارزومند وقوع مداخله روس باشد چون ان مؤید اعلیحضرت معظم تصور خواهد شد . عقیده قطعی من براین است که اکر یك مرتبه دولت روس بر ان اعلیحضرت تصریح بدارد که از مداخله بهیچوجه

انتفاعی متوجه ایشان نخواهد شد بلکه از هر جهت احتمال میرود که بواسطه عدم لیاقت و کفایت او درحکمرانی مملکتش منتج بانفصال او از سلطنت بشود اعلیحضرت معظم بدون فوت وقت اعلان یك مشروطهٔ خواهد نمود که نتیجه انی ان التیام و انحطاط اوضاع درتمام ایران خواهد بود

بدون توصیه در تعقیب یك همچه روشی من پیشنهاد نمودم که اگر به عقیده مسیو ایسولسکی اقدام سلامت و مطمئنی است واگر مقتضیات قطعاً اینمسئله را لازم میدارد دویست هزار ایره ازوجه قرضه سهمی دولت روس ممکن است فوراً پرداخته بشود پس از ان همینکه تمام قرضه را مجلس تصویب نمود سهمی ما تأدیه شود . درباب تعیین وزرای شاه من باعهده گرفتن مسؤلیتی که از اتخاذ یك همچه روشی تولید خواهد شد مخالفت دارم ولی امکان دارد که قرض را مشروط به تغییر هیئت وزراء و نامزد شدن وزرائی که محل وثوق باشند نمود پس از انکه مطلع شدیم که شاه چه اشخاصی را بوزارت جدید خود انتخاب کرده نوقت ما میتوانیم دولت نمائیم که [illegible]

اجرا کذارده شده یاخیر

﴿ نمره ۱۱٦ ﴾

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۱۸ مارس) ازطهران ۱۸ مارس ۱۹۰۹

اوضاع بندرعباس – تلکراف مورخه دیروز جنرال قونسول دولت انکلیس مقیم بوشهر حاکی است که بواسطه فشار مجتهدین نجف وسادات لارستان ملتیان بندرعباس زمام اختیار حکومت را در کف کرفته و کمرك خانه را تصرف کرده اند . جنرال قونسول مزبور از صاحب منصب ارشد بحری تقاضا نموده است که یك فروند کشتی جنکی برای حفظ منافع انکلیس به بندر عباس بفرستند

﴿ نمره ۱۱۷ ﴾

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۱۸ مارس)

ازطهران ۱۸ مارس ۱۹۰۹

بندر عباس – جنرال قونسول انکلیس مقیم بوشهر امروز

تلکرافاً راپورت میدهد که بموجب اطلاع واصله از قونسول انگلیس
یك فروند کشتی اعلیحضرتی دیروز به بندرعباس رسیده
ملیون رئیس بلژیکی گمرك را مخیر نمودند که یا در استخدام ملت
باقی بماند و عایدات را به ملیون بپردازد یا از انجا حرکت بنماید .
علیهذا رئیس گمرك خارج شد . همه کس مسلح است و دستجات
مسلح اتصال از داخله وارد میشوند . حاکمی که از فرقه ملیون
است فعلاً نظم را کاملاً مستقر داشته است

﴿ نمره ۱۱۸ ﴾

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۸ مارس)
از طهران ۱۸ مارس ۱۹۰۹

بندرعباس - تلکراف ذیل به جنرال قونسول انگلیس مقیم
بوشهر راجع بتلکراف ۱۷ مارس خودش مخابره شده است : —
« قایق جنگی فقط در صورت در بندر عباس توقف نماید
که قونسول انگلیس ... دولت انگلیس را در خطر بداند
البته قشون بحری فقط در صورت احتیاج فوق العاده پیاده
خواهند نمود »

﴿ نمره ۱۱۹ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۸ مارس)

از طهران ۱۸ مارس ۱۹۰۹

بندر عباس — جنرال قونسول انگلیس مقیم بوشهر در طی تلگرافی مورخه دیروز راپورت میدهد که ملیون کارگذار بندر عباس را بحکومت انتخاب نموده اند

﴿ نمره ۱۲۰ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۸ مارس)

از طهران ۱۸ مارس ۱۹۰۹

تلگراف ذیل از جنرال قونسول انگلیس مقیم بوشهر بمن رسیده : —

« نظر باخبارات امروز از بندرعباس من درباب اوضاع اینجا با همکار روسی خودم مذاکره نموده ام . اهالی تا حال در پیروی تعلیمات ملاهای ملی مردد بوده اند ولی حالا محتمل است در تعقیب سرمشق ملیون بندر عباس قیام بنمایند . حاکم یك وجود ناقصی است وفعلاً هم غایب است . قشون

ساخلو عبارت از دویست نفر سرباز ایرانی از اصفهان است و نباید انتظار داشت که انها به اداره گمرك یا مأمورین محلی هیچ تقویت مهمی بر علیه دسته ملی بنمایند . بلحاظ امکان هرج و مرج عمومی ما این مسئله را مقرون به حزم میدانیم که یك فروند کشتی جنگی دراینجا یادر یك مسافتی که بسهولت به ان دسترس باشد داشته باشیم که حفظ منافع ما را بنماید اگر چه عجالتاً دلیلی برای خوف صدمه و تعرض عمدی خارجه ها موجود نیست البته جنابعالی تدقیق در اینمسئله خواهید نمود که ایانظر به مرهون بودن عایدات گمرك بوشهر فعلاً نزد ما هیچ اقدام مخصوصی لازم خواهد بود یا خیر »

(نمره ۱۲۱)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۸ مارس)

از طهران ۱۸ مارس ۱۹۰۹

بندرعباس . درجواب تلگراف ۱۷ مارس جنرال قونسول انگلیس مقیم بوشهر من ازقرار ذیل تلگراف نموده ام :

« قونسول انگلیس باید به ملیون اطلاع بدهد که عایدات گمرکات خلیج

نزد دولت انکلیس مرهون است و باید از انها تقاضا بشود که عایدات کمرك بندر عباس را به قونسولکری مسترد بدارند که با مراقبت قونسولکری منحصراً بمصرف تأدیه فرع قرضه‌های دولت انکلیس برسد . ممکن است خاطر نشان انها بشود که وقتیکه ملیون تبریز ملتفت شدند که عایدات کمرك انجا نزد دولت روس رهن است دیکر مداخلهٔ دران ننمودند

من درصدد اطلاع دادن بدولت ایران هستم که مطالبه عایدات کمرك را من از بابت فرع قرضه خودمان مینمایم و حقوق کمرکی که تجار انکلیسی به ملیون پرداخته اند کاملاً تأدیه شده محسوبست و انها بری الذمه اند

(نمره ۱۲۲)

تلکراف سر نیکلسن به سر ادوارد کری (واصله در ۱۹ مارس)

ازسن پطرزبورغ ۱۹ مارس ۱۹۰۹

به عقیده مسیو ایسولسکی مغتنم است که در موقع پیشنهاداتی که نماینده‌کان در طهران بشاه مینمایند ادی الاقتضا این عقیده راهم منضم بنمایند که ناصر الملك که فعلاً در پاریس است به طهران

احضار بشود

(نمره ۱۲۳)

تلگراف سر ادوارد گری به سر نیکلسن

از وزارت خارجه ۱۹ مارس ۱۹۰۹

ناصر الملك

رجوع بتلگراف مورخه امروز شما

من موافقت دارم که احضار ناصر الملك به ایران صلاحیت دارد

(نمره ۱۲٤)

تلگراف سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی

از وزارت خارجه ۱۹ مارس ۱۹۰۹

تعلیماتیرا که بجنرال قونسول انگلیس مقیم بوشهر بموجب راپورت مندرجه در تلگراف ۱۸ شهر حال خود تان داده اید تصویب مینمایم

﴿ نمره ۱۲۵ ﴾

تلگراف سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی

از وزارتخارجه ۲۰ مارس ۹ ۱۹

رجوع بتلگراف ۱۸ شهر حال شما من از اداره بحری تقاضا

نموده‌ام که یك فروند قایق جنکی به بوشهر فرستاده بشود با تعلیماتیکه در مدت طغیان انقلاب تمام خارجه هارا محافظت بنماید من نیز تقاضا نموده ام که همین قسم تعلیمات به قایق جنکی که به بندر عباس اعزام شده داده بشود

(نمره ۱۲٦)

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری { واصله در ۲۲ مارس }   از طهران ۲۲ مارس ۱۹۰۹

بموجب تلکراف جنرال قونسول انکلیس مقیم تبریز جلفا هنوز در تصرف ملتیان است لیکن قشون شاه پرستان تمام قراء حوالی را غارت نموده واتش زده اند

(نمره ۱۲۷)

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۲۲ مارس »   از طهران ۲۲ مارس ۱۹۰۹

بموجب یك تلکرافی از کفیل ویس قونسولکری رشت قزاق روسی برای ازدیاد مستحفظین قونسولکری وارد شده

(نمره ۱۲۸)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری « واصله در ۲۲ مارس »　　　　از طهران ۲۲ مارس ۱۹۰۹

تلگراف امروز من در باب اوضاع جلفا

بنا بر حس بشریت من و مسیو سبلین مراسله سختی بدولت ایران نوشته و تأکید نموده ایم که شاه احکام قطعی مستقیم به رحیم خان صادر بنمایند که از جنگ با این قواعد و حشیانه احتراز نماید

(نمره ۱۲۹)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۲۳ مارس »　　　　از طهران ۲۳ مارس ۱۹۰۹

تلگراف ذیل از کفیل جنرال قونسولگری انگلیس مقیم بوشهر رسیده .

« امروز سید مرتضی اهرمی از طرف ملیون بطریق مسالمت مهام حکومت را بتصرف در اورد . برای این قصد یک عده تفنگ چیان تنگستانیرا وارد شهر نمود ... صرف گمرک

موضوع بحث است ولی تا حال مداخلهٔ در این باب نشده . من در صدد اطلاع دادن به سید مزبور هستم که گمرکات نزد ما مرهون است . حاکم هنوز غیبت دارد . مأمورین محلی عمده مستعفی شده اند »

« نمره ۱۳۰ »

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری « واصله در ۲٤ مارس »   از طهران ۲٤ مارس ۱۹۰۹

شاه ومشروطه — رجوع بتلگراف ۱٦ شهر جاری من —
از تشکیل مجمع منظوره اعلیحضرت شاه واضح است که ان اعلیحضرت بیش از هر وقت متمایل به ارتجاع است اگر اصلاً یک هم چه مجمعی منعقد بشود بی شبهه بر علیه مشروطه رأی خواهند داد
سعد الدوله اظهار میدارد که من در ان مجمع حاضر نخواهم شد مشار الیه خیلی مأیوس شده است

من ومسیو سبلین مراسله مشترکی نوشته واشعار داشته ایم که تعیین اشخاص مدعوه برای حضور در مجمع را تصویب نمی نمائیم

﴿ نمره ۱۳۱ ﴾

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۴ مارس)

از طهران ۲۴ مارس ۱۹۰۹

بعضی الواطان دیشب چهار نفر از متحصنین را در حضرت عبد العظیم مقتول نمودند

من و مسیو سابلین مراسله مشترکی نوشته و اصرار نموده ایم که مرتکبین [illegible] مجازات برسند و اخطار نموده ایم که هر گاه اغتشاش عمومی که بخونریزی بیرونی این نوع جنایات را در پی خواهد داشت باعث صدمه وخطر اتباع انگلیس و روس بشود چه مسؤلیتی برعهده دولت ایران وارد خواهد امد

﴿ نمره ۱۳۲ ﴾

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۵ مارس)

از طهران ۲۵ مارس ۱۹۰۹

بموجب تلگرافی که از جنرال قونسول انگلیس مقیم تبریز رسیده در میان طبقات فقیرتر در شهر عسرت و تضییق خیلی زیادی شیوع دارد . مستر راتیسلا یقین ندارد که این مقاومت

و ایستادگی زیاد طولانی نشود

﴿ نمره ۱۳۳ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۵ مارس)

از طهران ۲۵ مارس ۱۹۰۹

جنرل قونسول انگلیس از تبریز راپورت میدهد که اعتقادات بر این است که رحیم خان [illegible] اخیری را که از اروپا میامده توقیف [illegible] پستخانه گفته است هر شخصی که [illegible] را [illegible] او را با گلوله خواهند زد یک [illegible] خسارت بسیار بمنافع تجارتی انگلیس خواهد شد . [illegible] رحیم خان بغارت برده

﴿ نمره ۱۳۴ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۶ مارس)

از طهران ۲۶ [illegible] ۱۹۰۹

رجوع [illegible] در باب اوضاع طهران

[illegible] برای اینکه

بما اظهار بدارد که او در صدد مراجعه به [illegible] برای تقاضای

مستحفظ است چون با این اعتماد دلیل [illegible] که یك حمله مشابه

قتل جدید در حضرت عبدالعظیم به متحصنین خودش را باید

منتظر باشد . صدر الدین بیك [illegible] که موافق تقاضای

انفصال نایب الحکومه [illegible] میتوان

تقریباً بطور یقین [illegible] نسبت [illegible] . صدر الدین بیك

اظهار میدارد که اگر [illegible] اسباب

اطمینان من میشود و [illegible] دشت

من و مسیو [illegible] کرده بوده

و اصرار کرده ایم که [illegible] ناصر شاه

و مصالح دولت [illegible] و خساری

که از اثر اغتشاش با [illegible] مسؤل

خود هم دانسته [illegible] وقوع

خسارت و [illegible] .

تلگراف [illegible]

از وزارت خارجه ۲۶ مارس ۱۹۰۹

رجوع بتلگراف دیروز شما

اگر شما مقتضی میدانید بمعاضدت همکار روسی خودتان ممکن است بدولت ایران اظهار بدارید که غرامت پست های انگلیسی که ضایع شده است از آنها مطالبه خواهد شد و دولت انگلیس در صورت حدوث هر خسارتی که بواسطه اعمال مأمورین شاه بتجارت انگلیس وارد بیاید دولت ایرانرا مسؤل میداند

(نمره ۱۳۶)

تلگراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری « واصله در ۲۷ مارس »

از سن پطرزبورغ ۲۷ مارس ۱۹۰۹

رجوع بتلگراف ۱۷ مارس شما

من یادداشتی بوزیر نوشته و از او تقاضا نمودم که بدادن تعلیمات بنمایندگان دولتین موافقت بنماید که کاملاً بشاه مفهوم بدارند که اگر دولت روس مداخله بنماید از آن هیچ انتفاعی برای آن اعلیحضرت حاصل نخو[اهد شد] [illegible] معظم بتعقیب مسلک کنونی خود که متضمن مخاطرات مهمه برای حیثیت شخصی او است

مداومت بنماید ان مداخله ممکن است منجر به انفصال او از مقام سلطنت بکردد . من نیز اشعار داشتم که خوب است بشارژدافر روس تعلیمات داده بشود که برای تمام خساراتی که بواسطه رحیم خان ومتابعین او بمنافع روس و انگلیس درشمال ایران وارد بشود دولت ایران را مسؤل قرار بدهد

﴿ نمره ۱۳۷ ﴾

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۸ مارس)

از طهران ۲۸ مارس ۱۹۰۹

تلگراف ذیل از ژنرال قونسول انگلیس مقیم تبریز بمن رسیده

« یکی از ماپیون نامی بمن اطلاع می دهد که اذوقه در تبریز منتها تا یک هفته دیگر بکلی تمام خواهد شد »

« نمره ۱۳۸ »

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۳۰ مارس » از طهران ۳۰ مارس ۱۹۰۹

بوشهر — تلگراف ذیل مورخه دیروز از جناب قونسول انگلیس مقیم بوشهر بمن رسیده —

« اولین جوب [illegible] ز [illegible] مرتضی د بشب اخر شب بمن

رسیده که بطریق [illegible] نزدیك نفری که واسطه است

فرستاده شده و [illegible] رسال داشته بود

سید ابتدا به این [illegible] که حفظ منافع مسلمه دولت و

ملت انکلیس [illegible] پس از ان او

اشعار داشته [illegible] قرنسولکری

در مسئله عایدات [illegible] میدانیم که قرار داد

صحیحی باشد [illegible] که [illegible] ملیون برای مخارج یومیه

نکهداری [illegible] ماخوذ بدارند و

بقیه نزدیك [illegible] که طرفین تخاب بنمایند

سپرده بشود [illegible] نزد او بماند . درعرض

ان مدت [illegible] ملیون جوب [illegible] اندا ختهو ضمناً

ازمراکز [illegible] خواهند نمود یا دولت

انکلیس [illegible] خواهند داشت

[illegible] سید مرتضی

یك [illegible] منصب [illegible] تسلط و به اوضاع

فقط بواسطه این است که او میتواند در هر آن از داخله که خودش
هم اهل انجاست یک جمعی تفنگ چیان تنگستانیرا به بوشهر
احضار نماید چنانچه در این موقع هم نموده . تعداد واقعی در اینجا
تقریباً هزار نفر اند ولی [illegible] . ایرانیان چه [illegible]
وچه سایرین اعتقادی به صداقت و صمیمیت سید ندارند و
میتوان معتقد [illegible] سادات یکه او به واسطه و قدرت خود در
اوضاع باقی [illegible] تجار حتی لا مکان کم مال التجاره وارد و
کمتر از گمرک استخراج [illegible] عایدات گمرک
خیلی قلیل خواهد بود . [illegible] چین تنگستانی
اهالی بوشهر را دوچار یک [illegible] دائمی نموده و اتها اغلب
اظهار عقیده مینمایند که هیچ چیز دیگری بجز یک نوع
مداخله از طرف دولت انگلیس [illegible] سابق و نظم را اعاده
بدهد . نظر به اشتیاق دولت انگلیس رحتی الامکان احتراز نمودن
از چنین عملی من در صدد [illegible] تمایلات ثانوی از
طرف جناب عالی به سید [illegible] و نسبت
به قونسولگری [illegible] جواب بدهم که

از اظهارات دوستانه . خیلی مشعوفم ولی نمیتوانم تصور بکنم که بموجب پیش نهاد شما بهیچ وجه منافع انکلیس محفوظ و مرعی بکردد ومن پیش نهاد شمارا مبنای مذاکرات دوستانه ولی مجدانه من بعد ما بین خودمان قرار خواهم داد

تازمانیکه تعلیمات ثانوی از طرف جنابعالی برسد من سعی خواهم نمود که سیاب را متقاعد بکنم که مبلغ ماخوذی یومیه خودرا تقلیل بنماید و جلب رضایت ورا به یك نوع قرارداد مناسب موقتی بنمایم که بول وسیله بتمه عایدات برسم امانت سپرده شود و نیز عده تفنك چیان را هم تکسیر نموده و چند نفر اشخاص معتمد هم برای معاضدت خودش تهیه نماید که به رتق وفتق امورات جاریه محلی بپردازند »

﴿ نمره ۱۳۹ ﴾

تلگراف سر جارج . ر کلی به سر ادوارد کری « واصله در ۳۰ مارس » از طهران ۳۰ مارس ۱۹۰۹

بوشهر — تلگراف مورخ ۰ دیروز را جنرال قونسول انکلیس مقیم بوشهر چنین مخابره نموده : —

« رجوع بتلگراف اخیر ما قبل خودم کشتی اعلیحضرتی موسوم به « ردبرست » وارد اینجا شده . تا حدی که اتباع انگلیس منظورند همچه لزوم مخصوص نیست که فعلاً من را مجبور به تقاضای استعداد بیشتری بنماید اگر چه تعداد افراد نظامی جهاز ردبرست بی نهایت قلیل است و من گمان میکنم یك فروند جهاز جنگی دیگر که محتوی دویست الی سیصد نفر سرباز اروپائی باشد باید اعزام بشود »

﴿ نمره ۱۴۰ ﴾

تلگراف سر جارج بارکلی به اسر ادوارد گری (واصله در ۳۰ مارس)

از طهران ۳۰ مارس ۱۹۰۹

تلگراف ذیل را به جنرال قونسول انگلیس مقیم بوشهر مخابره نموده ام : -

« باید به مسیو مؤکداً خاطر نشان بنمائید که دولت انگلیس به تأدیه مرتب اقساط ماهیانه به بانك شاهنشاهی از بابت فرع قرضه مدیونی به انگلیس که عایدات گمرکات بوشهر وثیقه آن است خیلی زیاد اهمیت قرار میدهد . باضافه باید باو اخطار بنمائید که

ممکن است من ناچار بشوم که بدولت انکلیس توصیه بنمایم که اقدامات برای حصول پرداخت این اقساط بنمایند

باعث تعجب است که سید برای اثبات حق ما به قول شما اقناع نشده

جواب شما به سیدرا تصویب مینمایم بهمچنین روشی را که در عبارت اخیر تلکراف ۲۹ مارس خودشان پیشنهاد نموده اید »

﴿ نمره ۱۴۱ ﴾

تلکراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۳۰ مارس)

از طهران ۳۰ مارس ۱۹۰۹

در کرمانشاه شورش و طغیانی بروز نموده که مبنای عمده ان بر علیه یهودیان بوده . چندین نفر از یهودیان مقتول شده اند خانه یکی از اتباع انکلیس را قشون غارت نموده اند

من از مأمورین محلی شکایت سختی بدولت ایران نموده ومطالبه غرامت.خسارت وارده به اموال انکلیس را کرده ام

ظاهراً کاپیتان هاوارت برای اسکات و ارامی اوضاع حتی القوه جد و جهد نموده

(نمره ۱۴۳)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۳۰ مارس)

از طهران ۳۰ مارس ۱۹۰۹

جنرال قونسول انگلیس تلگرافاً خبر میدهد که اوضاع در تبریز روبه بدیے میرود . چندین نفر ازجوع تلف شده اند

دسته نظامی تصمیم عزم نموده اند که جنگ را ممتد بدارند در صورتي که یك قسمت از ملیون براے مذاکره صلح حاضر ند . ستار خان میگوید همینکه کلیه ذخایر اغذیه مستهلك شد اهالی باید ازشهر خارج شوند . مشار الیه اظهار میدارد که یك ذخیره احتیاطی برای اشخاص جنگی نگاهداشته شده است .

اتیه اتباع خارجه در یك هم چنه صورتی ظاهراً باعث نگرانی مستر راتیسلا شده

﴿ نمره ۱۴۳ ﴾

تلگراف سرادوارد گری به سرجارج بارکلی

از وزارتخارجه ۳۱ مارس ۱۹۰۹

نظر به اهمیت ترتیب اوضاع تبریز که در طی تلکراف ۳۰ شهر جاری شمارا بورت داده شده باید به شاه اخطار بشود که برای هر صدمه و تعرضی که به قونسولکری انکلیس و جان و مال اتباع انکلیس وارد بیاید دولت انکلیس ان اعلیحضرت را مسؤل خواهد دانست

از دولت روس هم تقاضا شده است که بنمایندهٔ طهران خودشان همین قسم تعلیمات بدهند

« نمره ۱۴۴ »

تلکراف سرادوارد کری به سرنیکلسن

از وزارتخارجه ۳۱ مارس ۱۹۰۹

لطف نموده از دولت روس تقاضا بنمائید که بنحوی که در تلکراف مورخه امروز من به سرجارج بارکلی مصرح است یك اخطاری به شاه بنمایند

« نمره ۱۴۵ »

تلکراف سرادوارد کری به سرجارج بارکلی

از وزارتخارجه ۲ اوریل ۱۹۰۹

رجوع به تلکراف ٣٠ مارس شما

یك فروند جهاز سیار جنکی اعلیحضرتی از درجه دوم موسوم به « فاکس » تا حال از هنجام بعزم بوشهر حرکت کرده است

« نمره ١٤٦ »

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری « واصله در ٣ اوریل »   از طهران ٣ اوریل ١٩٠٩

تلکراف ذیل از جنرال قونسول انکلیس مقیم تبریز بمن رسیده : —

« ملیون ارومیه که اکنون به جنبش امده اند حاکم ارومیه را به سلماس نقل نموده اند »

« نمره ١٤٧ »

مکتوب سر نیکلسن به سرادوارد کری « واصله در ٥ اوریل »

از سن پطرزبورغ اول اوریل ١٩٠٩

اقا — با کمال افتخار سواد مراسلهٔ واصله از مسیو ایسوالکی را که حاکی از اطلاع متزاید نمودن مستحفظین قونسولکری روس در استراباد است لفا ارسال میدارم

« مضا » نیکلسن

﴿ ملفوفه در نمره ۱۴۷ ﴾

ترجمه مراسله مسیو ایسولکی به سر نیکلسن

بتاریخ ۳۱ مارس ۱۹۰۹

سفیر کبیر عزیزم — محترماً خواطر شمارا مستحضر میدارم که انقلاب مهم در استراباد بروز نموده و ما مصلحت دیده ایم که ۲۵ نفر به عده مستحفظین قونسولکری خودمان در از شهر بیفزائیم

« امضا » ایسولسکی

« نمره ۱۴۸ »

تلگراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری (و اصله در ۶ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۶ اوریل ۱۹۰۹

دولت روس عده مستحفظین قونسولگری مشهد خود را اضافه نموده

مسیو ایسولکی امروز بمن اطلاع داد که عیناً در تحت همان شرایطی که مستحفظین قونسولکری رشت اضافه شده بود عده مستحفظین قونسولکری مشهد هم اضافه شده

« نمره ۱۴۹ »

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری « و اصله در ۶

اوریل ۹ — از طهران ۶ اوریل ۱۹۰۹

جنرال قونسول انکلیس مقیم تبریز راپورت میدهد که اولین دفعهٔ که شاه پرستان بداخل شهر بمبارده کردند دیروز در ضمن مقابله توپخانه طرفین بود . یك اندازه خرابی وخسارات به عمارات وارد شده و بسیاری از اشخاص خارج ازجنك مقتول ومجروح گردیدند

(نمره ۱۵۰)

تلکراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۶ اوریل)

ازطهران ۶ اوریل ۱۹۰۹

اوضاع اذربایجان

تلکراف ذیل از جنرال قونسول انکلیس مقیم تبریز رسیده

« دستهٔ که دراینجا خواهان اصلاح هستند سعی دارند که مستقیماً با شاه داخل درمذاکرات صلح بشوند

درچند سے قبل شهرت داشت که یك استعداد مکملی از اسے کمك و استخلاص از سلماس خواهد رسید . ظاهراً این خبر به تحقیق پیوسته و از قرار معلوم استعداد مزبوره در خلیل رسیده

(نمره ١٥١)

تلکراف سر نیکلسن به سر ادوارد کری (واصله در ۷ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۷ اوریل ۱۹۰۹

یاد داشتی از طرف دولت روس بمن رسیده مبنی بر اینکه نظر به ازدیاد مخاطرات در شمال یران و قصور اقـداماتیکه تا حال برای جلوکیری از عبور سلحه وانارشیستهای قفقازی بایران شده دولت روس رأی قطعی خود را بر این قرار داده که یك فروند جهاز جنکی بانزلی بفرستد که در انجا مقیم باشد و کشتی جنکی دیکری برای انجام وظایف پلیسیه در خارج انزلی اعزام بدارد همین قسم قدامات هم در خلیج استراباد خواهد شد

(نمره ١٥٢)

تلکر ف سر ادو رد کری به سر نیکلسن

از وزارت خ رجه ۷ اوریل ۱۹۰۹

راجع بتلکراف ششم شهر جاری شم

باید از دولت روس تقاضا بنمائید که بمستحفظین روسی در مشهد تعلیمات بدهند که در صورت لزوم محافظت جانی ار اتباع

انکلیس مقیم انجا بنمایند

﴿ نمره ۱۵۳ ﴾

تلکراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله در ۸ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۸ اوریل ۱۹۰۹

راجع بتلکراف هفتم شهر جاری جنابعالی

مسیو ایسولسکی بمن اطلاع میدهد تعلیمات داده خواهد شد که مستحفظین روسی در مشهد جان و مال اتباع انکلیس را حفظ بنمایند

﴿ نمره ۱۵٤ ﴾

تلکراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله در ۸ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۸ اوریل ۱۹۰۹

در ضمن ملاقات امروز من با مسیو ایسولسکی جناب معزی الیه بمن اطلاع داد که از طرف سفارت روس در طهران یك نفر ترجمان و پنج نفر قزاق به قزوین اعزام شده که اجزای اداره راه را در انجا محافظت بنمایند

﴿ نمره ١٥٥ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۸ اوریل)

از طهران ۸ اوریل ۱۹۰۹

اصفهان

بموجب راپورتیکه از جنرال قونسول انگلیس مقیم اصفهان رسیده انتظار هست که تا یك هفته دیگر سردار اسعد با یك عده سواری که از قرار مذکور دو هزار نفر ند وارد اصفهان بشوند

دو نفر از خوانینی که از طهران رفته بودند در پنجم شهر جاری از کاشان بعزم اصفهان حرکت کردند . چندین نفر خوانین از اصفهان حرکت خواهند نمود که در مورچه خورد انها را ملاقات بنمایند . بختیاریها در اصفهان اعلان داشته اند که در غره ماه نو (۲۰ شهر جاری) قصد عزیمت بطرف طهران را دارند

﴿ نمره ١٥٦ ﴾

تلگراف سرادوارد گری به سرجارج بارکلی

از وزارتخارجه ۸ اوریل ۱۹۰۹

بموجب اطلاعیکه بدولت روس رسیده اهالی تبریز حاضر خواهند

بود که در صورت حصول شرایط مناسب و معقولی از شاه تسلیم بشوند علیهذا دولت مشارالیها پیشنهاد نموده اند که نماینده های دولتین انگلیس و روس مقیمین طهران به جنرال قونسولهای تبریز خودشان تعلیمات بدهند که نظریات خودرا راپورت بدهند که چه طریقي را برای قرارداد بین شاه پرستان وملیون میسر ومجری تر تصور میکنند برای اینکه از خونریزی که ممکن است دران شهر واقع بگردد جلوگیری بشود

﴿ نمره ١٥٧ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادواردگری (واصله در ۹ اوریل)

از طهران ۹ اوریل ۱۹۰۹

درطی یك تلگرافی مورخه امروز جنرال قونسول انگلیس مقیم بوشهر راپورت میدهد یکی ازدسته های متعددی که سید مرتضی داخل شهر نموده دیروز از اختیار او بیرون رفته و در عرض روز بیك قسمت از بازار هجوم بردند . درعرض شب سرقتهای بسیار واقع شده که بعضی متضمن مقدار معتنابهی مال التجاره انگلیس بوده . ماژرکاکس نیز اشعار میدارد که از اثر این

حادثه امروز بازارها بسته شده

﴿ نمره ۱۵۸ ﴾

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۹ اوریل)

از طهران ۹ اوریل ۱۹۰۹

تلگراف ذیل مورخه هشتم اوریل از جنرال قونسول انگلیس مقیم بوشهر رسیده : —

« وضع بیش از انچه در تلگراف اخیر ما قبل خودم راپورت داده ام جالب اهمیت شده

همکاران روسی وعثمانی والمانی من امروز درباب لزوم مداخله دولت انگلیس برای اعاده نظم بمن اظهارات فوری نمودند

سید مرتضی مسؤلیت نگهداری نظم را بکلی از عهده خود منتزع مینماید دستجات نا منظم تفنگچیان چریکی که او مجتمع نموده ظاهراً حالا بکلی عنان اختیارشان از کف ساقط شده

از طرف دیگر دسته مشروطه خواهان صادق العقیده امروز بمن اطلاع داده اند که ما قطع اتصال با سید مزبور نموده ایم ودیگر نمیتوانیم مسؤلیت داشته باشیم . درعرض هفته ماضی

انها جد و جهد نمودند که یا او را طرد نمایند یا به صراط مستقیمی داخل نمایند ولی موفق نشدند

امروز عصر من به سید مرتضی اطلاع دادم که با وصف اصرار او در نکهداری این تفنك چیان وتحمل طغیان نامشروع دیشب انها من دیکر نمیتونم اظهارات صمیمیت و خلوص او را اعتقاد بنمایم . بعلاوه من اورا مستحضر نمودم که اگر فوراً تفنك چیان را اخراج نکند یا عده انهارا خیلی کسر ننماید من بدولت متبوعه خودم راپورت خواهم داد که ما دیکر نمیتوانیم به مقاصد حسنهٔ شخصیکه خودرا پیشوای ملیون مینامد اعتماد بنمائیم و برای حفظ منافع انکلیس باید اقدامات بشود . امروز غروب مشارالیه جواب داده است که اگرچه من هنوز کلیتاً مسؤلیت را ازعهده خود ساقط میدانم باوجود این نهایت سعی را در استقرار نظم دارم و فعلاً در صدد پرداخت حقوق تفنك چیان خودم هستم وکمال جد وجهد را در طرد نمودن انها خواهم داشت

امشب شلیك منقلبه دیشبی تجدید شده و بنظر من هم چه میاید

که اگر عناصر شورشیه تا فردا طرد یا تکسیر نشوند نهایت لزوم را دارد که خودمان برای اعاده نظم اقدامات بنمائیم

چنانچه من مجاز میبودم که به سید و رؤسای تفنك چیان اخطار بنمایم که اگر انها به طیب خاطر عزیمت ننمایند کشتی جنگی اعلیحضرتي موسوم به « فاکس » قشون و توپ پیاده خواهد کرد که انهارا طرد بنماید کمان میکنم تهدید کافی میبود درصورتیکه دولت اعلیحضرتي انگلیس برای بموقع اجرا گذاردن این امر حاضر باشند

من مبادرت به این اظهار مینمایم که این فقط یك مسئله مرتفع داشتن غارت گری است و مربوط به مداخله و ممانعتی در جنبش ملی نیست »

« نمره ۱۵۹ »

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۹ اوریل)   از طهران ۹ اوریل ۱۹۰۹

بوشهر — امروز من تلکراف ذیل را بجنرال قونسول انگلیس مقیم بوشهر مخابره نموده ام . —

« شما مجازید تهدیدی را که در تلگراف مورخه دیروز خودتان پیش نهاد نموده بودید بکار برید . اگر از این تهدید بهبودی حقیقی در اوضاع حاصل نشد شما ممکن است این امر را بموقع اجرا بگذارید

در صورتیکه پیاده نمودن قشون لازم بشود قبل از پیاده نمودن باید اعلانی منتشر بنمائید مبنی بر اینکه این اقدام فقط برای حفظ اتباع انگلیس و سایر خارجه هاست

از این ترتیب به مسیو سبلین هم اطلاع داده شده

﴿ نمره ۱۶۰ ﴾

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۰ اوریل)

از طهران ۱۰ اوریل ۱۹۰۹

از قرار مفهوم عده قشون شاه پرستان که الآنون در تحت فرماندهی نایب الحکومه شاهزاده فرمانفرما در کاشان هستند قریب ۱۶۰۰ نفرند . این احتمال مساوی است که آیا انها با صمصام السلطنه جنگ خواهند کرد یا طرفدار او خواهند شد

﴿ نمره ۱۶۱ ﴾

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۰ اوریل)

از طهران ۱۰ اوریل ۱۹۰۹

من نظریات مستر راتیسلا جنرال قونسول را در باب ارائه طریق دولت روس مندرجه در تلگراف هشتم شهر جاری شما بمن خواستار شده ام

در نتیجه مذاکرات مقدماتی که ملیون مستقیماً باشاه نموده اند دسته مؤید صلح در تبریز امروز نماینده میفرستند که در باسمنج افتتاح باب مذاکرات صلح را بنمایند

« نمره ۱۶۲ »

تلگراف سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی

از وزارت خارجه ۱۰ اوریل ۱۹۰۹

راجع بتلگراف نهم شهر جاری شما تعلیمات شما به نماینده دولت انگلیس در بوشهر را تصویب مینمایم

« نمره ۱۶۳ »

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۱

اوریل)　　　از طهران ۱۱ اوریل ۱۹۰۹

مذاکرات صلح بین تبریز و شاه راجع بتلگراف دیروز من تلگراف ذیل مورخه دهم اوریل از جنرال قونسول انگلیس مقیم تبریز بمن رسیده : —

« اگرچه اجماع اهالی هر قرار داد رضایت بخشی را که متضمن تأمین جانی و مالی باشد قبول خواهند نمود ولی دسته ملیون محتمل است هنوز برای گرفتن یك مشروطهٔ استقامت بنمایند من تصور میکنم قبل از داوطلب شدن برای وساطت ما تأمل بکنیم تا یك تقاضائی از طرف ملیون بشود یا لا اقل منتظر موقع مقتضی بشویم . ضمناً من و همکار روسیم ممکن است در ارائه طریقی که باید بشود موافقت نموده و بطور غیر رسمی از ملیون استعلام بنمائیم که چه شرایطی را حاضر خواهند بود که قبول بنمایند »

﴿ نمره ١٦٤ ﴾

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۱ اوریل)

از طهران ۱۱ اوریل ۱۹۰۹

پیاده نمودن قشون بحری در بوشهر

تلکراف ذیل مورخه دهم شهر جاری ازطرف جنرال قونسول انکلیس مقیم بوشهر بمن مخابره شده : —

« چون جواب مهمی در مقابل التیماتمی که بترتیب مصوّبه جنابعالی دیروز در ساعت پنج بعد از ظهر نمودم نرسید من بر طبق تعلیمات جنابعالی اعلاني اشاعه داده و صد نفر از قشون را از کشتی پیاده نمودم . تفنکچیان هنوز در جزیره بودند و بیشتر از هر وقت خودسر و خارج از اطاعت . برای تمام اروپائیاني که محتاج حفاظت بودند مستحفظ کماشته شد

در پیاده شدن قشون هیچ مخالفتی ظاهر نکردید و بدون هیچ نوع تصادفي پیاده شدند پنجاه نفر از انها در کمرك کماشته شد و پنجاه نفر در قونسولخانه انکلیس در شهر »

﴿ نمره ١٦٥ ﴾

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ١٢ اوریل)

از طهران ١٣ اوریل ١٩٠٩

تلکراف ذیل را جنرال قونسول انکلیس مقیم تبریز مخابره نموده

« انجمن اظهار امیدواری کامل در امکان نجات شهر بدست قشون امدادی از سلماس که علی قول ۳۰۰۰ نفر ند مینماید (محتمل است این تعداد اغراق باشد) . بموجب مکتوبي که از این استعداد رسیده انها در صدد حمله بردن هستند »

﴿ نمره ١٦٦ ﴾

تلکراف سرجارج بارکلی بهسرادواردکری (واصله در ۱۲ اوریل)

از طهران ۱۲ اوریل ۱۹۰۹

تلکراف ذیل را جنرال قونسول انکلیس مقیم تبریز بمن مخابره نموده : —

دیروز در جنرال قونسولاری انکلیس اجلاسی منعقد کردید که قونسولهای فرانسه وعثماني و روس وامریك دران حضور داشتند . آرا براین قرارکرفت که نظر به ترتیبات حاضره از سفارتهای متبوعه خودمان خواهش بنمائیم که ۱۷۱ خروار ارد برای ما بفرستند هفت خروار برای مصرف اتباع انکلیس درشهر وبقیه برای اتباع خارجه وخانوادشان

اکرچه انجمن ایالتی هنوز اقدام قطعی در اینمسئله ننموده ولی

ازقراریکه بر من معلوم شده تاحال صلاحیت این مطلب موضوع مذاکره بوده که به قونسولها اخطار بنمایند که من بعد شهر نمیتواند اذوقه به اتباع خارجه برساند . گرچه اتباع انگلیس مثل سایرین اینقدرها درفشار مضیقه نیستند ولی مسئله تحصیل اذوقه برای متابعین قونسولگری ممکن است هران بروز بنماید وما در تهیه اغذیه برای مستخدمین خودمان با مشکلات متشابهی مصادف هستیم »

نماینده های دول پنجگانه درمفاد فوق مراسلات بدولت ایران تقدیم داشته اند

پس از مشاوره با جنرال قونسول انگلیس من ازدولت مشارالیها تقاضا نموده ام که دستورالعمل کلی به عین الدوله داده بشود که در صورت تقاضای مستر راتیسلا وسایل رفتار اطمینان بخشی را برای تمام اتباع انگلیس فراهم بنماید

به شارژدافر عثمانی که ۵۰۰ نفر اتباع درتبریز دارد خبر رسیده است که شاه از اجازه دخول ارد بشهر امتناع خواهد نمود

(نمره ۱٦۷)

مراسله سرجارج بارکلی بهسرادوارد گری « واصله در ۱۳ اوریل »   ازطهران ۲۰ مارس ۱۹۰۹

اقا — باکمال افتخار سواد مراسلهٔ را که در ماه فوریه وقتیکه دراینجا اشتهار داشت که عین الدوله یورش عمومی به شهر تبریز را درنظر دارد بدولت ایران نوشته ام لفاً تقدیم میدارم . ونیز سواد مراسلهٔ را که بر طبق تعلیمات مندرجه درتلگراف پنجم شهرجاری جنابعالی در باب جنرال قونسول گری دولت انکلیس و جان و مال اتباع انکلیس در ان شهر بدولت ایران اخطار نموده‌ام بهانضمام جوابی که در این موضوع از وزیر امور خارجه رسیده لفاً ارسال میدارم

« امضا » جارج بارکلی

ملفوفه اول در « نمره ۱٦۷ »

مراسله سرجارج بارکلی بهسعدالدوله

طهران ۲۱ فوریه ۱۹۰۹

جناب مستطاب . . . وزیر

در بعضی مراکز طهران مشهور است که عین الدوله در صدد یورش بردن به تبریز است من نمیدانم چه اعتباری به این اشتهارات میتوان انتساب داد ولی وظیفه خود میدانم که از جنابعالی خواهش بنمایم که مقرر دارید احکام موکده به تمام فرماندهان قشون شاه صادر بشود که در صورت هر نوع یورشی به شهر جنرال قونسولگری دولت انگلیس باید در نهایت مواظبت منظور و متوجه بگردد و خاطر محترم را متذکر میدارم که برای هر صدمه وخسارتي که به اتباع ومنافع انگلیس وارد بیاید دولت ایران مسؤل خواهد بود « امضا » جارج بارکلی

ملفوفه دوم در « نمره ۱٦۷ »

— مراسله سرجارج بارکلی به سعدالدوله —

طهران ۹ مارس ۱۹۰۹

جناب مستطاب . . . وزیر

من از طرف دولت اعلیحضرتي انگلیس مأمورم که اخطار بنمایم که برای هر صدمه و خسارتی که بواسطه اعمال قشون شاه به جنرال قونسولگری انگلیس در تبریز وارد بیاید دولت

ایران مسؤل خواهد بود

چنانچه خاطر محترم جنابعالی مسبوق است قبل از این هم مفتخراً برای لزوم مراقبت کامل در حفظ مراتب جنرال قونسول گری دولت انگلیس بدولت ایران اخطار نموده ام ولی چون تا حال جوابی در مقابل این مراسله نرسیده است من مجدداً مبادرت به مراجعه به اینمطلب نموده ام « امضا » جارج بارکلی

ملفوفه سوم در « نمره ١٦٧ »

مراسله سعدالدوله به سرجارج بارکلی « واصله در ١٩ مارس ١٩٠٩ »

در جواب مراسله مورخه نهم شهر جاری جناب عالی در موضوع تعلیماتیکه از طرف دولت فخیمه انگلیس راجع به تبریز و اعمال قشون ایران به جنابعالی رسیده با کمال احترام خاطر عالی را مستحضر میدارم که دوستدار مسئله را بعرض اعلیحضرت همایونی رساندم و احکام لازمه به مامورین مخابره شد

بعلاوه به دوستدار امر شده که ضمناً خاطر محترم را مطلع بدارم که مادامیکه جنرال قونسولگری در تبریز و اتباع انگلیس

به متمردین تقویت نمایند و بانها معاضدت نکنند و در جزو متمردینیکه باقشون مدافعه مینمایند داخل نشوند دولت ایران تأمین جانی و مالی اعضای جنرال قونسولگری دولت انکلیس را ضمانت مینماید

(امضا) سعد الدوله

(نمره ۱٦۸)

مکتوب سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۳ اوریل)

از طهران ۲۲ مارس ۱۹۰۹

اقا - مسیو بیزو راپورت خود راجع به مالیه را به انجام رسانیده وملاطفت نموده اختتام رأی خود را بمن اطلاع داده که ممکن است خلاصهٔ انرا ازقرار ذیل شرح داد : -

از اقوی استدراکی که او توانسته از بودجه حاصل بنماید معلوم شده که امسال ۳٦۰۰۰۰ لیره کسر دارد . در اینصورت کسر حقیقی سالیانه باید خیلی بیش از این مبلغ بشود چونکه مخارج در این بودجه قلمداد نشده

یك رشتهٔ ازکسوریکه هرساله تولید شده قرض نامحدودی بوجود اورده که متصل درتزایداست

بعلاوه ۳۲۵۰۰۰۰۰ منات قرض بدولت روس و ۲۹۰۰۰۰ لیره قرض بجا در ماه اکتبر کذشته دولت ایران لا اقل ۱۸۵۰۰۰۰ لیره مقروض بوده و از ان وقت تاحال مبلغ معتنابهی به این اضافه شده . این باستثنای دعاوی خارجه است یعني از بابت مسروقات پستی و طرق (که انهم باید مبلغ کزافی باشد) . یك قسمت این قرض مشتمل باستقراض از دو بانك است که بعضی از ان را اساساً افراد خصوصاً وزرای کابینه و شاهزادکان منصوبین به سلطنت قرض نموده اند ولی دولت حاضره بعهده کرفته است (که بي شبهه مجلس در ان خصوص کفتکو خواهد نمود) ویك قسمت دیکر حواله جات لا وصولی است که از بابت مالیات به شعب مختلف حواله شده

برای استعلاج مسیو بیزو اقدامات ذیل را توصیه مینماید : —

۱ — بودجه باید بقاعده ترتیب داده بشود

۲ — خزانه دار کل روپائی باید تعیین بشود که بودجه مزبور را بموقع اجرا بکذارد

۳ — تأسیس دیوان محاسبات

این بودجه ناگزیر متضمن یك کسری خواهد بود مگر اینکه

(۱) مالیاتي که در شهر ها متعجباه سبك است زیاد بشود

(۲) صورت مستمریات جرح و تعدیل بشود

(۳) قریب ۱۲۰۰۰۰۰ لیره قرض دولت به دو بانك تبدیل به قرض دیکری بشود نظر بمصارف لازمه برای اصلاحات حتی به این نهج هم باز تا چند سال کسر خواهد داشت

یك استقراضی برای تبدیل قروض بانك و برای تأدیه طلب سایر طلبکار ها و مصارف اصلاحات لازم خواهد بود . تا یك پرکرامی برای اصلاحات ترتیب داده نشود وطلب سایر طلبکاران خصوصاً دارندکان حواله جات لا وصول حساب نشود مبلغ این استقراض را نمیتوان تعیین کرد

صورتي به مسیو بیزو ارائه شده که بموجب ان مبلغ حوالجات تأدیه نشده تا قبل از سنه ۱۹۰۸ بالغ به ۵٤۰۰۰۰ لیره میشود .

مسلماً ازان زمان تا حال باید این مبلغ زیادتر شده باشد ولی بي شبهه در موقع رسیده کی به حساب دارندکان این حوالجات مبلغ معتنابهی ازان تکسیر خواهد شد

درخاتمه مسیو بیزو در لزوم سرعت تعیین یك نفر خزانه دارکل اروپائی تاکید مینماید

(امضا) جارج بارکلی

﴿ نمره ۱۶۹ ﴾

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۱۳ اوریل)
از طهران ۲۳ مارس ۱۹۰۹

اقا — در تعقیب مشروحه مورخه ۲۳ شهر ماضی خودم با کمال افتخار حوادث در ماه گذشته رشت را ذیلاً راپورت میدهم چنانچه در تلگراف اول مارس خودم راپورت دادم وزیرامور خارجه در طی یك مراسلهٔ مورخه ۲۸ فوریه شرح تلگرافی را اشعار داشته بود که از طرف مجلس مشاوره وزرا به علماء و اعیان و اهالی گیلان مبنی به تقبیح سپهدار و اخطار به انها که از شورش احتراز بنمایند و تخویف انها به اهدار جان و مال مقصر و بی گناه متساویاً درصورت تجهیز قشون دولتی به رشت برای مرتفع داشتن هیجان مخابره شده بود

در دوم مارس کفیل ویس قونسولگری رشت تلگراف نمود

که فعلاً بروزات جدیدی نیست ولی بیست یا سی نفر قفقزی باهر کشتی وارد میشوند و انتظار هست که باجهاز پستی که در همار وز وارد شدني است پنجاه نفر قزاق روسی باسم مستحفظین قونسولگری بیایند . بهرحال مستحفظین تا بیستم مارس پیاده نشدند .

در ۲۲ مارس تلگرافی از طرف انجمن ایالتی گیلان بمن رسید که سوادان هم برای سایر نماینده های خارجه مقیمین طهران فرستاده شده بود تلگراف مزبور تذکار مینمود که ملیون دائماً برای تأمین اتباع خارجه درجد و جهد هستند

در خاتمه سواد یاد داشتی را که مستر چرچیل هنگام عبور خودش از راه رشت در مراجعت از اروپا راجع باوضاع انجا و کنترلی که ملیون در قسمت شمالی جاده رشت به طهران برقرار نموده اند نگاشته است لفاً ارسال میدارم

(امضا) جارج بارکلی

ملفوفه در « نمره ١٦٩ »

یاد داشت مستر چرچیل

در چند روز قبل که من از رشت عبور مینمودم به دیدن سردار

همایون و سردار معتمد رفتم و شرح حوادثی را که دز هشتم فوریه و بعد ازان در انجا رخ نموده بود از انها اکتساب نمودم بعلاوه بر حسب اظهار اشتیاق که از طرف سپهدار در ملاقات من شد معزی الیه را هم دیدن کردم ولی در عرض مدت ملاقات من با ایشان یکی از اعضای کمیته رولوسیونرها هم حضور داشت

هم از مناظره شخصی خودم هم از اکتساباتی که از منابع مختلفه نمودم کاملاً بر من مکشوف گردید که کلیه طرح نقشه این هیجان رشت در قفقاز پخته شده و بتوسط یك عده قفقازی داوطلبی که تعداد انها بالغ بر پنجاه نفر نبوده بموقع اجرا گذارده شده . در عرض شش ماهه که از زمان گذشته بر عده اینها افزوده شده و از قراریکه بمن اظهار شده . فعلا علی التخمین عده انها به ۳۵۰ نفر رسیده . در این ضمن یك عده معتنابهی زایرانیان تبعید شده هم به رشت امده اند سه نفر اخوان برادر زاده های سردار منصور ـــــه موسوم به معز السلطان و عمید السلطان و کریمخان‌اند در عرض این مدت معیت

خیلی نمایانی با قفقازیان نموده اند

بازار هاباز بود و تجارت در یک روش معنوی جریان داشت بیدق های سرخ تقریبا در بالای هر خانهٔ متصاعد بود و منازلیکه این علامت حریت را مظهر خود قرار نمیداد بیدق روس با بیدق عثمانی را برئی میداشت که دال بر محروسیت سکنه انها در تحت حفاظت دول مشار الیها میبود . من نیز دو بیدق انکلیس راهم رؤیت نمودم

در ضمن صحبت سپهدار اظهار داشت که من در تقویت مشروطه مصمم شده ام و مادامیکه قشون به مقابله من اعزام نشود د راستقرار نظم در رشت مداومت خواهم نمود . ولیکن اکر قشون برعلیه من تجهیز بشود مسؤلیت نتایج انرا نمیتوانم بعهده بکیرم اکرچه من اطمینان دارم که با هر عده قشونی که شاه بتواند کسیل بدارد میتوانم مقابله نمایم . من ازاین نوع اعمال از قبیل توقیف شعاع السلطنه اظهار کراهت نمودم و سپهدار بمن اطلاع داد که تاحال با این اقدام قفقازیان مخالفت نموده و تهدید نموده ام که اکر در تعقیب این روش مداومت بنمایند من ازرشت

عزیمت خواهم نمود

کاملاً وضح بود که درباب ورود بظاهر غفلتی سپهدار در موقع قتل حکمران با نهایت دقت قبلا با قفقازیها قرار داده شده بود ولی از طرف دیگر همانطور مطمئنم که نه سردار همایون و نه سردار معتمد با قاتلین هم دست بوده اند گرچه گمان میکنم که ظن عمومی درباره انها اینطور است که مشارکت داشته اند . این باور نکردنی است که این دو نفر اشخاص خائف با داشتن سابقه از ورود قهری یك دسته قفقازی به مدیریه بقصد قتل حکمران و یکی دو نفر اشخاص دیگر مظنون به ارتجاعی در ان روز دوشنبه مهلك (۸ فوریه) برای قمار به انجمن رفته باشند . چنانچه انها داخل در این قضیه میبودند مسلماً برای حضور نداشتن در محل شلیك بهانه احتمال تصادف با یك گلوله بخطا یا حتی به اشتباه زده شدن میرفت عذری میجستند چونکه قفقازیان هیچیك از ان جمع را صورتاً نمی شناختند

معز السلطان ان دسته را راهنمائی [illegible] کرد و خودش حاکم

را که در صدد پنهان شدن بود پیدا کرده و سرداری او را نگاهداشته بود تا قفقازیان او را مقتول نمودند

جاده بطهران قریب صد میل الی یوزباشی چای را من در تحت سلطه قفقازیان دیدم . من هیچ سنکری در راه ندیدم ولی در نقاط بسیار خندقها درست نموده و برای دفاع از عبور از پل منجیل اقدامات کرده بودند و بهمچنین در بسیاری از مقامهای سهل الدفاع دیگر در جاده . در چهار نقطه دسته های مختصر مأمورین من را نگاهداشته ودر باب شغل و مقصد و جنس به من تحقیقات نمودند . اگرچه بلیط عبور معمولی کمیته جنگی رشت را که فعلاً بکلیه مسافرین که اجازه حرکت از رشت را دارند داده میشود من همراه نداشتم ولی در اقناع نمودن انها اشکالی نداشتم . بموجب شماره من بالغ بر شصت نفر مردمان مسلح در عرض راه بودند ودسته که پس از مقتول نمودن یکی از خوانین کرد و یك نفر از ملتزمینش در شب دوازدهم مارس از طرف شاه به یوزباشی چای عازم شده بود بطرف رشت مراجعت میکردند مرکب از ۲٤ نفر سوار بود بنظر من همه انها قفقازی بودند

تقریباً سی نفر قفقازی در کشتی که من با ان از بادکوبه به انزلی مسافرت نمودم بودند که بفاصله قلیل مدتی بعد از حرکت از بادکوبه یك مقدار اسلحه ابراز داشتند . همکاران انها در رشت باتهنیت وشادی کامل انها را پذیرفتند . در رشت سپهدار و سایرین بمن اطلاع دادند که این اشخاص اتصال میایند و بموجب تخمین من قریب سیصد نفر از انها درانوقت در رشت بودند

ارطهران ۱۸ مارس ۱۹۰۹

(امضا) ج پ چرچیل

﴿ نمره ۱۷۰ ﴾

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۳ اوریل)

ازطهران ۲۴ مارس ۱۹۰۹

آقا — در ۲۵ شهر ماضی قشون عین الدوله و حاکم مراغه شروع به یورش به تبریز نمودند . بمباردمان به سنگرهای شهر درعرض ۲٤ و ۲٦ ممتد بود ولی بدون هیچ اثری و قشون شاه بالاخره با تلفات بسیار عقب نشانده شدند

این مجاهدت قشون شاه برای مقهور نمودن تبریز بي شبهه همان

یورشی است که معتمدانه در باغ شاه امیدوار بودند که باعث
تسلیم شهر خواهد شد چنانچه در مشروحه ۲۵ شهر ماضی خودم
اطلاع دادم . قصور عین الدوله در انجام مقصود خودش اورا
مجبور به باز گشت به باسمنج نمود وهیچ مجادله دیگری واقع نشد
تا پنجم شهر حال که قشون مراغه از خط قره ملک که بتازگی
متصرف شده بودند شروع به یورش نمودند و در همانوقت
توپخانه باسمنج محله خیابان را بمبارده کرد . این بمبارده مان
بی ثمر بود و عاقبت توپخانه بمقام خود باز گشت نمود . قشون
مراغه هم با تلفات کثیره عقب نشانده شد . در پنجم یا ششم
ماکوئیها مرند را اشغال نمودند و قره دغیها در تحت سرکردگی
رحیم خان در ۱۰ جلفا را تصرف نمودند ولی ظاهراً بعد از ان
ملیون مجدداً انجارا تصرف نمودند . انهدام قراء حوالی جلفا
و رفتار وحشیانه با اهالی بتوسط رحیم خان چنانچه در تلکراف
۲۲ خودم راپورت دادم مبنای اظهارات مشترکه من و همکار
روسیم بدولت ایران کردند

در سوم شهر حال رحیم خان سیم تلکراف کمپانی تلکرافی هند

واروپ بین تبریز و جلفا را قطع نمود مستخدمین کمپانی از ترس تابعین رحیم خان جرئت بیرون رفتن از تبریز برای تعمیر سیم را نمی نمودند و با وجود احکامی که عین الدوله اظهار میداشت صادر نموده رحیم خان امتناع نمود که بگذارد نماینده کمپانی در تبریز در اجرای تعمیرات اقدام بنماید در همان ضمن شارژدافر روس پرتست سختی بدولت ایران نموده واز جانب کمپانی دعوی روزی پانصد لیره خسارت در عرض مدت خرابی سیم را پیشنهاد کرد . اظهارات او که من تأیید نمودم بالاخره منتج به این گردید که اوامر مستقیم به رحیم خان شد و در ۱۹ مجدداً مخابرات مفتوح شد

(امضا) ج بارکلی

مجدد — سواد مکتوبی را که مستر راتیسلا جنرال قونسول نکاشته و جزئیات جنك در ۲۵ شهر ماضی و ۵ شهر حال را شرح داده لفاً ارسال میدارم . عبارت اخیر این مکتوب خرابی را که قشون شاه وارد نموده اند مختصراً شرح میدهد ج ب

ملفوفه در نمره ۱۷۰

مکتوب مستر راتیسلا جنرال قونسول به سر جارج بارکلی

از تبریز ۷ مارس ۱۹۰۹

آقا — در دو یورشی که قشون مراغه در تحت سرکردگی صمد خان به تبریز بردند یورش دومی باقوای زیادتر و عزم جزم تری بود ولی حتی در حمله اولی در ۲۵ فوریه هم مهاجمین رشادت غیر منتظرهٔ بروز دادند و اگرچه چندان کار بر مدافعین سخت نشد ولی بالاخره برای عقب نشاندن دشمن حضور شخص ستار خان و چندین صد نفر اشخاص لازم گردید . حمله از سردرود شروع شد و جنگ در خیابانهای خطیب درجلو مقامهای خارجی ملیون در گرفت . یك نفر از شاه پرستان اسیر و نعش ده نفر ازانها از جوار سنگر های ملیون برداشته شد . از رد خون در برف واضح بود که یك عده زیادتری مقتول و مجروح را رفقایشان صبح زود حرکت داده بودند . تلفات ملیون سه نفر مقتول و پنج نفر مجروح بود

در دوّم مارس صمد خان مرکزخود را ازسر درود به قره ملك که قریه بزرگی در طرف شرقی است وخیلی به تبریز نزدیك تر است تبدیل نمود و در طلوع صبح پنجم شهر حال یك عده کثیری

مرکب از سواران چهار دوالی و پیاده نظام با یك عراده توپ در
جادهٔ که به محله های اموني وحکم ابادمیرود پیش امدند . انها راهی
برای دخول به حکم اباد بدست اوردندولی درعوض تعقیب پیشرفت
خودشان چهار دوالی هاشروع به غارت خانه ها نمودندو باین واسطه
فرصت بدست قشون امدادی ملیون دادند که در رسیده و در
ساعت چهار هردو یورش را عقب نشانده و قشون شاه پرستان
کاملاً منهزم کردیدند . حتی انها نتوانستند یك قسمت بیشتر
از اموال منهوبه از حکم اباد را با خود برند پنج نفر از انها
به اسیری کرفتار شدند و بعلاوه غنیمت های میدان جنك از
قبیل طبل و الاغ حامل نهار صمدخان هم بدست فاتحین افتاد
نعش دوازده نفر از شاه پرستان را برداشته بشهر اوردند
مجموع تلفات انها مقتول ومجروح باید یك مقدار معتنابهی شده باشد
از طرف ملیون پنج نفر مقتول و ده دوازده نفر مجروح بود
این یورش باعث تزلزل و نکراني بسیار در تبریز شده بود چون
در حقیقت حکم اباد یك قسمت از شهر است وشاه پرستان قبل
ازاین اینقدر نزدیك بشهر نیامده بودند با هم چه ایستادکی و

عزمی بروز نداده بودند . در این مجادله یك عده از ملاها
به قشون ملیون ملحق شده بودند و اگرچه نباید انتظار داشت
که ان مقدسین محترم چندان قتال واقعی نموده باشند ولی
مسلماً حضور انها باعث تشجیع مردان جنگی شده
در این جنك چنانچه در سایر مواقع هم ستار خان رشادت
شخصی قابل تحسینی بروزداد ولی او خیلی بیش ازاندازه ئی که
یك نفر سرداری که تمام حسیات ملی در تبریز بسته به حیات
او ست خود را در معرض خطر میگذارد . در طی مجاهدت
بی نتیجهٔ که در ۲۲ فوریه برای افتتاح راه جلفا بعمل امد
یك موقعی او در نهایت خطر بود که قسمت عمده قشون او از
او جدا شده بودند و با یك عده قلیلی ارمنه در یك مقام
متزلزلی مانده بودند که بازحمت بسیار خود را از انجا مستخلص
نمود . بعلاوه در پنجم شهر حال معزی الیه انسانیت خود را
مشهود ساخت که و سه نفر اقدام در نجات اسرا از دست یك جمع
غضبناك نمود و شخص خود را به مخاطرات مصادف
نمود

اعمال اردوی باسمنج بکلی مجهول و مبهم است . در ۲۵
فوریه اردوی مزبور بدوا طه یك عده از دمار ضعیفی به محله
خیابان یورش به خطیب را تقویت نمود . ولی نتیجه ان فقط
مجروح شدن دو نفر ارمنیون بود این عده از د ن همان
فقدان اثر روز بعد هم تجدید و سنگر که در عرض تمام
روز به عراده توپ به ن ملیك میشود به پرجه
کاوله های توپ تصادف نمودیکی از یك تلك ملیون
صدمه به توپچیان و د .
در ضمن حملهٔ پنجم ... د ... مجددا خیابان
را بمبارده نمود . ولی در وه ... یون ... به
پستن حمله بردند و قبل از عقب شدن ... ن محله
توپها عودت داده شد . هرگاه لك رشکیلی به ... ن ...
شده بود انعمه در ... ن باقر خان که ... د ن فقط ... ست
ستار خان میشد ... ا و ... مشود
در همان روز دسته قشلی از سواران ... پیش ... و
ملیون در خطیب ورود و شد و ... خود در

برداشته تا سنگرهای داخلی عقب نشستند لیکن محل پیش قراول راهجد داً در همان روز تصرف نمودند

از بیانات اسرا هم چه استنباط میشود که به تمام عساکر شاه پرستان تعلیم شده که تبریزیها بابي شده اند و مجادله با انها از فرایض مذهبی است

از وقتیکه قره داغیها سیم تلگراف کمپاني هند و اروپ را قطع نموده اند از اعمال ان راه زنان کمتر اطلاعی بدست امده ولی از قراریکه راپورت داده شده و بعقیده من متضمن صحت هم هست انها مرند را تصرف نموده ودر کار تهدید نمودن جلفا هستند ۰ انها هیچ وقعی به اوامریکه عین الدوله به انها مینماید قرار نمیدهند در هفته ماضی یك نفر مسافر یوناني و یك نفر مسافر سوئیسی را که به جلفا میامده و سفارش نامهٔ از نواب معظم الیه با خود داشته اند لخت نموده وتمام متعلقات انهارا به سرقت برده اند ۰

مسئله نان هنوز در شهر غامض نشده اگرچه مقداریکه تهیه میشود به ندرت کفاف احتیاجات یومیه اهالی را میدهد ۰ در

۲۸ فوریه یك نانوائی که با وجود اخطار قیمت آرد را گرانتر از نرخ معینه انجمن فروخته بود بقتل رسید و روز بعد یك نفر مرتجع بتقصیر خیانت بهمان نوع مجازات گرفتار شد

وضع عمومی ایالات بیش از انچه بتوان شرح داد بد است . از زنجان تا باسمنج دو ... که قشون شاه پرستان انها را زهستی ساقط نموده اند در عرض جاده هر کسی را که بتوانند بدست بیاورند لخت و سرقت ... قره داغیها در راه جلفا بهرچه دست رسی یافته اند غارت کرده اند

(امضا) ا س واتیسلا

﴿ نمره ۱۷۱ ﴾

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۳ اوریل)

از طهران ۲٤ مارس ۱۹۰۹

اقا — جنبش ملی فعلا ... در ... فارس ... گردیده . بوشهر و بندر عباس ... از ... شده ... بدون خونریزی در تحت ... ...

داد که سید مرتضی اهرمی یکی از ملاهای نامی بوشهر درصدد است که یك عده از تفنکچیان ایلیاتي را بقصد تولید انقلاب وارد بوشهر بنماید . ماژور کاکس شرحی بحکومت محلی نوشته وتأکید نموده که اکر این شهرت متضمن صحتی است اقدامات احتیاطی را بعمل بیاورند . کفیل جنرال قونسولکری روس با ماژورکاکس مشورت نموده و اظهارات مجدد به نایب الحکومه کردند و او جواب داده بود که مشغول اقدامات لازمه برای جلوکیری از اغتشاش هست

بعلاوه ماژور کاکس راپورت داد که در اواسط فوریه ملیون تهدید مینمودند که داخل بندر عباس شده و کمرك را تصرف بنمایند او اظهار میدارد که بهر صورت فعلاً نظر بخوف از مداخله خارجه بواسطه رؤیت جهاز جنکی خارجه ازهیجان احتراز شده وورود کشتی جنکی اعلیحضرتي موسوم به « پرسیوس » در ۱۶ فوریه به بندر عبا س تاچند روزی اثرات سکون و ارامی بخشید . بهر صورت در ۱۷ مارس بمن راپورت رسید که نظر به تأکید و فشار علمای نجف و سید لاری ملیون در بندر عباس مهام

حکومت را در دست گرفته و گمرك را تصرف نموده و کارگذار را بسمت حکومت تعیین کردند . در طی تلگرافی که حاکی این خبر بود قونسولگری انگلیس از بوشهر اشعار داشته بود که از صاحبمنصب ارشد بحری تقاضا شده یك فروند کشتی جنگی برای محافظت اتباع انگلیس به بندر عباس اعزام دارند . ماژور کاکس نیز اظهار داشته بود همچه تصور میکنم که قونسول دولت فخیمه باید شخصی را که عملاً حاکم است به این سمت بشناسد و تجار انگلیس در گذراندن مال التجاره خود از گمرکخانه باید گمرك را به اشخاصی که متصدی و مجری هستند به پردازند . من جواب دادم که قونسول انگلیس باید بدون اینکه کارگذار را رسماً بسمت حکومت بشناسد با او معامله بنماید و باید به کارگذار اظهار بدارد که گمرکات جنوب نزد دولت انگلیس مرهونند و تقاضا بنماید که عایدات گمرك بندر عباس بقونسولگری تحویل بشود دیگر اینکه من در کار اطلاع دادن بدولت ایران هستم که گمرك و اردائیکه تجار انگلیسی به ملیون پرداخته اند کاملاً تأدیه شده محسوب است باین معنی که بکلی ذمه آنها بعد از گمرکی که داده‌اند

بری خواهد بود وعایدات گمرك را هم از مالیون مطالبه نموده و از
بابت مرابحه وجه استقراضی خود ان که گمرکات جنوب وثیقه
ان است و موعدش منقضی شده محسوب خواهم داشت . دیگر
ماژور کاکس راپورت داده که رئیس بلژیکی گمرك را مخیر نمودند
که یکی از دو شق را اختیار نماید یاداخل در استخدام مالیون شده
وعایدات را به انها بپردازد ویا از گمرك خارج شود ومشار الیه شق
ثانی را مرجح دانست
اخبار دیگر مبنی بر این بود که نظم وتمشیت وقتی برقرار داشته
اند ولی خطر در این مسئله است که همه کس در شهر مسلح
است و دسته جات مسلح هم اتصال از داخله وارد میشوند .
در ۲۳ مارس قونسول انکلیس مقیم بندر عباس از ملاقات
خودش باکارگذار راپرت داد کارگذار استفسار نموده بود که ایا
دولت انکلیس میخواهند که تمام عایدات گمرك به انها تسلیم
شود و به پرداخت نصف عایدات یومیه به قونسولگری
اقناع [illegible] کاپیتان شکسپیر درضمن راپورت
دادن این مذاکره اصرار نمود که برای خاطر ارامی و سکونت

صلاح براین است که یك قسمت از عایدات گمرك به ملیون تفویض بشود که بمصرف حقوق اشخاص تحت السلاح برسانند علیهذا من به او اختیار دادم که عقیده خود را در این مسئله اعمال نماید

سرعت سیر حوادث در بندر عباس ظاهراً امور را در بوشهر هم به اقصی نقطه رسانیده است . در ۱۷ مارس قونسولگری بوشهر راپورت داد که تا حال هان اینجا از متابعت با نقشه ملیون مردد بوده اند لیکن حتمل ن میرفت که خبارات بندرعباس باعث ترغیب انها در تعقیب همان روش بگردد . حاکم در شهر حاضر نیست و ظاهراً میتوان انتظار داشت که قشون ساخلو که مرکب از دویست سرباز صفهانی است تقویت مهمی از دوایر گمرك یا مامورین تلگرافی از عاید دسته ملیون بنمایند . ماژور کاکس نیز نوشته بود که در باب اوضاع با هم کار دوستی خوشنود است ... ... چه فعلاً دلیلی برای خوف و حتیاط [illegible] خارجه موجود نیست معهذا نظر به مکان غتشاش عمومی و مسئله

مرهون بودن عایدات کمرکات بوشهر نزد ما مصلحت در ان است که یك فروند کشتی جنکی برای حفظ منافع خودمان به فاصلهٔ دست رسی داشته باشیم

در ۲۲ مارس بمن راپورت رسید که سید مرتضی اهرمی یك عده تفنك چی تنکستانی داخل شهر نموده و با سکونت سررشته مهام حکومت را از جانب ملیون در دست کرفته و مأمورین عمده محلی مستعفی شده اند و اکر چه تا حال مداخلهٔ در کمرك نشده ولی مسئله تصرف ان در تحت مداقه و امعان نظر است •

کاپیتان ترور که هنکام غیبت ماژور کاکس کفیل قونسولکری دولت فخیمه بود بعلاوه اشعار داشته بود که در صدد اطلاع دادن به سید است که عایدات کمرك نزد دولت فخیمه مرهونند من جواب دادم که من مخالفتی با تصرف نمودن ملیون کمرك را ندارم بشرط اینکه یك قسط ماهانهٔ مرتباً به بانك شاهنشاهی پرداخته بشود که فرع استقراض دولتی را وفرع قروض بانك شاهنشاهی را مستهلك بدارد

در ۲۳ مارس کاپیتان ترور راپورت داد که سید مرتضی رسماً

به قونسول خانه ها نوشته واعلام داشته است که خودش مهام حکومت را از جانب ملیون در دست گرفته و وظایف مامورین محلی را موقتاً عهده دار است و ترتیب حفظ جان و مال اتباع خارجه را خواهد داد . تا حال خلاف نظم و اغتشاشی واقع نگردیده و مداخلهٔ هم در گمرك نشده ولی سید اظهار داشته که در این موضوع به تبریز مراجعه نموده . برای اینکه امورات محلی قونسولگری بعهده تعطیل نیفتد کاپیتان ترور استعلام نمود که آیا و میتواند باشخصیکه عملاً حاکم است رسماً ارتباط داشته باشد و من جواب دادم که ممکن است بدون اینکه بالصراحه اورا به این سمت بشناسد با او معامله بنماید

اخبارات اخیره مبنی راینند که در ۲۳ مارس سید گمرك را تصرف نمود و مأمورین بلژیکی خارج شدند . صبح همان روز اجلاسی در منزل میرپنج فرمانده قشون ساخلو دولتی واقع شد که سید مرتضی از جانب دسته ملیون وکارگذار و رئیس پستخانه ورؤسای سایر دوایر و نماینده قشون و تجار محترم در آن

حضور بهمرساندند . همینکه به میر پنج اصرار شد که ایا او با ملیون همراه است یا نه آن مشار الیه استعفای خودرا عرضه داشت وسایر مأمورین دولتی هم همان روش اورا تعقیب نمودند . پس ازان سید با رفقا متابعین خود به دار الحکومه رفته ودر انجا بیدق [illegible] را خوابانده وبجای ان بیدق ملی را نصب نمودند و بیست ویك تیر توپ هم برسم سلام شلیك شد همچه اظهار میشود که این انقلاب بی خونریزی بواسطه این است که تمام طبقات در بوشهر به انضمام مأمورین دولتی قلباً ملت خواه هستند

(امضا) ج بارکلی

﴿ نمره ١٧٢ ﴾

مکتوب سر [illegible] [illegible] بسر [illegible] ادوارد گری (واصله در ١٣ اوریل) از طهران ٤ م [illegible] سنه ١٩٠٩

اولا — [illegible] ازدیاد [illegible] در مملکت ظاهر آ اکنون بسرف [illegible] [illegible] ن سرعت ونشر کرده

[illegible] را رت د د

که علی الظاهر بنیادیك هیجان تجدد خواهانه سختی نهاده شده بود ولی چون
رکن الدوله والی مواظب حال تجدد خواهان است و چون اینها خائف
هستند و اظهار مخالفت مخصوصی نمی‌نمایند امکان دارد که شهر ارام
بماند . یك هفته بعد از ان ماژور سایکس راپورت داد که یك
تعطیل ناقصی در بین پایسهای مشهد واقع شد که سعی نمودند
سربازان را متقاعد بنمایند که با انها شرکت بنمایند ولی ثمری نبخشید
تا اخر فوریه همچه مینمود که چنانچه سفارتین بدولت ایران
توصیه نموده اند تعیین رکن الدوله به ایالت خراسان در عید نوروز
تجدید خواهد شد . راپورت داده شد که اگر چه مجاهدات در
تحریك مردم شده است که مالیات ندهند و احساسات عمومی
متوجه است که یك نوع نمایشی باید اعمال بشود که معاضدت
با دسته تجدد خواه را مشهود بدارد مع‌هذا انچه ظاهر است
کلیه مردم از حاکم حالیه خودشان ناراضی نیستند بهر صورت
در اوایل مارس راپورت داده شد که رکن الدوله معزول شده
و شاهزاده نیر الدوله را که شخصاً در خراسان منفور عامه است به
مناسبت تقریباً ۲٤۰۰ لیره پیشکشی که برای این مقام داده

است به ایالت تعیین نموده . در ٤ مارس رکن الدوله ازمشهد عزیمت نمود و در ۷ مارس ماژور سایکس راپورت داد که انقلاب درمشهد شروع شده است

درمنزل برادر زاده ایالت جدید یك بمب انداخته شد . شورشیان تلکرافخانه را تصرف نمودند دکاکین شهر بسته شد و برای حفظ مقر ایالت توپها اماده شد . شورشیان نایب الحکومه را دستکیر وحبس نموده و انجمن جدیدی از طرف دسته تجدد خواهان تأسیس کردید . جنرال قونسول انکلیس راپورت داد که نظر به فقدان تمام مأمورین مسؤل دائمی دولت وکار. کذار سابق که شخصی بود دارای اعتبارات مستحسنه و نفوذ محلی کامل ولی بتازکی دولت ایران اورا منفصل نموده باید منتظر بروزات مهمه بود

ضمناً دامنه انقلاب تاتربت حیدری متسع ومنبسط شده و در ۱٦ مارس ماژور سایکس راپورت داد که یك دسته شورشیان در تحت سرکردکی بلوچها به کفیل حکومت حمله برده و اورا مقتول نمودند . او نیز اطلاع داد که این پیشرفت و موفقیتهای

دیکر یکه بموجب راپورت در سایر نقاط ایران برای انقلابیون حاصل شده باعث قدرت انجمن مشهد کردیده

در عرض هفته ماضی راپورت دیکری از مشهد نرسیده ولی ظاهراً هیچ دلیلی نیست که بتوان فرض نمود که فعلاً انقلابیون قصد عودت باطاعت حکومت مرکزی را داشته باشند

(امضا) ج بارکلی

﴿ نمره ۱۷۳ ﴾

مکتوب سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۱۳ اوریل)

از طهران ۲۵ مارس ۱۹۰۹

اقا — با کمال افتخار راپورت میدهم که بموجب خبر تلکرافی که الساعه بمن رسیده شهر شیراز و همدان جزو جنبش ملیون شده اند

علی الظاهر در اجلاسی که دیروز بعد از ظهر در شیراز تشکیل یافته و بیکلر بیکی نصر الدوله (رئیس دسته قوامی) و سایر معاریف دران حضور داشته اند ارا بر این قرار کرفته که امروز اعلان مشروطیت منتشر بکردد و انجمن ایالتی تأسیس بشود

درهمدان که مشروطیت اعلان شده بود کفیل حکومت بنمایش ملی ملحق شده ولی پدرش او را به بروجرد احضار نموده .
پس از ان شاه حاکم جدیدی تعیین نمود ولی اهالی به اعلیحضرت معظم جواب دادند که اگر ان حاکم وارد همدان بشود او را قطعه قطعه خواهند نمود . در ضمن راپورت دادن این خبر قونسول انکلیس مقیم کرمانشاه اشعار میدارد که جنبش ملی در ان قسمت مملکت برطبق دستور العمل واصله از کربلا بوده

(امضا) جارج بارکلی

﴿ نمره ۱۷٤ ﴾

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۳ اوریل)

از طهران ۲۵ مارس ۱۹۰۹

اقا — باکمال افتخار خلاصه وقایع ماهانه معمولی را که راجع به چهار هفته ماضی است لفاً تقدیم میدارم

(امضا) ج بارکلی

ملفوفه در نمره ۱۷٤

﴿ خلاصه وقایع ماهانه ﴾

طهران

شاه دراردوی مسلح خود درباغ شاه در وسط حامیان مرتجع خود و سپهسالار (امیر بهادر) سر سلسلهٔ انها کماکان اقامت دارند مشاوره های مرتجعه مشدد شیوع دارد و شاه که ده روز قبل راپورت داده شده بود که خیلی متأثر و محزون هستند از قرار بیانات اروپائیانی که همه روزه اعلیحضرت را ملاقات مینمایند اکنون بشاش هستند واخبار موفقیت ملیون در تربت و بندر عباس و بوشهر و شیراز و همدان را با بي اعتنائی کامل دریافت نموده اند

بازارهای طهران بسته مانده است و متحصنین هنوز در سفارت کبرای عثمانی هستند

اوضاع پلتیکی باعث عدم جریان امور تجارتی وپولی گردیده در امورات بانك شاهنشاهی بواسطه اشکالات ومخاطراتیکه برای ارسال قوافل پول به ولایات موجود است اخلال بسیار حاصل شده . بروات خارجه راکه در تبریز رشت و مشهد برای فروش حسن طلب میشود نمیتوانند بخرند چون فرستادن پول به انجاها برای این مقصود مقدور نیست

نتیجه این شده که مظنه به میزان کران بر قرار است نرخ بوند
امروزه پنج تومان و پنج قران و پانزده شاهی است
(امضا) ج پ چرچیل ۲۶ مارس ۱۹۰۹

﴿ استراباد ﴾

در سوم فوریه امیر مکرم حکمران ارك را سنکر بندی
نمود و ۱۵۰ نفر سرباز در قلعه قدیم نصب نمود . روز بعد
ملیون دکاکین خود را بسته و در یك مسجدی جمع شدند و
رؤسای انها رأی قطعی دادند که حاکم باید از شهر خارج
شود . حکومت به فرمانده فوج هزار جریب که از جمله
ملیون بود امر نمود که بافوج خود به کافشکر برود . در موقع
خروج از شهر او بیست قبضه تفنك به ملیون داد و دویست
نفر از دهات حوالی فرستاد که به انها کمك بنمایند . دراوایل
مارس بعضی از مأمورین محلی در صورتیکه ظاهراً از فرقه
ملیون هم نبودند تلکرافي به شاه نموده و استدعای عزل
حاکم را کردند . در ۷ مارس صدر اعظم جواب داد که
حاکم احضار شده ملیون محض اینکه مشهود بدارند که اعتبارات

عزل حاکم راجع به انها بوده نه به مأمورین محلی بازارها را بسته وعده کثیری دریکی ازمساجد جمع شدند

﴿ کرمان ﴾

صاحب اختیار حکمران نایب را رها نموده و ناظم را اجازه معاودت بکرمان داده . معزی الیه نیز استعفای خود را عرضه داشت ولی نظر بوضع مغشوش مملکت دولت ایران نمیتواند شخص دیکری برای منصوب نمودن به این مقام بدست بیاورد اکر حاکم مقتدری تعیین نشود قونسول انکلیس وقوع اغتشاش راپیش بینی مینماید

قونسول انکلیس در ۱٤ مارس تلکراف نمود که افشاریها شورش نموده وحاکم بافترا مقهور نموده‌اند . حاکم را با زخم منکری که برداشته بود بکرمان اوردند وافشاریها بیشتراردو واثاثیه او ویك عراده توپ و مالیاتی را که او دریافت داشته بود به یغما بردند

﴿ کرمانشاه ﴾

در ۲٤ فوریه کاپیتان هاورت از همدان تلکرافاً راپورت

داد که یك عده قلیلی از ملیون نامی ان شهر در اژ انس قونسولکری عثمانی متحصن شده و در باب اوضاع کنونی ایران بسفارت کبرای عثمانی و باب عالی تلکرافات مخابره نموده اند . ملیون معتقد بودند که به معاضدت عشایر خدا بندلو میتوانند دو هزار سوار تهیه بنمایند ولی کاپیتان هاورت اینرا اغراق تصور میکند وعقیده اش بر این است که تا انها اطمینان حاصل ننمایند که میتوانند تااندازه سوار حاضر بنمایند که با افواج و رؤسای محلی که ازطرف شاه هستند مقاومت بنمایند علناً عنوانی برای مشروطیت نخواهند نمود از قرار مذکور دو هزار لیره برای تهیه قشون ملي جمع اوری شده کفیل حکومت به کاپیتان هاورت اطلاع داده است که مکرر استعفا نموده ولی شاه فقط در جواب امر نموده است که از کلیه هیجان مشروطیت جلوکیری بنماید کفیل حکومت اظهار داشته است که اکر واامر شاه را بموقع اجرا بکذارد مردم اورا بقتل میرسانند و هر کاه از اوامر تخطی بجوید شاه اورا میکشد معزی الیه استعلام نموده بود که ایا میتواند به نماینده انکلیس پناهنده شود وکاپیتان هاورت جواب داده بود که دولت فخیمه

فقط کسی را پناه میدهد که جان او در خطر باشد

یزد

همچه معلوم میشود که دسته دویست نفر سارقینی که در خلاصه وقایع ماه گذشته اشعار شده است که بختیاری بودند در حقیقت مرکب بوده اند از اهالی فراقه که یك قریه مشهور به مسکن سارقین و واقع بین اباده وابرقو است و یك عده از تفتیها که بانها ملحق شده بودند . صمصام السلطنه اظهار کرد که هیچ ارتباطی با انها ندارد . ان دسته درتحت سرکردگی یك شخصی خسرو خان نام تا مسافت قلیلی به یزد نزدیك شدند . این باعث بروز تشویش و هراس در شهر شد و حکومت استعدادی بمقابل انها اعزام داشت که پس از مختصر جدالی باغارتکرن مزبور عقب نشستند . خسرو خان اعلان نمود که برای اعاده حکومت شوروی امده است ولی اهالی یزد که اعتقادشان بر این بود که او و تفتیها فقط میخواهند شهر را غارت بنمایند جوابي در مقابل عنوانات او ندادند . چون دسته مزبور در جلب تقویت یزدیها یا مخابره شدن تلگرافی ازطرف انها به صمصام السلطنه موفق

نشدند رجعت نمودند و حرکات واعمال من بعد انها هنوز معلوم نیست

در خصوص تعرض و سوء رفتار نسبت به پارسیان در حوالی یزد ظاهراً مهاجمین به یکی از قراء پارسیان تفتی‌ها بوده اند که سه نفر مرد را به اسارت برده بودند و بالاخره متعلقان انها استخلاص اسرا را خریده بودند . کفیل ویس قونسولکری دولت انکلیس به حکومت اظهارات نمود و دراواخر فوریه حاکم قریب هزار نفر استعداد جمع نمود که بمقابله تفت بفرستد . ضمناً تفتیها که علی الظاهر دوستان متنفذ در یزد دارند در صدد بند و بست اصلاح ظاهری برامدند و هنوز استعدادی بمقابله انها نرفته

یك‌عده دستجات سارقین هنوز درطرق پراکنده‌اند وسرقت های بسیار وقع میشود . شاید راه کرمان بیش از همه نا امن باشد

در بیستم فوریه تلکرافی از طرف اقا نورالله از اصفهان به نائین رسیدکه تمام اشخاصیرا که حاضرند برای تقویت این‌راه حق

تحت سلاح بروند به اصفهان دعوت نموده بود . راپورت داده شد که انتظام الملك حاکم سابق یزد هم در امیر آباد مشغول جمع اوری قشون بوده . از ان زمان او در اصفهان به بختیاریها ملحق شده

شیراز

مرکز ثقل پلتیك فارس هنوز لارستان است . ظاهراً قوامی ها برای پول در فشارند

در چهاردهم فوریه پیشکار قوام از طهران تلگراف نمود که اگر نتوانند پیشرفتی بنمایند کار انها بکلی تمام خواهد بود . نصرالدوله که در اواسط فوریه غفلتاً از لارستان مراجعت نمود به مستر بیل اطلاع داده بود که قشون قوامی ها لاریهارا مغلوب نموده اند ولی عقیده مستر بیل بر این است که این روایت ساختگی بوده و احتمال نمیرود که قوامیها بتوانند موفقیتی در مقابل لاریها حاصل بنمایند . نصرالدوله اصرار نموده بود که سید لاری برای شخص خودش کارمیکند و همانطور که به اوامر شاه وقعی نمیگذارد به احکام یك حکومت شوروی هم اعتنائی

نخواهد داشت . ضمناً بختیاریها تلکراف سختی به صولت الدوله مخابره کرده و او را توبیخ نموده بودند که با وجود انهمه مواعیدی که نموده هیچ اقدامی نمیکند از طرف دیکر ظاهراً بتحقیق پیوسته که قوامی ها در صدد طرح قرار دادی با صمصام السلطنه هستند و فی الجمله موفقیتی هم حاصل نموده اند و در همچه صورتي صولت الدوله ممکن است دریابد که بواسطه اهمال موقع را از دست داده است . خبر جدید این است که قوام قشون خود را در فسا کذارده و در هفتم مارس به شیراز رجعت نموده

در خود شیراز در اوایل مارس در تحت سرکردکی روحانیون جنبش ملایی به تأیید مشروطه بروز نمود . چنین معلوم میشود که ایالت بعلاوه جلوکیری نکردن از انها پیغامات همراهی و هم خیالی هم فرستاده است

در ۲۱ فوریه یکی از نوکرهای ایالت که مست بود به دو نفر پارسی حمله سختی برده و زخم منکری به انها زده . مستر بیل منشی قونسولکری را با مراسله خصوصی نزد حاکم فرستاده و بضد این واقعه که اسایش عامه را سخت تهدید مینماید پرتست

نموده . مرتکب دستگیر شد ولی ازدحام کثیری منزل شخص پارسی را که ارباب حضرات مضروب بود محاصره نموده و او را تخویف کردند که شخصاً بدارالحکومه رفته و استخلاص فوری مقصر را تصویب بنماید

در ۱۱ مارس در حوالی یزد خواست به قافلهٔ که زوار همراه داشت حمله برده شده یکی از زوار بضرب کلوله مقتول شد و چهار نفر از سایرین زخم مهلکی برداشتند . سیزده رأس قاطر با حمول انهارا بسرقت بردند . یکی از صندوق های سرقتی محتوی سی قبضه تفنك مسلسل بوده

در بیستم مارس قونسول دولت انکلیس تلکراف نمود که نماینده کمپانی ذیکار را سارقین در حوالی سیوند لخت نموده و اشیائش را بسرقت بردند و هم چه تصور میشود که سارقین لشنی بوده اند . ایالت سی نفر فرستاد که در کرفتاری سارقین سعی بنمایند . مستر بیل نیز راپورت داد که ایلات حوالی زرقون در عرض هفته دویست عدد مقره تلکراف را شکسته و چندین فقره سرقت در جاده طرف جنوب اباده وقع شده

﴿ خلیج فارس ﴾

(بوشهر)

راپورت داده شده که دریابیکی مجدداً به حکومت بنادر خلیج منصوب گردیده

﴿ محمره ﴾

در اوایل فوریه ازوام هرمز شهرت یافت که سایر خوانین بختیاری حسن طلب کرده اند که با صمصام السلطنه صلح بنمایند و ترتیبات سابقه را اعاده داده اورا به ایلخني گری بشناسند بحتمل بواسطه موفقیت اخیر او در اصفهان

(امضا) ث . ب ا ماژور استکس اتاشه میلیتر

﴿ نمره ۱۷۵ ﴾

مکتوب سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۳ اوریل) ازطهران ۲٦ مارس ۱۹۰۹

آقا — در تعقیب تلکرافات ۲٤ و ۲٦ مارس خودم باکمال افتخار سواد دو طغرا مراسلهٔ را که بنده و همکارروسیم در خصوص قتل های جدید درشاهزاده عبدالعظیم بدولت ایران

نوشته ایم لفاً ارسال میدارم (امضا) جارج بارکلی

(ملفوفه ۱ در نمره ۱۷۵)

مراسله سر جارج بارکلی و مسیو سبلین به سعدالدوله

۲۴ مارس ۱۹۰۹

جناب مستطابا — سفارتین انگلیس و روس متاسفانه کسب اطلاع نموده اند که دیشب بعضی از متحصنین در شاهزاده عبدالعظیم مقتول شده اند . شرح جزئیات این مسئله مجهول است ولی ازقرارمذکور اشخاص مرتکب از جمله مستخدمین نایب الحکومه طهران اند

مسلماً لازم است که برای جلوگیری از تکرار وقوع این نوع جنایات مجلس محاکمهٔ تشکیل شده و مرتکب مجازات بشود و سفارتین محترماً خاطر جناب عالی را مستحضر میدارند که در صورتیکه مدلل بشود که اشخاص مقصر حسب الامر نایب الحکومه اقدام به این امر نموده نهایت لزوم را خواهد داشت که مفاخرالملك بدون تأخیر منفصل بشود . خاطر جناب مستطاب عالی تصدیق خواهد نمود که یك همچه اقدامی برای جلوگیری از اینکه

جنایات شب گذشته منجر به اغتشاشات وسیع تری نکرد که ممکن
است مضر به مصالح اتباع دو سفارت شده و هم چنین میتواند
بعهده دولت شاهنشاهی مسؤلیتهای وزین عمدهٔ که سفارتین میل
به منع آن دارند وارد اورد بهترین وسیله خواهد بود

(ملفوفه ۲ در نمره ۱۷۵)

مراسله مشترکه خطاب به سعدالدوله

سفارتین راجع به مراسله مشترکه مورخه ۲۴ شهر حال خودشان
با کمال احترام خاطر نشان دولت ایران مینمایند که شهرت مسؤل
بودن مفاخرالملك برای قتل های در شاهزاده عبدالعظیم بحدی
شیوع دارد که سفارتین بر خود فرض میدانند که برای اسکات
انقلاب حاضره دربار تخت تقاضای انفصال مشارالیه را بنمایند

سفارتین یقین دارند که پیشنهاد این تقاضا متضمن بالا ترین
منافع اعلیحضرت شاه و مصالح دولت ایشان است چون درصورت
تمکین نمودن بتقاضای مزبور هر اتفاقی که از اثر اغتشاشات برای
اتباع انگلیس - روس رخ نماید سفارتین انرا حمل به عدم تمکین
به این تقاضا نموده و اعلیحضرت همایونی و دولت اورا کاملاً

برای ان مسؤل خواهند دانست

سفارتین از جناب مستطاب عالی خواهش مینمایند که شرح فوق را به اعلیحضرت شاه تقدیم بدارید

بتاریخ ۲۶ مارس ۱۹۰۹

﴿ نمره ۱۷۶ ﴾

مکتوب سر نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله در ۱۳ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۲ اوریل ۱۹۰۹

آقا — امروز مسیو ایسولسکی بمن اظهار داشت نکته مهمی که در پیش است مسئله تأمین راه رشت به طهران است .

از مهندسین در قزوین راپورتهای تشویش امیز بمن رسیده است که اظهار خوف از انقلابیون قفقازی که ان قسمت ایرانرا در حیطه تصرف در اورده اند نموده اند . من همیشه راپورت اشخاصی را که در معرض مخاطرات معینه هستند تخفیف میدهم ولی نمیتوانم بکلی از این راپورتها صرف نظر بنمایم . خوف ان میرود که یمکن رابطه بین طهران و رشت مقطوع بشود . من تقریباً در یك بغرنجی گرفتار هستم . اختیار ننمودن اقدامی فقط

برای حفظ رابطه بین طهران و رشت باعث مسؤلیت عمدهٔ است
معهذا من نمیتوانم انکار بنمایم که هر اقدامی بشود درردیف مداخله
محسوب خواهد شد . عقیده من براین است که یك ویس قونسول
با یك عده مستحفظی به قزوین فرستاده بشود ولی این مسئله
هم ممکن است باعث تهیج بشود نه مرعوب کردن انقلابیون
(مقصود جناب معزی الیه انقلابیون قفقازی بود چون از
ایرانیان بیمی نداشت) هرکاه یك استعداد کافی هم اعزام بشود
که در نقاط معینه جاده چاقه بزنند و قراولی پل منجیل را نموده
واجزای اداره راه را در قزوین تحت حراست داشته باشند
بی شبهه این هم تعبیر بمداخله خواهد شد

(امضا) ا . نیکلسن

﴿ نمره ۱۷۷ ﴾

مکتوب سر نیکلسن به سر ادوارد کری (واصله در ۱۳ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۸ اوریل ۱۹۰۹

آقا - راجع به مشروحه سوم فوریه جناب عالی با کمال
افتخار سواد یاد داشتی را که از طرف وزارت امور خارجه

اعلیحضرت امپراطوری در باب پرگرام اصلاحات ایران رسیده است لفاً ارسال میدارم

(امضا) ا . نیکلسن

ملفوفه در نمره ۱۷۷

اخرین صورت پرگرام صلاح اندیشی که دولتین روس و انکلیس به اعلیحضرت شاه عرضه بداوند از قرار ذیل خواهد بود

۱ — دولتین روس و انکلیس تقاضای انفصال فوری صدر اعظم را از شاه خواهند نمود وبهمچنین انفصال امیر بهادر جنك را . انفصال امیر بهادر جنك متضمن منفصل شدن او از تمام مقاماتي است که داراست هم مقامات در کابینه و هم در دربار لیکن اگر شاه اظهار مخالفت زیادی در اخراج این شخص از دربار بنماید دولتین در این نکته چندان اصراری نخواهند نمود

۲ — دولتین روس و انکلیس تجدید تأسیس حکومت شوروی درایران را بوسیله اجرای فوری اصلاحات مشروحه در مواد ذیل از شاه تحصیل خواهند نمود

٣ – دولتین از شاه تقاضا خواهند نمود که کابینهٔ تشکیل بدهند که مرکب باشد از اشخاص قابل الاعتماد ثقه بهمچنین بدون تأخیر افزوده شدن یك عده اشخاص تربیت شده ازفرق مختلف به مجلس شورای مملکتی و به مجلس شورای مزبور اختیار داده بشود که قانون انتخابات جدیدی طرح و تهیه نمایند . سفارتین انگلیس و روس در طهران بطور خصوصی یك صورتي از اشخاص داوطلب که برای ترکیب کابینه ومجلس شورای مملکتی انسب و اصوب باشند به اعلیحضرت شاه تقدیم خواهند داشت معلوم است اگر اراده شاه به انتخاب اشخاصی تعلق بگیرد که محل اعتماد و وثوق لازمه نباشند بهیچوجه پولی بدولت ایران قرض داده نخواهد شد

٤ — دولتین از اعلیحضرت شاه تقاضا خواهند نمود که به تمام اشخاصیکه برعلیه او تحت سلاح رفته اند ومقصرین پلتیکی هستند عفو عمومی اعطا بنمایند . این اقدام طبیعتاً شامل حال ان انقلابیوني که مرتکب خلاف وتمرد نسبت به قانون عمومی شده اند نخواهد بود . در خصوص اشخاص متهم به چپاول

وسایر جنایات که هیجان وغلیان مشروطیت را برای مبادرت به خطایا بضد قانون عمومی مغتنم شمرده اند از دولت اعلیحضرت شاه تقاضا خواهد شد که اطمینان بدهند که هیچ مجازاتي در حق انها اعمال نخواهند نمود بجز اینکه درمحکمه بیطرفی انهارا تحت محاکمه بیاورند چنانچه درمورد اشخاصیکه بسفارت انکلیس در طهران پناهنده شده بودند معمول گردید

۵ – دولتین روس وانکلیس بعلاوه تقاضا خواهند نمود که فوراً موعدی برای انتخابات پارلماني معین بشود بهمچنین برای تشکیل مجلس . این موعدها باید بدون تأخیر بتمام مملکت اعلان بکردد

۶ – همینکه اقدامات مسطوره در مواد پنج کانه فوق را اعلیحضرت شاه بموقع اجرا کذاردند دولت روس ممکن است اکر لازم بداند مبلغ دو میلیون و پانصد هزار فرانك بجهت مصارف فوری که برای اصلاحات مقدماتی لازم است بدولت ایران قرض بدهد . دولت انکلیس هم از طرف خودشان اکر لازم دانستند بمحض اینکه مجلس منتخبه پروژه یك استقراض خارجی

را که یا مبلغ معتنابهی باشد یا مبلغ کمی تصویب نمود یك هم
چه مبلغی بدولت اعلیحضرت شاه قرض خواهند داد . در
صورت چنین تصویبی از طرف مجلس دولتین برای اختتام عمل
این استقراض با دولت ایران تقویت و مساعدت خواهند نمود
عقیده دولت اعلیحضرت امپراطوری بر این است که اجرای
پرکرام فوق الذکر متضمن یکانه وسایل رهائی دولت ایران
ازوضع چاره ناپذیر کنونی است که دران مستغرق است و اکر
اعلیحضرت شاه این پرکرام را با تمام جزئیاتش قبول نمایند
تنها طریقی که برای دولت روس ودولت انکلیس باقی
بماند این است که دست ازصلاح اندیشی خود برداشته و محمد
علی شاه را به حال خود بکذارند و پس ازان اعلیحضرت معظم
دیکرنمیتواند متکی بمساعدت دولتین بوده ومترصد تقویتی از
طرف انها باشد . بنابراین دولت روس مصلحت بر این میدانند
که نماینده کان دولتین روس وانکلیس درضمن تقدیم داشتن
پرکرام فوق الذکر به اعلیحضرت شاه یك اظهار قطعی به این
مفاد بنمایند

بمحض اینکه سفارت کبرای دولت انکلیس به وزارت امور خارجه اعلیحضرت امپراطوری اطلاع بدهد که کابینه لندن مخالفتی در پیش نهاد مواد پرکرام مندرجه در این یادداشت ندارند فوراً این پرکرام تلکرافاً بشارژ دافر دولت روس مقیم طهران مخابره خواهد شد که باتفاق وزیر مختار دولت انکلیس مراتب مصوبه را بشاه عرضه بدارند

از سن پطرزبورغ ۸ اوریل ۱۹۰۹

﴿ نمره ۱۷۸ ﴾

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۱۳ اوریل)

از طهران ۱۳ اوریل ۱۹۰۹

عایدات کمرك بوشهر

تلکراف ذیل مورخه ۱۲ شهر جاری از جنرل قونسول انکلیس مقیم بوشهر رسیده :

« در هشتم اوریل سید مرتضی به تجاریکه عایدات باسم انها امانت سپرده شده فشار اورد که مداخله نموده و تتمه عایدات را به او بپردازند . لهذا کلیه عایدت از ۲۳ مارس را که

قریب بیست هزار تومان بود سید و متابعینش دریافت داشتند پنجاه نفر از قشون بحری که دیروز پیاده شدند در اسکله گمرک که بحد کفایت محل برای اتهادارد گماشته شد . بعلاوه نظر به وضع هوا و سهل بودن جلوگیری از نجا از ورود تفنکچیان دیگری که انتظار ورود انها از طرف بندر هست ان محل بسیار مناسب است

اگر قبل از قرارداد اخیر این مسئله باز سید در صدد دریافت عایدات بیشتر براید گمان میکنم بواسطه همین عده قشونی که فعلاً در اینجا گماشته شده ممکن است جلوگیری از این اقدام نمود »

شرح ذیل را من در جواب مخابره نموده ام : —

« با پیشنهاد مسطوره در عبارت اخر تلگراف شما مخالفتی نیست

لطف نموده به سید مرتضی و سایر ملیون بگوئید که اگر یک قرار مرضی که باعث تأمین حقوق ما باشد داده نشود ما مجبور خواهیم شد که در امکان تصرف نمودن گمرک اعماق نظر بنمائیم

وحل انکه ما نهایت اشتیاق را داریم که از اقدام به چنین امری احتراز بجوئیم بهترین شقوق این است که عایدات گمرك را مأمورین بلژیکی در گمرکخانه نگاه بدارند تا ما یك قرار رضایت بخشی با اولیای یك دسته ملیون مسؤلی بدهیم

﴿ نمره ۱۷۹ ﴾

تلگراف سرادوارد گری به سر نیکلسن

از وزارتخارجه ۱۳ اوریل ۱۹۰۹

لطف نموده نظریات دولت روس را در باب پیشنهاد قونسول مندرجه در تلگراف ۱۱ شهرجاری از طهران که به شما هم مخابره شده کسب بنمائید

من در ان پیشنهاد مخالفتی فرض نمیکنم و در صورتیکه دولت روس هم مخالفتی نداشته باشند انرا تصویب نموده و بر طبق ان تعلیمات خواهم داد

(نمره ۱۸۰)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱٤ اوریل)

از طهران ۱٤ اوریل ۱۹۰۹

کرمان — من در صدد جلب توجه دولت ایران به اوضاع کرمان هستم که سوای جاده به مشهد تمام طرق مسدودند . بهر صورت بجز عجله نمودن در حرکت حاکمی که جدیداً تعیین شده هیچ کار دیگری نمیتوان کرد

قونسول انگلیس راپورت میدهد که تمام قدرت در شهر زابل شده نان کمیاب است و اجماع گرسنه دکانهای خبازیرا چپو کرده اند

﴿ نمره ۱۸۱ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱٤ اوریل)

از طهران ۱٤ اوریل ۱۹۰۹

بوشهر — تلگراف ذیل مورخه ۱٤ اوریل از جنرال قونسول انگلیس مقیم بوشهر رسیده : --

« سید مرتضی هنوز در نگاهداشتن دویست الی سیصد نفر تفنگچی اصرار دارد شهر بحالت وحشت زده گی است و امور بعهده تعطیل است . تهاجمی ازطرف این تفنگچیان پیش بینی میشود و باین جهت بازارهاو حتی دکانها هنوز بسته اند . اگر

یك راه نجاتی بزودی حاصل نشود بیم ان است که اهالی بالتمام در جنرال قونسولگری انگلیس پناهنده شوند

تمام مردم اکنون تصدیق دارند که غرض سید از خود ارائی به لباس ملیت فقط اجرای مقاصد غارتگری خودش است . سه نفر از رؤسای نامی دشتی و تنکستان شرحی بمن نوشته و از نیت خودشان در موافقت با تقاضاهای من اشاره نموده اند

ملیون و شاه پرستان عمده در بین اهالی ایرانی نظریات خودشان را در باب اوضاع بمن ابراز داشته اند . انها بلا استثنا تصور میکنند که سید باید از بوشهر خارج شود و ارائه طریق مینمایند که روانه نجف بشود که علمای انجاهم از اعمال او مسبوقند . برهمه انها متساویاً یقین است که با بودن او اعاده نظم غیر ممکن است . نظر باین مقتضیات میتوانید به بنده اجازه بدهید که چون ملیون بدون کمك ما قوت کافی برای تبعید او ندارند من اقدام به اجرای این امر بنمایم ؟ نهایت لزوم را دارد که این اقدام بفوریت اعمال بشود »

در جواب شرح ذیل را من به ماژور کاکس مخابره نمودم : —

« قبل ازاین بشما اختیار داده شده که اگر حضور تنکستانی‌ها متضمن خطر حقیقی برای جان اتباع خارجه باشد قشون بحری را برای اخراج انها بکار ببرید . من نمیتوانم پیشنهاد شمارا بدون اجازه دولت اعلیحضرتی تصویب بنمایم مگر اینکه حضور سید یك همچه خطری را در بر داشته باشد »

﴿ نمره ۱۸۲ ﴾

تلکراف سرادوارد گری بسر جارج بارکلی

از وزارتخارجه ۱۴ اوریل ۱۹۰۹

اقدام شمارا که در طی تلکراف ۱۲ اوریل راپورت داده بودید تصویب مینمایم . دولت ایران بموجب عهد نامه متعهد شده اند که اتباع دول واهل ممالك خارجه را « محترم داشته و مؤثرانه محفوظ بدارند »

علیهذا درموقع لزوم شما باید به دولت مشارالیها اصرار بنمائید که یا بکذارند اتباع خارجه مقیمین تبریز از شهر خارج بشوند یا بکذارند مقدار کافی اذوقه داخل شهر بشود

﴿ نمره ۱۸۳ ﴾

تلگراف سرادوارد گری به سر جارج بارکلی

از وزارتخارجه ۱۴ اوریل ۱۹۰۹

از نه طریقی که جنرال قونسول انگلیس در تبعید سید از بوشهر درطی تلگراف خودش نموده بود و شما در تلگراف ۱۴ اوریل خودتان بمن تکرار کرده بودید که ظاهراً ملیون و شاه پرستان در این تقاضا متفق شده اند ازمقصودی که برای ان قشون پیاده شده تجاوز خواهد کرد یعنی حفظ جان و مال اتباع انگلیس و سایر ملل مقیمین انجا . بعلاوه اگر ما باید سید را تبعید بنمائیم تصمیم اینکه حکومت بوشهر به کی باید تفویض بشود هم بعهده ما باید باشد . اقدام باخراج او عملاً ما را بحکومت انشهر برقرار میدارد و مشکل است بتوان تصور کرد که چه وقت این وضع امور خاتمه پذیر خواهد شد چون هیچ قدرت رضایت بخش دیکری نخواهد بود که بتواند قایم مقام ان بشود . لهذا هیچ دلیلی ندارد که چرا نباید بسید اخطار بشود که اگر به اتباع انگلیس یا خارجه حمله برده بشود در صورت لزوم

برای حفظ انها بقوه قهریه برعلیه او اقدام خواهد شد

﴿ نمره ١٨٤ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ١٥ اوریل) ازطهران ١٥ اوریل ١٩٠٩

(وضع جاده شیراز به اصفهان)

جنرال قونسول انگلیس مقیم اصفهان به اتباع انگلیس اخطار نموده است که در جاده شیراز به اصفهان مسافرت ننمایند و من درکاردستورالعمل دادن بقونسول انگلیس مقیم شیراز هستم که یك اخطاریهٔ بهمین مفاد صادر بنماید .

طوایف کهکلوئیه درحدود یزدخواست مشغول قتل وغارت اشکارند و وضع تمام جاده رقت انگیز است

(نمره ١٨٥)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ١٥ اوریل) ازطهران ١٥ اوریل ١٩٠٩

مذاکرت صلح تبریز — در طی تلگراف ١١ شهر جاری خودم اشاره نمودم که پارهٔ مذاکرات معینه صلح در تحت مداقه

و نظر ملیون تبریز و شاه پرستان است

این مذاکرات از باسمنج (اردوی عین الدوله) باطهر ان در میان است تا حال علائم خوشی از ان مستفاد نشده

(نمره ۱۸۶)

مکتوب سر ادوارد کری بسر نیکلسن

از وزارت خارجه ۱۵ اوریل ۱۹۰۹

اقا — معاون سفیر کبیر دولت روس در ۱۰ شهر حال به این اداره امد و به مستر ملت اطلاع داد که تلکرافی از وزیر امور خارجه دولت روس به او رسیده مبنی بر اینکه وزیر معظم له به جنابعالی اطلاع داده است که دولت روس مشغول اعماق نظر در صلاحیت اعزام قشون برای مفتوح نکاهداشتن راه بین انزلی وطهران هستند ولی بدون اعلان قبل از وقت بدولت اعلیحضرتی انکلیس اقدامی دراجرای این عزم نخواهند نمود

مسیو بکلوسکی معاون مزبور عقیده اش این بود که اکر این اقدام با اظهارات مشترکه به اعلیحضرت شاه برای اعطای مشروطه مصادف بشود نمیتوان حمل باین نمود که این اقدام محض

تقویت اعلیحضرت معظم اعمال شده (امضا) ا . گری

(نمره ۱۸۷)

تلگراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله در ۱۶ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۱۶ اوریل ۱۹۰۹

رجوع بتلگراف ۱۳ شهر جاری جنابعالی

پیشنهاداتیرا که جنرال قونسول انگلیس مقیم تبریز نموده دولت روس قبول کردند و بنماینده قونسولگری تبریز خودشان تعلیمات دادند که بمعیت مستر راتیسلا عمل بنماید

از اطلاعاتیکه بدولت روس رسیده عقیده شان بر این است که تقاضای ملیون از این قرار است که یك مشروطهٔ و یك عفو عمومی کاملی باید اعطا بشود و بکسانیکه اسلحه شان متعلق بخودشان است اجازه داده شود که اسلحه خودرا نگاه بدارند لیکن اسلحهٔ که متعلق بدولت ایران باشد تسلیم خواهد شد و بالاخره یك تامین دیپلوماسی لازم است که اساس سابقه مجدداً تأسیس نخواهد شد

بعقیده دولت روس صلاح اندیشی که دولتین میخواهند بطریق

•ؤکدی باعلیحضرت شاه عرضه بدارند باحوائج ملیون موافقت دارد . در باب تأمین دیپلوماسی منظوره دولت روس ارائه طریق مینمایند که یحتمل بشود به اولیای ملیون خاطر نشان نمود که بواسطه اعمال اصلاحاتی که دولتین بشاه اصرار دارند که قبول بنماید اساس سابقه بکلی خاتمه خواهد پذیرفت

﴿ نمره ۱۸۸ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱٦ اوریل)

از طهران ۱٦ اوریل ۱۹۰۹

اتباع خارجه در تبریز

تا حال جوابی در باب دخول اذوقه در شهر بمن نرسیده

جنرال قونسول انگلیس راپرت میدهد که اتباع روس در خروج از شهر بی‌میلند و تصور میکند که اتباع انگلیس هم از خروج امتناع بنمایند . بهر صورت ملیون نخواهند گذارد که انها از شهر خارج بشوند . او صلاح نمیداند که در اینموضوع بشاه اصرار بشود چونکه او ممکن است اسباب تسهیل خروج انها را از شهر فراهم بیاورد و انوقت هر نوع مسؤلیت دیگری را

ازعهده خود ساقط بدانند . او نیز راپورت میدهد که اتباع انکلیس میتوانند با جزئی زحمتی تا یك مدت دیکری مداومت بسه نمایند

من بانظریات مستر راتیسلا موافقت دارم و بجز اقدامی که در تلکراف ۱۲ شهر حال خودم راپورت داده ام فعلاً من اقـدام دیکری در باب سلامت خارج شدن انها از شهر تصور نمی نمایم این شرح راجع بتلکراف ۱۴ شهر جاری جناب عالی است

﴿ نمره ۱۸۹ ﴾

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۱۶ اوریل)

از طهران ۱۶ اوریل ۱۹۰۹

تبریز — تلکراف ذیل از جنرال قونسول انکلیس بمن رسیده

« ما هنوز منتظر نتیجه مذاکرات صلح در باسمنج هستیم . انهائیکه از دسته ملیون زمام اختیار شهر دردست انهاست از تقاضاهای اصلي خود تجاوز نخواهند نمود ان تقاضاها از قرار معلوم اینند

(۱) اعاده مشروطیت

(۲) عفو عمومی کامل

(۳) حرکت تمام قشون دولتی خصوصاً قشون چریك

(٤) نگاهداری کلیه اسلحهٔ که متعلق بدولت نیست

(٥) تعیین والی که مقبول تبریز باشد . (سه فقره اسامی ذیل در این مورد ذکر شده : سعدالدوله ، مخبرالسلطنه امامقلی میرزا)

(٦) دول خارجه باید ضمانت این شرایط را بنمایند

از طرف دیگر عامه اهالی هیچ چیز نمیخواهند مگر اینکه خاتمه پذیرفتن وضع پر زحمت حاضره را به بینند . اگر دولتین مقتضی بدانند برای انجام این امر باید بشاه فشار بیاورند که این شرایط را قبول بنماید یا ان نوع عبارات جرح و تعدیل شدهٔ را که ممکن است ملیون بواسطه مقتضیات عسرت و تضییق مجبور بقبول ان بشوند

شهر فعلاً آرام است ولی تنگی ذوقه خیلی مؤثر است

قسمت ۲ یك ضمانت خارجی برای حکومت شوروی به عبارت جرح و تعدیل شدهٔ زودتر این معمارا حل خواهد نمود . بهرجهت من و همکارروسیم تصور میکنیم که درصورت

اصرار به تسلیم شهر شرایط ذیل بفوریت لازم است : —

(١) ایلیاتیان در تحت رحیم خان وصمد خان باید لا اقل بمسافت بیست میل دور بشوند و در هیچ صورتي مجاز بداخل شدن شهر نباشند

(٢) هر شخصی که از عفو عمومی مستثنی بشود باید موافق عادت معمول کذارده بشود که در قونسولکریها تحصن اختیار نماید

(٣) برای تسلیم اسلحه والات ناریه باید طرفین قراری مابین خود بدهند

(٤) باید تعلیمات داده بشود که جمیع استعداد عین الدوله در محل کنونی خود باقی بمانند لیکن فقط به قزاق ایراني اجازه داده بشود که برای استقرار نظم با عین الدوله داخل شهر بشوند

(٥) باید به عین الدوله تعلیمات داده بشود که در استقرار نظم در شهر مراقبت نموده و با اظهارات مشترکی که راجع به تسلیم شهر از طرف ما بشود موافقت بنماید

ما صلاح نمیدانیم که هیچ تفویت تقاضا نشدهٔ در موضوع

فوق عرضه بشود ولی کر مذاکرات صلح بجائی نکشد (چون احتمال ان میرود) وکمکی از خارج نرسد ملیون مجبور خواهند شد که مسئله تسلیم را با شرایط سهل تری در نظر بگیرند پس از ان محتمل است که بما مراجعه نمایند و بعقیده ما ان موقعی است از برای اینکه ما پیشنهادات خودمان را اظهار بداریم

در خصوص ضمانت دادن احتیاط زیاد لازم است

قسمت ۳ — مقتضیت فعلی باعث اتخاذ این تصمیمات شده ولی اکر ملیون موفقیت غیر منتظرهٔ در قسمت دیکر ایران حاصل نمایند ویا منازعات داخلی یا بروز خیانت ممکن است صفحه اوضع را بکلی تغییر دهد واز نتیجه ان تغییر در تصمیم ماهم تغییر حاصل شود

این ود تلکراف قونسول نز ور اما در خصوص قسمت اول دو ماده مهم ترین تر ا اظهارات کلی ما بقدر کفیت حاوی است اکر اظهارات ما نتیجه بخشید مواد ۳ و ٤ و ٥ نیز ضمناً حاصل خواهد شد اما در باب ماده ششم بیش ز این ضمانت داده نخواهد شد که بدانند امتیازات حقوقی را که شاه میدهد از اثر نمایش های

مامت وبیش از اینهم لازم نیست . اما درخصوص قسمت ثاني
که فقط درصورت بي نتیجه ماندن اظهارات ما لازم خواهد شد
اگر لزوم پیدا کرد قونسولها باید اهتمام در تحصیل شرایط
مزبوره بنمایند وما ازاینجا انهارا تأئید وتقویت مینمائیم

(نمره ۱۹۰)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۶ اوریل) ازطهران ۱۶ اوریل ۱۹۰۹

(اتباع خارجه درتبریز)

دولت ایران بهعین الدوله تعلیمات داده اند که اسباب تسهیل خروج اتباع خارجه را فراهم نموده وانهارا مأمون بدارد و ارائه طریق نموده اند که انها باید الان ازشهر خارج شوند . چنانچه من انتظار داشتم دولت مشارالیها از اجازه دخول اذوقه امتناع دارند چنانچه قبل ازاین راپورت داده شده اتباع انگلیس و روس میل ندارند ازتبریز خارج بشوند

(نمره ۱۹۱)

تلگراف سرنیکلسن بسرادوارد گری (واصله در ۱۷ اوریل)

از سن پطرزبورغ ١٧ اوریل ١٩٠٩

وزیر امور خارجه از شارژدافر روس مقیم طهران شنیده است که دولت ایران از اجازه دخول اذوقه به تبریز امتناع دارند و تقاضا نموده اند که قونسولها از انشهر خارج بشوند . وزیر امور خارجه بر این عقیده است که دخول مقدار کثیری آذوقه برای قونسولگریها ممکن است قونسولگریها را درمعرض خطر تهاجم اهالی قحطی زده بدارد وجناب معزی الیه استعلام مینماید که ایا این اقدام عمال شدنی هست که از شاه تحصیل اجازه بشود که مقدارهای قلیل اذوقه گاه بگاه برای صرف قونسولگریها و اتباع خارجه داخل بگردد . اگر جنابعالی این پیشنهاد را عمل شدنی تصور مینمائید جناب معزی الیه ارائه طریق مینماید که به نمایندگان انگلیس وروس تعلیمات در اینباب داده بشود

﴿ نمره ١٩٢ ﴾

تلگراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری : واصله در ١٧ اوریل)

از سن پطرزبورغ ١٧ اوریل ١٩٠٩

وزیر امور خارجه روس بمن اطلاع یدـ ـ ـه نظر بوقوع

حوادث دراسترآباد وخطر غارت شدن شهر به کمیسر سرحدی روس مقیم گنبد قابوس امر شده است که به عجله تمام با استعداد همراه خودش به‌استرآباد برود

(نمره ۱۹۳)

تلگراف سرادوارد گری به سر نیکلسن

از وزارت خارجه ۱۷ اوریل ۱۹۰۹

رجوع به مکتوب هشتم اوریل شما

این مسئله باید معلوم باشد که ما نمیتوانیم در اینموقع خود را آلوده قرض بزرگی بدولت ایران بنمائیم . چون اظهارات در طهران حالا بفوریت لازم است شما باید از مسیو ایسولسکی خواهش بنمائید که بدون تأخیر زیادتری بشرح عبارتی که من پیشنهاد مینمایم موافقت بنمایند

راه طریقی که من مینمایم از قرار ذیل است

۱ از ماده ششم یادداشت ملفوفه در مکتوب شما عبارت « پروژه یك استقراض خارجی را که یا مبلغ معتنابهی باشد یا مبلغ کمی » حذف بشود و کلمات ذیل بجای آن نصب بگردد :

« بمحض اینکه مجلس منتخبه این استقراض را تصویب نمود »

۲ -- بعد از عبارت فوق جمله ذیل باید بجای « در صورت چنین تصویبی از طرف مجلس دولتین برای اختتام عمل این استقراض بادولت ایران تقویت و مساعدت خواهند نمود » نصب بشود : —

« اگر چنانچه قرضه بزرگتری من بعد برای دولت ایران لازم بگردد منتها وسایل تسهیل ان قرضه حصول تأمینات معینی خواهد بود که در خصوص ان تأمینات مابین دولت ایران از طرفی و دولتین انگلیس و روس از طرف دیگری بعدها مذاکرات بعمل خواهد امد »

(نمره ۱۹٤)

تلگراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله در ۱۸ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۱۸ اوریل ۱۹۰۹

رجوع بتلگراف دیروز جنابعالی

جرح و تعدیلی را که جنابعالی پیشنهاد نموده اید دولت روس قبول دارند وفردا تلگرافاً به شارژدافر روس مقیم طهران تعلیمات

لازمه خواهند داد که بدون تأخیر زیادتری پرگرام مزبور را به اعلیحضرت شاه تقدیم بدارد

(نمره ۱۹۵)

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۱۸ اوریل)

از طهران ۱۸ اوریل ۱۹۰۹

وضع اتباع خارجه در تبریز

تلکراف ذیل مورخه ۱۷ اوریل از جنرال قونسول انکلیس مقیم تبریز بمن رسیده : —

« عقیده من بر این است که مقدار اذوقه عامه خیلی کمتر از اندازهٔ است که بدواً بمن اطلاع داده شده بود . لیکن از قرار معلوم یک مقداری برای عساکر هست که میزان انرا ظاهراً نمیشود معین کرد . اوضاع خیلی متزلزل است و اعضاء انجمن اشاره نموده اند که شدت هرج و مرجی که احتمال وقوعش تهدید مینماید بر اروپائیانهم تحمیل خواهد نمود

امروز عصر من و همکار روسیم به انجمن دعوت شده بودیم اعضاء انجمن اظهار داشتند که اگر بفوریت یک کاری برای رهائی

از وضع حاضره نشود احتمال بلوا و انقلاب وخیمی میرود چون مقدار اذوقه (بجز برای عساکر) خیلي قلیل است . انها از ما خواهش نمودند که تمنای انها را به سفارتین تبلیغ بنمائیم که شاه را مجبور بقبول پیشنهادات ذیل بنمایند : —

۱ — صد و پنجاه خروار کندم برای فقرا که انها تعهد مینمایند صرف جنکیان نشود از راه باسمنج که برای این امر باید مفتوح بشود ارسال بکردد

۲ — جنك باید متارکه بشود و متعاقب ان راه مفتوح بکردد

۳ — انها با شاه و سایر شهر های ایران داخل مذاکرات خواهند شد برای اینکه بتوسط نماینده های منتخبه ایشان یك قرار کلی داده شود

انجمن مزبور از سفارتین استدعا دارند که در این تقاضا بدانها تقویت نموده و بشاه خاطر نشان بنمایند که اهالی اذربایجان جنك و جدالی با آن اعلیحضرت ندارند بلکه فقط برای حفظ قانون اساسی و مشروطیت تحت سلاح رفته اند

معهود بود که رؤسای نظامی هم در این موقع حضور بهم رسانند

ولی حاضر نشدند

من و همکار روسیم اظهار داشتیم گرچه احتمال مقبول افتادن پیشنهادات انها نمیرود ولی وعده نمودیم که با تقاضای انها موافقت بنمائیم

امروز صبح انجمن ایالتی شرحی بر طبق بیانات فوق به قونسولها نوشته و درخواست نموده بودند که برای خیر اتباع داخله و خارجه متساویاً اقدام بنمایند . دیگر اشعار داشته بودند که تا حال همانطور که به اهل شهر اذوقه داده شده به اتباع خارجه هم رسانده شده ولی از این ببعد اذوقه کمیاب خواهد بود »

درجواب من به جنرال قونسول انکلیس تعلیمات دادم که به ملیون اطلاع بدهد که هر اسیبی بتوسط انها به اتباع خارجه وارد بیاید ممکن است باعث خسران چاره ناپذیر برای مقاصد انها بکردد

بنظر من اهتمام در قبولاندن پیشنهادات انجمن بشاه بکلی بیفایده است

(نمره ۱۹٦)

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۱۸ اوریل)

از طهران ۱۸ اوریل ۱۹۰۹

همکار روسیم بمن اطلاع میدهد که یك استعدادی از شاهسونها بطرف رشت حرکت نموده اند . این قشون در تحت فرمان شاه است

او نیز بمن اظهار میدارد که ظاهراً استراباد دستخوش ترکمانهائی است که مطیع اوامر اعلیحضرت معظم هستند

(نمره ۱۹۷)

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری {واصله در ۱۸ اوریل}

از طهران ۱۸ اوریل ۱۹۰۹

بدبختانه بواسطه خبر وقایع جدیده در اسلامبول وضع ومسلك اعلیحضرت تقویتی حاصل نموده

تمام دسته مرتجع نیز بواسطه وضع متزلزل تبریز وموفقیتهای ترکمانها در استراباد وامید حمله شاهسونها برشت که در تلکراف امروز بنده مذکور شده جرأت وقدرت بسیار پیدا نموده

مسیو سبلین با من متفق الرأی است که نظر به وخامت وضع تبریز ما باید فوراً اظهارات کلی خودرا به شاه بنمائیم

(نمره ۱۹۸)

تلگراف سرادوارد گری به سرجارج بارکلی

از وزارتخارجه ۱۹ اوریل ۱۹۰۹

پیشنهادات روس و انگلیس در طهران

اظهارات کلیه مشترکه را دفعتاً شروع بنمائید

(نمره ۱۹۹)

تلگراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله در ۱۹ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۱۹ اوریل ۱۹۰۹

تبریز – دولت روس صلاحیت این مسئله را تحت نظر اورده اند که شاه را تهدید بنمایند که اگر مقدار معینی اذوقه داخل شهر نشود خود انها اقدام در دخول اذوقه خواهند نمود و اگر لازم بشود برای اجرای این امر متوسل به قوای قهریه خواهند شد . مسیو ایسولسکی اظهار میدارد بواسطه تجهیز یك قشونی از جلفا این تصمیم را میتوان اعمال نمود و در اینموضوع

با همکاران خود در کابینه مشورت خواهد نمود . جناب معزی الیه تصریح مینماید که نمیتوان گذارد اتباع خارجه در تبریز از جوع تلف بشوند

مسیو ایسولسکی بمن اطلاع داد که قفقازیان از رشت استارا و جان قونسول روس مقیم انجا را تهدید مینمایند . چون در جوار سرحد روس وقع است احتمال دارد برای محافظت قونسول روس قشون حرکت داده بشود

پرکرام امروز عصر به مسیو سیلین مخابره شد

(نمره ۳۰۰)

تلگراف سرجرج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۹ اوریل) از طهران ۱۹ وریل ۱۹۰۹

تبریز — تلگراف ذیل مورخه ۱۸ شهر حال از جنرال قونسول انگلیس مقیم تبریز رسیده .

مروز نان خیلی کساد بود و نافرد بازکمیاب تر هم خواهد شد . منبع خطر عمده فعلاً در کثرت عده فقرای کرسنه است که ممکن است هر ان بخانهائی که تصور بکنند ... ... شدن اغذیه در

انها میرود هجوم ببرند . عجالتاً از طرف خود ملیون خطر کمتر است

(نمره ۲۰۱)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۹ اوریل) از طهران ۱۹ اوریل ۱۹۰۹

تهدید تهاجم به قونسولگریها در تبریز

تلگراف ذیل از جنرال قونسول انگلیس مقیم تبریز بمن رسیده .—

« زنها در یک امامزادهٔ جمع شده و برای نان فریاد و فغان میکنند مسئله مذاکرات صلح محل بحث گردیده لیکن ازقرار مسموع رؤسای نظامی مخالف این عقیده هستند . ثقة الاسلام که قبل از این از باسمنج باشاه مشغول مذاکرات صلح بوده از انجمن تقاضا نموده که نماینده بفرستند

هم بمن وهم به همکار روسیم خبر رسیده که ملیون امیدی دارند که بواسطه حمله به قونسولگری های روس و انگلیس و اتباع انها مداخله روس را که برتسلیم شدن به شاه مرجح است حاصل بنمایند

اهالی بکلی عقاشان زایل شده وهر التجا وتشبثی به حسیات مشروطه خواهی انها بیحاصل است . لهذا اگر موقع مقتضی بدست بیاید من به انها خواهم گفت که جان یکنفر قونسول انگلیسی برای دولت اعلیحضرتی انگلیس اینقدرها قدر وقیمتی ندارد واز مقتول نمودن یك نفر نباید امید نتیجه خیلی زیادی داشته با شند »

من به مستر ر' یسلا اطلاع دادم که ما امیدواریم اظهارات خودمان را فردا یا روز چهار شنبه بنمائیم . من باو تعلیمات دادم که از این مسئله ملیون را اگاه بنمایم

(نمره ۲۰۲)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادواردگری « واصله در ۱۹ اوریل »

از طهران ۱۹ اوریل ۱۹۰۹

تبریز — تلگراف ذیل راجع بتلگراف امروز من از جنرال قونسول انگلیس مقیم تبریز رسیده : —

« در اینجا صحبت است که اخرین جد و جهدرا برای برداشتن محاصره امشب بعمل بیاورند

ستار خان و باقر خان که از هیجان و طغیان عامه برعلیه قوای نظامی خوف دارند ازقرار مسموع امیدوارند تحریفی در این هیجان بنمایند که منجر بمداخله خارجه بشود و در نتیجه این اقدام ممکن است فردا به قونسولگریها حمله برده شود »

(نمره ۲۰۳)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری «واصله در ۱۹ اوریل »

از طهران ۱۹ اوریل ۱۹۰۹

به جنرال قونسول انگلیس مقیم تبریز اطلاع داده ام که اگر بمن و همکار روسیم تعلیمات برسد فردا ما پیشنهادات خود را بشاه تقدیم خواهیم داشت ولی بهر صورت ما درصددیم که فردا بحضور شاه شرفیاب بشویم و در موقع تشرف ما به اعلیحضرت معظم اخطار خواهیم نمود که هرگاه صدمهٔ به قونسولگریهای ما یا سایر اتباع خارجه وارد بیاید ما شخص اعلیحضرت را مسؤل خواهیم دانست . ضمناً ما در لزوم متارکه جنگ و دخول اذوقه به شهر به اعلیحضرت اصرار خواهیم کرد

ما این اظهارات را بجهت مخاطرات مهمهٔ که اتباع خارجه را

در تبریز تهدید مینماید خواهیم کرد

(نمره ۲۰۴)

تلگراف سرادواردگری به سرنیکلسن

از وزارتخارجه ۱۹ اوریل ۱۹۰۹

رجوع بتلگراف ۱۷ شهر جاری شما

ممکن است مصلحت بر این بشود که دولتین روس و انگلیس
به قونسولهای خودشان اصرار بنمایند که از تبریز خارج بشوند
و هریك از اتباع خارجه دیگری را هم که مایل بخروج از شهر
باشند همراه خود ببرند

باید به شاه اخطار بشود که هر نوع خسران و ضرری که بانها
وارد بیاید باید کاملاً جبران بشود و از اینبابت باید قونسولها
و اتباع خارجه را هم مستحضر نمود

(نمره ۲۰۵)

تلگراف سرادواردگری به سرجارج بارکلی

از وزارتخارجه ۱۹ اوریل ۹ ۱۹

چنانچه در تلگراف امروز خودتان راپورت داده اید تعلیمات

شما به جنرال قونسول انگلیس مقیم تبریز را تصویب مینمایم

علی الظاهر چندان امیدی در بموقع رسیدن قشون که فاید

برای نجات خارجه‌های مقیم تبریز داشته باشد نیست ولی البته

درصورتیکه دولت روس بخواهد انهارا اعزام بدارد ما نمیتوانیم

مخالفتی داشته باشیم

(نمره ۲۰۶)

تلگراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری « واصله در ۲۰ اوریل »

از سن پطرزبورغ ۲۰ اوریل ۱۹۰۹

وضع تبریز

دیروز به شارژدافر روس مقیم طهران تعلیمات داده شد که دفعتاً بشاه اطلاع بدهد که اگر فوراً به تبریز امر نشود که روزی صدو پنجاه خروار گندم وارد شهر نمایند خود دولت روس اقدامات برای دخول مقدار لازمه اذوقه بعمل خواهد اورد . بعلاوه بقونسول روس مقیم تبریز تعلیمات داده شد که از مفاد این اظهار که بشاه شده اهالی تبریز را مستحضر بدارد

در جواب سؤال امروز من که ایا دولت روس یك عده قلیلی

قزاق نخواهند فرستاد که قونسولها وسایر اتباع خارجهٔ را که
میل به متارکه شهر داشته باشند از شهر بیرون ببرند مسیو ایسولسکی
اظهار داشتند که اعزام یك عده قابلی خطر خواهد داشت ویك
دسته معتنابهی قشون لازم خواهد بود . عده لازمه را مأمورینی
که در ان محل هستند باید معین بنمایند قزاق در حرکت اجباری
ممکن است دو روزه از جلفا به تبریز برسد ولی قشون دیگری
سه روزه خواهد رسید . مسیو ایسولکی اظهار نمودند ایااولی
ان نیست که شروع بعملیات را بیست و چهار ساعت دیگر
تعویق بیندازیم تا نتیجه اقدامات مسیو سبلاین در طهران و نتیجه
شایعه قونسول روس در تبریز معلوم بگردد : اگر چنانچه
تهدید شده امروز حملهٔ بقونسولگریها برده شود دیگر قشون
بموقع نخواهد رسید و از طرف دیگر ممکن است که شاه برطبق
پیشنهادی که مسیو سبلاین به او نموده است عمل نماید . در این
موضوع من جواب دادم که بموجب طلاعی که بمن رسیده چندان
امیدی در توافق شاه نمیرود . تأیین قونسولها مقصود عمده
ایست که باید منظور بگردد . مسیو ایسولسکی وعده نمود که با

وزیر جنك مشورت نموده واز نتیجه رأی قطعی خودشان امروز عصر من را مطلع بدارد

(نمره ۲۰۷)

تلکراف سر نیکلسن به سر ادوارد کری « واصله در ۲۰ اوریل »

از سن پطرزبورغ ۲۰ اوریل ۱۹۰۹

رجوع بتلکراف امروز من — الان مسیو ایسولسکی بمن اطلاع داده که رأی قطعی داده شده که یك عده قشون روس به تبریز اعزام بکردد

تعلیماتی که به فرمانده قشون داده خواهد شد ازاین قراراست که وسایل تسهیل ورود اذوقه لازمه بشهر را فراهم نماید و قونسولکریها واتباع خارجه رامحافظت نموده و به اشخاصیکه میل دارند از شهر خارج شوند کمك بنماید

(نمره ۲۰۸)

تلکراف سر نیکلسن بسر ادوارد کری « واصله در ۲۰ اوریل »

از سن پطرزبورغ ۲۰ اوریل ۱۹۰۹

دولت روس بهیچوجه قصد اقدامی در تأئید هیچ یك از فریقین

مخاصمین ندارد ولی بنظر من ازمسلمیات است که ورود قشون روس به تبریز باعث جریان ورود اذوقه بشهر خواهد شد که در واقع با مرتفع داشتن محاصره شهر مساوی است . امروز در ضمن این مذاکره مسیو ایسواسکی اظهار داشت که دخول اذوقه منحصراً برای اتباع خارجه از محالات است چون فوراً جماعت قحطی زده برای چپاول آن جدوجهد خواهند نمود یا اینکه جمعیت جوع زده انتقام خود را ازخارجه ها خواهند کشید ونتیجه ان بود . بنظر من مایون از ورود قشون روس منتفع خواهند شد ولی من پیشنهاد مینمایم که مقصود عمدهٔ که باید منظور باشد تأمین قونسولهاست حتی بوسیله اقداماتی هم باشد که مقتضیات انرا لازم نموده و برای جنبش عمومی در تبریز نافع واقع گردیده

(نمره ۲۰۹)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۲۰ اوریل »

ازطهران ۲۰ اوریل ۱۹۰۹

وضع اتباع خارجه در تبریز

امروز صبح من تلگرافاً بجنرال قونسول تکلیس تعلیمات دادم

که اگر ممکن باشد اشاعه بدهد که نتیجه طغیانیکه بر علیه اتباع خارجه در نظر است مجازات و تنبیه سخت اشخاص مسؤل خواهد بود و کسانیکه دخیل در این امر بشوند از عفو عمومی که ممکن است اعطا بشود مستثنی خواهند گردید

(نمره ۲۱۰)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری « واصله در ۲۰ اوریل »
از طهران ۲۰ اوریل ۱۹۰۹

﴿ تبریز ﴾

در موقع شرفیابی امروز صبح من و همکار روسیم اعلیحضرت شاه وعده نمودند که تعلیمات تلگرافی به عین الدوله بدهند که تا ظهر روز ۲۶ شهر حال اجازه دخول اذوقه به تبریز داده شود در عرض مدت مزبور جنگ متارکه خواهد بود
دخول اذوقه البته مشروط به احتراز ملیون از هر حملهٔ بقشون شاه پرستان است

ما به جنرال قونسولهای تبریز خودمان اطلاع دادیم که اگر دسته ملیون بخواهند نتیجه اصلاحی از مذاکرات صلح اخذ شود

لازم است که تقاضاهای انها از مبنای اظهارات کلی ما که امیدواریم
فردا بنمائیم تجاوز ننماید و نیز به انها تعلیمات دادیم که از شرایط
متارکه جنك ملیون را مستحضر نموده و انها را متقاعد بنمایند که
شرایط مزبور را رعایت بنمایند . متارکه جنك موقع مغتنمی
را برای مذاکرات صلح میدهد

﴿ نمره ۲۱۱ ﴾

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادواردکری (واصله در ۲۰ اوریل)
از طهران ۲۰ اوریل ۱۹۰۹

﴿ تبریز ﴾

رجوع بتلکراف امروز من تلکراف ذیل از جنرال قونسول
انکلیس مقیم تبریز رسیده : —

« امروز طلوع صبح ملیون به محل صمد خان حمله بردند .
نتیجه ان مجهول است ولی احتمال کلی دارد که خالی از اهمیت باشد
دیروز ستار خان تقصیر سوء قصد نسبت بقونسولکریها را
بعهده باقر خان وارد نموده و اظهار داشت که من هیچ دخالتی در
ان نداشتم »

﴿ نمره ۲۱۲ ﴾

تلگراف سرادوارد گری به سر نیکلسن

از وزارتخارجه ۲۰ اوریل ۱۹۰۹

در باب پیشنهادات برای تقویت و محافظت اتباع خارجه در تبریز که در تلگراف ۱۹ شهر جاری شما اشعار شده هر اقدامی را که دولت روس برای محافظت اتباع خارجه از تهاجم یا برای تهیه اذوقه بجهت انها اعمال بنمایند ما با کمال صمیمیت تصویب مینمائیم . اقدام سریع لازم است . اینمسئله را محتاج به ذکر نمیدانم که بر دولت انگلیس همچه مفهوم است که این نوع اقدامات منحصراً برای حفظ جان اتباع خارجه مقیمین تبریز اعمال میشود و هیچ اقدامی در تأیید و مساعدت هیچکدام از طرفین مخاصمین نخواهد شد

﴿ نمره ۲۱۳ ﴾

تلگراف سرادوارد گری به سر نیکلسن

از وزارتخارجه ۲۰ اوریل ۱۹۰۹

من با پیشنهاد مذکوره در تلگراف بیستم اوریل شما موافقت

دارم که نظر به شش روز اجازه ورود اذوقه بشهر و متارکه

جنك اولی ان است که تجهیز قشون روس به تبریز بتعویق بیفتد

تا کسب اطمینانی از نتیجه اظهارات مشترکه ما بشود ۰ بهر

صورت در عرض این مدت مهلت اینقدر وقت خواهد بود که

اکر اظهارات ما نتیجهٔ نبخشد قشون اعزام بکردد

﴿ نمره ۲۱٤ ﴾

تلکراف سرادواردکری به سرجارج بارکلی

از وزارتخارجه ۲۰ اوریل ۱۹۰۹

﴿ تبریز ﴾

اقدامی را که در طی تلکراف بیستم اوریل خودتان راپورت

داده اید تصویب مینمایم

رجوع بتلکراف ۱٦ اوریل شما – من با دولت روس مشغول

مذاکره هستم و اکنون باید به هر دو قونسول اختیار داده شود

که لدی الاقتضا وساطت خود را تکلیف بنمایند

﴿ نمره ۲۱٥ ﴾

تلکراف سرنیکلسن به سرادواردکری (واصله در ۲۱ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۲۱ اوریل ۱۹۰۹

رجوع بتلگراف دیروز از طهران در باب تبریز

نظر به اعطا نمودن شاه شش روز متارکه جنك و اجازه دخول اذوقه به تبریز مسیو ایسولسکی به من اطلاع میدهد که بقشون روس امر شده که از سرحد تجاوز ننمایند

﴿ نمره ۲۱٦ ﴾

تلگراف سر نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله در ۲۱ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۲۱ اوریل ۱۹۰۹

« تبریز »

دولت روس قشون خود را در جلفا حاضر نگاه خواهند داشت تا به بینند که از متارکه جنك چه اثری در تبریز حاصل خواهد شد و پس از انقضای مدت متارکه چه تغییری محتمل است در وقایع روی بدهد

امروز در ضمن صحبت با مسیو ایسولسکی جناب معزی الیه نظر به بقای نا امنی طرق داشتند و یك اشارهٔ درباب اعزام یك دسته کوچکی قزاق به تبریز برای بدرقه نمودن اشخاصیکه ممکن

است مایل به خروج از شهر باشند نمودند

﴿ نمره ۲۱۷ ﴾

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۱ اوریل)

از طهران ۲۱ اوریل ۱۹۰۹

قشون روس برای محافظت اتباع خارجه در تبریز

رجوع بتلگرافات جنابعالی به بنده و به سر نیکلسن که هر دو مورخه ۲۰ شهر حال بودند

اگر از اظهارات کلی ما و اقدامات دو جنرال قونسول نتیجهٔ که دلالت به صلح بنماید حاصل نشود باز اتباع خارجه در خطر خواهند بود علیهذا باعتقاد من قشون روس باید در جلفا حاضر باشند که در هر ان بتوانند حرکت بنمایند

قشون چریك شاه هم ممکن است از حکم و اختیار عین الدوله خارج بشود وانوقت یك استعدادی برای همراه بودن با اذوقهٔ که از جلفا میاید لازم خواهد بود

﴿ نمره ۲۱۸ ﴾

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۱ اوریل)

از طهران ٢١ اوریل ١٩٠٩

رجوع بتلگراف دیروز جنابعالی در باب وساطت بین شاه و ملیون در تبریز

تلگراف ذیل را به جنرال قونسول انگلیس مقیم تبریز مخابره نموده ام ٭

« رجوع بتلگراف ١٥ اوریل شما وزیر امور خارجه دولت فخیمه بمن دستور داده اند که بشما اجازه بدهم چنانچه مقتضیات وقت موجود بشود به اتفاق همکار روسی خودتان برای مساعدت در مذاکرات صلح بین طرفین مخاصمتین حسن طلب بنمائید

اگر ملیون ضمانت بخواهند همینقدر برای شما کافی خواهد بود که به انها اطلاع بدهید که دولتین انگلیس و روس بشاه اصرار دارند که طریقه اصلاحاتي را که کاملاً حکومت مستبده سابقه را خاتمه خواهد داد اختیار بنماید »

(نمره ٢١٩)

تلگراف سرادوارد گری به سر نیکلسن

ازوزارتخارجه ٢١ آوریل ١٩٠٩

﴿ تبریز ﴾

درجواب تلگراف بیستم شهر جاری شما اگر شاه صلاح اندیشی مارا رد بنماید برای هر انتفاع اتفاقی که بواسطه مداخلت دولت روس در تبریز برای نجات اتباع خارجه ممکن است متوجه مرام ملیون بکردد ان اعلیحضرت بکلی مورد ملامت خواهد بود و من تصور میکنم یك هم چه نتیجهٔ برای اخطار به اعلیحضرت معظم فایده بسیاری داشته باشد . از طرف دیگر اگر ان اعلیحضرت صلاح اندیشی ما را قبول بنماید در خصوص ترتیب شرایط برای شهر چندان اشکالی باقی نخواهد ماند

« نمره ٢٢٠ »

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری « واصله در ٢١ اوریل » از طهران ٢١ اوریل ١٩٠٩

« اظهارات کلی بشاه »

چون موقع بار یافتن امروز بحضور شاه بواسطه کسالت مزاج ان اعلیحضرت بعهده تعویق افتاد ما برای شرفیابی فردا اصرار داریم

« نمره ۳۲۱ »

تلکراف سرجارج بارکلی بسرادوارد کری « واصله در ۲۱ اوریل » از طهران ۲۱ اوریل ۱۹۰۹

﴿ تبریز ﴾

تلکراف ذیل مورخه ۲۰ اوریل از جنرال قونسول انکلیس مقیم تبریز رسیده . —

ما فوراً قرار داد مذکوره در تلکراف دیروز شمارا به انجمن تبلیغ نموده و تقاضا نمودیم که از مفادان ستارخان را مطلع بدارند و معزی الیه بمحض استماع این خبر فرمان بمتارکه شلیك داد . انها از ما تمنا نمودند که تشکرات فائقه صمیمی انهارا بسفارتین تبلیغ بنمائیم

من و همکار روسیم شرحی به عین الدوله نوشته و با زحمت بسیار انجمن را هم متقاعد نمودیم که همین اقدام را بنمایند . ما به نواب معظم له اطلاع دادیم که انجمن متارکه جنك را قبول نموده و وعده رعایت انرا داده اند . یك نفر نماینده جنرال قونسول کری روس وویس قونسول انکلیس که حامل مراسله

ما به اردو بودند در انجا خواهند ماند که قرار جزئیات مسئله را داده و درامورات نظارت داشته باشند . ما نیزاز عین الدوله خواهش نمودیم که فوراً اقدام درارسال اذوقه بنماید . ایامیتوانید اصرار بنمائید که از طهران بعین الدوله تأکید بشود که قدری اذوقه از ذخایر خودش برای ما بفرستد چون اکر این اقدام نشود بیم ان را دارم که دو سه روز طول بکشد تا اذوقه تحصیل بشود ! ما امیا وار هستیم فردا استار خان را ملاقات نموده وبتوسط اوانچه را که بتوانیم انجام دهیم

« نمره ۲۲۲ »

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۲۲ اوریل) از طهران ۲۲ اوریل ۱۹۰۹

(اظهارات کلی بشاه)

امروز صبح اعلیحضرت شاه با نهایت دقت اظهارات کلی راکه من و همکار روسیم برای ان اعلیحضرت شرح دادیم اصغا فرمودند اعلیحضرت شاه بظاهر متأثر مینمودند و اکرچه هیچ داخل در مذاکره نشدند ولی اظهار رضایت از دریافت اظهارات ما

فرمودند و وعده دادند بهر زودی که ممکن بشود یك جوابي بتوسط وزیر امور خارجه بما بدهند

در جواب اصرار ما برای تعیین موعدی ان اعلیحضرت فقط توانستند بما اطمینان بدهند که بدون تأخیر جواب خواهند داد

ما یادداشتی در موضوع اظهارات مزبور به ان اعلیحضرت تقدیم داشتیم

(نمره ۲۲۳)

تلگراف سر نیکلسن به سرادواردگری (واصله در ۲۲ اوریل)

از سن پطرز بورغ ۲۲ اوریل ۱۹۰۹

قونسول روس مقیم تبریز به وزیر امورخارجه تلگراف کرده است که هیچ دستور العملي در باب متارکه جنك به عین الدوله نرسیده ولی او راضی شده است که راه باسمنج را برای ورود اذوقه مفتوح بدارد . مسیو ایسولسکی از علناً ایفا نمودن شاه بوعده خود و این عمل ان اعلیحضرت که برای تفکر در اظهارات سرجارج بارکلی و مسیو سبلین مدت خواسته اند متغیر است . جناب معظم له متوحش است که اوضاع در تبریز

مجدداً اهمیت حاصل نماید و عقیده انجناب بر این است که برای اطمینان داشتن از صحت ورود اذوقه و محافظت اتباع خارجه در صورت غفلتاً خطرناك شدن وضع بهتر ان است که قشون روس از جلفا حرکت نموده واز سرحد بگذرند

(نمره ۲۲٤)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۲ اوریل)

از طهران ۲۲ اوریل ۱۹۰۹

﴿ تبریز ﴾

چون تا دیروز بعد از ظهر هنوز تعلیمات به عین الدوله نرسیده بوده ما تقاضا نموده ایم که سی و شش ساعت دیگر بمدت متارکه جنك افزوده بشود

(نمره ۲۲٥)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۲ اوریل)

از طهران ۲۲ اوریل ۱۹۰۹

« تبریز »

من به جنرال قونسول انگلیس اجازه داده ام که اگر نماینده هائی

که بنا بود دیروز انتخاب بشوند از او تقاضا بنمایند بمعیت همکار روسی خودش باتفاق انها برود

قونسولها تصور میکنند که ستار خان که دیروز با انها ملاقات نموده اظهارات مناسب و معقول را خواهد پذیرفت

(نمره ٢٢٦)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ٢٢ اوریل)

از طهران ٢٣ اوریل ١٩٠٩

دخول اذوقه به تبریز

رجوع بتلگراف ١٩ اوریل سر نیکلسن و تلگراف ٢١ اوریل بنده هردو جنرال قونسولها مقیمین تبریز بعین الدوله اظهار داشته اند که نظر به احتمال خارج شدن عنان اختیار قشون چریك رحیم خان از دست و باینواسطه یحتمل مانع از حمل اذوقه از طریق جلفا شدن یك عده کافی قشون به اتفاق اذوقهٔ که از جلفا حمل میشود حرکت خواهند کرد که در مقابل هر مخالفتی که ممکن است اعمال بشود صحت عبور اذوقه را مامون بدارند مگر اینکه سایر طرقیکه به تبریز میاید مفتوح شود

من تقاضا نموده ام که د راین موضوع اوامر مستقیمه به رحیم خان بشود و اقدام جنرال قونسول انکلیس را هم تصویب کرده ام

« نمره ۲۲۷ »

تلکراف سرجارج بارکلی بسرادوارد کری « واصله در ۲۲ اوریل » از طهران ۲۲ اوریل ۱۹۰۹

« تبریز »

رجوع بتلکراف امروز خودم

درضمن شرفیابي امروز صبح من و همکار روسیم تقاضا نمودیم که مدت متارکه جنك ممتد بشود و از تأخیر بسیاری که ان اعلیحضرت در صدور احکام به سرکردکان خود برای ورود اذوقه بشهر مرئی داشته اند شکایت کردیم

اعلیحضرت شاه بما اطمینان داد ند که تاحال تعلیمات قطعی در این باب داده شده

اما در خصوص امتداد مدت متارکه جنك با وجود اصرار ما اعلیحضرت معظم امتناع نموده واز ما تقاضا نمودند که بلحاظ

اظهارات کلی که ما در شرف عنوان نمودن ان هستیم اینمسئله
را بعهده تعویق بگذاریم

همینکه نتیجه مذاکرات صلح در تبریز واثر اظهارات کلی ما
معلوم شد اگر لازم بشود ما باز با ان اعلیحضرت اصرار
خواهیم نمود

« نمره ۲۲۸ »

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری « واصله در ۲۲
اوریل »　　　　　از طهران ۲۲ اوریل ۱۹۰۹

« تبریز »

تلگراف ذیل از جنرال قونسول انگلیس بمن رسیده . —
« ما الان از حاکم ملیون استماع نمودیم که قشون چریك صمد
خان محل مهم ملیون در خطیب را تصرف نموده اند این خیلی
اهمیت دارد چون بعقیده من چندان قدرت مقاومتی برای محصورین
باقی نمیماند »

« نمره ۲۲۹ »

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری « واصله در ۲۲

اوریل »　　　　از طهران ۲۲ اوریل ۱۹۰۹

« تبریز »

جنرال قونسول انکلیس بمن اطلاع میدهد که هنوز هیچ مقدار از اذوقه موعود بشهر فرستاده نشده . مشارالیه نیز اشعار داشته که بعقیده هردو قونسول باید مراقبت بنمایند که اذوقه تحصیل بشود و حالا که انها مایون را تعقیب نموده اند که محض این دو شرط دست از جنك بکشند باید مواظبت بنمایند که شرط متارکه جنك اکیداً منظور و معمول بکردد . او و همکار روسیش توافق رأی دارند که قوافل از جلفا که بهر صورت زودتر از یك هفته دیکر وارد نخواهند شد باید در تحت حراست قزاق بعزم تبریز حرکت نمایند که قزاق ها راه را هم مفتوح نکاه دارند

(نمره ۲۳۰)

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۲۲ اوریل)

از طهران ۲۲ اوریل ۱۹۰۹

« تبریز »

تلکراف ذیل را من بجنرال قونسول انکلیس مخابره نموده ام :

« من و همکار روسیم برای عمل صمد خان پرتست سختی نموده‌ایم : —

چون در شرفیابي امروز صبح مقصود ما عرضه اظهارات بطور کلی بود ما به ان شدتی که باید برای امتداد مدت متارکه جنك اصرار ننمودیم ولی اکر لازم بشود تا منتهی درجه قدرت خودمان در اینباب فشار خواهیم اورد

اکر شما تصور بکنید که مدت شش روز اینقدر کافی نخواهد بود که بتوان مقدار لازمه اذوقه را تهیه نمود شما نباید بکذارید که لزوم مدت طولاني تری در موعد محدوده متارکه جنك اخلال نماید

چه قدر اذوقه را برای صرف ٦ روز مناسب میدانید که تقاضا بشود ؟

مشکل ما بتوانیم همچه انتظاری از عین الدوله داشته باشیم که از ذخایر خود بکاهد اقوی امیدی که مامیتوانیم داشته باشیم این است که هر نوع تقویتی ما برای تحصیل اذوقه بخواهید ما در حق شما اعمال بداریم »

(نمره ۲۳۱)

تلگراف سرنیکلسن به‌سرادواردگری (واصله در ۲۳ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۲۳ اوریل ۱۹۰۹

اوضاع تبریز — رجوع بتلگراف دیروز بنده

وزیر امور خارجه دولت روس بمن اطلاع داده که به دسته

قشون روس امر شده که از جلفا به تبریز بروند . بموجب

تلگرافی که از قونسول روس رسیده وضع تبریز بیش ازهروقت

تهدید میکند و به این جهت دولت روس تصور میکند که دیگر

نباید هیچ‌تردیدی ازطرف دولت اعمال بشود

(نمره ۲۳۲)

تلگراف سرنیکلسن به‌سرادواردگری (واصله در ۲۳ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۲۳ اوریل ۱۹۰۹

قشونیکه به تبریز عزام خواهد شد ازاینقرار مترتب گردیده

چهار اسکادرن قزاق سه باطالیون سرباز دوباطری توپخانه ویك

دسته سرباز مهندس که همه به قدم صلح حرکت خواهند نمود

چون باید برای حفظ راه دستجات گماشته شود لهذا تجهیز

قشون قلیل تری متضمن خطر خواهد بود . به فرمانده قشون تعلیمات داده شده که نه بوظایف حکومتی دخل و تصرف بنماید و نه درمجادله بین طرفین مخاصمتین مداخله بکند

همینکه امورات خاتمه پذیرفت این قشون اعاده داده خواهد شد . برای قشون غیر مقدور است که به اندازه کفایت تمام تبریز اذوقه همراه ببرند ولی تنها جاده را مفتوح نگاه خواهند داشت که اذوقه وارد بشود . دولت روس توضیحات درباب لزوم تجهیز قشون وغیره را بطریق متحد المآل بدول اعلام خواهد داشت

(نمره ۲۳۳)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۳ اوریل)

از طهران ۲۳ اوریل ۱۹۰۹

تبریز

درتعقیب تلگراف بلافاصله ما قبل خودم . باوجودیکه شاه اظهار داشتند که احکام به فرمانده کل و سایر سرکردگان صادر شده است هیچ اقدام برای تسهیل دخول اذوقه نشده

و شرط متارکه جنك هم رعایت نکردیده

خواه این مربوط به تمرد و عدم اطاعت سرکردکان باشد خواه به بدقولی درباغ شاه من تأکید مینمایم که به کار کذاران و مأمورین در جلفا تعلیمات داده بشود که یك استعداد کاملی همراه اذوقه بفرستند . همکار روسی من هم در باب اعزام استعداد باتفاق اذوقه تأکید نموده است

الحال نمیتوان اذوقه راقبل از انقضای مدت شش روز معهوده به تبریز رسانید ولی برای تجدیدان اصرار خواهیم نمود و بعد از انکه سرکردکان شاه پرست از شرط متارکه جنك تخطی نموده اند یك مقدار اذوقه درشش روز باید با رضایت یابي رضایت شاه داخل بشود

(نمره ۲۳٤)

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۲۳ اوریل)

از طهران ۲۳ اوریل ۱۹۰۹

از قرار معلوم امیر بهادر جنك وزیر جنك به رئیس کمرکات اظهار داشته است که اکر دویست هزار تومان فوراً به قشون

پرداخته نشود دولت ایران دیگر نمیتواند از رفتار قشون در پایتخت جلوگیری بنماید

(نمره ۲۳۵)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۳ اوریل)

از طهران ۲۳ اوریل ۱۹۰۹

تبریز — بنحویکه در تلگراف ۲۲ اوریل خودم راپورت داده ام دیروز محله خطیب واقعاً تصرف نشده . الحال قشون شاه پرستان از حوالی ان محل خارج شده اند

(نمره ۲۳۶)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۳ اوریل)

از طهران ۲۳ اوریل ۱۹۰۹

تبریز — از راپورتهای جنرال قونسول انگلیس همچه مستفاد میشود که قشون شاه پرستان بهیچوجه قصد ندارند که بگذارند آذوقه داخل تبریز بشود ومبنای متارکه جنگ گویا موهوم است

(نمره ۲۳۷)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۳ اوریل)

از طهران ۲۳ اوریل ۱۹۰۹

تبریز — چون عین‌الدوله اسباب تسهیل ورود اذوقه به‌شهر را برای دوقونسولها فراهم ننموده لهذا انها هم نماینده های خود را از باسمنج احضار نموده اند . ما به‌انها تعلیمات دادیم که علت این اقدام را بنواب معظم له اطلاع بدهند

(نمره ۳۳۸)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سرادوارد گری (واصله‌در ۲۳ اوریل)

از طهرن ۲۳ اوریل ۱۹۰۹

بنا به تعیین وقت امروز بعد از ظهر من و همکار روسیم در سفارت روس با وزیر امور خارجه که رافع پیغامی از طرف شاه بود ملاقات نمودیم

ما باو اطلاع دادیم که ما مایلیم درباب اشخاصیکه بعقیده ما محل وثوق و اعتماد هستندوبرای‌عضویت درکابینه ومجاس‌مشاوره لایقند به او ارائه طریق بنمائیم

اعلیحضرت شاه تقاضای یك‌مبلغ قرضی نموده بود که بیش از صد هزار لیره باشد . ما جواب دادیم که ما بخوبي از

احتیاجی که بیك استقراض واقعی هست اگاهیم . یك همچه استقراضی را ما در حقیقت در اظهارات خودمان که قبل از این عرضه شده پیش بینی نموده ایم ولی وقتیکه مجلس شورای ملی منعقد کردید و یك وزارت مالیه اصلاح شدهٔ مرتباً بکار افتاد ما منتها درجه جد و جهد خودمان را در سرعت اقدام بمساعدت پولی که در اظهار نامه ما مسطور است اعمال خواهم نمود

(نمره ۲۳۹)

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری { واصله در ۲۳ اوریل }

از طهران ۲۳ اوریل ۱۹۰۹

« تبریز »

تلکراف ذیل از جنرال قونسول انکلیس مقیم تبریز بمن رسیده

« جنرال قونسول روس اظهار میدارد که رأی قطعی به اعزام قشون روس به تبریز علاقه کرفته

چون خبر تجهیز قشون روس باید لزوماً قبل از ورودشان به اینجا معلوم بکردد ما تصور میکنیم مقرون بجرم خواهد بود که برای جلو کیری از مخاطرات ممکنه متعاقب ان خودما از

اینبابت ملیون را مستحضر بداریم . بعلاوه ما استدعا میئمائیم بما اجاره داده بشود که اطمینان های ذیل را به انها بدهیم :

قشون مزبور برای این به تبریز میایند که اتباع خارجه وایرانیان را از قشون شاه محفوظ دشته و راه را مفتوح بدارند

قشون شاه را نگذارند داخل شهر بشوند و به هیچکس از هر قومی که باشد برای داخل بودن در وقایع جدیده صدمه و تعرضی وارد نمایند و اقامت قشون فقط تا وقتی خواهد بود که بین شاه و ملتش صلح جاری بگردد

برای اینکه مردم مقدمتاً بفهمند که وضعیت و روش ما ازچه قرار خواهد بود ما به انها اطلاع داده ایم که ما عین الدوله را تهدید نموده ایم که بقوه قهریه راه را مفتوح خواهیم کرد

من اقدام مستر راتیسلارا تصویب نموده و با همکار روسی خودم متفقاً اختیاراتی را که قونسولها درخواست نموده بودند به انها داده ایم

(نمره ۲٤۰)

تلگراف سرادوارد گری به سر نیکلسن

از وزارتخارجه ۲۳ اوریل ۱۹۰۹

رجوع بتلگراف امروز شما

حالا که ازقرار معلوم مانمیتوانیم مطمئن باشیم که قشون شاه پرستان در خارج تبریز رعایت هیچ شرطی را بنمایند خواه این مربوط به سوء اعمال انها باشد خواه مربوط به صادر نمودن شاه احکام بطی کافي و حالا که شاه در دادن جواب رضایت بخشی به اظهارات ما تأخیر نموده تنها روشی را که بتوان اختیار نمود و متضمن تأمین باشد همان روشی است که مسیو ایسواسکی توصیه نموده ودر تلگراف سابق الذکر شما مسطور بود

اگر بواسطه تخطی نمودن قشون شاه از شرایطی که بتوسط نماینده های ما بمایون تبریز وعده شده اهالی تبریز قرین یأس وحرمان بشوند دست انتقام خود را به تباع و قونسولگری های ما دراز خواهند نمود . لازم است که دولت روس در مقابل این خطر توجه وحراست بنمایند . بهر صورت

ظاهراً مصلحت در این است که یك اشعارنامه مستند مستحکمی صادر بشود مبنی بر اینکه هر مداخلهٔ که از طرف هر یك از دولتین در هر نقطه ایران اعمال بشود بکلی عمل موقتی است و از مقصودی که از قبیل نقطه نظر کنونی در تبریز باشد که باعث لزوم اقدامات ما در بوشهر شده و بهمچنین باعث اعمال احتیاطی دولت روس در سایر نقاط گردیده تجاوز نخواهد نمود . گمان میکنم از طرف مسیو ایسولسکی مخالفتی در صدور یك همچه پیمان نامهٔ نباشد

﴿ نمره ۲٤۱ ﴾

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲٤ اوریل)

از طهران ۲٤ اوریل ۱۹۰۹

تبریز — تلکراف ذیل دیشب از جنرال قونسول انکلیس رسیده : —

« صاحبمنصبان شاه پرست در اجازه دخول اذوقه بشهر سخت مخالفت داشته و در صدد مخابره تلکراف متمردانهٔ در این موضوع بشاه بر امدند . لیکن بواسطه دایر نبودن خط

تلگراف اینمسئله انجام پذیر نشد . ظاهراً عین الدوله بالشخصه
برای دادن این اجازه حاضر بود و بعدهم بواسطه تهدید ما در
باب قهراً مفتوح نمودن راه جلفا خیلی مشوش شده بود .
علی الظاهر این تهدید اثری هم بصاحبمنصبان نموده
مراتب فوق را من از یك راپورتي که نماینده های ما از باسمنج
داده اند کسب نموده‌ام »

﴿ نمره ٢٤٢ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله‌در ٢٤ اوریل)
از طهران ٢٤ اوریل ١٩٠٩

تبریز -- امروز من خلاصه راپورتهای واصله از جنرال قونسول
انگلیس در باب روش مخالفانه سرکردکان شاه پرست در مسئله
اذوقه برای تبریز را بجهت وزیر امور خارجه قرائت نمودم
ان جناب جواب دادند که بي شبهه امیر جنك احکام به صاحب
منصبان جزء فرستاده و باین واسطه این مشکلات پیش امده
دیکر جناب معظم له بمن کفتند که از تشکیك در نفرستاده
شدن تعلیمات موعود به سرکردکان شاه بسیار مکدر شده

و اظهار نمود که ان اعلیحضرت تعلیمات داده اند

﴿ نمره ۲۴۳ ﴾

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۲۵ اوریل)

از طهران ۲۵ اوریل ۱۹۰۹

تبریز - تلکراف ذیل از جنرال قونسول انکلیس رسیده :

« بعضی از اعضاء انجمن ایالتی دیشب بتلکرافخانه رفتند به امید اینکه طرح قراردادی با شاه بنمایند و امروز صبح هم مجدداً بتلکرافخانه رفته اند

﴿ نمره ۲۴۴ ﴾

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۲۵ اوریل)

از طهران ۲۵ اوریل ۱۹۰۹

نظر به تأخیر در اعزام قشون به تبریز من و همکار روسیم برای شش روز امتداد مدت متارکه جنك اصرار داریم

﴿ نمره ۲۴۵ ﴾

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۲۵ اوریل)

از طهران ۲۵ اوریل ۱۹۰۹

اذوقه برای تبریز – تلکراف ذیل را من و جنرال قونسول انکلیس مخابره نموده ام : –

« الان وزیر امور خارجه بمن نوشته است که بنا باستدعای انجمن تبریز اعلیحضرت شاه به تمام سرکردکان خودش تعلیمات تلکرافی داده است که وسایل تسهیل به‌ازادی داخل شدن اذوقه بشهر را بدون تحدید مقدار یا مدت فراهم نمایند . ضمناً بمتارکه کامل جنك هم امر شده »

﴿ نمره ۲٤٦ ﴾

مکتوب سر نیکلسن به سر ادواردکری (واصله در ۲٦ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۲۱ اوریل ۱۹۰۹

آقا – با کمال افتخار ترجمه اشعار نامهٔ را که امروز صبح در روزنامه رسمی راجع به اوضاع تبریز و تعلیماتي که به جانشین قفقاز برای حاضر بودن در اعزام یك عده قشون روس به ان شهر طبع شده لفاً ارسال میدارم

« امضا » نیکلسن

ملفوفه در نمره ۲٤٦

قسمتی از جریده « افیثیال مسنجر » ۲۱ اوریل ۱۹۰۹

بموجب اطلاعیکه از جنرال قونسول روس مقیم تبریز باداره تلکرافی رسیده اهالی ان شهر که بواسطه جوع قرین یأس و حرمان کردیده اند در تحت سرکردکی مجاهدین تصمیم عزم نموده اند که برای تحصیل نان محله ارامنه را که قونسولکری روس و انکلیس هم در انجا واقعند غارت بنمایند

مؤسسین این تهیج ظاهراً چنین تصور میکنند که باین وسیله و بلکه تاحدوافی بواسطه مقتول نمودن یکی از قونسولها مداخله روس اعمال خواهد شد و باعث تأخیر تسلیم تبریز بقشون شاه شده وبراسیے انقلابیون ممکن خواهد بود که خود را پنهان بدارند

نظر به این ترتیب اوضاع دولت روس به نماینده طهران خودشان تعلیمات دادند که از شاه تقاضای قطعی بنماید که امر بنمایند فوراً مقدار کافی اذوقه برای احتیاجات قونسولکریها و ادارات و اتباع خارجه وبهمچنین برای اهالی بی طرف شهر داخل تبریز بشود . بعلاوه به شارژدافر روس دستور العمل

داده شد که بدولت ایران اطلاع بدهد که اگر در انجام این تقاضا قصور برود دولت روس مجبور خواهد شد که برای افتتاح راه دخول اذوقه به تبریز وحراست اماکن واتباع روس و خارجه بقوه قهریه قدامات سریع قطعی بنماید

بیست و چهار ساعت قبل اخبار جدید تهدید امیز درباب مجاری امور دران شهر از جنرال قونسول روس مقیم تبریز رسیده منجمله خبر تصمیم عزم اهالی قحطی زده وفدائیان که در اتیه نزدیکی به قونسولگریهای روس وانگلیس حمله ببرند ۰ همین قسم اطلاعات هم بدولت انگلیس رسیده دولت مشارالیها از طرف خود صلاحیت اعزام قشون را به تبریز برای تقویت به اتباع خارجهٔ که بخواهند از شهر بیرون بروند بدولت اعلیحضرت امپراطوری اعلام داشت

نظر بمراتب فوق وحسب الامر اعلیحضرت امپراطور بجانشین قفقاز تعلیمات داده شد که فوراً یک عده کافی قشون به تبریز اعزام دارند که اماکن و اتباع روس وخارجه را حفظ نموده و ترتیب حمل اذوقه برای انها داده و رابطات بین تبریز و جلفا

راهم مأمون و برقرار بدارند

بلحاظ اطلاع واصله که بواسطه حکم شاه برای شش روز متارکه جنك و دخول اذوقه در شهر محصور فعلاً ارامی و سکون در تبریز احاطه دارد به جانشین قفقاز امر شد که گذشتن قشون از سرحد بعزم تبریز را معوق بدارد تا تعلیمات ثانوی داده بشود ولی بهر صورت اقدامات در تدارك انرا موقوف ندارد که در صورت وقوع اختلال دیگری حاضر باشند

(نمره ۲٤۷)

مکتوب سر نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله در ۲٦ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۲۳ اوریل ۱۹۰۹

اقا - دیروز مسیو ایسولسکی بمن اظهار داشت که اخباراتی که از تبریز رسیده رضایت بخش نیست . عین الدوله گفته است که حکمی در باب متارکه جنك به او نرسیده لیکن بعد از قدری مذاکرات راضی شده که اجازه افتتاح یك راه برای حمل اذوقه را بدهد . عقیده نواب معظم له بر این بوده که چون خط تلگراف از باسمنج به طهران از دیر نبرده محتمل است

به‌اینواسطه تعلیمات درباب متارکه جنك از طهران به‌او نرسیده باشد . عقیده مسیو ایسولسکی این است که به این حرف عین الدوله نمیتوان چندان اعتماد ووثوقی قرار داد و شاید برای تأمین عبور اذوقه مشکلاتی روی بدهد . بعلاوه شاه بنمایندگان دولتین اطلاع داده است که درباب پیشنهاداتي که درخصوص تأسیس مشروطه وغیره به او تقدیم شده باید اعماق نظر بنماید وضع تبریز محتمل است هران مجدداً خطرناك بشود و او در صدد است باوزیر مالیه ووزیر جنك و سپه سالار مشورت بنماید که ایا با این مقتضیات مقرون بحزم و احتیاط نیست که بقشون روس امر بشود به تبریز بروند . این اقدام از ادامه عبور نمودن اذوقه را تأمین خواهد نمود و نیز ممکن است یك اثری هم به شاه بنماید که در تسریع جواب مساعدی به اظهارات نمایندگان دولتین بکوشد

دیشب اخر شب مراسلهٔ ازمسیو ایسولسکی بمن رسید مبنی بر اینکه خط تلگراف بین باسمنج و طهران خراب نبوده و جنرال قونسول روس تلگراف نموده که اوضاع بیش ازهروقت

تهدید میکند

نظر بمقتضیات فوق دولت روس تصور میکند که دیگر نمیتوان تردید داشت و احکام صادر شده که قشون ازجلفا حرکت داده شود (امضا) نیکلسن

﴿ نمره ٢٤٨ ﴾

تلگراف مسیو ایسولسکی به کنت بنکندورف (که در ٢٦ اوریل بتوسط کنت بنکندورف تبلیغ شده)

از سن پطرزبورغ ٢٣ اوریل ١٩٠٩

بموجب راپورتهای جدیده که از جنرال قونسول روس مقیم تبریز رسیده قحطی که در انشهر بروز نموده قونسولگریها واتباع خارجه و روس را دچار مخاطرات مهمه مینماید

علیهذا به شارژ دافر روس مقیم طهران تعلیمات داده شد که به شاه اظهار بدارد که اگر اقدام فوری درتهیه اذوقه لازمه برای قونسولگریها و اتباع خارجه و اهالی خارج از جنك شهر بعمل نیاید یك دسته قشون ازجلفا تجهیز خواهد شد که قونسول گریها و اتباع خارجه مقمین تبریز را محفوظ داشته و ورود مقدار

کافی اذوقه بشهر را تأمین نماید

با وجود وعده شاه برای صدور احکام لازمه به شاهزاده عین الدوله فرمانده مزبور اجازه حمل اذوقه به شهر را نداده و وضع قونسولگریها و اتباع خارجه کما کان به تزلزل باقی است

لهذا دولت اعلیحضرت امپراطوری مجبور شد که متوسل به اقداماتیکه به شاه خاطر نشان شده بود بگردد و اکنون قشون روس از جلفا بعزم تبریز حرکت خواهند نمود

مقاصد تجهیز این قشون محدود بمراتب فوق الذکر است .

قشون اعلیحضرت امپراطوری برای تأمین کامل و حراست جان و مال اتباع و قونسولگریهای روس و سایر دول خارجه فقط تا مدتي که لازم باشد در خاك ایران اقامت خواهند نمود

لطف نموده شرح فوق را باطلاع دولت انگلیس برسانید

﴿ نمره ۲٤۹ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲٦ اوریل)

از طهران ۲٦ اوریل ۱۹۰۹

تبریز - رجوع بتلگراف بلافصل ما قبل خودم تلگراف ذیل

مورخه دیروز از جنرال قونسول انکلیس رسیده : —

« انجمن ایالتی نمایندهٔ با سواد تلکرافات شاه که برای تبلیغ به عین الدوله وبهریك از سرکردکان شخصاً مخابره شده بود نزد ما فرستادند . تلکرافات مزبور مبنی براوامر برای افتتاح تمام طرق وحتی القوه بکار بردن مساعی خود را در تسهیل دخول اذوقه ودر مکان کنونی خود ماندن و بکلی جنك را متارکه داشتن تااوامر ثانوی برسد بود . انجمن مزبور ازما خواهش نموده اند که تا وقتیکه معلوم بشود احکام شاه اطاعت شده یا خیر قشون روس پیشتر نیایند

ما تصور میکنیم اولی انست که قشون روس معطل نشوند تا بمسافت دست رس به تبریز برسند ولی بما اختیار داده بشود که اظهار بداریم که فقط بنابه مقتضیات ولزوم استثنائی انهاوارد شهر خواهند شد

به این طریق احتمال کلی دارد که تأمین اتباع خارجه درتحت اطمینان بیاید و اصلاح بین شاه و ملت خودش برطبق اظهارات شما امکان پذیر شود »

هر دو قونسول ها احتمال دارد در تصویب خودشان درتجهیز قشون روس برای مصالح تأمین خارجه ها محق باشند بعلاوه اعزام قشون روس بی شبهه شاه را متمایل خواهد نمود که به صلاح اندیشی ما بطریق مساعد تری گوش بدهد چنانچه دولتین موافقت بنمایند ما بجنرال قونسولهای خودمان اجازه خواهیم داد که به نحویکه ارائه طریق نموده اند اظهار بدارند وضمناً ما مراسله مشترکی در همین موضوع بدولت ایران خواهیم نوشت

من تصور میکنم چنین مصلحت باشد که برای مشهود داشتن یکانکی کامل دولتین در اعلان این مسئله من باهمکار روس خودم شرکت بنمایم

(نمره ۲۵۰)

تلکراف سرجارج بارکلی بسرادوارد کری « واصله در ۲۶ اوریل » از طهران ۲۶ اوریل ۱۹۰۹

تبریز – تلکراف ذیل مورخه ۲۵ اوریل از جنرال قونسول انکلیس بمن رسیده . –

« چون ممکن است همان وضع در عرض چند روزی بسهولت تجدید بشود و نظر به دلیلیکه در تلگراف بلافصل ماقبل بنده پیش نهاد شده من به ارائه این طریق مبادرت میجویم که معطل نمودن قشون صلاح نخواهد بود

وجد و شعف کاملی که وزیرامور خارجه ذکر میکنند در نتیجه امتیازات مرحمتی شاه حاصل شده متضمن قدری اغراق است بهرصورت تا نتیجهٔ در تعقیب امتیازات مزبور بروز ننماید این وجد مشهود نخواهد گشت و اهالی هنوز اینرا مشکوك تصور میکنند . مردم هرساعت وضعیت خود را تغییر میدهند . من نمیتوانم به نظریات انها پی ببرم یا بگویم امال حقیقی انهاچیست

(نمره ۲۵۱)

تلگراف سرادوارد گری به سرجارج بارکلی

از وزارت خارجه ۲۶ اوریل ۱۹۰۹

رجوع بتلگراف ۲۶ شهر جاری شما اگر دولت روس هم بشارژدافر خود همین نوع تعلیمات داده باشند بجنرال قونسول انگلیس ممکن است اجازه داده بشود که باتفاق کفیل

جنرال قونسول کری روس اظهاری را که پیشنهاد شده بنمایند

شما اجازه دارید برای نوشتن مراسله درهمین موضوع بدولت ایران باشارژدافر روس اتفاق بنمائید

﴿ نمره ۲۵۲ ﴾

مکتوب سر نیکلسن به سرادواردگری (واصله در ۲۷ اوریل)

از سن پطرزبورغ ۲٤ اوریل ۱۹۰۹

اقا — خبر تزاید اختلاف و اهمیت موقع که از تبریز بمسیو ایسولسکی رسید دولت روس رأی قطعی خود را براین قرار دادند که بدون فوت وقت امر بکنند که قشونیکه درجلفا حاضر نگاهداشته شده بود فوراً جلوبروند . واضح بود که اگر بیشتر تأخیر میرفت مخاطرات مهمه روی مینمود گرچه دولت روس درتوسل به اقدامات عملی بي میل بودند ولی وضع امورهیچ چارهٔ برای انها باقی نگذارد مگر اینکه برای حصول تأمین هیئت اروپائیان در تبریز اقدامات بنمایند . این اردو مرکب است از سه باطالیان سرباز و چهار اسکادرون قزاق و دو باطری

توپخانه و یك دسته مهندس عده افراد فوج بمیزان هنگام صلح است . عقیده قونسول روس مقیم تبریز براین بود که یك دسته دویست نفری قزاق برای حراست حمول اذوقه کافی خواهد بود ولی مأمورین دولت روس را اعتقاد بر این بود ومنهم در صحت ان مبادرتاً تصدیق دارم که این اردو باید بحد کفایت قوی باشند که در صورت هر مقاومتی بتوانند غلبه حاصل نمایند . بعلاوه لازم خواهد بود که در فاصله های معینه قراول کذارده بشود که جاده را مفتوح نکاه بدارند وبطوریکه عده انها بیش از اندازهٔ که حتماً لازم خواهد بود نباشد مسیو ایسولسکی بمن اطلاع داد که این اردو به اندازه ممکنه اذوقه همراه خود خواهند برد چون البته برای انها غیر مقدور است ان مقدار اذوقهٔ که رفع احتیاج تمام اهالی تبریز را بنماید تهیه نموده وهمراه ببرند . معهذا همینکه یك دفعه جاده مفتوح کردید محتمل است مقدارهای اذوقه متعاقب ان در جریان باشد . احکامیکه به صاحب منصب فرمانده اردو داده شده از این قرارند که از مداخله در اختلافات بین طرفین مخاصمینش در تبریز احتراز

بنماید وبهیچ وجه وظایف ادارهٔ حکومتی رابعهده نگیرد . اولاً باید محافظت لازمه از قونسولگریها و ادارات خارجه وتمام اتباع خارجه مقیمین دران شهر بنماید . وقتیکه اوضاع بحالت عادی عودت کرد ودیگر خوف مخاطرهٔ برای اتباع خارجه باقی نماند قشون عودت داده خواهد شد

یك لایحهٔ رسمی مبنی بدلایل تجهیز قشون در اینجا توزیع شده و متحدالمآل تلگرافی بهمان مفادهم بدول مخابره شده

« امضا » نیکلسن

(نمره ۲۵۳)

تلگراف سر نیکلسن بسر ادوارد گری « واصله در ۲۷ اوریل »

از سن پطرزبورغ ۲۷ اوریل ۱۹۰۹

تبریز — رجوع بتلگرافات سرجارج بارکلی بجنابعالی و تلگراف جنابعالی به او همه مورخین ۲۶ شهر جاری

وزیر امور خارجه دولت روس بمن اطلاع میدهد که قشون روس دربیرون تبریز اردو خواهند زد وداخل شهر نخواهند شد برای قراولی بانك ها وسایر ادارات وبرای هر قونسولگری که

بخواهند قراول داشته باشند بعضی دستجات کوچك بشهر فرستاده خواهند شد . عقیده مسیو ایسولسکی بر این است که مشکل لازم باشد که مراسله مشترکی مبنی به اطلاع از این بابت بدولت ایران نوشته بشود ولی مانعی نمی بیند که هر دو قونسولها بهر کس و بهر نحو که صلاح بدانند اطلاع بدهند

(نمره ٢٥٤)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ٢٧ اوریل)

از طهران ٢٧ اوریل ١٩٠٩

تلگراف ذیل از جنرال قونسول انگلیس مقیم مشهد رسیده :

« دسته قشون روس دیروز وارد شدند و رئیس قشون ایرانی بااحترامات نظامی انها را پذیرفت . دسته مزبور مرکب است از ٦ دسته ترکمان در تحت چهار نفر صاحبمنصب و سی نفر توپچی و دو دستگاه توپ مسلسل و هفتاد و پنج نفر قزاق »

(نمره ٢٥٥)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ٢٧ اوریل)

از طهران ٢٧ اوریل ١٩٠٩

تبریز

رجوع بتلکراف دیروز من جنرال قونسول انکلیس از تبریز بمن اطلاع میدهد که دیروز ۸ طن (مطابق ۲۶ خروار و ٦ من) ارد از باسنمج فرستاده شد

شاه به انجمن ایالتی اصرار نمود که عین الدواه را بپذیرند که نقشه اشغال دائمی روس که بطور حتم منظور است مرتفع بکردد . دو جنرال قونسول شنیده اند که توضیحات خودشان در باب مقصود وموقتی بودن اقدام روس اثرات نیک بخشیده

شاه عفو عمومی اعطا نموده ووعده مهمی برای مشروطهٔ که مطابق شریعت اسلام باشد داده دسته ملیون پیش امدن قشون روس را وسایل جلب امتیازات از ان اعلیحضرت قرار داده اند

من وهمکار روسیم استماع نموده ایم که شاه قصد دارد یك پروژهٔ بکلی ناقصی بجای قانون انتخاباتی که تقاضا شده طبع ونشر بنمایند . علیهذا ما به ان اعلیحضرت تصریح نموده ایم که یك همچه اقدامی با اجرای برکرام صلاح اندیشی ما توافق ندارد وبهبودی دراوضاع حاصل نخواهد نمود ومجدداً باعلیحضرت معظم تأکید نموده ایم که

فوراً قبول داشتن صلاح اندیشی ما را اظهار بدارند

(نمره ۲۵۶)

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۲۷ اوریل)

از طهران ۲۷ اوریل ۱۹۰۹

تبریز — تلکراف ذیل مورخه امروز از جنرال قونسول انکلیس رسیده : —

دفتر اعانهٔ برای نجات فقرا در اینجا مفتوح شده

ظاهراً صمد خان سکنه قراء حوالی را تشویق مینماید که اذوقه برسانند و خودش هم امروز صبح یك مقداری غله فرستاده است»

(نمره ۲۵۷)

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۲۸ اوریل)

از طهران ۲۸ اوریل ۱۹۰۹

همکار روسی من مراسلهٔ تقسیم نموده و تجهیز قشون روس را اعلام داشته . او مراسله مزبور را بمن ارائه داده و مبنی بر این است که اکر لازم نشود قشون روس داخل تبریز نخواهند شد و مقصود از اقدام دولت روس و موقتی بودن انرا توضیح نموده

راجع به بیانات پیشنهادیه در تلگراف ۲٦ اوریل بنده بجنرال قونسول انکلیس اجازه داده ام که در موضوع مطلوبه باتفاق همکار روسی خودش عمل بنماید

(نمره ۲۵۸)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۹ اوریل)
از طهران ۲۹ اوریل ۱۹۰۹

اصفهان — تلگراف ذیل از جنرال قونسول انکلیس مقیم اصفهان رسیده : —

صمصام السلطنه شروع بحرکت دادن دستجات کوچك قشون بخارج شهر نموده • دیروز ایلخاني بمن اطلاع داد که باید منتظر وقوع جنك در حوالی اصفهان بود »

قشون شاه الحال از کاشان بعزم اصفهان حرکت کرده اند . بنا براین برای هر خطر جاني که در صورت وقوع مجادله به اتباع انکلیس وارد بیاید من شاه را مسؤل قرار داده ام

(نمره ۲۵۹)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۹ اوریل)

از طهران ۲۹ اوریل ۱۹۰۹

شاه و مشروطه

ما کسب اطلاع نموده ایم که شاه در نظر دارند نایب السلطنه عموی خودشان را که یکی از مرتجعین خیلی مشهور است بریاست وزراء منصوب نمایند . هر کابینهٔ که نایب السلطنه جزو ان باشد بانقاضای مندرجه در پرگرام ما مناسبت نخواهد داشت

ما موقع را مغتنم شمردیم که به شاه اطلاع بدهیم که اگر تا دوم مه جوابي از طرف ان اعلیحضرت در باب صلاح اندیشی پیشنهادیه دولتین نرسد نمایندگان دولتین درخواست یکنوبت شرفیابي دیگر را خواهند نمود که از ان اعلیحضرت جواب بگیرند

(نمره ۲۶۰)

تلگراف سر نیکلسن به سر ادواردگری { واصله در ۳۰ اوریل }

از سن پطرزبورغ ۳۰ اوریل ۱۹۰۹

قشون روس برای تبریز

مسیو چاریکوف بمن اطلاع میدهد که پیش قراول قشون روس فعلاً در حوالی شهر هستند و از طرف ستارخان نسبت به انها علائم

مستحسنی بروز نموده و درعرض راه هم پذیرائی خوبي ازانها شده

(نمره ۲٦١)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری « واصله در ۳۰ اوریل »

از طهران ۳۰ اوریل ۱۹۰۹

تبریز — رجوع بتلگراف ۲۷ شهر حال من تلگراف ذیل مورخه ۲۷ شهر جاری از جنرال قونسول انگلیس رسیده : —

« انجمن ایالتی دیروز از شاه استدعا نمودندکه همان مشروطه سابق را اعاده نمایند و به آن اعلیحضرت اطلاع دادندکه ترتیبات پیشنهادیه درباب مطابقت با شریعت اسلام پذیرفته نشدني است مذاکرات صلح امروزهم درتلگرافخانه امتداد دارد

بسیاری ازاتباع خارجه هنوز در تشویشند و وضع شهر بطریق غیر مرضی باقی است.

اذوقه هنوز خیلی کسر است ولی بتدریج وارد میشود »

(نمره ۲٦۲)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری « واصله در ۳۰ اوریل »

از طهران ۳۰ اوریل ۱۹۰۹

تبریز — تلکراف ذیل مورخه دیروز از جنرال قونسول انکلیس رسیده . —

« ستار خان امروز صبح برای اظهار تشکرات فائقه از دولت انکلیس به اینجا امد . مشارالیه از بابت اتیه اطمینان دارد اذوقه مرتباً وارد میشود و فردا دکانهای خبازی مجدداً مفتوح خواهند شد

بر روی هم ظاهراً اوضاع رو به تصفیه است اکر چه جوابی از بابت مشروطه هنوز به انجمن داده نشده »

(نمره ٢٦٣) .

تلکراف سر جارج بارکلی بسرادوارد کری « واصله در ٣٠ اوریل »

از طهران ٣٠ اوریل ١٩٠٩

تبریز — تلکراف ذیل از جنرال قونسول انکلیس رسیده . —

« قشون شاه پرستان در کار متفرق شدنند

فردا ترتیب حرکت پست بطریق معمول تجدید خواهد شد

دیروز غروب ١٨٠ نفر سرباز روسی به پل اجی رسیدند وامروز صبح بدون هیچ تصادفی وارد شهر شدند »

(نمره ٢٦٤)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری « واصله در ١ مه »
از طهران ١ مه ١٩٠٩

﴿ شاه وزیر امور خارجه را منفصل نموده ﴾

وزیر مزبور با اظهارات سفارتین موافقت کرده و مقاومت و ثبات کاملی در مقابل نفوذ مجمعهٔ که بر علیه ما بودند مشهود داشته انفصال او و تعیین نایب السلطنه و سایر علائم ظاهر میدارد که شاه به لجاجت خود باقی است و این نوع استهزا نمودن سفارتین ما را مجبور نموده که تصمیم در احتراز نمودن از جزئیات را تا وقتیکه شاه قبول پیرکرام را رسماً اظهار بدارد متروك بداریم

اگر چه ما بین دولتین موافقت شده بود که برای ترکیب کابینه فقط بطریق خصوصی ارائه طریق بشود ولی ما وظیفه خود دانستیم که بسختی پرتست بنمائیم و دیشب ترجمانهای سفارتین بشاه اطلاع دادند که اگر ان اعلیحضرت سریعاً نایب السلطنه را منفصل و سعد الدوله را مجدداً منصوب ننمایند نمایندگان بدولتین متبوعتین خود اطلاع خواهند داد که اعلیحضرت معظم صلاح اندیشی انها

را رد نموده اند . شاه اظهار داشته بودند که پروکرام را قبول دارند ولی در باب انفصال سعد الدوله جد کامل دارند

عقیده نماینده کان دولتین بر این است که دخول سعد الدوله و ناصر الملك در کابینه را باید وسیله امتحان صمیمیت و موافقت شاه قرار داد و اکر ان اعلیحضرت در قبول سریع انها موافقت ننمایند باید با علیحضرت معظم اظهار بشود که دولتین همچه ملاحظه میکنند که صلاح اندیشی دولتین رد شده . لزوم وجود ناصر الملك برای هر کابینهٔ تجدد خواهی از حتمیات است

ما خیلی بي میل بودیم که از روش ارائه طریق خصوصی که مقرر شده بود تخطی بجوئیم ولی بواسطه استقامت جدیے در این نکته اکر شاه تمکین بنماید ما وسیله و امید بهتری برای اجرای پرکرام خودمان خواهیم داشت . انجام جزئی از پرکرام حتماً مضر است

« نمره ۲۶۵ »

تلکراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۳ مه)

از طهران ۳ مه ۱۹۰۹

(اصفهان)

در جواب مراسلهٔ که من بدولت ایران نوشته و برای هرخطر جاني که بواسطه وقوع مجادله در اصفهان باتباع انکلیس وارد بیاید شاه را مسؤل قرار داده بودم شاه فرستاده و بمن اطلاع دادند که قشون اعلیحضرت بکاشان عودت نموده

« نمره ۲٦٦ »

تلکراف سرجارج بارکلی بسرادواردکری (واصله در ۳ مه)

از طهران ۳ مه ۱۹۰۹

صمصام السلطنه و سردار اسعد تلکراف مشترکی بتمام سفارت های خارجه مخابره کرده و اظهار تشکر برای اقداماتي که در نجات تبریز شده نموده و ضمناً خواهش کرده‌اند که حالا دیکر دول در امورات داخلی انها مداخله ننمایند . بعد از اظهار انقیاد بشاه انها اشعار داشته اند که انها و تمام ملیون دیکر در صدد حرکت بطرف پایتخت هستند که ان اعلیحضرت را به ایفای تعهداتي که بملت خود نموده مجبور بدارند

« نمره ۲٦٧ »

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۳ مه)

از طهران ۳ مه ۱۹۰۹

تبریز - شرح ذیل قسمت مختصری از تلگراف مورخه ۲ مه جنرال قونسول انگلیس است : -

« ۲٦۹ نفر از قشون روس در شهرند و فرمانده قشون بمن اطلاع داده که او قریب چهار هزار نفر در تحت فرمان خود دارد »

« نمره ۲٦۸ »

تلگراف سرادوارد گری بسرجارج بارکلی

از وزارت خارجه ۳ مه ۱۹۰۹

بمحض اینکه بشارژ دافر روس تعلیمات برسد که در باب ترکیب کابینه ایران اظهارات مشترکه بنماید شما ممکن است بر طبق پیشنهاد مسطوره در تلگراف غره شهر حال خودتان که متضمن نظریات دولت روس و خودمان است عمل بنمائید

« نمره ۲٦۹ »

مکتوب سرادوارد کری بسر جارج بارکلی

از وزارت خارجه ۳ مه ۱۹۰۹

-- وزیر مختار ایران امروز باین اداره امده و تلکرافی را که شاه مخابره نموده بود برای سر هاردنیك قرائت نمود و مبنی بر این بود که سعد الدوله عریضهٔ بوزیر مختار های انکلیس و روس نوشته که بمقام وزارت امور خارجهٔ که تازه از ان منفصل شده برقرار بکردد ولی من امیدوارم که وزیر مختار ها در باب معاودت او باینمقام اصرار نخواهند نمود . شاه اشعار داشته بودند که هر کس دیکر را که وزیر امور خارجه انکلیس تصویب بنمایند من حاضرم بوزارت امور خارجه منصوب بدارم

سر هاردنیك به وزیر مختار مزبور اظهار داشت که در موضوع فوق خبری ازطهران بدولت انکلیس رسیده ولی وزیر امور خارجه انکلیس از تعیین نایب السلطنه به صدر اعظمی خیلی ناراضی است واکر شاه بخواهند وضع حاضره را فوراً خاتمه بدهند جلو کیری از اقدامات دیکر نماینده کان دولتین در طهران بنمایند باید عاجلاً صدر اعظم ووزیر امور خارجه تعیین

بنمایند که هر دو وزیر مختار مقیمین طهران تصویب بکنند •

سر هاردنیك نیز اظهار نمود که دولت انکلیس باید اصرار بنماید که کابینه جدید مرکب از اشخاص کافی باشد و بعد از انچه واقع شده هر کابینهٔ را که سعد الدوله و ناصر الملك جزو ان نباشد نمیتوانند کابینهٔ موثق و معتمد محسوب بدارند

وزیر مختار مزبور کفت که مفاد شرح فوق را در جواب تلکراف شاه مخابره خواهم نمود

(امضاء) ای کری

« نمره ۲۷۰ »

تلکرف سر جارج بارکلی بسر ادوارد کری (واصله در ٤ مه)

از طهران ٤ مه ۱۹۰۹

کفیل وزارت امور خارجه بمن و همکار روسیم رسماً اطلاع داده که شاه صلاح اندیشی را که ما در ۲۲ اوریل به ان اعلیحضرت تقدیم داشتیم قبول نموده اند

شاه میل دارند که جلسهٔ از نمایندکان دولتین و نماینده های ان اعلیحضرت منعقد بکردد که در باب جزئیات تشریح بعضی

نکات آن که اعلیحضرت معظم ایلند توضیحات داده بشود

« نمره ۲۷۱ »

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ه مه)

ازطهران ه مه ۱۹۰۹

شاه دستخطی صادر نموده و اعاده حکومت شوروی
را وعده داده . قانون انتخابات بزودی توزیع خواهد شد
و موعد انتخابات ۱۹ ژوئیه تعیین شده

مشروطه را در تحت موازین شریعت اسلام و مطابق
احتیاجات مملکت شرح داده‌اند

« نمره ۲۷۲ »

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله دره مه)

از طهران ه مه ۱۹۰۹

دویست نفر انقلابیون از رشت با قلیل خونریزی
قزوین را تصرف نمودند . فعلا شهر آرام است

« نمره ۲۷۳ »

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله دره مه)

از طوران ٥ مه ١٩٠٩

من و همکار روسیم در باب رسماً قبول نمودن شاه صلاح اندیشی تقدیمی مارا شروع به عملیات نموده ایم . الحال ما به کفیل وزارت امور خارجه اصرار داریم که در انعقاد اجلاس منظوره که در ان ما در باب ترکیب کابینه و سایر جزئیات نکاتی که ان اعلیحضرت استعلام نموده باشند توضیحات باید بدهم تعجیل بنمایند

« نمره ٢٧٤ »

تلگراف سرجرج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٦ مه)

از طهران ٦ مه ١٩٠٩

حرکت انقلابیون از رشت

همکار روسی من به قونسول رشت خودش تعلیمات داده که برای انتفاع اصلاح سریع بین شاه و ملتش به سپهدار اصرار بنماید که جلو امدن در راه رشت بطهران را موقوف بدارند شاه امر نموده اند که صد نفر قزاق بعقابله انقلابیون که بنا به اعتقادات حالا از قزوین حرکت کرده اند اعزام بشود

« نمره ۲۷۵ »

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۷ مه)

از طهران ۷ مه ۱۹۰۹

در طی اجلاسی که شاه پیشنهاد نموده واو وزعصر تشکیل میبابد مامسعی خواهیم نمود که اعلیحضرت معظم را متقاعد بنمائیم که بوسیله شتهار نامه اعلام بدارند که ان مواد پرکرامرا که مشروط به قدام سریعه فوراً بموقع اجرا خواهد گذارد و در سرعت اجرای سایر موادهم حتی الامکان جدوجهد خواهند نمود

بهر صورت من یقین کامل ندارم که ملیون با این اقناع بشوند . صمصام السلطنه که استعدادش قریب ٤۰۰۰ نفر مسلح و مکمل است در جواب دستخط پنجم مه شاه اظهار داشته که او فقط مشروطه سابق را قبول خواهد نمود . او مجدداً تصمیم خود در حرکت بطرف طهران را اعلان نموده است . میگویند خیال ملیون رشت این است که شاه را از سلطنت خلع بنمایند

(نمره ٢٧٦)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۸ مه)

از طهران ۷ مه ۱۹۰۹

امروز عصر اجلاس مذکوره در تلگراف امروز بنده تشکیل یافت . ما در جزئیات موادی که خواسته بودند توضیحات دادیم و اصرار نمودیم که ناصرالملك و سعدالدوله باید جزو کابینه بشوند . ضمناً صورت اسامی اشخاصی را که برای کابینه ومجلس مشاوره مناسبند تبلیغ نمودیم

انفصال نایب لسلطنه و امیر جنك و صدر اعظم و خصوصاً نماینده های مذ سبی که برای اجلاس امروز انتخاب شده بودند متضمن اصلاحات معتنابهی دروضعیت و روش شاه است اگرچه البته هنوز من نمیتوانم قطعاً اظهار بدارم که تا حال بیانات ما چه تأثیری بشاه نموده

دستخط شاه اثر مطبوعی در اهالی تبریز نموده و ملیون انجا به صمصام السلطنه تلگراف نموده اند که حرکت تهاجمی خود را معوق بدارد

بواسطه پیش امدن انقلابیون از رشت رعب بسیاری دردربار حادث شده . افواه متفرقه شیوع دارد که صد ها از انقلابیون مزبور از قزوین حرکت کرده اند . از نواب سفارت روس که به انجا فرستاده شده بود راپورت میدهد که متصل مدد بانها میرسد ولی تا حال فقط معدودی از قزوین تجاوز نموده اند

(نمره ۲۷۷)

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۸ مه)

از طهران ۸ مه ۱۹۰۹

همکار روسیم بمن اطلاع میدهد که صاحب منصب روسی فرمانده قزاقیله در راه قزوین است امروز مراجعت مینماید

من نمیتوانم اظهار عقیده قطعی درباب قوت و تشکیلات قشون رشت که در حوالی قزوینند بنمایم . اطلاعات روسها مبنی بر ایندند که پیش قراول این قشون در کرنده است که منزل اول از قزوین بطهران است و عنصر مسلطه این قشون یك دسته قفقازی است که عده انها دویست نفر است

(نمره ۲۷۸)

مکتوب سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی

از وزارت خارجه ۸ مه ۱۹۰۹

آقا — امروز وزیر مختار ایران به این اداره امده و تلگرافی را که شاه مخابره نموده بود برای سر هاردینك قرائت کرد ومبنی بر این بود که دیروز شما باتفاق شارژدافر روس در تعیین سعد الدوله بوزارت امور خارجه اصرار نموده اید . اعلیحضرت معظم قبل از این به ناصر الملك تلگراف نموده اند که مراجعت نموده و مقام صدارت و وزارت مالیه را قبول نماید ولی خواهش دارند که ما در تعیین سعد الدوله بوزارت امور خارجه اصرار ننمائیم سر هاردینگ اظهار داشت که وزیر امور خارجه انگلیس عضویت این دو نفر را در کابینه جزو لا یتجزا محسوب میدارد و بوزیر مختار مزبور صلاح اندیشی نمود که بشاه اطلاع بدهد که عقیده متقن وزیر امور خارجه بر این است که فقط سرعت قبول پرگرام ما ممکن است حرکت مستقیم ملیون بطرف طهران را که متضمن خطر معتنابهی برای شخص شاه است منحرف بدارد

(امضا) ای گری

(نمره ۲۷۹)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری « واصله در ۹ مه »

از طهران ۹ مه ۱۹۰۹

وزیر امور خارجه منفصل الان مجدداً بمقام خود منصوب گردیده و به او امر شده است که تشکیل کابینه بنماید . مسوده اعلانی را که او امیدوار است شاه را متقاعد بکند که فردا صادر بنمایند برای من قرائت نمود . اقداماتی که دران اعلام گردیده با تقاضاهای ادر پرگرام ما کاملاً موافقت دارد

« نمره ۲۸۰ »

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری « واصله در ۱۰ مه »

از طهران ۱۶ اوریل ۱۹۰۹

قا - با کمال افتخار ذیلاً اوضاع اصفهان را شرح میدهم

صمصام السلطنه همه روزه منتظر ورود سردار اسعد است که ازقرار راپورت قریب دوهزار سوار بختیاری همراه دارد واز قرار مذکور تصمیم عزم شده که در ۲۱ اوریل بطرف طهران حرکت بنمایند . ازقرار مذکورحالا رؤسا باهم متحد شده اند و

ظاهراً هیچ احتمالی نمیرود که قشون شاه در کاشان در مقابل انها مقاومت بنمایند عده قشون مزبور تقریباً هزار و پانصد نفر است من جمله سیصد نفر بختیاری که محتمل است در اولین فرصتی که بدست بیاورند به هم قبیله های خود ملحق بشوند • معدودی قشون کمکی هم که درقم هستند بین المحذورین اند وچندروز قبل یك عده ازانها در تلگرافخانه هند و اروپ متحصن شده و برای رسیدن حقوق خودشان تعرض نموده واظهار میداشتند که حقوق دو ساله انها نپرداخته شده . نظر به این مقتضیات ندرتاً میتوان انتظار داشت که اگر حرکت بختیاریها صورت صحتی حاصل بنماید این قشونیکه جاده بطرف طهران را احاطه دارند در مقابل انها مقاومت مؤثری بروز بدهند

ضمناً استقرار نظم کامل در اصفهان ظاهر است لیکن هم چه مینماید که صمصام السلطنه از روش ملاها که اقا نجفی رئیس انها است واز عدم موفقیت در تحصیل پول بوسایل مساعدت داوطلبانه برای پرداخت حقوق استعداد خود نسبتاً متاذی شده باشد بتازگی صدراعظم مجاهدتی نمود که بتوسط سهام السلطنه امورات بین شاه

و بختیاریها را صورت اصلاحی بدهد و برای انجام این مقصود پیشنهادی طرح شده بود که حکومت اصفهان به صمصام السلطنه اعطا بشود ولی معزی الیه با حالت خشم و تغیر از اصغا نمودن یك هم چه کوشش مستعجبی برای صلح امتناع نمود

مستر گرهم جنرال قونسول تا حال در متقاعد نمودن صمصام السلطنه برای حفظ خط تلکراف کمپانی هند و اروپ که سرکرده مزبور شکایت داشت که بر علیه او بکار برده میشود موفق شده معلوم میشود وعدهٔ که مستر گرهم بموجب تعلیمات من به او داده است که بعد از اول اوریل عایدات مخابرات داخلی به او پرداخته خواهد شد اورا نرم کرده است برای ایفای به این تعهد در اوایل اوریل یك مبلغ قلیلی « ۱۲۳۱ قران » از بابت عایدات مخابرات داخلی در عرض ماه سابق به صمصام السلطنه پرداخته شد و سیمهای کمپانی مزبور فعلاً بدون خرابی کار میکنند

راه اصفهان بشیراز به وضع نا امنی رقت انگیزی است . قریب چهار هفته قبل وکیل کمپانی زیگلر را طایفه لشنی در یزدخواست که چهار منزلی طرف شمال شیراز است لخت نمودند . اشیاء

یکی از اعضای انجمن مسیحیون و پست بین ده بید و سیوند هم بسرقت شده و دو نفر از غلامان اداره تلکرافی هند واروپ را در همان محل طوایف عرب جلو بسته و انهارا کتك زده ولخت نموده اند درهشتم اوریل صمصام السلطنه بجنرال قونسول انکلیس مقیم اصفهان اطلاع داد که عشایر درخط جنکند و چند روزی اتباع انکلیس در جاده های واقعه در خاك اصفهان مسافرت ننمایند صمصام السلطنه نیز اطلاع داده بود که به اتباع خود امر نموده است که درمقابل تهاجم محتمله غارتکران حزم واحتیاط را مرعی بدارند مستر کرهم بنا به این اطلاع برای مسافرت نمودن درحوالی اصفهان تا اعلان ثانوی بشود به اتباع انکلیس اخطار کرده است من به کفیل قونسول کری انکلیس در شیراز دستور داده ام که همین نوع اعلانی صادر بنماید ونیز اخطاریه دیکری هم بین اتباع انکلیس در طهران توزیع نمودم « امضا » جارج بارکلی

« نمره ۲۸۱ »

مکتوب سرجارج بارکلی بسرادوارد کری « واصله در ۱۰ مه »

ازطهران ۱۹ اوریل ۱۹۰۹

اقا — در عرض چهار هفته ماضی فقط مجادلات جزئی در تبریز واقع شده . در ٢٤ شهر ماضی محصورین حملهٔ به قشون محاصره کننده شاه برست بردند و ملیون در تصرف یك سنکر موفق شدند ولی پیشرفت دیکری برای آنها میسر نشد چون اکثر قشون آنها در سنکر های خرد ماندند از قرار مذکور تلفات آنها سی و چهار نفر مقتول و مجروح بوده . در پنجم شهر جاری بمباردمان بی اثری بشهر شد و در ١٤ شهر حال هم چند فقره شلیك توپ شده و پارهٔ مجادلات مختصره هم در همان روز بوقوع پیوسته ولی جنك قطعی اعمال نشده

در همین اوقات اذوقه در تبریز شروع به کم شدن نموده و قحطی در کار خودنمائی بود مخصوصاً در بین اشخاص خارج از جنك . نظر به عسرت منبسطه فقط بایستی منتظر بود که میل افتتاح باب مذاکرات صلح بین بعضی طبقات مردم بروز نماید و شاه بوسیله قاعده قدیمی تولید اختلاف بین محصورین مساعی خود را در تسلیم شهر بکار ببرد . بعضی نماینده ها به اردوی شاه پرستان در باسمنج اعزام کردید که از قرار مفهوم نماینده رسمی دسته ملیون

نبودند ولی با رضایت انهـا رفته بودند • تلکرافات اخیره من خاطر اولیای دولت اعلیحضرتی را از مفاد این مذاکرات صلح و وضع کلی تبریز مستحضر داشته است

پیشنهادات انجمن ایالتی که از جنرال قونسولهای انکلیس و روس خواهش شده بود بتوسط سفارتهای متبوعه خودشان برای قبول انها بشاه اصرار بنمایند و مبنی باجازه دخول اذوقه بشهر و انتخاب نماینده برای مذاکره با شاه و سایر شهرها در باب قرارداد کلی بود در موقعی که مهاجمه حوادث مرکز ملیون چندین ماه استقامت نموده بر علیه شاه را مشرف به تسلیم نموده بود قسمی بود که ندرتاً انتظار مسموع افتادن درمحضر ان اعلیحضرت میرفت • دو روز قبل شارژدافر عثمانی در باب وضع مأیوسانه اتباع خود در انشهر محصور اشـاره کرده و مراسلهٔ بوزیر امور خارجه نوشته بود . مستر راتیسلا درطی تلکراف دیروز خودش در باب شرایط پیشنهاد به انجمن ایالتی راجع بتـارکه جنك اطلاع داده بود که مقدار غله موجوده برای صرف عامه کمتر ازان میزانی است ڪه سابقاً بسمع او

رسیده و اظهار داشته بود که احتمال بروز بلوائیکه ممکن است متضمن خطر جاني برای اتباع خارجه باشد میرود . امروز مستر راتیلا بمن اطلاع داده که امکان مهاجمه باتباع خارجه جلب حقیقت نموده

نظر باین خبر بسیار مهم امروز من با شارژدافر روس که متصل در باب اوضاع با او در مذاکره بوده ام مشورت نموده و رأی قطعی ما بر این قرار گرفت که تقاضای شرفیابي متفقي برای فردا بحضور شاه بنمائیم و در خصوص لزوم فوری محافظت جانی اتباع خارجه مقیم تبریز که ظاهراً در خطر قریب الوقوعی هستند بان اعلیحضرت اصرار بنمائیم

الان اطلاع حاصل نمودم که شاه فردا ما را بار خواهند داد و نتیجه این شرفیابي را در تحت مراسلهٔ علیحده مفتخراً بسمع عالی خواهم رسانید (امضا) ج - بارکلی

(نمره ۲۸۲)

مکتوب سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۰ مه)

از طهران ۲۰ آوریل ۱۹۰۹

اقا - لازم نمیدانم در باب شرح مذاکرات عدیدهٔ که در خصوص تغییرات بحرانی که تازکی در اوضاع تبریز واقع شده با همکار روسیم نموده ام خاطر محترم را تصدیع دهم چون تلکرافات بنده و مستر راتیسلا جنرال قونسول خاطر محترم را کاملا از مجاری امور اکاه داشته

چنانچه در تلکراف امروز خودم راپورت داده ام دیشب اخر شب رأی قطعی ما علاقه کرفت که نظر بفوریت مسئله درخواست شرفیابی متفق روز بعدرا از شاه بنمائیم بجهت اینکه در باب لزوم متارکه جنك و اجازه دخول اذوقه برای جلوگیری ازمهاجمه تهدید بقونسولکریهای ما و اتباع خارجه مقیم تبریز باعلیحضرت معظم اصرار بنمائیم

امروز صبح بین ساعت ۱۱ و ۱۲ تشرف حاصل شد .

پس از بجا اوردن مراسم ادب و استفسار از صحت اعلیحضرت شاه بلا فاصله من شروع بقرائت بیان نامهٔ که سواد ان را با کمال افتخار لفاً تقدیم میدارم نمودم و ترجمه انرا مستر چرچیل و مسیو بارانوسکی که حاضر بودند بعرض شاه میرسانیدند

اعلیحضرت معظم فرمودند که پس از امعان نظر در این موضوع بتوسط وزیر امور خارجه جواب انرا خواهند داد ولی میل دارند اظهار بدارند که چهار روز قبل بقشون خود که در مقابل تبریز هستند امر فرموده اند که جنك را بکلی متروك بدارند و منتظر مذاکرات صلح که در پیش بود بشوند لیکن متمردین دیشب جنك را شروع نموده و هنوز هم نائره حرب مشتعل است

من ازجانب همکار روسیم و خودم باعلیحضرت شاه اطلاع دادم که حق و باطل مجادله در تبریز بما مدخلیت ندارد .
مسئاله بحدی فوری است که مجال بحث باقی نمیگذارد . ما با اوضاعی رو برو هستیم که متضمن مخاطرات وخیمه برای قونسولهای ما و اتباع خارجه مقیمین انجا ست . من بان اعلیحضرت تأکید بلیغ نمودم که امر بفرمایند متارکه جنك را اعلام داشته و بگذارند اذوقه داخل شهر بشود که باین واسطه خطراتیکه تهدید میکند رفع بشود

همچه مینمود که شاه در وجود داشتن اذوقه در حوالی مشکوکند و مکرر فرمودند که متمردین به قشون من حمله

میثمایند و استفسار نمودند که ایا سرکردکان من باید در مقابل این حملات دست بسته بایستند

من اظهار نمودم اکر اعلیحضرت شاه بیان بفرمایند که دریك مدت معیني متارکه جنك را رعایت نموده و در عوض ان مدت بکذارند اذوقه وارد شهر بشود من و همکار روسیم بقونسول های خودمان تعلیمات خواهیم داد که برای جلو کیری از حملات ملیون نفوذ کامل خود را اعمال بدارند

شاه فرمودند که از تبریز نماینده ها به باسمنج اعزام کردیده که در شرایط صلح با من مذاکره بنمایند اهالی تبریز برای تسلیم شدن حاضر ند ولی با وجود همه اینها مثل اینکه متمردین تحت السلاح از اهالی ارام که با انها من هیچ مخاصمهٔ ندارم مجزا باشند حملهٔ جازمی بقشون من نبرده اند . با این تفصیل ایا باید من اجازه دخول اذوقه بشهر را بدهم ؟

من مجدداً برای در معرض مخاطره وخیمه بودن قونسول های ما و اتباع خارجه که یك مسئله ایست که اقدام فوری لازم دارد باعلیحضرت معظم اصرار نمودم . اکر چنانچه یك

اسیب قطعی بایستی رفع بشود هر یك دقیقه حاوی اهمیت است مسیو سبلین هم دراین تمنای آرزومندانه بامن هم‌اواز شد

اعلیحضرت شاه جواب دادند نه ماه است من جدوّ جهد نموده ام که بتمردین تبریز استیلا حاصل نمایم و برای انجام این مقصود من شهر را محاصره نموده و دخول اذوقه را قطع نموده ام . حالا انها در تضییق و فشار کامل گرفتار شده‌اند : ایا باید در همچه موقعی من بگذارم اذوقه داخل شهر بشود و تمام زحماتی که قشون من کشیده اند بهدر برود و

من در جواب عرض کردم که این استدعا را فقط از ان اعلیحضرت مینمائیم که وعده متارکه جنك واجازه دخول یك محدودی اذوقه بشهر را بدهند برای اینکه بهر صورت باعث رفع خطر قریب الوقوع قونسولهای ما واتباع خارجه خواهد شد

اعلیحضرت شاه جواب دادند که نمیدانم چرا قونسول ها و اتباع خارجه از شهر خارج نمیشوند و در مقابل ابن بیان مسیو سابلین و من جواب دادیم که نظر بمقتضیات یك همچه روشی بکلی خارج زموضوع است . هم کار روسی من نیز

اظهار داشت : —

« قونسولهای ما نمیتوانند از اتباع خارجه در تبریز مفارقت بجویند — منافع مشرف بخطر خیلی زیادند و اتباع کثیره روس که در شهرند نمیتوانند خارج بشوند — انها باید ملاحظه فامیل و اموال خود را هم داشته باشند . اگر ما تصور میکردیم که ان اعلیحضرت میتوانند انها را حفظ بنمایند استد عای حراست انها را مینمودیم ولی اعلیحضرت شاه نمیتوانند . لهذا ما باید باعلیحضرت شاه اصرار بنمائیم که با اظهارات ما موافقت بنمایند . مستر میلر که معروف حضور اعلیحضرت است بمن تلگراف نموده که خطر مهاجمه قریب الوقوع است و بیم ان است که هر ان واقع بشود . علیهذا من درباب لزوم اقدام فوری نمیتوانم بحد کفایت باعلیحضرت اصرار بنمایم ولی حتی باید اینرا هم اضافه بنمایم که مملکت مشرف بخطر است »

همچه ظاهر گشت که این استدعا بر اعلیحضرت شاه خیلی مؤثر واقع شده و بعد از قدری مذاکره دیگر موافقت نمودند به عین الدوله تلگراف کنند که تا شش روز دست از جنگ

بکشد (یعنی تا ظهر روز دوشنبه ۲٦ اوریل) و در عرض این مدت مقدار اذوقهٔ که تخمیناً برای ان مدت لازم خواهد بود داخل شهر بشود مشروط بر اینکه در این هنگام بقشون شاه پرستان حمله برده نشود

من و مسیو سبلین هم از این طرف تعهد نمودیم بجنرال قونسولهای خودمان تعلیمات بدهیم که این شرایط را به ملیون تبلیغ نموده و نفوذ کامل خود را در جلوگیری از تجدید مجادله انها بکار برند

در طی شرفیابی خودمان که سه ربع ساعت طول کشید و وزیر امور خارجه هم حضور داشت ما باعلیحضرت شاه اطلاع دادیم که قصد داریم روز بعد هم مجدداً بار یافته و بموجب تعلیمات رسمی دولتین متبوعتین خودمان اظهارات کلی مبسوط تری بنمائیم

پس از مراجعت بسفارت پیغامی بتوسط وزیر امور خارجه از طرف شاه بمن رسیده تلگراف ذیل را که تازه از عین الدوله رسیده بود تبلیغ نموده : —

« متمردین فقط میخواهند فرصت بدست بیاورند چون انها منتظر یك قشون امدادی ازارومیه و سلماس هستند که بسردار نصرت حمله خواهند برد . بهیچوجه محل شبهه نیست که دوعراده توپ ازارومیه بهسلماس رسیدهاست »

مقصودشاه این بود که مفهوم بدارد که اگر این استعداد به قشون او حمله برند شرطستار که جنك خاتمه خواهد پذیرفت من جواب دادم در این نکته موافقت دارم و پس ازان همکار روسی من هم همین طور جواب داده بود

ما در موضوع فوق به جنرال قونسولهای انگلیس و روس تعلیمات متحد المآل دادهایم وهمچه مینماید که عجالتاً مخاطره مرتفع شده

(امضا) ج بارکلی

ملفوفه در نمره ۲۸۲

مراسلهٔ که ترجمه ان برای اعلیحضرت شاه ایران قرائت شده

وضع اتباع خارجه در تبریز اقصی درجه و خامت را داراست . ظاهراً قحط و غلای اذوقه بحدی در شهر

احاطه دارد که اهالی قرین یاس و حرمانند و دلیل دارد خوف ان باشد که تهاجم به جنرال قونسولگریهای روس و انگلیس برای تحصیل اذوقه تحت نظر است

نظر به این مقتضیات نمایندهگان دولتین انگلیس وروس مجبورند خاطر نشان اعلیحضرت شاه بنمایند که برای هر صدمه و ضرریکه به جنرال قونسولگریها و اتباع خارجه مقیمین تبریز وارد بیاید دولتین شخص اعلیحضرت رامسؤل خواهند دانست

ما امروز شرفیابی حاصل نموده ایم برای اینکه یگانه طریق جلوگیری از بلوای رقت انگیزی را که تهدید مینماید به اعلیحضرت عرضه بداریم و نظر به اینکه محافظت اتباع ما در تبریز برای دولت اعلیحضرت شاه غیر مقدور است ما مجبوریم که درلزوم فوری اسایش اهالی شهر بوسیله متارکه جنگ واقدامات لازمه سریعه در دخول اذوقه برای مردم قحطی زده اصرار بنمائیم

(نمره ۲۸۳)

مکتوب سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۰ مه)

از طهران ۲۲ اوریل ۱۹۰۹

اقا — با کمال افتخار خلاصه وقایع ما هیانه ایران اتفاقیه در عرض چهار هفته ماضی را لفاً ارسال میدارم

(امضا) ج بارکلی

(ملفوفه در نمره ۲۸۳)

خلاصه ماهانه

طهران

وضع پلتیکی طهران در عرض چهار هفته ماضی بی تغییر بوده

در ۲۷ مارس صنیع الدله رئیس اولی مجلس سابق باتفاق بعضی اقربای خود بعنوان اینکه جانش در خطر است به سفارت اعلیحضرتی انکلیس پناهنده شد . انها اظهار داشتند که قصد عزیمت به اروپا دارند و شاه هم اجازه این امر را به انها داده اند . فعلاً همه انها از سفارت خارج شده اند و بعضی از انها واقعاً از طهران حرکت نموده اند ولی صنیع الدوله هنوز در منزل خود مانده است

چند روز بعد یکی از وعاظ معروف اعتماد الذاکرین نام با یك زخم گلوله که در بازوی خود داشت و در شب ۲۳ مارس که چندین نفر در شاه عبد العظیم مقتول شده بودند از انجا گریخته بود در سفارت متحصن گردید . مشار الیه هنوز در سفارت است

در عرض ماه مسیو بارانوسکی ترجمان سفارت روس که به مرخصی رفته بوده را جعت نموده و شرفیابی خصوصی بحضور شاه داشت که بیش از دو ساعت طول کشید و در ضمن تشرف او اعلیحضرت شاه نیت خود را دراعاده حکومت شوروی اظهار فرموده بودند

وزیر مختار دولت فخیمه انگلیس و مسیو سبلین در ۲۰ و ۲۲ اوریل بحضور شاه بار یافتند ۲۲ اوریل ۱۹۰۹

(امضا) ج پ چرچیل

رشت

شهر ارام مانده و نظم مستقر بوده . مذکور است که یك استعدادی ازملیون درتحت سرکردگی سپهدار در شرف حرکت بطرف طهران هستند . تردد در راه طهران

بدون اختلال باقی مانده

استراباد

ظاهراً طایفه جعفر بای ترکمان درچندی قبل به شاه تلکراف نمودند که طرفدار او هستند واکر شاه فرماندهی برای انها بفرستد ملیون را متفرق خواهند نمود . ملیون شخص حاجی رحیم خان نام را فرستادند که رؤسای ترکمان را جمع نموده وازانها تقاضا بنماید که برای همراهی بامرام ملیون قسم یاد بنمایند . ترا کمه او را بقتل رسانیده اموال اورا غارت نموده و پنجهزار حشم به غنیمت بردند . ملیون بالاخره نعش اورا کشف نموده و با تجلیل و تشییع کاملی مدفون نمودند

در ۲۷ مارس قریب بیست نفر ازملیون وارد بندر جز شده و تلکرافخانه وکمرك را تصرف نمودند

در ۲۸ مارس قریب سه هزار نفر مردم با بیرق سرخ بیرون رفتند که ملیون را بشهر استرابادو رود دهند وانها را بافریادهای « زنده باد مشروطه » و« پست باد محمدعلی » داخل نمودند . اول اورل قریب بیست نفر از ملیون کار

گذار را که مظنون به معیت قونسول روس در رفتن به اردوی ترکمان جعفر بای که برای بهم زدن انجمن ولایتی انها را متقاعد بنمایند بود د تکیر نمودند . پس ازان بواسطه مداخله قونسول روس کارگذار مستخلص شد . اخبار اخیره این است که ترکمانهائیکه از طرف شاه کار میکنند شهر رامحاصره نموده اند . جنك در کار شروع شدن است و قونسول روس تقاضا سیے اعزام قشون به استراباد رانموده است

مشهد

در ۷ اوریل بواسطه انداختن بمب در خانه پسر برادر ایالت جدید که موقتاً بریاست قشون منصوب بود اغتشاش بروزنمود . پس از ان دسته ضد حکومت تلگرافخانه را تصرف نمودند ولی تعرضی نسبت به تلگرافچیان اروپائی ننمودند برای حفظ ارك توپها رسم شد و تمام سرباز از شهر برداشته شد در صورتیکه بعضی از انها خلع سلاح شده بودند .
در هشتم هیجان سدی منبسط گردید واوا براین تعلق گرفته

بود که به ارك یورش برده شود ولی صورت وقوع حاصل نمود . انجمن ایالتی مجدداً تأسیس شد و تلگرافات مبنی بر اعلان تشکیل ان بتمام نقاط ایران مخابره گردید . نهم نایب الحکومه را انجمن ایالتی دستگیر و توقیف نمود ولی بعد از دو روز پس از یاد نمودن قسم برای اتحاد با ان هیئت مستخلص شد . در بین یك هفته پس از ان تاریخ پول زیادی دریافت شد ولی این باعث منقسم شدن انجمن به پارتیهای مختلف گردید و اعمال متحده را غیر ممکن نمود . انجمن ایالتی مراسله به هر دو قونسولگریها نوشت مبنی بر این خواهش که به اتباع خودشان اخطار بنمایند که داخل درین مخاصمه نشوند . باضافه جازماً تصمیم شده بود که از هر دو قونسولگریها تقاضا بشود که رشهر خارج بشوند برای اینکه انجمن مطلق العنان بشود چونکه بواسطه قرب جوار خودشان به ارك و ذخیره مسلماً با مجادله در حول وحوش خود مخالفت مینمودند وایر بالذات باعث صلح و مسالمت میشد

ایالت جدید از راه مشهد هنوز در نیشابور اقامت دارد

تربت حیدری

دراوایل مارس اعدل الدوله از حکومت تربت معزول شد . شب چهاردهم مارس یاور اسدالله بسر کردکی دویست نفر بلوچی مکمل و مسلح وارد تربت شده شهر را تصرف نمود و در دارالحکومه رحل اقامت انداخت . مشار الیه نایب الحکومه را که یکی از دشمنان قدیمش بود بقتل رسانید شهر بحالت ارامی باقی ماند وسالار خان که سررشته امور را از طرف یاور درکف کرفته اعلان ذیل را توزیع نمود : -.

« ما مشروطه خواهیم وفقط صلح و اسایش عموم ر طالبیم . به اتباع خارجه و سایرین اطلاع داده شد. که جان ومال انها محفوظ و محترم خواهد بود . بهمه اخطا میشود که بعد از غروب افتاب هیچکس نباید از خانه خود خارج بشود » یك مفتشی در پستخانه وتلکرافخانه دایر کردیدولی هیچ مداخلهٔ در مکتوبات انکلیس و روس نشد . مردم از این تغییر وضعی که حاصل شده ظاهراً کمال رضایت را دارند

کرمان

در ۷ اوریل قونسول انکلیس تلکراف نمود که باستثنای راه مشهد سایر طرق بکرمان در دست سارقین است پست پنج هفته را جلو بسته اندو نرخ ارزاق خیلی ترقی نموده . در سیزدهم او تلکراف نمود که جماعت کرسنه در دکاکین خبازی ازدحام و هجوم مینمایند و نان کمیاب است و هیچ قوائی در شهر نیست در شانزدهم او راپورت داد که حاجی نایب به کلانتری شهر بر قرار شده و اقدامات مجدانه نموده و نتیجه ان اینکه وضع شهر بهتر است

یزد

صمصام السلطنه بختیاری به نائین تلکراف نموده که از قرار مسموع شهر درحالت اغتشاش و بی نظمی است و به اهالی نصیحت نموده که سکون و ارامی اختیار نمایند والا ناچار خواهد بود برای اعاده نظم و تمنیات سوار بفرستد . در خاتمه تلکراف استعلام نموده است چه موقعی مقتضی است که سوار برای دریافت قسط اول مالیات سنه اتیه بیاید . هیچ جوابی در

مقابل این تلکراف داده نشد

در اواخر مارس اغلب روستائیان پارسی به قراء خود معاودت نموده بودند ولی هیچ اقدامی در استرداد اموال انها بعمل نیامد و برعکس مذکور شد که دستجات کوچك مسلمانان هنوز مخفیانه از انها پول میگیرند

در وضع کلی دهات اطراف یزد هیچ بهبودی ظاهر نیست حرکت پست بی ترتیب شده هیچ جادهٔ خالی از سارقین نیست درراه نائین که بالنسبه تا یك مدتی امنیت برقرار بود نا امنی عودت نموده . بالاخره برای اروپائین مقیم یزد تهیه قراول شده ولی محل شبهه است که درصورت مرتب تر از دسته سابق نرسیدن حقوق بقای اینها بیش از دستجات سابق طولی خواهد کشید یا خیر

﴿ کرمان ﴾

انقلاب شدیدی در ۲۷ مارس واقع شد . در ۲۵ یك یهودی جوراب فروشی که تازه مسیحی شده بود پسر سیدی را که شاگرد او بود کتك زده . پسر بمنزل خود رفته شام خورده براحتی

خوابیده ولی روز بعد چندین مرتبه ضعف نموده و پس از ان فوت شده . طبیب مریضخانه که جنب قونسولگری انگلیس ساکن است به عیادت ان طفل رفته و به برادر او گفته بود که بعقیده من فوت این پسر هیچ ربطی به کتك خوردن او ندارد . دو نفر طبیب ایرانی هم به عیادت او رفتند . برادر طفل شکایتی ننمود ولی جوراب فروش مزبور دستگیر شد و چند نفر سید که بشناعت عمل معروفند از تدفین جنازه جلو گیری نمودند برای اینکه انرا در شهر بگردانند و اتش غضب مردم را بر علیه یهودیان مشتعل بدارند . پیغامی که در باب احتمال غارت شدن محله یهودیان به قونسول انگلیس فرستاده شده بود متاسفانه به او نرسید . روز بعد یك نفر از سادات نزد حاکم رفته و به تهدید تولید بلوا تقاضای قتل سریع یهودی جدید العیسوی را نمود . سادات چندین نفر از علمای معروف را هم مجبور نمودند که با تقاضای انها تقویت بنمایند . حاکم بواسطه خوف از وقوع بلوای مذهبی و به امید خاتمه دادن مسئله

بدون تحقیقات زیاد تری امر بقتل انی ان یهودی نمود . ان
مرد بد بخت بی گناه مقتول گردید و فوراً شروع بغارت
محله یهودیان شد . درصورتیکه به حکومت اخطار شد
هیچ اقدامی درجلوگیری ازاین چپاول که سربازهای خودش
هم در ان شرکت داشتند نمود . بهر جهت بعد ازرسیدن
پیغام کاپیتان هاورت وقونسول روس اوقدرتی بروز داد و
از وارد شدن اسیب وضرری به مدرسه الیانس اسرائیلی
جلوگیری نمود . مختصراً هرچه درمهم ترین نقاط محله مزبور بود
بکلی غارت شد حتی درو پنجره هارا کنده و بیغما بردند . یك نفر
از یهودیان تبعه انگلیس که بکلی خانه او غارت شده بود ولی
مستحفظین کاپیتان هاورت بموقع به او رسیده و او و فامیلش را نجات
داده به قونسولگری بردند . هیچ یك از یهودیان انا بقتل
نرسیدند ولی بسیاری ازانها که مجروح شده بودند مردند ضعف
حکومت وفقدان قشون سبب این اغتشاش بود . سرباز و توپچی
او درجز و غارتگران اشکاراً مرئی بودند . وقتیکه به قراول
های مریض خانه ما ایراد شده بود که چرا شرکت در غارت

نموده اند جواب داده بودند که حسب الامر حکومت بوده ٠
کاپیتان هاورت به وزیر مختار انکلیس تلکراف کرده و تقاضای
عزل حاکم را نموده بود . بعد از این غارت علمای معروف از
مخالف بودن با این امر مذاکره سخت مینمودند و کلیه مسئولیت
انرا از عهده خود ساقط مینمودند و حکومت عمل پیدا نمودن
اموال منهوبه واسترداد انها به یهودیان را به مشارالیهم محول
نمود . یك مقدار قابلی از اموال مسترد شده . کاپیتان هاورت
راپورت میدهد که از همدردی ومساعدت عملي که مسلمانان در
تغذیه وملبس نمودن یهودیان مشهود میدارند خیلی تعجب است
مشارالیه نیز اشعار میدارد که بعضی از مسلمانان حق حیات بکردن
بسیاری از یهودیان دارند چون در بعضی مواقع بقوه قهریه سایر یهودیان
را مجبور نمودند که انهارا بمنزل خود انها ببرند و مراقب انها باشند
اشکاراً اذعان دارند که یهود جدیدالعیسوی بي کناه بوده وشاکرد
او بمرك طبیعی مرده است : ظهیرالملك حاکم شخصاً تصدیق دارد
که شخص مقتول بي کناه بوده ومیکوید برای جلوکیری از اغتشاش
من اورا بقتل رسانیدم

در ۷ اوریل شهرت یافت که حمله دیگری به یهودیان برده خواهد شد و این دفعه حمله به جان انها خواهد بود نه باموالشان . یك عده کثیری از یهودیان معتبر کرمانشاه بابي اند و یك قطعه عکس باب که درجز واموال غارتي دیده شده بود ظاهراً باعث خشم وتهییج بعضی از الواط بازار گردیده . تمام یهودیانیکه تبعه عثماني بودند در شهبندری عثمانی پناهنده شدند ویهودیان معتبر ایران در قونسولگری ما . کاپیتان ها ورت وشهبندر عثماني ضمانت نامه کتبی برای تامین محله یهودیان از حاکم ماخوذ داشتند و در همان شب استعداد کاملی از سرباز و تفنگچی در انجا بقراولی گماشته شد . هنگامیکه کاپیتان هاورت برای ترتیبات حرکت مستحفظین بمنزلها شان باکارگذار مشغول مذاکره بود مجتهد اعلم مسلمانان پیغام فرستاده که او از انها توجه خواهد نمود . چون انها مایل بودند کاپیتان هاورت انهارا نزد معزی الیه فرستاد و او بتوسط مستحفظ انهارا بسلامت بمنزلهاشان رسانید

در اوایل اوریل مظنون شد که مجتهد عمده مسلمانان میخواهد الحاق کرمان شاه به جنبش ملي را اعلام بدارد ولی تاحال این اقدام

اعمال نگردیده

در همدان جنبش ملی با ورود نایب الحکومه جدید باتفاق قشون تصادف نمود ولی محتمل است جنبش مزبور مجددا شروع بشود

داود خان رئیس کلهر با شیر خان رئیس سابق سنجابی عقد اتحادی بسته وبرای منصوب نمودن او بمقام سابق موافقت کرده . علی الظاهر حبیب الله خان که فعلا حاکم قصر شیرین است ناچار به تخلیه این مقام وریاست ایل مزبور خواهد شد . چنانچه ملاحظه میشود داود خان عملا حاکم قصر را بدون مراجعه باراده حکومت مافوق معزول ومنصوب مینماید وبهمچنین امر میکند که کی باید رئیس سنجابی بشود

شیراز

در عرض نیمه اول مارس هیجان مشروطیت امتداد داشت وایالت مسلك بی‌قدمی استبداد انه خودرا تعقیب نمود . در ۲۴ یك مجمع مهمی تشکیل یافت ونصر الدوله وعطاء الدوله ووزیر ایالت ونماینده های عدیده تمام طبقات دران حضور داشتند

اغاز سخن نطق علم الهدا در توصیف اتحاد مشروطه بود . همه حضار مشروطیت را تحسین نمودند . متعاقب ان مذاکره بسیار شد ودر طی ان رای قطعی بر این علاقه کرفت که روز بعد حکومت شوروی در فارس تاسیس بشود ورسول نزد شیخ ذکریا و سید عبد الحسین اعزام بشود که انها را بسکون وارامی متقاعد بنماید و بهمچنین نزد صولت الدوله فرستاده بشود که او نیز مشروطه را تایید نماید . باضافه تلکرافات مبنی باعلان تجدید مشروطیت در شیراز بتمام نقاط ایران مخابره شود . اولین نتیجه این اجلاس رفتن معین الاسلام یکی از متمدن ترین اعضای دسته ملی صبح روز بعد بود به قونسول کری . مشار الیه از مستر بیل خواهش نمود که هر چه میکویم بنویسند و بیانات ذیل را نمود . — چندی است که جنبش ملی در جریان است ولی بواسطه لزوم جلب موافقت قوامیها و غیره در تعقیب مذاکراتیکه با انها در میان بود بعهده تاخیر کذاشته شده بود . فعلا تمام فرق در مقصود این جنبش متفقند و ان حقوق ملی است که مشروطه تعیین نموده و شاه برای ان قسم یاد نموده . اولیاء قوم همه « تجدد خواه تندرو »

بودند ولی سایرین با نضمام ایالت همه اکنون متحد شده اند
در طی اجلاسی که روز ۲٤ منعقد کردید قرار بر این شد پنجاه
نفر انتخاب بشوند بانضمام اعضای انجمن ایالتی سابق که عصر
روز۲٦ در عمارتي که سابقا برای انجمن ایالتی تعیین شده بود
اجلاس بنمایند • جلسه مزبور را بایستی ایالت باتفاق میرزا
ابراهیم افتتاح بنمایند • غرض تمام فرق تکمیل روابط و
داد ممالك خارجه است خصوص دولتین همجوار و بالاختصاص
دولت انکلیس که مملکت پارلمانیست

متاسفانه این پرکرام چندان پیشرفتی ننموده • پنجاه
نفر اعضاء چنانچه تصمیم شده بود اجلاس نمودند ولی نه در
تحت ریاست ایالت • در ۲٤ ایالت تلکراف معذرت امیزی
به صدر اعظم مخابره نمود مبنی بر اینکه اجلاسی از تمام اعیان
شیراز منعقد کردیده و رأی قطعی داده اند که انجمن ایالتی
تشکیل بشود و او چارئی ندارد •

ظاهرا جواب مستقیمی به این تلکراف داده نشد ولی
در ۲٦ تلکرافی از طرف صدر اعظم به ایالت و قوام الملك

و نصیرالملك و سایر اعیان مخابره کردیده و بانها اطمینان داده شده که همه امورات اصلاح خواهد شد و قشون در صدد حرکت بطرف اصفهان است . حسب المقرر در ۲۵ و ۲۷ و ۲۸ و ۳۰ انجمن در یکی از عمارات حکومتی در تحت ریاست وزیر ایالات منعقد کردید . در جلسات مزبوره ظاهراً مذاکرات بسیار بمیان امده و بالاخره رای قطعی از قرار ذیل علاقه گرفته . —

(۱) نظامات داخلی — انجمن در هفته سه روز و هر روزی سه ساعت منعقد بگردد . هیچیك از اعضاء کسی را همراه نیاورند و مذاکرات ساده وبدون القاب وعنوان باشد

(۲) تلگرافات به تبریز و اصفهان و نجف مخابره شود

(۳) رسول نزد سید عبدالحسین وشیخ ذکریا و صولت الدوله اعزام بگردد . مقصود اینکه حالا که مرام ملی موفقیت حاصل نموده شیخ ه لار معاودت نمایدوصولت الدوله هم تعقیب بشود که ا . تقرار نظم درر . بوشهر را ازطریق کازرون یا از طریق فیروز اباد هر کدام را که خودش مرجح

میداند عهده دار شود و از معزی الیه دعوت بشود که برای شور با هم مسلکان خود بشیراز بیاید

(٤) راه اصفهان به نصر الدوله سپرده شود که بدست ایل خمسه تمشیت انرا عهده نماید

(٥) تا زمانیکه با صولت الدوله قراری داده شود پنجاه نفر سوار برای قره سورانی راه بوشهر الی کازرون تعیین بکردد و مرکز انها در خانه زینیان باشد

(٦)عطاء الدوله اقدامات احتیاطی معمولیرا درجلو کیری از بالا رفتن نرخ ارزاق بوسیله تنبیه نمودن اشخاصیکه ماکولات را بخارج حمل بنمایند بعمل بیاورد

اگر چه انتخاب کمیسیون ها خیلی موضوع بحث بوده ولی هنوز انتخاب نشده

اصف الدوله به انجمن رفته و نطق مفصلی نمود مبنی بر اینکه در تمام این مدت باطناً باانها همراه بوده بهمه جهت مهم ترین وقایع انهائی که در خارج مجمع مشاوره واقع شده . ظاهراً با و بود اتحاد اشکار ناامید انه بین شیر از ی ها بیش از هر

وقت نفاق موجود است و همچه مینماید که یکخطر واقعی در پیش باشد که نتیجه عاقبتی این نفاق ها این بشود که شیخ ذکریا که از طرف مشروطه خواهان نندرو دعوت شده بدون مجادله به شیراز بیاید فقط به این جهت که در صورتیکه همه از او منزجر و مرعوب هستند نمیتوانند بحد کفایت به یکدیگر اعتماد نموده متحد بشوند و بقوه قهریه با او مقاومت بنمایند

در طی مراسلهٔ که مستر بیل درسوم اوریل نوشته بود وضع شیراز را خیلی بد شرح داده بود قدرت شاه مستهلك شده گرچه موقتا هم باشد و بانجمن هم اعتمادی نیست . تمام کسانیکه قونسول مزبور را ملاقات نموده اند سؤال کرده اند که عاقبت امر چه خواهد بود

وضع طرق حقیقتاً خیلی بد است . هم در راه اصفهان هم در راه بوشهر اکثر پستها سرقت شده . در ۲۸ مارس یك کاری پستی که مستر لینتن یکی از اجزاء انجمن دعات مسیحی با آن مسافرت مینمود در حوالی ده بید سرقت شده . این سرقت

اهمیت دارد چون حاکم بتوسط قونسول انکلیس تلکرافی بهده بید مخابره نموده و امر کرد یك عده کافی مستحفظ تهیه بشود واقلاً سه دسته استعداد که فرستاده شده بودند در باب سرقت وکیل کمپانی ذیکار تحقیقات بنمایند در جاده حاضر بودند برای اینکه بخوبی میتوان کفت که زوال قوای مامورین محلی نمایش داده بشود تمام جاده حتی تا خود اصفهان ظاهراً دردست دستجات غارتکران ایلیاتی است که یا بقوافل حمله می برند یا قراء حوالی جاده را میچاپند . در یك مورد بیك قافله زوار حمله برده شد ولی چون عده زوار کثیر و مسلح بودند توانستند حمله را جوابداده ودو نفر از مهاجمین را مقتول بنمایند

(امضا) ث . ب استکس ماژور اتاشه میلیتر

(نمره ۲۸٤)

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۱۰ مه)

از طهران ۲۲ اوریل ۱۹۰۹

آقا — بعد از شرحی که بتاریخ ۲٤ شهر ماضی معروض داشته‌ام در عرض این ماه راپورتهای تلکرافی عدیدهٔ واصله از جنرال

قونسول انکلیس مقیم بوشهر را در باب بروزات وضع ان شهر از اثر اقدامات بعضی از ملیون وخصوصاً سید مرتضی اهرمی که سر رشته اختیار حکومت انجا را در دست گرفته خدمت جنابعالی تبلیغ نموده ام

در حقیقت وضعیت ورفتار سید مرتضی مؤسس این جنبش بوده واضح است که بدون پیشقدمی او واستعداد معتنابه تفنك چی که او توانسته تهیه نماید برای دسته ملیون امکان نداشت که بتوانند به این سهولت به قوای شاه فایق بیایند گرچه در ابتدا سیدمزبور با تهور بسیار اتحاد خود با مقصود ملیون را مشهود داشت ولی متدرجاً مکشوف گردیده که کلیتاً اقدام او بیشتر بخیال نفع شخصی بوده نه ازراه بیغرضی وعدم انتفاع . استعدادی که او داخل شهر نمود مرکب از ایلیاتیان ساکن درهمان حوالی بودند که خود سید هم اهل همان جا است واشکالی که در دوره استیلای سید بوقوع پیوسته بکلی مربوطبه شرارت انها بوده . چپو نمودن این اشخاص قسمتی از ازار را در ۷ شهر حال و خطرات مهمه ناشی از تجاوزات دیکر انها باعث لزوم پیاده نمودن قشون از کشتی

جنکی اعلیحضرتی موسوم به « فاکس » که تازکی به بوشهر اعزام شده بود کردید

نظم عمومی بخوبی مستقر کردیده ولی امتداد حضور تفنك چیان که سید از اخراج انها امتناع دارد اهالی را بحالت مرعوبیت دائمی نکاهداشته . فعلاً ملیون در طرد نمودن سید متفق العقیده هستند ولی انها نمیتوانند او را از شهر تبعید نمایند چون میل دارند بدون تقویت دیکری این امر را اعمال بدارند . در خصوص عایدات کمرك سید پس از موافقت به این قرار داد که بعد از وضع یك مبلغ معینی برای مصارف جاریه ملیون بقیه نزد سه نفر تجار ایرانی برسم امانت سپرده شود در سلب تدین این سه نفر موفق شده و تمام مبلغی که امانت بود متصرف شد . بهمه جهت او بیست هزار تومان از پول کمرك را دریافت داشته است

ترتیب کنونی این است که تا از انیکه یك قرار داد رضایت بخش کاملی با اولیای ملیون مسؤلی داده نشده عایدات باید در کمرکخانه در تصرف مأمورین باژیکی بماند و من به مژور ناکس اختیار داده‌ام که سربازان بحری را در کمرك بکمارد برای اینکه کر باز

سپد من بود بخواهد عایدات را اخذ نماید ممانعت نمایند

(امضا) ج بارکلی

(نمره ۲۸۵)

مکتوب سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۰ مه)

از طهران ۲۲ اوریل ۱۹۰۹

اقا — امروز صبح من وهمکار روسیم باتفاق ترجمانهای خودمان بحضور اعلیحضرت شاه بار یافتیم ومن شرح بیان نامهٔ را که سواد انرا مفتخراً درجوف تقدیم میدارم برای ان اعلیحضرت قرائت نمودم

اعلیحضرت معظم که باکمال دقت ترجمه انراکه مستر چرچیل شرح میداد اصغا میفرمودند وحتی یك عبارتی را که بدواً درست ملتفت نشدند تقاضای تجدید بیان انرا نمودند از قرار ذیل جواب دادند : —

« واضح است که دولتین انکلیس و روس نظر به اینکه دول همجوار و کامل الودادی هستند در ترقی ایران دقایق عمیقه دارند لهذا اظهاراتیرا که الحال بمن نموده اند .ن با کمال مسـ ـن دریافت نموده وپس ازمشورت دراین .وضوع بتوسط وزیر امور خارجه

جواب خواهم داد»

من استفسار نمودم چه وقت ما باید منتظر وصول جواب از طرف آن اعلیحضرت باشیم و شاه جواب دادند که خیلی زود جواب داده خواهد شد . پس از آن ما مرخصی حاصل نمودیم

(امضا) ج . بارکلی

ملفوفه در نمره ۲۸۵

مراسلهٔ که ترجمه آن برای اعلیحضرت شاه ایران قرائت شده

قریب چهار ماه است که نمایندکان دولت اعلیحضرتي انکلیس و دولت اعلیحضرت امپراطوری متفقاً به اعلیحضرت شاه صلاح اندیشی نمودند که مواعیدی را که مکرر بملت خود و به نمایندکان دولتین برای تجدید تأسیس حکومت شوروی در ایران داده‌اند ایفا بنمایند

بدبختانه برای خود آن اعلیحضرت و مملکت مفلوکش و نیز متاسفانه برای منافع دولتین انکلیس و روس اعلیحضرت شاه در نقض این مواعید ودر پیروی تعلیمات مشاورین مرتجع ومخالفت با صلاح اندیشي های معقول دولتین همجوار کامل الوداد اصرار

نموده اند و نتیجه اینکه اوضاع از بد به بدتر تمایل جسته و فعلاً
مشکل است که بکدام نقطه مملکت میتوان اشاره نمود بجز پایتخت
که در اینجا هم حکومت مرکزی چندان قدرتی ندارد . نه فقط
تمام شهر های عمده برعایه اساس، رتجمه حاضره کوس یاغیگری
میزنند بلکه وضع هرج و مرج عمومی بحدی متسع شده که تقریباً
چاره ناپذیر است و این وضع امور تنها برای ان اعلیحضرت وملتش وخیم
نیست بلکه متضمن ضررهای بسیار برای اتباع دولتین همجوار است
هرگاه اعلیحضرت شاه صلاح اندیشی دوستانه دولتین همجوار
را چهار ماه قبل تعقیب نموده بودید وضع ایران بکلی برخلاف
این ترتیب امور رقت انگیز امروزه که اسباب طعن و تمثیل بین
ملل متمدنه عالم شده میبود . اگر اعلیحضرت شاه چهار ماه
قبل به تعهدات خود ایفا نموده بودند بلافاصله اصلاحی بین ان
اعلیحضرت و ملتش ظاهر میکردید ونمیتوان دلیلی برای تردید
در اینمسئله داشت که بفاصله قلیل مدتی مجاهدات متحده ان
اعلیحضرت وحکومت شوروی ترقی شایانی دروضع کلی مملکت
ایجاد مینمود . قصور ممتده اعلیحضرت در ایفای تعهدات خودشان باعث

تولید یك وضعی شده که اعاده نظم و تمشیت یکی از امورات بسیار مشکل خواهد بود . با وجود این نمایندهگان دولتین را عقیده بر این است که دلیلی برای قرین یأس و حرمان شدن نیست درصورتي که ان اعلیحضرت بدون فوت وقت این روش حکومت رقت انگیز حاضره را که از زمان انهدام مجلس در تابستان ماضی اعلیحضرت برحسب صلاح اندیشی اشخاصیکه دشمنی ومعاندت با مملکت خود را به ثبوت رسانیده اند تعقیب فرموده اند ترك نمایند . ولی اگر ان اعلیحضرت ایفا بمواعید خودرا بیش ازاین بعهده تأخیر بیندازند انوقت حقیقتاً امیدی باقی نخواهد ماند که اعلیحضرت بتوانند به مرتفع داشتن هرج و مرج متزایده نایل بگردند

نظر به یقین داشتن در اینمسئله است که دولتین همجوار که فقط امال انها این است که ایران ازاین بحران رقت انگیز کنونی نجات یافته وملتی شود با سعادت و نیك بختی واستقلال تام ودارای حکومت صحیحی بعد از اعماق نظر دقیقانه در این اوضاع و بروزات الیه بنمایندهگان خود تعلیمات داده اند که متفقاً بحضور اعلیحضرت شرفیابی حاصل نموده و از قرار ذیل به ان

اعلیحضرت توصیه بنمایند . در ضمن معروض داشتن اظهارات ذیل نمایندکان از دول متبوعه خوددستور دارند که بان اعلیحضرت اظهار قطعی بدارند که اکر اعلیحضرت تمام جزئیات پرکرامی را که دولتین الحال توصیه مینمایند قبول نکند دولتین از صلاح اندیشی احتراز نموده و اعلیحضرت را بحال خود خواهند کذارد و اعلیحضرت شاه دیکر نمیتوانند متکی به تقویت انها بوده و انتظار مساعدتي از طرف دولتین یا نمایندهای انها داشته باشند

ماده اول — مشیر السلطنه و امیر بهادر جنك از مقام خود منفصل بشوند . امیر بهادر جنك نه فقط باید ازعضویت کابینه منفصل بشود بلکه ازهر سمت دیکری هم که در دربار دارد

ماده دوم - اعلیحضرت بعد از اجرای اصلاحات ذیل یك حکومت شوروی تأسیس بنمایند

ماده سوم - تشکیل کابینهٔ که مرکب ازاشخاص لایق معتمد باشد وبدون تأخیر اضافه شدن اشخاص متمدن از فرق مختلف به مجلس شورای مملکتی . مجلس شورای مملکتی قانون انتخابات جدیدی طرح وتهیه نمایند . اکر اعلیحضرت شاه اشخاصی برای

کابینه ومجلس شورای مملکتی انتخاب بنمایند که محل اعتماد نباشند هیچ پولی بدولت ایران قرض داده نخواهد شد

ماده چهارم — عفو عمومی فوراً اعلان و منتشر بگردد که شامل حال تمام اشخاصی باشد که بر علیه شاه تحت سلاح رفته‌اند و مرتکب تمرد و تقصیر پلتیکی شده اند لیکن باستثنای کسانیکه بضد قانون عمومی اقدام نموده و مرتکب خلاف و جنایات شده باشند ۰ در باب اشخاصی که اخیراً ذکر شد و کسانیکه اقدام به غارت و چپاول کرده اند دولت ایران باید تأمینات بدهند که آنها را در محکمه بیطرفی تحت محاکمه بیاورند

ماده پنجم - فوراً موعدی برای انتخابات و انعقاد مجلس شورای معین بشود ۰ این موعدهای معینه بدون تعویق بتمام مملکت اعلان بگردد

ماده ششم — بمحض اینکه اعلیحضرت شاه اقدامات مذکوره درمواد ۱ الی ٥ رابعمل آورند دولت روس اگر لازم بدانند بجهت مصارف فوری که برای اجرای اصلاحات لازم خواهد بود مبلغ یکصد هزار لیره بدولت ایران قرض خواهند داد ۰ دولت انگلیس

هم اگر لازم بدانند همینکه مجلس منتخبه این استقراض را تصویب نمود اندیك هم چه مبلغی بدولت ایران قرض خواهند داد . اگر من بعد لازم دیده شد که وسایل تسهیل یك استقراض بزرگتری برای ایران فراهم شود این فقط موکول به تامینات مخصوصی است که بعدها موضوع بحث و تبادل نظریات بین دولتین و دولت ایران بگردد

کابینه لندن و کابینه سن پطرز بورغ برای میل صمیمی که بتقویت دولت ایران درموقعی که از بحران بسیار وخیمی میگذرد دارند موافقت نموده اند که این پرگرام متضمن صلاح اندیشی دوستانه را به اعلیحضرت شاه پیشنهاد بنمایند ودولتین راعقیده براین است که تنها وسیله نجات ایران ازوضع تقریباً چاره ناپذیر کنونی اجرای پرگرام مزبور است

(نمره ۲۸٦)

تلگراف سرادوارد گری بسر جارج بارکلی

ازوزارت خارجه ۱۰ مه ۱۹۰۹

(اظهارات انگلیس وروس بشاه)

رجوع بتلگراف هفتم شهر جاری شما

اگر حالا ملیون به تمکین با أني شاه اقناع نمیشوند ما نمیتوانیم بهیچوجه مسؤل باشیم

در هم چه صورتی روش شما باید قطعاً بي طرفانه باشد و از هر اقدامی که بمداخله تعبیر بشود باید احتراز بجوئید

(نمره ۲۸۷)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۰ مه)

ازطهران ۱۰ مه ۱۹۰۹

شاه امروز دستخطی صادر کرده و امر نموده است که « بموجب قانون اساسی (مشروطه) بدون هیچ تغییر و تبدیلی » یك عده اشخاص عالم مشروطه خواه که محل وثوق دولت و ملت باشند به مجلس شورای مملکتی ملحق بشوند و فوراً قانون انتخاباتی طرح و مسوده بنمایند . انتخابات بلافاصله بعد از خاتمه پذیرفتن این قانون که بدون تأخیر طرح و وضع خواهد شد شروع میشود . وقتیکه دو ثلث از مبعوثین برای انعقاد حاضر بشوند مجلس شورای ملی در همان محل سابقه افتتاح خواهد شد

شاه ارائه طریق مارا اختیار نموده ومانصور میکنیم تاحدی که مقتضیات اجازه میدهد کابینه رضایت بخش است . تا زمان رجعت ناصر الملك سعد الدوله مقام ریاست وزراً را اشغال خواهد نمود

عفو عمومی مقصرین پلتیکی با انضمام اعضا ویه تبعید شدکان در تحت دستخط علیحدهٔ اعلام کردید مابقونسولهای خودمان که در مراکز مختلفه طغیان و شورشند تعلیمات داده ایم که بعلیون خاطر نشان بنمایند که حالا وظیفه انهاست که حتی القوه سعی بکنند که صلح و اشتی بین شاه وطبقه عامه ایجاد بشود

حسب الامر بندگان حضرت مستطاب اشرف

اقای حاج علیقلی خان سردار اسعد دامت

شوکته العالی بسعی واهتمام اقل بندکان

جواد سامانی ملقب به معتمد

همایون طبع و نشرش

انجام یافت